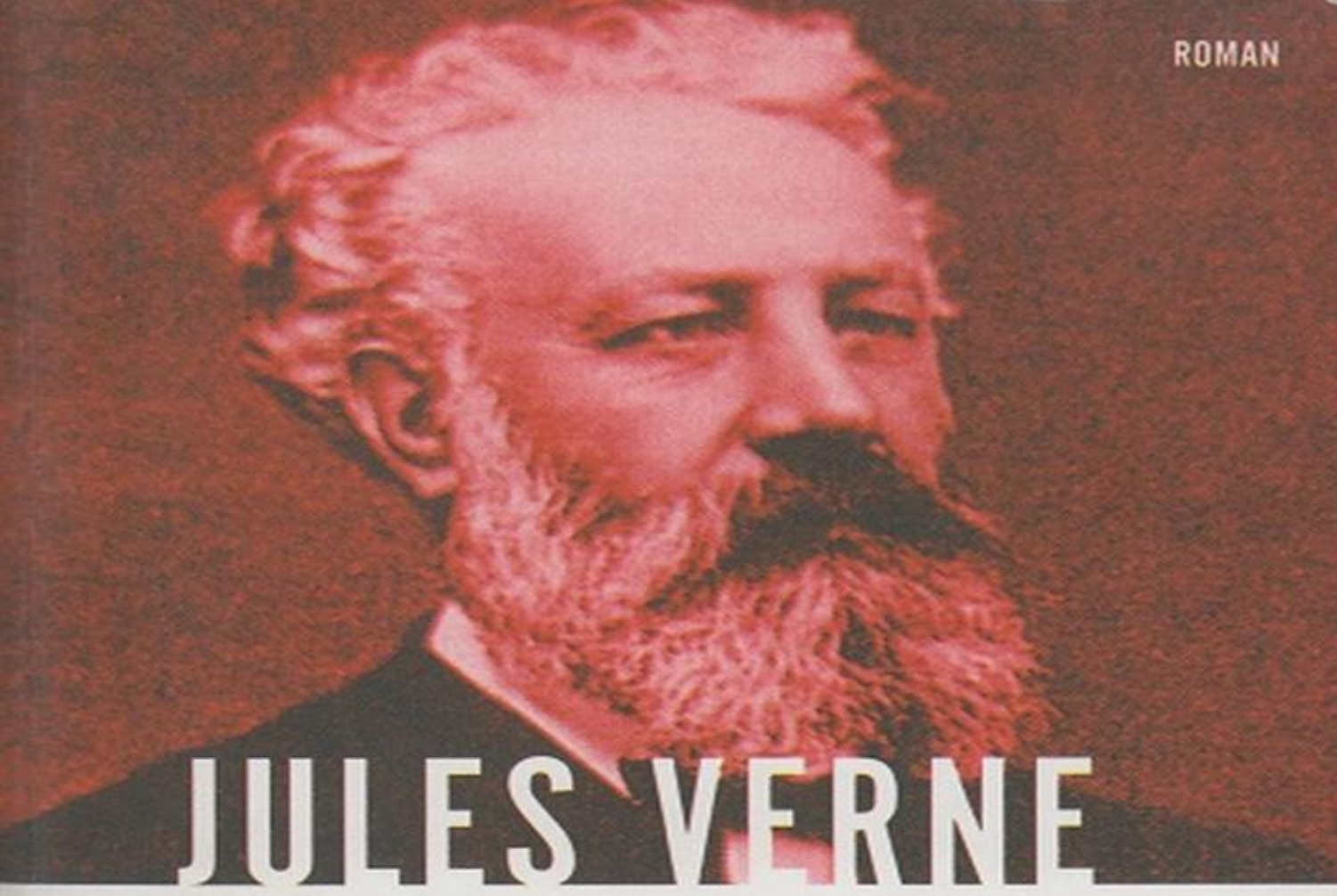
ROMAN

JULES VERNE

Mişel Strogof

2 BASIM

ithaki

Mişel Strogof

Jules Verne

İthaki Yayınları (2014)

Derecelendirme: ★★★★★

Etiketler: Klasik, Macera, Roman

1800'lerin ikinci yarısında Rus Çarlığı. Bir yanda istilacı Tatar birliklerinin başındaki zalim Feofar Han, bir yanda Tatarların işbirlikçisi eski Rus subayı hain İvan Ogaref, diğer yanda ise Sibirya'nın zorlu yollarında ilerlemeye çalışan bir genç kız, istilayı izlemeye gelen iki Avrupalı gazeteci, Sibirya'nın uzak bir köşesinde mahsur kalmış grandük ve çar tarafından görevlendirilen, bütün ülkenin kaderinin bağlı olduğu bir ulak: Mişel Strogof. Mişel Strogof bütün iletişim imkanlarının kesintiye uğradığı bir ortamda Sibirya'yı baştanbaşa geçerek Moskova'dan İrkutsk'a hayati bir haber taşımakla görevlidir. Bir yandan doğanın yarattığı engellerle diğer yandan istilacı düşmanlarla başa çıkmak zorundadır. Jules Verne, çarın ulağının başından geçenleri anlatırken hem bir kahramanlık destanı, hem bir yol hikayesi, hem de bir tarihi roman sunuyor bizlere; okuyucuyu Sibirya coğrafyasında gezdirirken Avrupalı gazetecilerin ağzından Rus Çarlığı'nın yerel halklarla ilişkilerine dair fikirlerini aktarıyor, kahramanın görev bilinciyle duygusal dünyası arasındaki çelişkilerin analizini yapmayı da ihmal etmiyor.

Jules Verne

1828'de Fransa'da doğdu. Jules Verne, denizcilik geleneği olan bir ailenin çocuğuydu ve bu durum onun yazın hayatını derinden etkiledi. Küçük bir çocukken gemilerde tayfalık yapmak için evden kaçtı ama yakalanıp ailesine teslim edildi.

1847'de hukuk öğrenimi görmesi için Paris'e gönderildi. Ancak Paris'teyken tiyatroya ilgisi derinleşti. 1850'lerin sonlarında ilk oyunu yayımlandı. Babası, hukuk öğrenimini bıraktığını duyduğunda aralarında büyük bir tartışma çıktı ve harcamaları için gönderilen para kesildi. Bu durum Jules Verne'i öykülerini satarak para kazanmaya zorladı.

Paris'in kütüphanelerinde jeoloji, mühendislik ve astronomi okunarak geçirilen uzun saatlerden sonra, Jules Verne ilk kitabı Balonla Beş Hafta'yı yayımladı. Bu romanı, Dünya'nın Merkezine Seyahat, Dünya'dan Ay'a ve Denizler Altında 20 Bin Fersah gibi romanlar izledi.

Romanlarının büyük beğeni toplaması Jules Verne'i zengin bir adam yaptı. 1876'da büyük bir yat aldı ve Avrupa'nın çevresini yatıyla dolaştı.

1905'te Amiens'te öldü.

Jules Verne

Mişel Strogof

Çeviren:

Nihan Özyıldırım

Jules Verne Kitaplığı'ndan yayımlanan kitaplarımız:

1- **Doktor Ox'un Deneyi** - Çeviren: Alev Özgüner Kardaş

2- **Madenin Esrarı** - Çeviren: Kerem Eksen

3- **Dünya'dan Ay'a** - Çeviren: Z. Zühre İlkgelen

4- **Karpatlar Şatosu** - Çeviren: Işık Ergüden

5- **Ay'ın Çevresinde Seyahat** - Çeviren: Aysen Altmel

6- **Dünya'nın Merkezine Seyahat** - Çeviren: Mehveş Omay

7- **Kaptan Grandin Çocukları 1. Cilt** - Çeviren: Işık Ergüden

8- **Dünyanın Ucundaki Fener** - Çeviren: Alev Özgüner Kardaş

9- **Kaptan Grandin Çocukları 2. Cilt** - Çeviren: Işık Ergüden

10- **Altın Volkanı** - Çeviren: İdil Gürbüz

11- **Wilhelm Storitz'in Sırrı** - Çeviren: Pınar Güzelyürek

12- **Kaptan Grandin Çocukları 3. Cilt** - Çeviren: Işık Ergüden

13- **Balonla Beş Hafta** - Çeviren: Feridun Aksın

14- **Zacharius Usta ve Olağanüstü Öyküler** - Çeviren: Elif Gökteke

15- **İnatçı Keraban 1. Cilt** - Çeviren: Nihan Özyıldırım

16- **İnatçı Keraban 2. Cilt** - Çeviren: Nihan Özyıldırım

17- **Denizler Altında 20 Bin Fersah 1. Cilt** - Çemen: Mehveş Sorkun

18- **Ne Altı Var,Ne Üstü** - Çeviren: Volkan Yalçıntoklu

19- **Denizler Altında 20 Bin Fersah 2. Cilt** - Çeviren: Mehveş Sorkun

20- **Mişel Strogof** - Çeviren: Nihan Özyıldırım

Jules Verne Kitaplığı; Jules Verne kitaplarını yıllar önce Türkçeye kazandırmış olan A. Ihsan Tokgöz'e ithaf edilmiştir.

* **A. İhsan Tokgöz** Türk yazar, yayıncı ve siyaset adamı. Jules Verne'in romanlarını Türkçe'ye ilk çeviren kişidir. 1890yılında Âlem Basımevi'ni kurdu ve Edebiyat-ı Cedide akımının yayın organı olan Servet-i Fünun Dergisini yayımlamaya başladı. İkinci Meşrutiyetten Birinci Dünya Savaşı sonlarına değin Yüksek Ticaret Mektebi'nde coğrafya öğretmenliği yaptı. 1919'da Avrupa'ya giderek Heyet-i Temsiliye'nin amaç ve fikirlerini batı kamuoyuna duyurmaya çalıştı. Lozan Barış Konferansı sırasında da Türk Basın Bürosunun yöneticiliğini yaptı. 1931'de Ordu milletvekili olarak girdiği TBMM'de yasama görevini ölümüne değin sürdürdü. Başlıca yapıtları: Altı Hafta Nil'de Seyahat, Avrupa'da Ne Gördüm, Tuna'da Bir Hafta, Tirol Cephesinde Ateş Hattında, Matbuat Hatıralarım.

BİRİNCİ BÖLÜM

1

YENİ SARAY'DA BİR BALO

"Yeni bir telgraf geldi," Haşmetmeap.

"Nereden gelmiş?"

"Tomsk'tan."

"Bu şehrin ötesinde telgraf hattı kesik mi?"

"Dünden beri kesik."

"Saatte bir Tomsk'a telgraf çekin general ve de beni haberdar edin."

"Emredersiniz Haşmetmeap," diye cevap verdi General Kisof.

Bu konuşma, Yeni Saray'da verilen davet bütün ihtişamıyla devam ederken, sabahın saat ikisinde geçmişti.

Gece boyunca, Preobrajenski ve Polovski alaylarının müzisyenleri, repertuvarlarmdaki en güzel polkaları, mazurkaları, skotiçleri, valsleri aralıksız çalmışlardı. Vaktiyle içinde, sayısız korkunç facianın yaşandığı ve bu gece, kadrilin nağmelerini aksettiren yankılarla uyanan "eski taş ev"in birkaç adım ötesinde yükselen sarayın muhteşem salonlarında, dans

eden çiftlerin sayısı giderek artıyordu.

Sarayın büyük mareşali, bu hoş görevinde gereken yardımı alıyordu. Grandükler ve onların yaverleri, mabeyinciler ve saray subayları dansı bizzat idare ediyorlardı. Elmaslarla kaplı grandüşesler, gala kıyafetleriyle baloyu süsleyen kadınlar eski "beyaz taşlı şehir"in askeri ve mülki erkanının karılarına cesurca örnek oluyorlardı. Polonez işareti duyulduğunda, her sıradan davetliler; aynaların yarattığı yansımayla on kat artan parlak ışıkların altında, kat kat, uzun dantel elbiselerle sırma işlemeli üniformaların birbirine karıştığı bu tür törenlerde milli bir dans önemi taşıyan tarif edilmesi imkansız bu ahenkli yürüyüşe katıldılar.

Göz kamaştırıcı bir manzaraydı bu.

Zaten, Yeni Saray'ın salonları arasında en güzeli olan büyük salon, bu yüksek şahsiyetler ve göz alıcı şekilde süslenmiş kadınlar topluluğunun görkemine layık bir çerçeve teşkil ediyordu. Zengin kubbe, zamanla rengi solmuş yaldızlarıyla, yıldızlı gökyüzünü andırıyordu. Sıcak renklerdeki enfes kıvrımlı, işlemeli pencere ve kapı perdeleri, ağır kumaşın köşelerinde sertçe kırılıyordu.

Salonu dolduran ışık, yuvarlak kemerli, geniş pencerelerin ötesine hafif bir buğu gibi geçiyor, birkaç saatten beri pırıltılı sarayı sarmış olan gece karanlığında, bir yangının yansıması gibi görünüyordu. Bu tezat; dansa katılmayan bazı davetlilerin dikkatini çekiyordu. Pencerelerin önünde durulduğunda, orada burada bulunan kocaman çan kulelerinin siluetleri, karanlığın içinde, hafifçe fark edilebiliyordu. Oymalı balkonun altında; dışarıya yansıyan ışığın, sivri miğferlerinin üzerine, alevden sorguçlar kondurduğu çok sayıda nöbetçi, omuzlarında tüfekleriyle, sessizce dolaşırken görülüyor ve kaldırım taşları üzerinde, salonun parkesi üstünde dans edenlerden daha ölçülü

adımlarla yürüyen devriyelerin ayak sesleri duyuluyordu. Arada bir nöbetçilerin, görev yerlerinden birbirlerine bağırışları yankılanıyor, bazen de bir trompet sesi, orkestranın nağmelerine karışarak bu ahengin ortasına kendi basit notalarını saçıyordu.

Daha aşağıda, binanın cephesinin önünde Yeni Saray'ın pencerelerinden yayılan ışık konilerinin üstünde karanlık kütleler göze çarpıyordu. Bunlar, bir nehrin akıntısı boyunca ilerleyen gemilerdi. Nehrin, kıyısındaki birkaç fenerin ilk basamaklarını yıkayan suları, bu fenerlerin titrek ışıklarıyla aydınlanıyordu.

Balonun en önemli şahsiyeti, bu daveti veren ve General Kisof'un hükümdarlara has bir özellik atfettiği kişi, sade bir avcı subayı üniforması giymişti. Bu, yapmacık bir tavır değil, debdebeye pek duyarlı olmayan birinin alışkanlığıydı sadece. Kıyafeti, etrafında birbirine karışan olağanüstü kostümlerle tezat teşkil ediyor ve çoğunlukla, maiyetindeki Gürcülerin, Kazakların, Lezgilerin, göz kamaştırıcı süvari taburunun giydiği Kafkas üniformalarının ortasında çoğu zaman, işte böyle bir görüntü arz ediyordu.

Uzun boylu, nazik tavırlı, sakin görünüşlü ama bununla beraber yüzünde kaygı okunan bu adam, bir gruptan diğerine gidiyor ama az konuşuyor, genç davetlilerin neşeli laflarına da, yüksek memurların veya Avrupa'nın başlıca devletlerini temsil eden diplomatların önemli sözlerine de pek fazla dikkat göstermiyordu. Meslekleri icabı, görünüşe göre hüküm vermekte usta iki üç zeki siyaset adamı, ev sahiplerinin yüzünde sebebini bilmedikleri bazı endişe belirtileri fark etmişlerdi ama hiçbiri, ona bu konuda soru sormaya kalkışmadı. Hiç şüphe yok ki avcı subayının istediği, kafasını meşgul eden sırların, hiçbir şekilde bu balonun tadını kaçırmamasıydı ve neredeyse bütün bir dünyanın, düşüncede bile itaat etmek alışkanlığında olduğu şu

nadir hükümdarlardan biri olduğu için, balo bir an bile yavaşlamadı.

Bu arada General Kisof, Tomsk'tan gönderilmiş olan telgrafı verdiği subay kıyafetli adamın, kendisine çekilme emri vermesini bekliyor, ama o sessizliğini bozmuyordu. Telgrafı alıp okuduğunda yüzü daha da karardı. Hatta gayri ihtiyari, elini kılıcının kabzasına götürdü, sonra gözlerine doğru kaldırıp bir an öylece kaldı. Sanki ışık onu rahatsız ediyor ve kendine gelebilmek için karanlık arıyordu. General Kisofu bir pencere aralığına götürdükten sonra konuşmaya başladı:

"Dünden beri kardeşim grandükle haberleşemiyoruz, öyle mi?"

"Haberleşemiyoruz Haşmetmeap, yakında telgrafların Sibirya sınırının ötesine geçememesi ihtimali de var."

"Fakat, Amur ve Yakutsk birlikleri de,

Transbaykal birlikleri gibi derhal İrkutsk üzerine yürüme emri almadılar mı?"

"Bu emir, Saykal Gölünün ötesine gönderebildiğimiz son telgrafla verildi."

"Peki ya Yeniseisk, Omsk, Semipalatinsk, Tobolsk, saldırının başlangıcından beri oralarla doğrudan iletişimimiz var, öyle değil mi?" "Evet Haşmetmeap, telgraflarımız oralara ulaşıyor ve şimdilik, Tatarların İrtiş ve Obi'nin ötesine ilerlemediklerinden eminiz."

"İvan Ogaref alçağından herhangi bir haber var mı?"

"Hiç haber yok," diye cevap verdi General Kisof. "Emniyet müdürü onun sınır geçip geçmediğini bilmiyor."

"Nijni-Novgorod, Perm, Ekaterinburg, Kasimov, Tiumen, işim, Omsk, Elamsk, Kolivan, Tomsk'a ve hatları işler durumda olan bütün telgraf merkezlerine derhal eşkali bildirilsin!" "Majestelerinin emirleri hemen yerine getirilecektir," diye cevap

verdi General Kisof. “Bunlardan kimseye söz etme!”

General, anladığını belirten saygılı bir hareket yaptıktan sonra eğildi ve önce kalabalığın arasına karıştı, sonra da kimse fark etmeden salondan ayrıldı.

Subay kıyafetli adamsa, birkaç saniye dalgınlık içinde kaldı, salonun çeşitli köşelerinde, asker ve siyaset adamlarının oluşturduğu grupların araşma yeniden karıştığında, bir süre için kaybolmuş olan yüzündeki sükunet geri gelmişti.

Bununla beraber, alelacele konuşulan bu birkaç cümlenin konusunu oluşturan önemli olay, avcı subayı ve General Kisof'un zannettiği gibi hiç bilinmiyor değildi. Bundan resmi olarak, hatta ağızlar “fermanla” kilitli olduğundan, gayri resmi olarak söz edilmediği doğruydu, ama bazı önemli kişiler, sınırın ötesinde olup bitenlerden az çok haberdardılar. Her halükarda; üzerlerinde hiçbir üniforma ve Yeni Saray’daki bu resepsiyona ait hiçbir işaret taşımayan iki davetli, kordiplomatik üyeleri arasında bile, belki aşağı yukarı bilinen ama söz edilmeyen bu mesele hakkında alçak sesle konuşuyor ve oldukça önemli bilgiler edinmiş gibi görünüyorlardı.

Nasıl, ne suretle, hangi maharetle bu iki basit ölümlü, diğer insanların, bunca seçkin şahsiyetin şüphe ettiği şeyi bilebiliyordu? Bunu söylemek imkansızdı. Yoksa onlarda Allah vergisi bir kehanet ya da sezgi yeteneği mi vardı? İnsanoğlunun bakışlarına sınır çeken ufuk çizgisinin ötesini görmelerini sağlayacak fazladan bir duyuya mı sahiptiler? En gizli haberlerin kokusunu alan özel bir burunları mı vardı? Haberden beslenmek ve haberle yaşamak alışkanlığı sayesinde doğaları dönüşüm mü geçirmişti? insanın buna inanası geliyordu.

Her ikisi de uzun boylu ve zayıf olan bu iki adamdan biri İngiliz, diğeri Fransızdı. Fransız olan Provencelı güneyliler gibi esmer; İngiliz olan, bir Lancashire centilmeni gibi kızıldı.

Düzenli, mesafeli, soğukkanlı, hareket ve sözlerinde tutumlu davranan Anglonorman, düzenli aralıklarla işleyen bir yay etkisiyle konuşuyor ve hareket ediyor gibi görünüyordu. Bunun tam aksine; canlı, coşkulu, kendini aynı anda hem ağzıyla hem gözleriyle hem elleriyle ifade eden Fransız düşüncesini anlatmanın bin bir yolunu buluyor, bu sırada muhatabının kafasında tek bir düşünce var gibi görünüyordu.

Bu fiziksel farklılık, en dikkatsiz kişinin bile gözünden kaçmazdı, fakat ancak bir fizyonomist bu iki yabancıya biraz daha yakından bakıp onları vasıflandıran psikolojik tezatı, Fransız'ın sadece gözden, İngiliz'in sadece kulaktan oluştuğunu söyleyerek açıkça tanımlayabilirdi.

Gerçekten de, bu adamlardan birinin görme mekanizması, garip bir şekilde, kullanıla kullanıla mükemmel hale gelmişti. Retina tabakasının duyarlılığı, çok hızlı bir harekette bile bir kartı tanıyabilen ya da kimse fark etmeden kartları yok eden hokkabazlarınki kadar hızlı olmalıydı. Sonuçta bu Fransız, "göz hafızası" denen şeyin en yüksek derecesine sahipti.

İngiliz bunun aksine, yalnızca dinlemek ve duymak için yaratılmış gibiydi. Bir ses dalgası işitme mekanizmasına çarptığı andan itibaren bunu artık unutmaz, on yıl, yirmi yıl sonra bin ses arasından tanıyabilirdi. Kulakları elbette, işitme organları yelken gibi olan hayvanlarınki kadar hareket imkanına sahip değildi, fakat bilimadamlarının, insan kulağının neredeyse tamamen hareketsiz olduğunu tespit etmiş olmalarına rağmen, sözü edilen İngiliz'in kulaklarının, sesleri algılamak için, dogabilimcilerin pek az rastlayabileceği bir şekilde dikildiği, büküldüğü, eğildiği söylenebilirdi.

Bu görme ve işitme mükemmeliyeti, bu iki adama mesleklerinde çok faydalı oluyordu, zira İngiliz Daily Telegraph'm, Fransız ise....'ın muhabiriydi. Hangi gazete ya da

gazeteler için çalıştığını söylemiyor, kendisine. sorulacak olursa işi şakaya vurup kuzini Maddine ile haberleştiği cevabını veriyordu. Basit görünüşlü bu Fransız aslında çok ince bir zekaya sahipti. Belki de öğrenme arzusunu daha iyi gizleyebilmek için yerli yersiz konuşurken asla kendini ele vermiyordu. Hatta gevezeliği susmasına yardımcı oluyordu, belki de. Daily Telegraph'daki meslektaşından daha tedbirli, daha ketumdu.

Bu iki adam, 15 Temmuz'u 16 Temmuz'a bağlayan gece Yeni Saray'da verilen bu baloya gazeteci sıfatıyla ve okuyucularına haber ulaştırmak üzere katılmışlardı.

Dünya yüzündeki misyonlarına tutkuyla bağlı olan bu iki gazeteci, en beklenmedik haberlerin üzerine dağ gelinciği gibi atlamaktan zevk alıyor, hiçbir şeyden korkmuyor ve yılmıyor, bu mesleğin insanlarına mahsus sarsılmaz soğukkanlılık ve gerçek cesareti taşıyorlardı. Bu engelli koşunun, bu haber avının gerçek jokeyleri olarak, ya birinci gelmek ya da ölmek isteyen safkan koşucuların kıyas kabul etmez ateşiyle çitlerin üzerinden sıçrıyor, ırmakları aşıyor, engelleri atlıyorlardı.

Bugüne kadar, bilinen en emin, en hızlı, en mükemmel muhabirler olan bu gazetecilerden, gazeteleri de zaten parayı esirgemiyordu. Şunu da eklemek gerekir ki, her ikisi de hiçbir zaman, özel hayatın sınırlarından ötesini ne gözetliyor ne de dinliyorlardı. Yalnızca siyasi ve sosyal çıkarlar söz konusu olduğunda harekete geçiyorlar, kısacası, birkaç yıldan beri kullanılan deyimle, "büyük siyasi ve askeri röportaj" yapıyorlardı.

Bu iki gazeteci yakından izlendiklerinde, çoğu zaman, olayları ve bunların sonuçlarını ele alışlarında, her birinin kendine has, tuhaf bir bakış ve değerlendirme tarzı olduğu görülür. Ama sonuçta, işlerine tam olarak kendilerini verdiklerine, para harcamaktan çekinmediklerine ve hiçbir fırsatı

kaçırmadıklarına göre, onları bu yüzden ayıplamak nankörlük olacaktır.

Fransız muhabirin adı Alcide Jolivet, İngilizinkiyse Harry Blount idi. Gazetelerine haber geçmekle görevli olarak geldikleri Yeni Saray'daki baloda ilk kez karşılaşmışlardı. Kişiliklerindeki uyumsuzluk, buna mesleki bir kıskançlık da eklenince, onları birbirlerine karşı itici kılıyordu. Bununla birlikte birbirlerinden kaçmıyorlar, çoğunlukla, günün haberleri hakkında karşılıklı olarak birbirlerinin fikirlerini almaya çalışıyorlardı. Her şeyin ötesinde, aynı bölgede, aynı avın peşinden koşan iki avcıydılar. Birinin kaçırdığım diğeri yakalamış olabilirdi ve çıkarları, birbirlerini görebilecek ve duyabilecek mesafede olmalarını gerektiriyordu.

O gece her ikisi de tetikteydi. Havada bir şeylerin kokusu seziliyordu.

"Tek bir ördek bile geçse tüfeğini doğrultmaya değer!" diyordu kendi kendine Akide Jolivet.

İki muhabir, General Kisof'un ayrılışından birkaç saniye sonra bir araya gelip balo boyunca sohbet ettiler ve biraz da birbirlerini yokladılar.

Akide Jolivet kendisini konuşmayı başlatmak zorunda hissetti ve sevimli bir edayla, şu tamamen Fransız tarzı cümleyi söyledi:

"Gerçekten de harika bir balo, değil mi mösyö!"

Harry Blount, bir Birleşik Krallık vatandaşının, herhangi bir hayranlığı ifade etmeye has kelimesini kullanarak, soğukça cevap verdi;

"Ben telgraf çektim bile; Muhteşem!"

"Bununla birlikte, ben aynı zamanda, kuzinime şunu da belirtmekte fayda görüyorum..."

- Harry Blount, meslektaşının sözünü keserek hayretle

tekrarladı;

“Kuzininiz mi?”

“Evet... kuzinim Madeline,” dedi Alcide Jolivet. “Ben onunla yazışıyorum. Kuzinim hızlı ve doğru haber almak ister! Dolayısıyla zannediyorum ki, balo esnasında, bir bulutun hükümdarın yüzünü karartır gibi olduğunu da ona belirtmek zorundayım.”

Bu konu hakkındaki düşüncesini belki de saklamak isteyen Harry Blount şöyle cevap verdi;

“Bana pek parlak göründü.”

“Ve tabii ki Daily TelegrapKm sütunlarına bu parlaklığı yansıttınız.”

“Tamamıyla.” '

“Mösyö Blount, 1812’de Zakret’te neler olduğunu hatırlıyor musunuz?” dedi Alcide Jolivet.

“O sırada orada bulunmuş olsaydım, ancak bu kadar iyi hatırlayabilirdim.”

“O halde,” diye devam etti Alcide jolivet, “siz de biliyorsunuz ki, onuruna verilen bir balo esnasında İmparator Aleksandr’a, Napolyon’un Fransız öncü birlikleriyle Niemen’i geçtiği haberi verilmiş, bununla birlikte imparator baloyu terk etmemiş ve imparatorluğuna malolabilecek bu fevkalade vahim habere rağmen endişesini belli etmemişti.”

“Ev sahibimiz de, General Kisof kendisine İrkutsk hükümeti ile sınır arasındaki telgraf hatlarının kesildiğini haber verdiğinde bir şey belli etmedi.”

“Ah! Bu ayrıntıdan haberiniz var dernek?” “Evet var.”

“Benim de bilmememe imkan yok, zira son telgrafım ancak Udinsk'e kadar ulaştı.”

Alcide Jolivet bunu söylerken yüzünden bir memnuniyet okunuyordu. Harry Blount da, en az onun kadar memnun bir ses tonuyla şöyle cevap verdi:

“Benimki de Krasnoyarsk’a kadar ulaşabildi.”

“Bu durumda, Nikoloyevsk birliklerine emir gönderildiğini de biliyor olmalısınız?” “Evet mösyö, aynı zamanda Tobolsk hükümeti Kazaklarına toplanmaları için telgraf çekildi.”

“Tamamıyla doğru Mösyö Blount, böyle birtakım tedbirler alındı. Sevgili kuzinim yarından itibaren bu konudaki haberleri almış olacak!”

“Aynen Daily Telegraph okuyucuları gibi Mösyö Jolivet.”

“İnsan bütün olanları görünce!..”

“Ve bütün söylenenleri duyunca!..” “izlenecek ilginç bir olay Mösyö Blount!” “İzleyeceğim Mösyö Jolivet.”

“O halde, belki de bu salonun parkesinden daha az güvenli bir zeminde tekrar karşılaşabiliriz!”

“Daha az güvenli, evet, ama...”

“Daha az kaygan!” dedi Akide Jolivet, geriye çekilirken dengesini kaybetmek üzere olan meslektaşını tutarak.

Bunun üzerine iki muhabir, birbirlerinden önde olmadıklarını bilmenin verdiği memnuniyetle ayrıldılar. Gerçekten de birbirlerine eşit durumdaydılar.

Bu sırada, büyük salona bitişik salonların kapıları açıldı. Burada, harikulade hazırlanmış, değerli porselenler ve altın sofra takımlarıyla donatılmış geniş masalar vardı. Prenslere, prenseslere ve kordiplomatik üyelerine ayrılmış olan ortadaki masanın üzerinde Londra fabrikalarından çıkma, paha biçilmez bir gümüş çiçeklik parıldıyor, bu kuyumculuk şaheserinin etrafında, Sevr fabrikalarından eşi benzeri çıkmamış bin parçalık

olağanüstü sofra takımı, avizeler altında ışıltı saçıyordu.

Yeni Saray'ın davetlileri yemek salonlarına doğru yönelmeye başladılar.

Tam bu sırada içeri giren General Kisof, hızla, avcı subayı kıyafetli adama yaklaştı. Adam, daha önce de yaptığı gibi hararetle sordu:

"Nedir durum?"

"Tomsk'a artık telgraf gitmiyor Haşmetmeap."

"Derhal bir ulak!"

Subay büyük salondan ayrıldı ve yandaki geniş odaya girdi. Burası, eski meşe mobilyalarla basitçe döşenmiş, Yeni Saray'ın köşesini işgal eden bir çalışma odasıydı. Duvarlarda, çoğu Horace Vernet'nin imzasını taşıyan tablolar bulunuyordu.

Subay sanki ciğerlerinde oksijen kalmamış gibi hızla camı açtı ve güzel bir temmuz gecesinden süzülerek gelen temiz havayı içine çekmek için geniş balkona çıktı.

Gözlerinin önünde ay ışığıyla yıkanan, içinde iki katedral, üç saray ve bir tersanenin yükseldiği müstahkem bir sur uzanıyordu. Bu surun etrafında, kulelerin, çan kulelerinin, minarelerin, üzerlerinde gümüş haç bulunan yeşil kubbeli üç yüz kilise çatısının hâkim olduğu, koskoca, Avrupa, Tatar ya da Çin mahalleleriyle üç şehir seçiliyordu: Kıtaygorod, Beloygorod, Zemlianoygorod. Kıvrılarak akan küçük bir ırmak, oraya buraya ay ışığını yansıtıyordu. Bütün bu manzara, on fersahlık geniş bir çerçeve içinde, çeşitli renklerde boyanmış evlerden oluşan ilginç bir mozaik meydana getiriyordu.

Bu ırmak Moskova Irmağı; bu şehir Moskova; bu müstahkem sur Kremlin; kollarını kavuşturmuş, düşünceli, Yeni Saray'dan şehre yayılan gürültüyü kararsızca dinleyen avcı subayı üniformalı bu adam ise çar idi.

2

RUSLAR VE TATARLAR

Çarın, askeri ve sivil erkan ile Moskova'nın önde gelenlerine verdiği davetin en parlak anında Yeni Saray'ın salonlarım ansızın terk etmesinin sebebi, Ural sınırının ötesinde meydana gelen vahim olaylardı. Sibirya taşrasında, Rus yönetimini tehdit eden müthiş bir isyanın çıktığından artık şüphe edilemezdi.

Asya Rusyası ya da Sibirya beş yüz altmış bin fersahlık bir alanı ve yaklaşık iki milyon nüfusu içine alır. Kendisini Avrupa Rusya'sından ayıran Ural Dağları'ndan Büyük Okyanus kıyılarına kadar uzanır. Güneyde, oldukça belirsiz bir sınırla ayrılan Türkistan ve Çin İmparatorluğu'na dayanır; kuzeyde ise, Karadeniz'den Bering Boğazı'na kadar Kuzey Buz Denizi ile sınırlıdır. Sibirya; Tobolsk, Yeniseisk, İrkutsk, Omsk, İrkutsk hükümet ya da eyaletlerine ayrılmıştır. Bunun dışında iki sancak olan Okhotsk ve Kamçatka ile şu anda Moskova hâkimiyeti altında bulunan Kırgız ve Çukçi eyaletleri bulunmaktadır.

Batıdan doğuya yüz on dereceyi içine alan bu muazzam bozkır sahası, hem suçlular için bir sürgün yeri hem de çarın emriyle sınırdışı edilenler için bir gurbet toprağıdır.

Bu geniş topraklarda çarın yüce otoritesini iki genel vali temsil eder. Birisi, Doğu Sibirya'nın merkezi olan İrkutsk'ta, diğeri, Batı Sibirya'nın merkezi olan Tobolsk'ta ikamet eder. Yenisey Nehri'nin bir kolu olan Çuna akarsuyu iki Sibirya'yı ayırır.

Bazı kısımları gerçekten fazlasıyla verimli olan bu geniş düzlüklerden henüz hiçbir demiryolu geçmez. Hiçbir demiryolu, altı üstünden daha zengin olan Sibirya toprağındaki değerli

madenleri açığa çıkarmaz. Burada, yazın at arabası, kışın da kızakla yolculuk yapılır.

Batı ve Doğu Sibirya arasında tek bir iletişim imkanı vardır, o da sekiz bin verst (8536 km.)[→] uzunluğundaki, bir elektrik hattıdır. Ural'dan başlayan bu hat, Ekaterinburg, Kasimov, Tiumen, İşim, Omsk, Elamsk, Kolivan, Tomsk, Krasnoyarsk, Nijni-Udinsk, İrkutsk, Verke-Nertçink, Strelink, Albazin, Blagovstenks, Radde, Oıiomskaya, Aleksandrovsko'ye, Nikolayevsk'ten geçer ve hattın uç noktasına gönderilen telgrafın her kelimesi için altı ruble on dokuz kopek[→] alınır. İrkutsk'tan ayrılan bir kol Moğol sınırındaki Kiatka'ya ulaşır ve telgraflar posta aracılığıyla buradan, on dört günde, kelimesi 30 kopekten Pekin'e ulaştırılır.

İşte, önce Tomsk'a kadar olan bölümü, birkaç saat sonra da Tomsk ile Kolivan arasındaki bölümü kesilen hat, Ekaterinburg ile Nikolayevsk arasındaki bu hattı.

İşte bu yüzden çar, General Kisof'un kendisine getirdiği ikinci haber üzerine, yalnızca şu basit sözleri söylemişti: "Derhal bir ulak!" Çar bir süreden beri, odasının penceresi önünde hareketsiz duruyordu ki kapı açıldı. Güvenlik bakanı eşikte göründü.

Çar, sert bir sesle konuştu:

"İçeri gir general ve İvan Ogaref hakkında bildiğin her şeyi söyle bana."

"Bu adam son derece tehlikeli Haşmetmeap," diye cevap verdi emniyet müdürü. "Rütbesi albay mı?"

"Evet Haşmetmeap."

"Zeki bir subay mı bu?"

"Çok zeki fakat itaat altına alınması imkansız. Hiçbir şey karşısında gerilemeyen, zaptedilmez bir hırsı var. Bazı gizli kapaklı entrikalara karışmış, bunun üzerine grandük Altes

Hazretleri tarafından rütbesi geri alınarak Sibirya'ya sürülmüş."

"Ne zaman?"

"İki yıl önce. Altı aylık bir sürgünden sonra, siz Majesteleri tarafından affedilerek Rusya'ya geri döndü."

"O zamandan beri Sibirya'ya bir daha dönmemiş mi?"

"Dönmüş Haşmetmeap, ama bu sefer kendi isteğiyle," diye cevap verdi emniyet müdürü.

Sonra, biraz daha alçak sesle ekledi:

"Bir zamanlar Haşmetmeap, Sibirya'ya gidildi mi asla geri dönülmezdi."

"Ama ben sağ olduğum sürece, Sibirya geri dönülmesi mümkün bir yer olarak kalacak!" Çarın, bu sözleri gururla söylemeye hakkı vardı, çünkü merhametiyle, Rus adaletinin affetmeyi bildiğini sık sık göstermişti.

Emniyet müdürü cevap vermedi ama böyle yarım tedbirlere taraftar olmadığı açıktı.

Ona göre, birisi Ural Dağlarını jandarmalar arasında bir kere geçti mi, bir daha bu dağları aşmamalıydı. Ancak yeni hükümdarın döneminde işler böyle yürümüyordu ve emniyet müdürü buna gerçekten hayıflanıyordu. Nasıl yani, artık kamu hukukunu ilgilendirenler dışındaki suçlara müebbet ceza verilmeyecek miydi! Nasıl yani, siyasi sürgünler Tobolsk'tan, İrkutsk'tan, İrkutsk'tan geri mi döneceklerdi! Doğrusu, vaktiyle ukasların[→] hiçbir şeyi affetmeyen otokratik hükümlerine alışık olan emniyet müdürü, bu yönetim tarzını kabullenemiyordu! Ama, çar yeniden soru sormaya başlayana kadar sesini çıkarmadı.

Sorular fazla gecikmediler.

"İvan Ogaref, Sibirya eyaletlerindeki yolculuğundan sonra

Rusya'ya ikinci bir kere daha geri dönmedi mi, hani şu asıl amacı meçhul kalan yolculuktan sonra?" diye sordu çar.

"Döndü."

"Ve döndükten sonra polis onun izini kaybetti, öyle mi?"

"Hayır Haşmetmeap, zira bir mahkum, affedildiği günden itibaren gerçekten tehlikeli hale gelir."

Bir an çarın kaşları çatıldı. Fikirlerindeki dikkafalılığı, efendisine duyduğu sınırsız sadakate eşit olan emniyet müdürü, biraz ileri gitmiş olmaktan kaygı duysa belki de yeriydi. Ama çar, iç politikasıyla ilgili bu dolaylı şikayetlere itibar etmedi ve kısaca sorularını sıraladı:

"İvan Ogaref son olarak neredeydi?"

"Perm eyaletinde."

"Hangi şehirde?"

"Yine Perm'de."

"Orada ne yapıyordu?"

"İşsiz gibi görünüyordu, tavırlarında da şüphe duyulacak hiçbir şey yoktu."

"Polisin gözetimi altında değil miydi?" "Hayır Haşmetmeap."

"Perm'den ne zaman ayrıldı?"

"Mart ayma doğru."

"Nereye gitti?"

"Bilinmiyor."

"O zamandan beri ne olduğu bilinmiyor mu?"

"Bilinmiyor."

"Ben biliyorum!" dedi çar. "Emniyet teşkilatından bana bazı isimsiz ihbarlar ulaştırıldı ve şimdi sınırın ötesindeki olaylara bakınca anlıyorum ki hepsi doğruymuş."

Güvenlik bakanı bağırdı:

“Tatar saldırılarında İvan Ogaref'in parmağı olduğunu mu söylemek istiyorsunuz Haşmetmeap?”

“Evet general, bilmediğin şeyleri sana söyleyeyim de öğren. İvan Ogaref, Perm eyaletinden ayrıldıktan sonra Ural Dağlarını geçti. Sibirya’ya gelerek Kırgız bozkırlarında, buranın göçebe ahalisini ayaklandırmayı denedi, başarısız olduğu da söylenemez. Sonra güneye, bağımsız Türkistan’a kadar indi. Orada, Buhara, Hokand, Kunduz hanlıklarında, göçebe Tatar kabilelerini Sibirya eyaletlerine sürmeye ve Asya’daki Rus İmparatorluğu’na karşı genel bir istila kışkırtıcılığına istekli reisleri buldu. Hareket gizli gizli körüklendi ama bir yıldırım gibi patladı ve şimdi, Batı Sibirya ile Doğu Sibirya arasındaki bütün iletişim yolları kesik! Üstelik, intikam duygusuyla dolu olan İvan Ogaref kardeşimin hayatına kastetmek istiyor!”

Çar bu sözleri söylerken el kol hareketleri yapıyor, odanın içinde hızlı adımlarla yürüyordu. Güvenlik bakanı cevap vermedi, ama kendi kendine, Rus imparatorların bir sürgünü asla affetmedikleri devirlerde olunsa, İvan Ogaref'in planları başarıya ulaşamazdı diye düşünüyordu.

Birkaç saniye sessiz kaldılar, sonra General Kisof, kendini bir koltuğa atmış olan çara yaklaştı:

“Bu isyanın en kısa zamanda bastırılması için Majesteleri emir vermişlerdir şüphesiz?”

“Evet,” diye cevap verdi çar. “Nijni-Udinsk’e ulaşabilen son telgrafla, Yeniseisk, Irkurtsk, İrkutsk hükümetlerinin, Amur ve Baykal Gölü eyaletlerinin birlikleri harekete geçmiş olmalı. Aynı zamanda Perm ve Nijni-Novgorod’daki alaylar ve hudut Kazakları da Ural Dağları’na doğru hızlı adımlarla ilerliyorlar ancak maalesef Tatar kollarının karşısına çıkabilmeleri için daha haftalarca yürümeleri gerekecek!”

“Peki ya Majestelerinin kardeşi, grandük Altes Hazretleri, şu anda İrkutsk’ta bulunduklarına göre, artık Moskova ile doğrudan haberleşemiyorlar mı?”

“Hayır.”

“Ama kendilerine ulaşan son telgraflar sayesinde, Majesteleri tarafından hangi tedbirlerin alındığını ve İrkutsk’a en yakın hükümetlerden nasıl bir yardım geleceğini biliyor olmalılar?”

“Biliyor,” diye cevap verdi çar, “ama bilmediği bir şey var ki o da, İvan Ogaref'in asi rolünü oynadığı gibi hain rolünü de oynayacağı ve kendisinin amansız bir düşmanı olduğu, İvan Ogaref ilk olarak grandük yüzünden gözden düşmüştü, işin daha vahim tarafı, grandük bu adamı tanımaz. Ogaref'in niyeti İrkutsk’a gitmek ve sahte bir isimle grandükün hizmetine girmek. Onun güvenini kazandıktan sonra da, Tatarlar İrkutsk’u kuşatır kuşatmaz şehri ve tabii şehirle birlikte hayatı tehlikede olan kardeşimi onlara teslim edecek. İşte raporlar sayesinde bildiklerim, işte grandükün bilmedikleri ve işte bilmesi gerekenler!” “O halde Haşmetmeap, zeki, cesur bir ulak...”

“Bekliyorum onu.”

“Çok da hızlı olmalı, Haşmetmeap, şunu eklememe izin verin; Sibirya toprakları isyanlar için çok elverişlidir.”

Güvenlik bakanının bu iması karşısında kendine hâkim olamayan çar bağırdı:

“Sürgünlerin istilacılarla çıkar birliği yapacaklarını mı söylemek istiyorsun general?”

Güvenlik bakanı kekeleyerek cevap vereli, çünkü gerçekten de kaygı ve tereddüt içindeki zihninden geçenler bunlardı.

“Affediniz Majesteleri!..”

“Sürgünlerin daha vatansever olduklarını zannederim!” dedi çar.

“Sibirya’da siyasi sürgünlerden başka mahkumlar da var,” diye cevap verdi emniyet müdürü.

“Caniler! Ah, general, onları size bırakıyorum. Onlar insan türünün yüz karasıdır. Hiçbir ülkenin parçası değildirler. Ama ayaklanma, daha doğrusu saldırı imparatora karşı yapılmıyor, Rusya’ya karşı yapılıyor, sürgünlerin yeniden görme umudunu tamamıyla kaybetmedikleri ülkeye karşı... ve yeniden görecekleri!.. Hayır, bir Rus, bir saatliğine bile olsa, Moskova’nın gücünü zayıflatmak için asla bir Tatarla birlik olmaz!”

Çar, siyasetinin şu an için uzakta tuttuğu kişilerin vatanseverliğine inanmakta haklıydı, icraatı bizzat idare edebildiği zaman adaletinin temelini oluşturan merhamet, vaktiyle son derece korkunç olan ukas uygulamalarına getirdiği kayda değer hafiflemeler, yanılıyor olamayacağının teminatıydı. Ama, Tatar saldırısı böyle önemli bir destekten mahrum kalsa bile durum fazlasıyla vahimdi, zira Kırgız nüfusunun büyük bir kısmının istilacılarla birlik olma ihtimali vardı.

Kırgızlar, büyük, küçük ve orta olmak üzere üç kabileye ayrılırlar ve yaklaşık dört yüz çadıra, yani iki milyon nüfusa sahiptirler. Aşiretlerden bazıları bağımsızdır, diğerleriyse, Rusya’nın ya da Hive, Hokand ve Buhara hanlıklarının yani Türkistan’ın en korkunç reislerinin hâkimiyetini tanırlar. En zengin, aynı zamanda da en kalabalık kabile olan orta kabile, Sarısu Irmağı, İrtiş, Yukarı İşim, Hadisang Gölü ve Aksakal Gölü arasında kalan bütün alanı işgal eder. Orta kabilenin doğusundaki bölgelere yerleşmiş olan büyük kabile, Omsk ve Tobolsk hükümetlerine kadar uzanır. Yani Kırgız topluluklarının ayaklanması, Asya Rusyası’nın istilasına ve her şeyden önce, Yenisey’in doğusundan itibaren Sibirya’nın bölünmesine yönelikti.

Kırgızların savaş sanatında pek acemi oldukları doğrudur.

Onlar, düzenli askerler olmaktan çok, gece yağmacıları ve kervan soyguncularıdırlar. Levchine'in dediği gibi, "sağlam bir cephe ya da iyi bir piyade birliği kendisinden on kat daha kalabalık bir Kırgız gücüyle başa çıkabilir, tek bir top, inanılmayacak kadar çok sayıda savaşçıyı yok edebilir."

Ama yine de, o piyade birliğinin isyan bölgesine ulaşması ve ateş saçan namluların, Rus eyaletlerinde, iki üç bin verst uzaklıktaki cephaneliklerden çıkması gerekiyordu. Oysa ki, Ekaterinburg'u İrkutsk'a bağlayan yol hariç, bataklıklarla dolu olan bozkırların kolayca kat edilmesi mümkün değildi ve Rus birlikleri Tatar kabilelerini geri püskürtecek duruma gelinceye kadar, muhakkak ki aradan haftalar geçecekti.

Omsk, Kırgız topluluklarını zabturapt altında tutmakla görevli Batı Sibirya askeri teşkilatının merkezidir. Tam olarak itaat altına alınamamış olan göçebelerin, birçok kereler tecavüz ettikleri sınırdır burası ve harp nezareti Omsk'un daha şimdiden fazlasıyla tehdit altında olduğu düşüncesindeydi. Askeri birlikler hattı yani Omsk'tan Semipalatinsk'e kadar sıralanmış olan Kazak karakolları, birçok noktadan zorlanmış olmalıydı. Kırgız bölgelerini yöneten "büyük sultanlar"ın, isteyerek ya da istemeden, kendileri gibi Müslüman olan Tatarların hâkimiyeti altına girmiş olmalarından ve esaretin kışkırttığı kinin, Ortodoks ve Müslüman dinleri arasındaki husumetten gelen kinle birleşmesinden kaygı duyulabilirdi.

Aslında uzun zamandan beri Türkistan Tatarları, özellikle de Buhara, Hokand, Kunduz hanlıkları, gerek zor kullanarak gerek ikna yoluyla, Moskova'nın hâkimiyeti altındaki Kırgız kabilelerini ayaklandırmanın yollarını arıyorlardı.

Tatarlar hakkında birkaç şey söylemekte fayda var.

Tatarlar, Kafkas ırkı ve Moğol ırkı olarak iki farklı ırka ayrılırlar.

Abel de Remusat'nın "Avrupa'da bizim cinsimizin güzellik tipi kabul edilir, çünkü dünyanın bu bölümündeki bütün halkların kökeni onlara dayanır," dediği Kafkas ırkı, Türkler ve Acem kökenli yerlilerden oluşur.

Saf Moğol ırkı ise, Moğolları, Mancuları ve Tibetlileri kapsar.

Rus İmparatorluğumu tehdit edenler, özellikle Türkistan'da yaşayan, Kafkas ırkına mensup Tatarlardı. Bu geniş ülke, hanlık adı verilen ve hanlar tarafından yönetilen çeşitli devletlere ayrılmıştır. Başlıca hanlıklar; Buhara, Hive, Hokand, Kunduz vs... hanlıklarıdır.

Bu dönemde, en önemli ve en tehlikeli hanlık Buhara Hanlığı idi. Rusya, şahsi çıkarlar uğruna ve onları yeni bir boyunduruk altına almak amacıyla, Moskova hâkimiyeti altındaki Kırgızların bağımsızlığını destekleyen hanlarla daha önce çok kereler mücadele etmek zorunda kalmıştı. Bugün yönetimde bulunan Feofar Han da seleflerinin izini takip ediyordu.

Bu Buhara Hanlığı, otuzyedinci ve kırkbirinci paraleller arasında kuzeyden güneye, altmış bir ve altmışaltıncı derece boylamlar arasında doğudan batıya uzanır, yani yaklaşık on bin fersah karelik bir alana yayılır.

Bu devletin, iki milyon beş yüz bin nüfusu, savaş zamanında üç katına çıkabilecek altmış bin kişilik bir ordusu ve otuz bin süvarisi vardır. Burası; hayvan, bitki ve maden ürünlerinde çeşitlilik gösteren zengin bir memlekettir ve Belh, Okoy ve Meymaneh topraklarının da katılmasıyla büyümüştür. On dokuz önemli şehre sahiptir. Sekiz İngiliz mili uzunluğunda uzun bir duvarla çevrili, kulelerle tahkim edilmiş, İbn-i Sina'lar ve 10. yüzyılın diğer bilginleriyle ün salmış şanlı şehir Buhara, Müslüman dünyasının ilim merkezi kabul edilir ve

Orta Asya'nın en meşhur şehirleri arasında yer alır; çok sağlam bir kaleyle savunulan Timurleng'in türbesine ve içinde, her yeni

hanın tahta geçişinde gelip üzerine oturduğu mavi taşın bulunduğu meşhur saraya ev sahipliği yapan Semerkant, kaplumbağa ve kertenkelelerle dolu bir bataklığın ortasındaki bir vaha üzerine kurulu, üçlü surlarıyla neredeyse ele geçirilemez olan Karsçi; yaklaşık yirmi bin kişiyle savunulan Çarcou ve Katta-Kurgan, Nurata, Cizah, Paykand, Karakul, Huzar vs... küçümsenemeyecek bir şehir grubu oluştururlar. Dağlarla korunan, bozkırlarla çevrelenen bu Buhara Hanlığı gerçekten de tehlikeli bir devlettir ve Rusya onun karşısına büyük bir kuvvetle çıkmak zorunda kalacaktır.

İşte Tataristan'ınbu bölümünü, muhteris ve zalim Feofar yönetmekteydi. Tatar içgüdüleriyle tehlikeli maceralara atılmaya hazır, zalim ve yağmacı savaşçılara sahip, başta Hokand ve Kunduz olmak üzere diğer hanlıkların desteği ve Orta Asya kabilelerine kumanda eden reislerin yardımıyla, perde arkasında İvan Ogaref'in bulunduğu bu isyanın başına geçmişti. Ogaref denen bu hain, kinin olduğu kadar şuursuz bir ihtirasın da etkisiyle, harekatı büyük Sibirya yolunu kesecek şekilde düzenlemişti. Moskof İmparatorluğumu bölebileceğini zannediyorsa gerçekten deliydi! Emir, -Buhara hanları bu unvanı alırdı- onun telkiniyle kabileleri Rus sınırının ötesine göndermişti. Semipalatinsk'i istila etmiş ve burada çok az sayıda bulunan Kazaklar, onun karşısında geri çekilmek zorunda kalmıştı. Yolunun üzerindeki Kırgız topluluklarını da önüne katarak Balkaş Gölü'nden daha ötelere kadar ilerledi. Yağmalayarak, yakıp yıkarak, boyun eğenleri askere alıp, direnenleri zorla yakalayarak; peşinde Doğulu bir hükümdarın, evinden, karılarından, kölelerinden oluşan kafilesiyle ve çağdaş bir Cengiz Han'ın küstah cüretiyle bir şehirden diğerine gidiyordu.

Emir şu anda neredeydi? İstila haberi Moskova'ya ulaştığı sırada, askerleri nereye kadar ilerlemişti? Sibirya'nın hangi

noktasında Rus birlikleri geri çekilmek zorunda kalmıştı? Bunları bilmek mümkün değildi. Bütün iletişim kesilmişti. Kolivan ile Tomsk arasındaki hat, Tatar ordusunun öncüleri tarafından mı kesilmişti, yoksa emir, Yeniseisk eyaletine kadar ulaşmış mıydı? Batı Sibirya'nın aşağısı tamamen ateş içinde miydi? Ayaklanma şimdiden doğu bölgelerine kadar yayılmış mıydı? Bunu bilebilmek imkansızdı. Sıcağı da soğuğu da dert etmeyen, kış ayazının da yazın kavurucu sıcaklarının da durduramadığı, yıldırım hızıyla giden tek casus, elektrik akımı, artık bozkırın ötesine ulaşamıyordu ve İrkutsk'ta sıkışıp kalmış olan grandükü, İvan Ogaref'in ihanetinin kendisi için yarattığı tehditten haberdar etmek imkansızdı.

Ancak bir ulak kesilen hattın yerini doldurabilirdi. Bu kişinin, Moskova ile İrkutsk arasındaki beş bin iki yüz versti (5523 km.) aşmak için belli bir zamana ihtiyacı olacaktı. İsyancıların ve istilacıların saflarını geçmek için, insanüstü bir cesaret ve zeka ortaya koyması gerekecekti. Ama akıl ve yürekle her şey başarılabilirdi.

"Bu kafayı ve yüreği bulabilecek miyim?" diye kendi kendine soruyordu çar.

3

MİŞEL STROGOF

Biraz sonra, imparatorun çalışma odasının kapısı açıldı ve kapı nöbetçisi General Kisof'un geldiğini bildirdi.

Çar heyecanla sordu:

“Nerede şu ulak?”

“Burada, Haşmetmeap,” diye cevap verdi General Kisof.

“Bize lazım olan adamı buldun mu?” “Majestelerine evet demeye cesaret edebilirim.”

“Saray hizmetinde bulunmuş mu?”

“Evet, Haşmetmeap.”

“Sen tanıyor musun?”

“Şahsen tanıyorum. Çok kereler zor görevlerin altından başarıyla kalktı.”

“Dış görevde bulundu mu?”

“Sibirya’da bile.”

“Nereli?”

“Omsklu, SibiryalI.”

“Yeterince soğukkanlılığa, zekaya, cesarete sahip mi?”

“Evet Haşmetmeap, başkalarının belki de yarı yolda kalacağı işleri başarıyla tamamlamak için gereken bütün özelliklere sahip.” “Kaç yaşında?”

“Otuz.”

“Güçlü bir adam mı?”

“Soğuğun, açlığın, susuzluğun, yorgunluğun son haddine kadar dayanabilir Haşmetmeap.”

“Çelik bir vücut, öyle mi?”

“Evet, Haşmetmeap.”

“Ya kalbi?..”

“Altından.”

“Adı?”

“Mişel Strogof.”

“Yola çıkmaya hazır mı?”

“Muhafızların odasında Majestelerinin emirlerini bekliyor.”

“Gelsin,” dedi çar.

Birkaç saniye sonra, ulak Mişel Strogof imparatorun çalışma odasına girdi.

Mişel Strogof, uzun boylu, geniş omuzlu, geniş göğüslü, sağlam yapılı bir adamdı. Güçlü başı, Kafkas ırkının özelliklerini yansıtıyordu. Kolları ve bacakları, kaba kuvvet gerektiren işleri en iyi şekilde tamamlamaya uygun mekanik kaldıraçlardı sanki. Bu güzel ve sağlam yapılı delikanlıyı, kendine rağmen yerinden kıpırdatmak kolay değildi, zira iki ayağıyla yere bastığı zaman, durduğu yere kök salmış gibi görünüyordu. Geniş alınlı, köşeli yüzünü çevreleyen kıvırcık ve gür saçları, Moskof kasketi taktığında, kasketin kenarlarından taşıyordu. Her zaman soluk olan yüzü, yalnızca daha hızlı kalp atışları ve daha hızlı bir kan dolaşımının etkisiyle kızarırdı. Samimi ve dosdoğru bakan koyu mavi gözleri, hafifçe kasılmış yay kaşlarının altında parlıyor ve fizyonomistlerin “kahramanların öfke taşımayan cesareti” dedikleri asil cesareti yansıtıyordu. Geniş kanatlı, büyük burnunun gölgesi, cömert ve iyi karakterini yansıtan biraz çıkıntılı dudaklara sahip simetrik ağzının üzerine düşüyordu.

Mişel Strogof, kararlı, ne yapacağını bilen bir mizaca sahipti. Tereddüt içinde tırnaklarını kemirmez, kuşkuyla kulağını kaşımaz, kararsızlık içinde tepinmezdi. Az hareket eder, az konuşur, üstlerinin önünde tam bir asker gibi kımıldamadan durmayı bilirdi; ama bir kere yürümeye başladı mı, yürüyüşünde büyük bir rahatlık, hareketlerinde fark edilmemesi imkansız bir keskinlik göze çarpardı ki bu da, kendine güveninin ve hızlı zekasının ispatıydı. Şu, her zaman "fırsatları değerlendirmesini bilen" adamlardandı, suratı biraz cebriydi ama ona kişilik katıyordu.

Mişel Strogof, atlı avcı subaylarınkine benzeyen zarif bir üniforma giymişti: Botlar, mahmuzlar, üzerine yarım oturan bir pantolon, siyah zemin üzerine sarı şeritlerle süslü ve kenarları kürklü bir manto. Geniş göğüsünün üzerindeyse, bir haç ve birçok madalya parlıyordu.

Mişel Strogof çarın özel ulaklarından olup, bu seçkin kişiler içinde subay mevkiindeydi. Özellikle tavırlarından, görünüşünden, bütün kişiliğinden yansıyan ve çarın da kolayca hissettiği, onun, emirleri yerine getirmek için iyi bir icracı olduğuydu. Yani meşhur romancı Turgenyev'in değerlendirmesine göre, Moskof İmparatorluğu'nda birini en yüksek mevkilere çıkarabilecek çok makbul bir özelliğe sahipti.

Gerçekten de, eğer birisi, istila altındaki bölgeden geçerek, bütün engellerin üstesinden gelerek, her türlü tehlikeye meydan okuyarak Moskova-İrkutsk yolculuğunu tamamlayabilecekse, bu, Mişel Strogof tan başkası olamazdı.

Planın başarıya ulaşması için şartlar gayet elverişliydi. Mişel Strogof geçeceği bölgeyi tanıyor ve sadece aynı yolu daha önce kat ettiği için değil, aynı zamanda Sibirya kökenli olduğu için değişik lehçeleri anlıyordu.

Aynı adı taşıyan eyaletin Omsk şehrinde yaşayan babası Piyer

Strogof on yıl önce ölmüştü, annesi Marfa Strogof ise hâlâ orada yaşıyordu. Sibirya'nın müthiş avcısı, oğlu Mişel'i, işte bu Omsk ve Tobolsk eyaletlerinin vahşi bozkırlarında, halk arasında söylenegeldiği gibi "sertlikle" yetiştirmişti. Piyer Strogof'un esas mesleği avcılıktı. Yazkış, bunaltıcı sıcaklarda da, bazen eksi elli dereceyi geçen soğuklarda da, katılaşmış ovaları, karaçam ve kayın koruluklarını, çam ormanlarını koşarak geçer, tuzaklarını kurar, küçük avları tüfekle, büyük avları yaba ya da bıçakla gözetlerdi. Büyük av, boyu buz denizlerindeki hemcinslerine eşit olan, korkunç ve vahşi Sibirya ayısından başkası değildi. Piyer Strogof otuz dokuzdan fazla ayı öldürmüştü, yani kırkıncısı da onun darbeleriyle yere yıkılmıştı; Rusya'da anlatılan avcılık hikayelerine inanmak gerekirse, otuz dokuz ayı avlamanın mutluluğunu yaşadıktan sonra, kırkıncının karşısında ruhunu teslim eden birçok avcı vardı!

Piyer Strogof, bir sıyrık bile almadan ölümcül sayıyı geçmişti. Bu olaydan sonra, o sırada on bir yaşında olan oğlu Mişel, bütün avlarında ona refakat etmiş, "ragatina" denen yabayla, yalnızca bıçak taşıyan babasının yardımına koşmuştu. Mişel Strogof on dört yaşındayken, tamamen tek başına ilk ayısını öldürmüştü; bu fazla bir şey ifade etmiyordu ama, derisini yüzdükten sonra koskoca hayvanın postunu verstlerce mesafeden babasının evine getirmesi, bu çocukta sık rastlanmayan bir kuvvet olduğunu gösteriyordu.

Bu hayat tarzının ona çok faydası olmuş, yetişkin çağma geldiğinde, soğuğa, sıcağa, açlığa, susuzluğa, yorgunluğa dayanıklı hale gelmişti. Kuzey bölgelerde yaşayan Yakutlar gibi demir gibi sağlam bir adam olmuştu. Yirmi dört saat yemek yemeden, on gece uyku uyumadan durabilir, herkesin açık havada titrediği bozkırın ortasında, kendine bir sığmak bulmayı bilirdi. Son derece hassas, Tanrı vergisi duyulara sahipti; yüksek enlemlerde bile sis bütün ufku kapladığı zaman bembeyaz

düzlüğün ortasında ya da günler boyu süren kutup gecesinde, başkalarının bir adım bile atamayacağı durumlarda, içgüdülerinin rehberliğinde yolunu bulurdu. Babasının bütün sırlarını öğrenmişti. Neredeyse gözle görülmez işaretlerden; buzun üzerinde iğne yapraklarının yansımasından, ufak tefek ağaç dallarının konumundan, ufkun en son noktalarından yayılan buhardan, ormandaki ezilmiş otlardan, havadaki seslerden, uzaklardaki patlamalardan, sisli gökyüzünden geçen kuşlardan, görmesini bilenler için her biri birer yol levhası olan binlerce detaydan yönünü nasıl bulacağını biliyordu. Çeliğine Suriye suları katılan bir Şam kılıcı gibi karların içinde çelikleşmişti; General Kisof'un dediği gibi, çelik kadar sağlamdı ve kalbinin altın gibi olduğu da en az bunun kadar doğruydu.

Mişel Strogof un tek düşkünlüğü, Omsk'ta, İrtiş kıyılarındaki, yaşlı avcıyla birlikte onca uzun yıllar yaşadığı Strogofların eski evini bir türlü terk etmek istemeyen yaşlı annesi Marfa'ya karşıydı. Oğlunun ayrılması onu kederlendirmişti, ama Mişel, her fırsat bulduğunda onu ziyarete geleceğine söz vermiş ve bu sözü her seferinde bir yemin gibi tutmuştu.

Mişel Strogof, yirmi yaşına geldiğinde Rus imparatorunun şahsi hizmetine, çarın ulakları kıtasına girmeye karar vermişti. Gözüpek, zeki ve gayretli SibiryalI genç önce, gayet meşekkatli bir bölgenin göbeğine, Şeyh Şamil'in bazı yerinde duramayan haleflerinin ayaklandığı Kafkasya'ya yaptığı yolculukla kendini gösterme fırsatı bulmuş, daha sonra, önemli bir görev esnasında, Asya Rusyası'nın uç noktasına, Kamçatka'da bulunan Petropolovski'ye kadar gitmişti. Bu uzun yolculukları sırasında, olağanüstü soğukkanlılık, tedbir ve cesaret örnekleri ortaya koyarak üstlerinin takdir ve himayesini kazanmış ve kısa sürede başarılı olmuştu.

Bu uzun görevlerden sonra hak ettiği izin günlerini annesine

ayırmayı hiçbir zaman ihmal etmedi -binlerce verst uzakta olmasına rağmen, karakış yolları kapatmış olsa bile. Bununla birlikte, üst üste imparatorluğun güney bölgelerinde görevler almış olan Mişel Strogof, ilk defa yaşlı Marfa'yı üç yıldır görmüyordu; üç yıl, yani üç asır! Ama birkaç gün içinde izne çıkacaktı, malum şartlar ortaya çıktığmda Omska gitmek üzere yol hazırlıklarım yapmaya başlamıştı bile. Mişel Strogof böylece, imparatorun kendisinden ne beklediğinden tamamen habersiz, çarın huzuruna çıktı.

Çar, Mişel Strogof'un hiç kıpırdamadan, tam bir hareketsizlik içinde durduğu birkaç saniye boyunca, tek bir kelime etmeden ona delici gözlerle baktı.

Sonra çar, bu incelemeden memnun kalmış olacak ki, masasına döndü, emniyet müdürüne oturmasını işaret etti ve ona alçak sesle, yalnızca birkaç satırdan oluşan bir mektup yazdırdı.

Çar, yazılan mektubu büyük bir dikkatle yeni baştan okudu, adının hemen üstüne, Rus imparatorlarının kati emirlerini bildiren ve "Gereği yapılsın" anlamına gelen şu sözleri ekledi: "Bit po semu", ardından mektubu imzaladı.

Mektup bir zarfa konarak imparatorluk armalarıyla mühürlendi.

Çar nihayet ayağa kalktı ve Mişel Strogofa yaklaşmasını söyledi.

Mişel Strogof birkaç adım ilerledi ve cevap vermeye hazır bir halde yeniden kıpırtısız bekledi.

Çar, bir kere daha onun yüzüne, gözlerinin içine baktı. Sonra tok bir sesle sordu: "Adın?"

"Mişel Strogof, Haşmetmeap."

"Rütben?"

“Çarın ulakları kıtasında yüzbaşı.” “Sibirya’yı bilir misin?”

“SibiryalIyım.”

“Doğum yerin?”

“Omsk.”

“Omsk’ta kimsen var mı?”

“Evet, Haşmetmeap.”

“Kimler?”

“ihtiyar annem.”

Çar, sorularına bir an ara verdi, sonra elinde tuttuğu mektubu gösterdi:

“Mişel Strogof, seni, bu mektubu grandüke, başka hiç kimseye değil, bizzat onun eline teslim etmekle görevlendiriyorum.”

“Teslim edeceğim Haşmetmeap.”

“Grandük İrkutsk’ta.”

“İrkutsk’a gideceğim.”

“Asilerin ayaklandığı, çıkarları gereği bu mektubu ele geçirmek isteyecek Tatarların istila ettiği topraklardan geçmek gerekecek.” “Geçeceğim.”

“Özellikle de, yoluna çıkabilecek olan İvan Ogaref adlı haine karşı dikkatli olmalısın.” “Ona karşı dikkatli olacağım.”

“Omsk’tan geçecek misin?”

“Yolumun üzerinde, Haşmetmeap.”

“Eğer anneni görürsen, tanınmak tehlikesine düşersin. Anneni görmemelisin!”

Mişel Strogof, bir saniyelik bir tereddüt yaşadı:

“Görmeyeceğim.”

“Kim olduğunu ve nereye gittiğini, sana hiçbir şeyin itiraf

ettiremeyeceğine yemin et!" "Yemin ederim."

Çar bunun üzerine, mektubu genç ulağa uzattı:

"Mişel Strogof, mektubunu al, bütün Sibirya'nın selameti ve belki de kardeşim grandükün hayatı bu mektuba bağlı."

"Mektup, Grandük Altes Hazretlerine teslim edilecek."

"Ne olursa olsun bu bölgeyi geçecek misin?"

"Ya geçerim ya da beni vururlar."

"Sana sağ olarak ihtiyacım var!"

"Sağ kalacağım ve geçeceğim."

Çar, Mişel Strogof un kendisine cevap verirken gösterdiği sadelik ve sükunetin sağladığı güvenden memnun kalmış görünüyordu.

"O halde git Mişel Strogof, Tanrı için, Rusya için, kardeşim ve benim için git!"

Mişel Strogof asker selamı verdikten sonra hemen imparatorun odasından, birkaç saniye sonra da Yeni Saray'dan ayrıldı.

"Zannediyorum doğru bir seçim yapmışsın general," dedi çar.

"Buna inanıyorum, Haşmetmeap Majesteleri, Mişel Strogof un bir insanın yapabileceği her şeyi yapacağına emin olabilirler." "Gerçekten de tam bir insan," dedi çar.

4

MOSKOVA'DAN NİJNİ-NOVGOROD'A

Mişel Strogof'un aşması gereken, Moskova-İrkutsk arasındaki mesafe, beş bin iki yüz verstti (5523 km.) Ural Dağları ile Sibirya'nın doğu sınırı arasına henüz telgraf hattının çekilmemiş olduğu dönemlerde, telgrafın verdiği hizmeti ulaklar verir, bunların da en hızlısı Moskova-İrkutsk arasını on sekiz günde kat ederdi. Fakat bu, istisnai bir durumdu ve Asya Rusyası'ın geçmek çoğunlukla, her türlü ulaşım aracı kullanılsa bile, çarın adamlarının dört beş haftasını alırdı.

Ne soğuktan ne kardan korkan bir adam olan Mişel Strogof, kendisine kalsa, bütün yolu kızakla gitme imkanı veren kışın en sert günlerinde yolculuk yapmayı tercih ederdi. Diğer ulaşım türlerine bağlı zorluklar, karın dümdüz ettiği muazzam bozkırda, kızak söz konusu olduğunda ortadan kalkıyordu. Aşılması gereken akarsu olmayacaktı. Donmuş suyun yüzeyinde kızak rahatlıkla ve hızla kayacaktı. Bu dönemde sürekli ve yoğun sis, aşırı soğuk, bazen kasırgalarla bütün bir kervanı örtüp yok eden kar fırtınaları gibi bazı tehlikeli doğa olayları olabilirdi belki. Hatta bazen, yiyecek bir şey bulamayan binlerce aç kurt ovaya inerdi. Ama bu tehlikelerle boğuşmak çok daha iyiydi, çünkü sert kışın etkisiyle Tatar istilacılar şehirlerde kalmayı tercih edecek, yağmacılar bozkırda at koşturamayacak, istilacı birliklerin harekatı mümkün olmayacak ve böylece Mişel Strogof bu bölgeden çok daha kolay geçecekti. Ama, ne mevsim ne dönem seçecek durumdaydı. Şartlar ne olursa olsun, durumu kabullenmek ve yola çıkmak zorundaydı.

İşte Mişel Strogof'un önündeki durum tam olarak buydu ve Strogof, bu durumla karşı karşıya gelmek için kendini hazırladı.

Öncelikle, bir çar ulağının her zamanki konumunda değildi. Geçtiği yerlerde hiç kimsenin bundan kuşkulanmaması gerekiyordu. İstila altındaki bir ülkede casuslar karınca gibi kaynar. Tanınması dernek, görevinin tehlikeye girmesi dernekti. Ona, yolculuğu için yeterli olacak ve bir ölçüye kadar işini kolaylaştıracak yüklü bir miktar para veren General Kisof, birçok kapıyı açabilecek, imparatorun hizmetinde olduğuna dair yazılı bir belge vermemişti. Strogof, bir "podaroşna" ile yetinmek durumunda kalmıştı.

Bu podaroşna, İrkutsk'ta oturan, tüccar Nikolay Korpanof adına hazırlanmıştı. Belge, Nikolay Korpanof un yanında, gerektiğinde bir ya da birçok kişinin refakatine izin veriyor ve Moskova hükümetinin, diğer milletlerin Rusya'dan ayrılmasını yasaklaması halinde bile geçerliliğini koruyordu.

Podaroşna, posta menzillerinden at alma izninden başka bir şey değildi, ancak Mişel Strogof yalnızca, kendi kimliği konusunda kuşku yaratmayacağı durumlarda bundan yararlanabilirdi; yani Avrupa topraklarında olduğu sürece. Sonuç itibarıyla, bu şartlar altında Sibirya'da, yani ayaklanmanın olduğu eyaletlerden geçerken ne posta menzillerinde bunu kullanabilecek, ne en iyi atları alabilecek, ne de kendi şahsi kullanımı için diğer ulaşım araçlarını elde edebilecekti. Mişel Strogof'un unutmaması gereken bir şey vardı; o artık bir ulak değil, Moskova'dan İrkutsk'a giden ve sıradan bir yolculuğun her türlü ihtimaline katlanması gereken basit bir tüccar, Nikolay Korpanoftu.

Mümkün olduğu kadar hızlı ve fark edilmeden ilerlemek, ama mutlaka ilerlemek, gündemindeki tek şey bu olmalıydı.

Otuz yıldan beri, unvan sahibi bir yolcunun maiyetinde en az,

iki yüz Kazak süvari, iki yüz piyade, yirmi beş atlı Başkurt, üç yüz deve, dört yüz at, yirmi beş araba, iki portatif tekne ve iki top bulunurdu. Sibirya'da bir yolculuk için gerekli malzeme buydu.

Mişel Strogof'un ise, ne topu, ne süvarileri, ne piyadeleri ne de yeterli hayvanı olacaktı. Bulabilirse atla ya da arabayla, gerekirse yaya gidecekti.

Moskova ile Rusya sınırı arasındaki ilk bin dört yüz verst (1493 km.) hiçbir zorluk çıkarmazdı. Demiryolu, posta arabaları, buharlı vapurlar, çeşitli posta menzillerindeki atlar herkesin, dolayısıyla çarın ulağının kullanımına hazırdı.

16 Temmuz sabahı, üzerinde üniformasını hatırlatacak hiçbir şey taşımaksızın, sırt çantası ve geleneksel mujik kuşağıyla bağlanmış uzun bir gömlek, geniş bir pantolon, bağcıklı botlardan oluşan basit Rus kıyafetiyle Mişel Strogof, ilk trene binmek üzere gara geldi. Görünürde hiç silah taşımıyordu, ama kuşağında gizli bir tabanca ve cebinde, SibiryalI avcıların, değerli kürküne zarar vermeden ayının karnını deşmekte kullandıkları, hem bıçak hem yatağan yerine geçen geniş bıçaklardan bulunuyordu.

Moskova garında müthiş bir yolcu kalabalığı vardı. Rus demiryollarının garları önemli buluşma yerleridir, yolcular ve yolcu uğurlayanlar dışında da büyü]* bir kalabalığı barındırır. Adeta küçük bir haber borsasıdır.

Mişel Strogof'un bindiği tren, Nijni-Novgorod'a gidiyordu. O dönemde, Moskova'yı Sen Petersburg'a bağlayan demiryolu Rus sınırına kadar devam etmesi gerekirken burada son buluyordu. Bu, yaklaşık dört yüz verstlik (426 km.) hattı tren on iki saatte kat edecekti. Mişel Strogof, Nijni-Novgorod'a vardıktan sonra, Ural Dağları'na en kısa sürede ulaşmak için, duruma göre ya karayolunu ya Volga vapurlarını kullanacaktı.

Mişel Strogof, işleri için pek de kaygılanmayan ve uyuyarak

zaman öldürmeye çalışan iyi bir burjuva gibi köşesine çekildi.

Bununla birlikte, kompartımanda yalnız olmadığı için bir gözü açık uyuyor ve pür dikkat etrafı dinliyordu.

Aslında, Kırgız kabilelerinin isyanının ve Tatar istilasının etkileri hiç hissedilmiyor değildi. Tesadüfün bir araya getirdiği yol arkadaşları bunlardan söz ediyor, temkini de elden bırakmıyorlardı.

Tren yolcularının çoğu, meşhur Nijni-Novgorod fuarına giden tüccarlardı. Yahu diler, Türkler, Kazaklar, Ruslar, Gürcüler, Kalmuklar ve diğerlerinden oluşan bu karışık grupta neredeyse herkes milli dili konuşuyordu.

Urallar'ınötesinde meydana gelen vahim olayların iyi ve kötü taraflarından söz eden tüccarlar, Rus hükümetinin özellikle sınıra yakın eyaletlerde, ticaretin muhakkak ki olumsuz etkileneceği kısıtlayıcı tedbirler getireceğinden endişe ediyorlardı.

Şunu söylemek gerekir ki, bu benciller, isyanın bastırılması ve istilanın engellenmesi için yapılacak olan savaşı yalnızca tehdit altındaki çıkarları açısından değerlendiriyorlardı. Basit bir üniformalı askerin varlığı -Rusya'da üniformanın ne büyük bir önem taşıdığı malumdur- bütün bu tüccarların çenelerini kapamaya yeterdi. Ama Mişel Strogof'un bulunduğu kompartımanda, bir askerin varlığına dair kuşku uyandırabilecek hiçbir şey yoktu ve kimliğini saklamaya yeminli olan çarın ulağı, kendisine ihanet edecek adam değildi.

Yalnızca dinliyordu.

"Söylendiğine göre kervan çaylarının fiyatları yükselmiş," dedi tüccarlardan biri. Astragan kalpağından, koyu renk, geniş plili elbisesinden Acem olduğu anlaşılıyordu.

Asık yüzlü ihtiyar bir Yahudi cevap verdi.

“Çay hiçbir zaman düşmez, Nijni-Novgorod pazarındaki mallar kolayca batıya gönderilebiliyor, ama Buhara halıları için aynısı yapılamıyor maalesef!”

“Nasıl yani, siz Buhara’dan mı mal bekliyorsunuz?” diye sordu Acem.

“Hayır, Semerkant’tan, yani tehlikelere daha da açık bir yoldan. Hive’den Çin sınırına kadar hanların ayaklandığı bir memlekette nasıl sevkiyat yapılır düşünün!”

“Eğer halılar gelmezse senetler de gelmez sanırım!” dedi Acem.

Yahudi bağırdı:

“Ya kârımız ne olacak, İsrail’in Tanrısı! Onu hiç hesaba katmıyor musunuz?”

“Hakkınız var,” dedi bir başka yolcu, “pazarlarda Orta Asya’nın malları giderek azalıyor,

Şark yünlerinin, yağlarının, şallarının başına gelen Semerkant halılarının da başına gelecek.” “Dikka3

MİŞEL STROGOF

Biraz sonra, imparatorun çalışma odasının kapısı açıldı ve kapı nöbetçisi General Kisof'un geldiğini bildirdi.

Çar heyecanla sordu:

“Nerede şu ulak?”

“Burada, Haşmetmeap,” diye cevap verdi General Kisof.

“Bize lazım olan adamı buldun mu?” “Majestelerine evet demeye cesaret edebilirim.”

“Saray hizmetinde bulunmuş mu?”

“Evet, Haşmetmeap.”

“Sen tanıyor musun?”

“Şahsen tanıyorum. Çok kereler zor görevlerin altından

başarıyla kalktı.”

“Dış görevde bulundu mu?”

“Sibirya’da bile.”

“Nereli?”

“Omsklu, SibiryalI.”

“Yeterince soğukkanlılığa, zekaya, cesarete sahip mi?”

“Evet Haşmetmeap, başkalarının belki de yarı yolda kalacağı işleri başarıyla tamamlamak için gereken bütün özelliklere sahip.” “Kaç yaşında?”

“Otuz.”

“Güçlü bir adam mı?”

“Soğuğun, açlığın, susuzluğun, yorgunluğun son haddine kadar dayanabilir Haşmetmeap.”

“Çelik bir vücut, öyle mi?”

“Evet, Haşmetmeap.”

“Ya kalbi?..”

“Altından.”

“Adı?”

“Mişel Strogof.”

“Yola çıkmaya hazır mı?”

“Muhafızların odasında Majestelerinin emirlerini bekliyor.”

“Gelsin,” dedi çar.

Birkaç saniye sonra, ulak Mişel Strogof imparatorun çalışma odasına girdi.

Mişel Strogof, uzun boylu, geniş omuzlu, geniş göğüslü, sağlam yapılı bir adamdı. Güçlü başı, Kafkas ırkının özelliklerini yansıtıyordu. Kolları ve bacakları, kaba kuvvet gerektiren işleri

en iyi şekilde tamamlamaya uygun mekanik kaldıraçlardı sanki. Bu güzel ve sağlam yapılı delikanlıyı, kendine rağmen yerinden kıpırdatmak kolay değildi, zira iki ayağıyla yere bastığı zaman, durduğu yere kök salmış gibi görünüyordu. Geniş alınlı, köşeli yüzünü çevreleyen kıvırcık ve gür saçları, Moskof kasketi taktığında, kasketin kenarlarından taşıyordu. Her zaman soluk olan yüzü, yalnızca daha hızlı kalp atışları ve daha hızlı bir kan dolaşımının etkisiyle kızarırdı. Samimi ve dosdoğru bakan koyu mavi gözleri, hafifçe kasılmış yay kaşlarının altında parlıyor ve fizyonomistlerin "kahramanların öfke taşımayan cesareti" dedikleri asil cesareti yansıtıyordu. Geniş kanatlı, büyük burnunun gölgesi, cömert ve iyi karakterini yansıtan biraz çıkıntılı dudaklara sahip simetrik ağzının üzerine düşüyordu.

Mişel Strogof, kararlı, ne yapacağını bilen bir mizaca sahipti. Tereddüt içinde tırnaklarını kemirmez, kuşkuyla kulağını kaşımaz, kararsızlık içinde tepinmezdi. Az hareket eder, az konuşur, üstlerinin önünde tam bir asker gibi kımıldamadan durmayı bilirdi; ama bir kere yürümeye başladı mı, yürüyüşünde büyük bir rahatlık, hareketlerinde fark edilmemesi imkansız bir keskinlik göze çarpardı ki bu da, kendine güveninin ve hızlı zekasının ispatıydı. Şu, her zaman "fırsatları değerlendirmesini bilen" adamlardandı, suratı biraz cebriydi ama ona kişilik katıyordu.

Mişel Strogof, atlı avcı subaylarınkine benzeyen zarif bir üniforma giymişti: Botlar, mahmuzlar, üzerine yarım oturan bir pantolon, siyah zemin üzerine sarı şeritlerle süslü ve kenarları kürklü bir manto. Geniş göğüsünün üzerindeyse, bir haç ve birçok madalya parlıyordu.

Mişel Strogof çarın özel ulaklarından olup, bu seçkin kişiler içinde subay mevkiindeydi. Özellikle tavırlarından, görünüşünden, bütün kişiliğinden yansıyan ve çarın da kolayca

hissettiği, onun, emirleri yerine getirmek için iyi bir icracı olduğuydu. Yani meşhur romancı Turgenyev'in değerlendirmesine göre, Moskof İmparatorluğu'nda birini en yüksek mevkilere çıkarabilecek çok makbul bir özelliğe sahipti.

Gerçekten de, eğer birisi, istila altındaki bölgeden geçerek, bütün engellerin üstesinden gelerek, her türlü tehlikeye meydan okuyarak Moskova-İrkutsk yolculuğunu tamamlayabilecekse, bu, Mişel Strogof tan başkası olamazdı.

Planın başarıya ulaşması için şartlar gayet elverişliydi. Mişel Strogof geçeceği bölgeyi tanıyor ve sadece aynı yolu daha önce kat ettiği için değil, aynı zamanda Sibirya kökenli olduğu için değişik lehçeleri anlıyordu.

Aynı adı taşıyan eyaletin Omsk şehrinde yaşayan babası Piyer Strogof on yıl önce ölmüştü, annesi Marfa Strogof ise hâlâ orada yaşıyordu. Sibirya'nın müthiş avcısı, oğlu Mişel'i, işte bu Omsk ve Tobolsk eyaletlerinin vahşi bozkırlarında, halk arasında söylenegeldiği gibi "sertlikle" yetiştirmişti. Piyer Strogof'un esas mesleği avcılıktı. Yazkış, bunaltıcı sıcaklarda da, bazen eksi elli dereceyi geçen soğuklarda da, katılaşmış ovaları, karaçam ve kayın koruluklarını, çam ormanlarını koşarak geçer, tuzaklarını kurar, küçük avları tüfekle, büyük avları yaba ya da bıçakla gözetlerdi. Büyük av, boyu buz denizlerindeki hemcinslerine eşit olan, korkunç ve vahşi Sibirya ayısından başkası değildi. Piyer Strogof otuz dokuzdan fazla ayı öldürmüştü, yani kırkıncısı da onun darbeleriyle yere yıkılmıştı; Rusya'da anlatılan avcılık hikayelerine inanmak gerekirse, otuz dokuz ayı avlamanın mutluluğunu yaşadıktan sonra, kırkıncının karşısında ruhunu teslim eden birçok avcı vardı!

Piyer Strogof, bir sıyrık bile almadan ölümcül sayıyı geçmişti. Bu olaydan sonra, o sırada on bir yaşında olan oğlu Mişel, bütün avlarında ona refakat etmiş, "ragatina" denen yabayla, yalnızca

bıçak taşıyan babasının yardımına koşmuştu. Mişel Strogof on dört yaşındayken, tamamen tek başına ilk ayısını öldürmüştü; bu fazla bir şey ifade etmiyordu ama, derisini yüzdükten sonra koskoca hayvanın postunu verstlerce mesafeden babasının evine getirmesi, bu çocukta sık rastlanmayan bir kuvvet olduğunu gösteriyordu.

Bu hayat tarzının ona çok faydası olmuş, yetişkin çağma geldiğinde, soğuğa, sıcağa, açlığa, susuzluğa, yorgunluğa dayanıklı hale gelmişti. Kuzey bölgelerde yaşayan Yakutlar gibi demir gibi sağlam bir adam olmuştu. Yirmi dört saat yemek yemeden, on gece uyku uyumadan durabilir, herkesin açık havada titrediği bozkırın ortasında, kendine bir sığmak bulmayı bilirdi. Son derece hassas, Tanrı vergisi duyulara sahipti; yüksek enlemlerde bile sis bütün ufku kapladığı zaman bembeyaz düzlüğün ortasında ya da günler boyu süren kutup gecesinde, başkalarının bir adım bile atamayacağı durumlarda, içgüdülerinin rehberliğinde yolunu bulurdu. Babasının bütün sırlarını öğrenmişti. Neredeyse gözle görülmez işaretlerden; buzun üzerinde iğne yapraklarının yansımasından, ufak tefek ağaç dallarının konumundan, ufkun en son noktalarından yayılan buhardan, ormandaki ezilmiş otlardan, havadaki seslerden, uzaklardaki patlamalardan, sisli gökyüzünden geçen kuşlardan, görmesini bilenler için her biri birer yol levhası olan binlerce detaydan yönünü nasıl bulacağını biliyordu. Çeliğine Suriye suları katılan bir Şam kılıcı gibi karların içinde çelikleşmişti; General Kisof'un dediği gibi, çelik kadar sağlamdı ve kalbinin altın gibi olduğu da en az bunun kadar doğruydu.

Mişel Strogof un tek düşkünlüğü, Omsk'ta, İrtiş kıyılarındaki, yaşlı avcıyla birlikte onca uzun yıllar yaşadığı Strogofların eski evini bir türlü terk etmek istemeyen yaşlı annesi Marfa'ya karşıydı. Oğlunun ayrılması onu kederlendirmişti, ama Mişel, her fırsat bulduğunda onu ziyarete geleceğine söz vermiş ve bu

sözü her seferinde bir yemin gibi tutmuştu.

Mişel Strogof, yirmi yaşına geldiğinde Rus imparatorunun şahsi hizmetine, çarın ulakları kıtasına girmeye karar vermişti. Gözüpek, zeki ve gayretli SibiryalI genç önce, gayet meşekkatli bir bölgenin göbeğine, Şeyh Şamil'in bazı yerinde duramayan haleflerinin ayaklandığı Kafkasya'ya yaptığı yolculukla kendini gösterme fırsatı bulmuş, daha sonra, önemli bir görev esnasında, Asya Rusyası'nın uç noktasına, Kamçatka'da bulunan Petropolovski'ye kadar gitmişti. Bu uzun yolculukları sırasında, olağanüstü soğukkanlılık, tedbir ve cesaret örnekleri ortaya koyarak üstlerinin takdir ve himayesini kazanmış ve kısa sürede başarılı olmuştu.

Bu uzun görevlerden sonra hak ettiği izin günlerini annesine ayırmayı hiçbir zaman ihmal etmedi -binlerce verst uzakta olmasına rağmen, karakış yolları kapatmış olsa bile. Bununla birlikte, üst üste imparatorluğun güney bölgelerinde görevler almış olan Mişel Strogof, ilk defa yaşlı Marfa'yı üç yıldır görmüyordu; üç yıl, yani üç asır! Ama birkaç gün içinde izne çıkacaktı, malum şartlar ortaya çıktığmda Omska gitmek üzere yol hazırlıklarım yapmaya başlamıştı bile. Mişel Strogof böylece, imparatorun kendisinden ne beklediğinden tamamen habersiz, çarın huzuruna çıktı.

Çar, Mişel Strogof'un hiç kıpırdamadan, tam bir hareketsizlik içinde durduğu birkaç saniye boyunca, tek bir kelime etmeden ona delici gözlerle baktı.

Sonra çar, bu incelemeden memnun kalmış olacak ki, masasına döndü, emniyet müdürüne oturmasını işaret etti ve ona alçak sesle, yalnızca birkaç satırdan oluşan bir mektup yazdırdı.

Çar, yazılan mektubu büyük bir dikkatle yeni baştan okudu, adının hemen üstüne, Rus imparatorlarının kati emirlerini

bildiren ve “Gereği yapılsın” anlamına gelen şu sözleri ekledi: “Bit po semu”, ardından mektubu imzaladı.

Mektup bir zarfa konarak imparatorluk armalarıyla mühürlendi.

Çar nihayet ayağa kalktı ve Mişel Strogofa yaklaşmasını söyledi.

Mişel Strogof birkaç adım ilerledi ve cevap vermeye hazır bir halde yeniden kıpırtısız bekledi.

Çar, bir kere daha onun yüzüne, gözlerinin içine baktı. Sonra tok bir sesle sordu: “Adın?”

“Mişel Strogof, Haşmetmeap.”

“Rütben?”

“Çarın ulakları kıtasında yüzbaşı.” “Sibirya’yı bilir misin?”

“SibiryalIyım.”

“Doğum yerin?”

“Omsk.”

“Omsk’ta kimsen var mı?”

“Evet, Haşmetmeap.”

“Kimler?”

“ihtiyar annem.”

Çar, sorularına bir an ara verdi, sonra elinde tuttuğu mektubu gösterdi:

“Mişel Strogof, seni, bu mektubu grandüke, başka hiç kimseye değil, bizzat onun eline teslim etmekle görevlendiriyorum.”

“Teslim edeceğim Haşmetmeap.”

“Grandük İrkutsk’ta.”

“İrkutsk’a gideceğim.”

“Asilerin ayaklandığı, çıkarları gereği bu mektubu ele geçirmek isteyecek Tatarların istila ettiği topraklardan geçmek gerekecek.” “Geçeceğim.”

“Özellikle de, yoluna çıkabilecek olan İvan Ogaref adlı haine karşı dikkatli olmalısın.” “Ona karşı dikkatli olacağım.”

“Omsk’tan geçecek misin?”

“Yolumun üzerinde, Haşmetmeap.”

“Eğer anneni görürsen, tanınmak tehlikesine düşersin. Anneni görmemelisin!”

Mişel Strogof, bir saniyelik bir tereddüt yaşadı:

“Görmeyeceğim.”

“Kim olduğunu ve nereye gittiğini, sana hiçbir şeyin itiraf ettiremeyeceğine yemin et!” “Yemin ederim.”

Çar bunun üzerine, mektubu genç ulağa uzattı:

“Mişel Strogof, mektubunu al, bütün Sibirya’nın selameti ve belki de kardeşim grandükün hayatı bu mektuba bağlı.”

“Mektup, Grandük Altes Hazretlerine teslim edilecek.”

“Ne olursa olsun bu bölgeyi geçecek misin?”

“Ya geçerim ya da beni vururlar.”

“Sana sağ olarak ihtiyacım var!”

“Sağ kalacağım ve geçeceğim.”

Çar, Mişel Strogof un kendisine cevap verirken gösterdiği sadelik ve sükunetin sağladığı güvenden memnun kalmış görünüyordu.

“O halde git Mişel Strogof, Tanrı için, Rusya için, kardeşim ve benim için git!”

Mişel Strogof asker selamı verdikten sonra hemen imparatorun odasından, birkaç saniye sonra da Yeni Saray’dan

ayrıldı.

“Zannediyorum doğru bir seçim yapmışsın general,” dedi çar.

“Buna inanıyorum, Haşmetmeap Majesteleri, Mişel Strogof un bir insanın yapabileceği her şeyi yapacağına emin olabilirler.” “Gerçekten de tam bir insan,” dedi çar.t edin babalık!” dedi alaycı bir Rus yolcu, “yağlarınızla karıştırırsanız şallarınızı fena halde yağlamış olursunuz!”

Bu tarz şakalardan pek hoşlanmayan tüccar sertçe cevap verdi:

“Çok mu hoşunuza gitti!”

“Saçlarımızı yolup yas tutarsak olayların akışı değişecek mi sanki? Hayır, ne de malların kaderi!” diye cevap verdi yolcu.

“Tüccar olmadığınız anlaşılıyor!” dedi Yahudi.

“Emin olun değilim, İbrahim’in aziz evladı! Ben satmıyorum, ne şerbetçiotu ne ördek tüyü ne bal ne balmumu ne kenevir tohumu ne tuzlanmış et ne havyar ne odun ne yün ne kurdele ne kenevir ne keten ne deri ne kürk…”

“Ama alıyorsunuz herhalde?” diye sordu Acem, Rus yolcunun mal listesini yarıda keserek.

Adam göz kırparak cevap verdi:

“Mümkün olduğu kadar az ve sadece kendi tüketimime yetecek kadar.”

“Şakacının biri!” dedi Yahudi Acem’e.

“Ya da bir casus!” diye cevap verdi Acem alçak sesle, “tedbirli olalım ve gereğinden fazla konuşmayalım! Bu aralar polis pek şefkatli sayılmaz, hem insan kimlerle yolculuk ettiğini pek bilemiyor!”

Kompartımanın diğer köşesinde, ticari ürünlerden pek söz edilmiyor, daha çok Tatar istilası ve bunun üzücü sonuçlarından konuşuluyordu.

“Sibirya’nın bütün atlarına el koyulacak, Orta Asya’nın eyaletleri arasında ulaşım iyice zorlaşacak!” dedi yolculardan biri.

Yanındaki sordu:

“Orta kabile Kırgızlarının Tatarlarla birlik olduğu doğru mu?”

Yolcu alçak sesle cevap verdi:

“Öyle söylüyorlar, ama bu ülkede kim bir şeyler bildiğini iddia edebilir ki!”

“Ben sınıra asker yığıldığını duydum. Don Kozakları şimdiden Volga boyunca toplanmış, isyancı Kırgızların üstüne onları süreceklermiş.”

“Eğer Kırgızlar İrtiş boyundan aşağı indilerse İrkutsk yolu tekin değil dernektir! Zaten dün Krasnoyarsk’a telgraf çekmek istedim ama gitmedi. Tatar kollarının Doğu Sibirya’yı ele geçirmiş olmalarından korkuluyor!” dedi yanındaki.

“Sonuçta babalık, bu tüccarlar malları ve işleri konusunda kaygılanmakta haklılar. Atlara el koyulduktan sonra sıra kayıklara, arabalara, diğer ulaşım araçlarına gelecek, ta ki bütün imparatorluk sahası, üzerinde izinsiz tek bir adım bile atılamaz hale gelene kadar.”

Diğeri başını sallayarak cevap verdi: “Nijni-Novgorod fuarının, başladığı kadar parlak sona ermeyeceğinden endişeliyim! Ama Rusya’nın güvenliği ve bütünlüğü her şeyden önce gelir, iş dediğin nedir ki!”

Sohbet konuları bu kompartımanda olduğu gibi, trenin diğer vagonlarında da fazla değişmiyordu. Ama bütün konuşmalarda sarf edilen sözlerde uç boyutta bir ihtiyat göze çarpıyordu. Olayların geçtiği yerlerden söz etseler dahi, işi asla Moskova hükümetinin niyetlerini öngörecek ya da tahmin edecek kadar ileri götürmüyorlardı.

Trenin baş tarafındaki bir vagonda bulunan bir yolcunun çok büyük bir doğrulukla tespit ettikleri bunlardı. Bir yabancı olduğu anlaşılan yolcu, etrafa dikkatle bakıyor, ancak kaçamak cevaplar alabildiği arkası gelmez sorular soruyordu. Yol arkadaşlarının bariz hoşnutsuzluğuna rağmen ikide bir camı indirip dışarı sarkıyor ve ufkun sağındaki hiçbir noktayı kaçırmıyordu. En önemsiz yerleşim yerlerinin isimlerini, ticari durumlarını, sanayilerini, nüfuslarını, cinsiyete göre ölüm oranlarını vs. soruyor ve bunları, böyle notlarla dolu olan küçük bir deftere kaydediyordu.

Bu adam, bunca önemsiz soruya aldığı bunca cevap arasından "kuzinini" şaşırtacak ilginç bir olay bulmaya çalışan muhabir Alcide Jolivet idi. Ama doğal olarak onu casus zannediyorlar ve onun yanında günün olaylarına dair tek kelime etmiyorlardı.

Muhabir, Tatar istilasına dair herhangi bir şey öğrenemeyeceğini anlayınca not defterine şunları yazdı:

"Yolcular mutlak surette ketum. Siyasi konularda çok kapalılar."

Alcide Jolivet, yolculuk izlenimlerini dakikası dakikasına kaydederken, onunla aynı trene binmiş ve aynı amaçla yolculuk etmekte olan meslektaşı da bir başka kompartımanda aynı inceleme çalışmalarıyla meşguldü. O gün Moskova garında birbirleriyle karşılaşmamışlardı ve her ikisi de, savaş alanını görmek amacıyla aynı trene binmiş olduklarını bilmiyorlardı.

Ancak, az konuşup çok dinleyen Harry Blount, yol arkadaşlarım Alcide Jolivet gibi kuşkulandırmamıştı. Böylece, onun casus olduğunu düşünmeyen yol arkadaşları, hiç rahatsız olmadan onun yanında sohbet ediyor, hatta işi, her zamanki ihtiyatlı halleriyle bağdaşmayacak kadar ileri götürüyorlardı. Daily Telegraph muhabiri böylelikle, olayların, Nijni-Novgorod'a giden tüccarların zihnini ne kadar meşgul ettiğini ve Orta Asya

ile yapılan ticaretin hangi noktada tehlike altında olduğunu gözlemleme fırsatı buldu.

Ve not defterine, şu çok yerinde gözlemini kaydetmekte tereddüt etmedi:

“Yolcular son derece endişeli. Savaştan başka bir şeyden söz etmiyorlar ve Volga-Vistül arasında bundan hayret verecek kadar büyük bir serbestlikle konuşuyorlar!”

Dolayısıyla, Daily Telegraph’ın okuyucuları da, Alcide Jolivet’nin “kuzini” kadar iyi bilgilendirilmiş olacaktı.

Ayrıca Harry Blount, trenin sol tarafında oturduğundan bölgenin sadece oldukça engebeli bir bölümünü görmüştü ve geniş ovaların bulunduğu sağ tarafa gidip bakmak zahmetine katlanmaksızın, İngilizlere has kendine güvenle, not defterine şunu da eklemeyi ihmal etmedi:

“Moskova-Vladimir arası dağlık bir bölge.”

Bununla birlikte, Rus hükümetinin, imparatorluğun içinde dahi, bu vahim olaylar karşısında bazı sert tedbirler aldığı açıkça görülüyordu.

Ayaklanma henüz Sibirya sınırını aşmamıştı ama, Kırgızlarla komşu Volga eyaletlerinin durumdan olumsuz yönde etkilenmesinden kaygı duyulabilirdi.

Polis henüz İvan Ogaref'in izini bulamamıştı. Bu hain, şahsi kininin intikamını almak için yabancıları çağırarak Feofar Han ile mi birlik olmuştu, yoksa senenin bu zamanında çok çeşitli unsurları barındıran Nijni-Novgorod’da bir isyanı kışkırtmanın yollarını mı arıyordu? Büyük pazara akın akın gelen bu Acemlerin, Ermenilerin, Kakmakların arasında, bir iç karışıklığı tahrik etmekte görevli casuslar olamaz mıydı? Rusya gibi bir ülkede bütün bu varsayımlar imkan dahilindeydi.

Aslında, on iki milyon kilometre karelik bu geniş

imparatorluğun, Batı Avrupa devletleri gibi homojen bir nüfusa sahip olması mümkün değildir. İmparatorluğu oluşturan milletler arasında nüans denemeyecek kadar büyük farklar vardır. Avrupa, Asya ve Amerika'daki Rus toprakları, on beş derece doğu boylamından otuz üç derece batı boylamına kadar, yani yaklaşık iki yüz1 derece boyunca ve otuzsekizinci güney paralelinden seksenbirinci kuzey paraleline, yani kırk üç derece2 boyunca uzanır. Nüfusu yetmiş milyondan fazladır. Üzerinde otuz farklı dil konuşulur, imparatorlukta Slav hâkimiyeti olduğuna şüphe yoktur, ancak bu Slavlara Ruslarla birlikte PolonyalIlar, Litvanyalılar, Kurlanlar da dahildir. Bunlara Finliler, Estonyalılar, Laponlar, Çeremişler, Çuvaşlar, Permiaklar, Almanlar, Yunanlar, Tatarlar, Kafkas kavimleri, Moğol kabileleri, Kalmuklar, Samoyedler, Kamçadallar, Aleutlar da eklendiğinde, böylesine geniş bir ülkenin birliğini sağlamanın ne kadar zor olduğu ve bunun ancak, akıl ve izan sahibi hükümetlerin yardımıyla, zamanın eseri olabileceği anlaşılır.

Her ne olursa olsun, İvan Ogaref, bütün aramalara rağmen yakayı ele vermemeyi başarmıştı ve çok büyük ihtimalle Tatar ordusuna ulaşmış olmalıydı. Ama trenin durduğu her istasyonda, müfettişler trene biniyor ve yolcuları inceden inceye tetkik ediyorlardı; bunlar, emniyet müdürünün emriyle İvan Ogaref'i aramakta olan müfettişlerdi. Hükümet, bu hainin henüz Avrupa Rusyası'ndan ayrılamamış olduğu kanısındaydı. Yolculardan biri şüpheli görülürse ifade vermek üzere polis merkezine götürülüyor, bu arada geciken yolcuyu beklemek gibi bir kaygısı olmayan tren yoluna devam ediyordu.

* Yaklaşık 2500 fersah. (J.V.)

* Yaklaşık 1000 fersah. (J-V.)

Çok katı olan Rus polisine laf anlatmaya çalışmak tamamıyla

faydasızdır. Askeri üniforma giymiş olan bu memurlar, asker gibi davranıyorlardı. Zaten bu emirlere, tek kelime bile etmeden boyun eğmekten başka yapılabilecek bir şey yoktu; bunlar, ukaslarına şu sözlerle başlamak hakkına sahip bir hükümdarın emirleriydi: "Biz, Tanrı'nın lütfuyla, bütün Rusya'nın, Moskova'nın, Kiev'in, Vladimir'in ve Novgorod'un imparatoru ve mutlak hâkimi, Kazan'ınve Astrakan'ınçarı, Polonya'nın çarı, Sibirya'nın çarı, Kırım'ın çarı, Pskofun efendisi, Smolensk'in, Litvanya'nın, Volinya'nın, Podolya'nın, Finlandiya'nın büyük prensi, Estonya'nın, Livonya'nın, Kurland ve Semigalya'nın, Bialistok'un, Karelya'nın, togurya'nın, Perm'in, Viatka'nın, Bulgaristan'ın ve başka birçok memleketlerin prensi, Nijni-Novgorod, Çernigof, Riazan, Polotsk, Rostof, Yaroslav, Bielozersk, Udorya, Obdorya, Kondinya, Vitepsk, Mstislaf memleketlerinin efendisi ve büyük prensi, kuzey bölgelerinin hâkimi, Iverya, Kartalinya, Gruzinya, Kabardinya, Ermenistan ülkelerinin efendisi, Çerkez prenslerinin, dağ prenslerinin ve diğerlerinin veliahtı ve suzereni, Norveç'in veliahtı, Schleswig-Holstein'm, Storman'm, Dittmarsen'in, Oldenburg'un dükü." Kudretli hükümdarın armasında, bir tarafta bir asa, diğer tarafta bir küre tutan; Nougovod, Vladimir, Kiev, Kazan, Astrakan, Sibirya armalarının çevrelediği ve üzerinde kraliyet tacının yer aldığı Saint-Andre tarikatı kolyesinin sarmaladığı iki başlı bir kartal bulunuyordu!

Mişel Strogof'a gelince, tamamıyla yasalara uygun durumdaydı ve dolayısıyla polisin aldığı hiçbir önlemden etkilenmiyordu.

Vladimir istasyonunda trenin durduğu birkaç dakika, Daily Telegraph muhabirinin, Rusya'nın bu eski başkenti hakkında, maddi manevi her iki açıdan da eksiksiz bir fikir edinmesi için yeterli olmuş gibiydi.

Vladimir garında trene yeni yolcular bindi. Mişel Strogof'un bulunduğu kompartımanın kapısında, diğerleriyle birlikte bir genç kız göründü.

Çarın ulağının karşısında boş bir yer vardı. Genç kız, bütün eşyası olduğu anlaşılan kırmızı deriden mütevazı çantasını yanma yerleştirdikten sonra buraya oturdu. Sonra, tesadüfün karşısına çıkardığı yol arkadaşlarına bir kerecik bile bakmadan gözlerini yere çevirdi ve daha birkaç saat sürecek olan yolculuğa hazırlandı.

Mişel Strogof yeni yolcuyu dikkatle incelemekten kendini alamadı. Hatta, trenin gidiş yönüne ters oturduğu için ona kendi yerini teklif etti ama genç kız, hafifçe eğilerek teşekkür etmekle yetindi.

Genç kız on altı on yedi yaşlarında olmalıydı. Güzel yüzü, biraz sert, şirinlikten çok güzel olmaya eğilimli Slav tipinin bütün saflığını taşıyordu ki birkaç yıl içinde hatları belirginleştiğinde bu iyice ortaya çıkacaktı. Altın sarısı gür saçları, başını örten eşarbın arasından dışarı taşıyordu. Olağanüstü tatlı bakan gözleri siyahtı. Biraz zayıf ve solgun yanaklarıyla birleştiği yerde, düzgün burnunun kanatları hafifçe kıpırdıyordu. Zarif dudakları uzun zamandan beri gülmeyi unutmuş görünüyordu.

Üzerini basitçe örten bol mantosunun altından genç kızın uzun boylu olduğu anlaşılıyordu. Kelimenin tam anlamıyla, henüz "çok genç" olmasına rağmen, geniş alnı, yüz hatları, büyük bir manevi güce sahip olduğu fikrini uyandırıyordu, bu ayrıntı Mişel Strogof'un gözünden kaçmamıştı. Genç kız muhakkak ki geçmişte epey acı çekmişti ve kuşkusuz gelecek de ona iç açıcı fırsatlar sunmuyordu. Ancak, hayatın zorluklarıyla mücadele etmeyi bildiği ve bunda kararlı olduğu da bir o kadar kesindi. iradesi çok güçlü ve sükuneti, bir erkeği bile yıldıracak ya da kızdıracak durumlarda bile sarsılmaz olmalıydı.

Genç kızın ilk bakışta uyandırdığı izlenim buydu. Kendisi de güçlü bir tabiata sahip olan Mişel Strogof, bu görünüşün altındaki kişilikten etkilenmiş olmalıydı, ısrarlı bakışlarıyla onu rahatsız etmemeye büyük bir özen göstererek, dikkatle onu incelemeye devam etti.

Genç yolcunun kıyafeti son derece basit ve tertemizdi. Zengin olmadığı kolayca anlaşılıyordu ama üstünde başında en küçük bir ihmal emaresi aramak boşunaydı. Bütün eşyası, yer olmadığı için dizlerinin üstünde tuttuğu, anahtarla kilitli deri çantasının içindeydi.

Genç kız, yakasına zarifçe mavi bir şerit geçirilmiş, koyu renkli uzun bir manto giymişti. Mantonun altında, topuklarına kadar uzanan elbisesini saran, plisinin iç tarafında pek göze çarpmayan birkaç işleme bulunan ve yine koyu renk bir yarım etek vardı. Sanki uzun bir yolculuğu öngörerek seçilmiş gibi duran işlenmiş deriden, takviyeli tabanlı yarım botları küçük ayaklarını sarıyordu.

Mişel Strogof, genç kızın kıyafetinde Livonyalılara has bazı ayrıntılar fark etti ve yol arkadaşının Baltık eyaletlerinden olması gerektiğini düşündü.

Ama, bir anne ya da baba desteğinin, bir ağabey himayesinin neredeyse şart olduğu bir yaşta; bu genç kız tek başına nereye gidiyordu? Batı Rusya eyaletlerine yaptığı uzun bir yolculuktan mı dönüyordu? Yalnızca Nijni-Novgorod'a kadar mı gidiyordu yoksa yolculuğunun son durağı imparatorluğun doğu sınırlarının ötesinde miydi? Annesi babası ya da bir arkadaşı, trenin varış yerinde onu bekliyor olacak mıydı? Tam aksine, trenden indiğinde kendisini, hiç kimsenin onun için kaygılanmadığı, bu kompartımanda olduğu kadar kimsesiz olacağı bir şehirde bulması daha muhtemel değil miydi?

Doğrusu genç kızın tavırlarında, kimsesizliğin getirdiği

alışkanlıklar bariz bir şekilde göze çarpıyordu. Vagona girişi ve yerine yerleşmesi, etrafında fazla hareket yaratmaması, kimseyi rahatsız etmemeye ve sıkmamaya özen göstermesi, bütün bunlar yalnız yaşama alışkanlığının ve yalnızca kendi kendine güvenmek zorunda olduğunun işaretleriydi.

Mişel Strogof onu ilgiyle inceliyordu ama, trenin Nijni-Novgorod'a varışına kadar geçen saatler içinde onunla konuşmak için bir fırsat yaratmaya çalışmadı.

Yalnızca bir kere, genç kızın yanında oturan, şu şallarla yağları dikkatsizce birbirine karıştıran tüccar uyuyakalıp bir sağ omzuna, bir sol omzuna düşen koca kafasıyla onu rahatsız etmeye başlayınca Mişel Strogof adamı sertçe uyandırmış ve uygun bir dille doğru durması gerektiğini hatırlatmıştı.

Tabiatı itibarıyla oldukça kaba bir adam olan tüccar, "kendi üstlerine vazife olmayan şeylere karışan insanlar" hakkında birkaç kelime homurdandı, ama Mişel Strogof ona öyle bir baktı ki, uykucu adam diğer tarafa yaslanarak genç kızı rahat bıraktı.

Mişel Strogof, genç kızın bir saniyeliğine kendine dönen bakışlarında sessiz ve mütevazı bir teşekkür ifadesi buldu.

Fakat ortaya çıkan bir durum Mişel Strogof a bu genç kızın kişiliği hakkında tam bir fikir verdi.

Nijni-Novgorod garına on iki verst kala, tren demiryolu üzerindeki sert bir dönemeçte şiddetle sarsıldı, ardından da bir dakika boyunca yokuş aşağı kaydı.

Kimi az, kimi çok sarsılan yolcular çığlıklar atıyorlardı, vagonlar karmaşa ve dağınıklık içindeydi, sarsıntının yarattığı ilk etki bu olmuştu. Ciddi bir kazanın meydana gelmiş olmasından kaygı duyulabilirdi. Tren henüz tam olarak durmadan kapılar açıldı, korku içindeki yolcuların tek bir düşüncesi vardı, vagonları terk etmek ve yol üzerinde sığınacak

bir yer bulmak.

Mişel Strogof her şeyden önce genç yolcuyu düşündü. Ama kompartımandaki yolcular, dışarı çıkmak telaşıyla çığlıklar içinde itişip kakışırken yüzü hafifçe sararmış olan genç kız sakin sakin yerinde oturuyordu.

Ve bekliyordu. Mişel Strogof da bekledi.

Genç kız vagondan inmek için tek bir harekette bulunmamıştı. Mişel Strogof da bulunmadı.

Her ikisi de sakince duruyordu.

"Ne güçlü bir tabiatı var!" diye düşündü Mişel Strogof.

Bu arada, tehlike çabucak atlatıldı. Yük vagonunun bağlantısındaki bir kırılma, cince sarsıntıya, sonra da trenin durmasına sebep olmuştu, vagonların raydan çıkmasına ve tümseğin tepesinden çukura yuvarlanmasına ramak kalmıştı. Bir saatlik bir gecikme oldu. Sonunda yol açıldı, tren yoluna devam etti ve akşam saat sekiz buçukta Nijni-Novgorod garına ulaştı.

Henüz hiç kimse vagonlardan inmeden polis müfettişleri kapıları tuttu ve yolcuları incelediler.

Mişel Strogof, Nikolay Korpanof adına düzenlenmiş olan podaroşnasını gösterdi ve hiçbir zorlukla karşılaşmadı.

Son durakları Nijni-Novgorod olan kompartımandaki diğer yolculara gelince, şansları varmış ki hiçbiri şüpheli görülmedi.

Genç kız, pasaport değil ama -zira, Rusya içinde pasaporta gerek yoktu- değişik damgalı, özel bir niteliğe sahip gibi görünen bir izin kağıdı gösterdi.

Müfettiş bu kağıdı dikkatle okudu ve içeriğini iyice inceledikten sonra sordu:

"Rigalı mısın?"

“Evet,” diye cevap verdi genç kız.

“İrkutsk’a mı gidiyorsun?”

“Evet.”

“Elangi yoldan?”

“Perm yolundan.”

“İyi,” dedi müfettiş, “izin kağıdını Nijni-Novgorod karakoluna vize ettirmeyi unutma.”

Genç kız müfettişi başıyla onayladı.

Bu soru ve cevaplara kulak misafiri olan Mişel Strogof hem şaşkınlık hem de acıma hissi duydu. Nasıl yani, bu genç kız, Sibirya’nın bu uzak yollarında tek başınaydı dernek, üstelik her zamanki tehlikelere bir de istila altındaki ve ayaklanmış bir memleketin tehlikeleri eklenmişken! Oraya nasıl ulaşacaktı? Başına neler gelecekti?..

Teftiş bitince kapılar açıldı, ama Mişel Strogof henüz ona doğru bir hareket yapamadan, genç Livonyalı vagondan herkesten önce indi ye garın peronlarını dolduran kalabalığın arasında kayboldu.

5

İKİ MADDELİK TEBLİGAT

Nijni-Novgorod ya da Aşağı Novgorod Volga ve Oka ırmaklarının birleştiği yerde olup aynı adı taşıyan hükümetin merkezidir, işte tam burada Mişel Strogof, o dönemde bu şehrin ötesine uzanmayan demiryolunu bırakmak zorundaydı. Bundan sonra, ulaşım vasıtaları önce giderek hızlı olmaktan çıkacak, ardından da daha güvencesiz hale gelecekti.

Normalde otuz otuz beş bin kişilik bir nüfus barındıran Nijni-Novgorod, şu anda üç yüz bin kişiye ev sahipliği yapıyordu, yani nüfusu on katına çıkmıştı. Bu artışın sebebi, üç haftalık bir süre boyunca bu şehir surlarının ardında devam edecek olan meşhur fuardı. Vaktiyle, bu tüccarlar yarışından yararlanan şehir Makariev idi, 1817'de fuar Nijni-Novgorod'a taşınmıştı.

Genellikle çok mahzun bir hali olan şehir şu günlerde olağanüstü bir hareketlilik sergiliyordu: Avrupalı ya da Asyalı on farklı ırktan tüccar, ticari işlemler sayesinde orada birbirleriyle kardeş oluyorlardı.

Mişel Strogof gardan ayrıldığında vakit epeyce ilerlemiş olduğu halde; sarp bir kayanın tepesine inşa edilmiş, Rusya'da "kremi" denen kalelerden biriyle savunulan, Volga sularının ikiye ayırdığı bu şehirde, hâlâ büyük bir kalabalık vardı.

Eğer Mişel Strogof geceyi Nijni-Novgorod'da geçirmek zorunda kalırsa, otel hatta uygun bir han bulmakta biraz zorluk çekecekti. Her taraf çok kalabalıktı. Bununla birlikte, Volga istimbotunu beklemesi gerektiğinden hemen yola çıkamadığı için, konaklayacak herhangi bir yer araştırmak zorunda kaldı. Ama

öncelikle, kesin kalkış saatini öğrenmek üzere, Nijni-Novgorod ile Perm arasında işleyen gemilerin bağlı olduğu şirketin bürosuna gitti.

Perm'e gidecek olan Kafkas adlı istimbotun ertesi gün, öğlen on ikide kalkacağını öğrenince canı sıkıldı. On yedi saat beklemesi gerekecekti! Bu kadar acelesi olan birisi için fazlasıyla can sıkıcıydı bu, ama yine de boyun eğmekten başka çare yoktu. O da bunu yaptı, zaten gereksiz yere birilerini suçlamak, âdeti değildi.

Ayrıca, bu şartlar altında ne at arabası ne yük arabası ne posta arabası ne de at Perme ya da Kazana daha hızlı ulaşabilirdi zaten. Hal böyleyken, kaybettiği zamanı kendisine kazandırabilecek en hızlı ulaşım aracı olan istimbotu beklemek en iyisiydi.

Bunun üzerine Mişel Strogof, geceyi geçirebileceği bir han bulmak üzere, fazla kaygı duymadan şehirde dolaşmaya başladı. Bundan da hiç şikayetçi değildi, karnı acıkmış olmasaydı, Nijni-Novgorod sokaklarında sabaha kadar başıboş dolaşabilirdi. Ama bu yüzden, yatacak bir yerden çok yemek yiyecek bir yer aramaya başladı. "İstanbul Şehri" adlı hanın tabelasına bakınca, burada her iki ihtiyacını da karşılayabileceğini anladı.

Hancı ona uygun bir oda verdi, içeride fazla eşya yoktu ama altın sarısı bir kumaşla çerçeve içine alinmiş Bakire Meryem resmi ve bazı azizlerin portreleri eksik değildi. Masasına hemen, ekşi kıymayla doldurulmuş ve kremaya batırılmış ördek, arpa ekmeği, kaymak, tarçınla karıştırılmış pudra şekeri ve Rusya'da çok içilen bir tür bira olan kvas getirildi. Karnının doyması için daha fazlası da gerekmedi. Hele de aynı masada oturan ve oruç ahdi gereği tabağındaki patatesleri kenara ayırıp çayına şeker atmakla yetinen Raskolnik tarikatine mensup müminle karşılaştırılırsa fazlasıyla doymuştu.

Mişel Strogof yemeği bitince odasına çıkmak yerine şehri

dolaşmaya devam etti. Henüz uzun alacakaranlık geceye dönüşmemiş olduğu halde kalabalık dağılıyor, sokaklar yavaş yavaş ıssızlaşıyor ve herkes evine dönüyordu.

Trende geçen uzun bir günün ardından dinlenmesi gerekirken neden Mişel Strogof yatağına gidip rahat rahat uzanmıyordu? Birkaç saatliğine kendisine yol arkadaşlığı yapmış olan şu Livonyalı genç kızı mı düşünüyordu? Yapacak daha iyi bir şeyi olmadığı için onu düşünüyordu. Onun bu gürültülü şehirde kaybolmuş ya da hakarete maruz kalmış olacağından mı kaygı duyuyordu? Evet, bundan kaygı duyuyordu ve bu kaygısında da haklıydı. Ona rastlamayı ve eğer ihtiyacı varsa onun koruyucusu olmayı mı ümit ediyordu? Hayır. Ona rastlamak çok zordu. Korumaya gelince hangi hakla?

"Tek başına," diyordu kendi kendine, "bu göçebelerin ortasında tek başına! Üstelik, onu bekleyen tehlikeler yanında bunlar hiç kalır! Sibirya! İrkutsk! Benim Rusya için, çar için göze aldığımı o kimin için yapıyor?.. Ne için? Sınır geçme izni var! Sınırın ötesinde de isyan etmiş bir memleket! Bozkırda Tatar çeteleri cirit atıyor!.."

Mişel Strogof bir saniye duruyor ve sonra yine düşünmeye başlıyordu.

"Bu yolculuğa çıkmak, hiç kuşku yok, istiladan önce gelmiştir aklına! Belki de neler olduğunu bilmiyor!.. Hayır hayır, tüccarlar onun yanında Sibirya'daki karışıklıklardan söz ettiklerinde hiç şaşırmış görünmedi... Bunların bir açıklamasını bile sormadı... Dernek ki biliyor, nereye gittiğini biliyor!.. Zavallı kız!.. Oraya gitmesini gerektiren sebep çok önemli olmalı! Ama ne kadar cesur olursa olsun, ki öyle olduğu kesin, yolda güçlükler, tehlikeler, engeller karşısına çıkacak, böyle bir yolculuğun yorgunluklarına katlanamayacak!... İrkutsk'a asla varamayacak!"

Mişel Strogof, bütün bunları düşünürken gelişigüzel dolaşıyor,

ama şehri çok iyi bildiği için yolunu bulması hiç zor olmuyordu.

Bir saat kadar yürüdükten sonra, çok geniş bir meydanın ortasında, arkası ahşap bir kulübeye dayanan banklardan birine oturdu.

Daha beş dakika geçmemişti ki bir el sertçe omzuna yapıştı.

Gelişini görmediği uzun boylu bir adam kaba bir sesle sordu:

“Ne yapıyorsun burada?”

“Dinleniyorum,” diye cevap verdi Mişel Strogof.

“Geceyi bu bankın üstünde geçirmek gibi bir niyetin mi var?” dedi adam.

Mişel Strogof basit bir tüccar için fazla sert bir sesle cevap verdi:

“işime gelirse evet!”

“Yaklaş da yüzünü görelim!” dedi adam.

Her şeyden önce tedbirli olması gerektiğini hatırlayan Mişel Strogof, içgüdüsel olarak geri çekildi.

“Yüzümün görülmesine gerek yok!” diye cevap verdi ve soğukkanlılığı elden bırakmadan adamla arasını on on iki adım açtı.

Adama dikkatlice bakınca, her fuarda rastlanan ve maddi manevi temaslarına maruz kalmanın hiç de hoş olmadığı bir çingeneyle karşı karşıya olduğunu anladı. Biraz daha dikkat ettiğinde, giderek koyulaşan gölgenin içinde, kulübenin yanında, Rusya’da kazanılabilecek birkaç köpeğin olduğu her yerde kaynaşan çingenelerin ya da Çiganlarm mutat seyyar evleri olan geniş bir araba fark etti.

Bu arada çingene birkaç adım ilerlemişti, kulübenin kapısı açıldığında, Mişel Strogof ile daha yakından konuşmaya hazırlanıyordu. Karanlıkta zar zor görünen bir kadın hızla

ilerledi; Mişel Strogof un, kadının Moğol ile Sibiryalı karışımı olduğunu anlamasını sağlayan oldukça kaba bir şiveyle şöyle dedi:

"Bir casus daha! Onu bırak da yemeğe gel. Popluka[→] seni bekliyor."

Mişel Strogof, kendisi özellikle casuslardan çekinmekteyken bu sıfatın kendisine yakıştırılmasma gülmeden edemedi.

Adam aynı dilde ama kadının kullandığından çok farklı bir şiveyle cevap verdi:

"Haklısın Sangarre! Zaten yarın buradan ayrılacağız!"

Sesinde bir şaşkınlık ifadesi taşıyan kadın yavaşça sordu:

"Yarın mı?"

"Evet Sangarre," diye cevap verdi Çingene "yarın, Baha'nın kendisi bizi yolluyor... bizim gitmek istediğimiz yere!"

Bunun üzerine adamla kadın kulübeye girip kapıyı sıkıca kapattılar.

"Pek güzel!" dedi Mişel Strogof, "bu çingeneler konuşurken anlaşılmadıklarını sanıyorlarsa, onlara başka bir dil kullanmalarını tavsiye ederim!"

Çocukluğunu bozkırlarda geçirmiş olan Mişel Strogof, Sibiryalı olması sebebiyle, Tataristan'dan Kuzey Buz Denizine kadar kullanılmakta olan neredeyse bütün şiveleri anlıyordu. Çingeneler arasında geçen konuşmanın tam olarak nasıl bir anlam taşıdığına gelince, buna kafasını yormadı. Bu onu neden ilgilendirsindi ki?

Saat epeyce ilerlemiş olduğundan, dinlenmek üzere hana geri dönmeyi düşündü. Suları, üzerindeki sayısız vapurun altında kaybolan Volga boyunu takip ederek yürüdü. Irmağın akış yönünden biraz önce nereden geçmiş olduğunu anladı. Yük

arabalarının ve kulübelerin işgal etmiş olduğu bu yer, her sene Nijni-Novgorod pazarının kurulduğu geniş meydandı, bu da dünyanın dört köşesinden gelen soytarıların ve çingenelerin neden orada toplandığını açıklıyordu.

Mişel Strogof bir saat sonra, yabancılara çok sert gelen Rus tarzı yatağında huzursuz bir uykuya daldı ve ertesi gün, 17 Temmuz'da sabah erkenden uyandı.

Nijni-Novgorod'da geçirmesi gereken daha beş saat vardı ve bu ona bir asır gibi geliyordu. Şehrin sokaklarında başıboş dolaşmak dışında ne yapabilirdi? Yemeğini yedikten, çantasını topladıktan, podaroşnasını karakola mühürlettikten sonra yola çıkmaktan başka yapacak bir şey kalmayacaktı. Ama güneşin doğuşundan sonra uyanmak gibi bir âdeti olmadığından, yatağından kalktı, üstünü giyindi, imparatorluk mührünü taşıyan mektubu gömleğinin astarındaki cebe dikkatle yerleştirdi, üzerine kuşağını bağladı, sonra da çantasını kapatıp sırtına attı. "İstanbul Şehri"ne geri dönmek istemediği için, Volga kıyısında, iskelenin yakınlarında kahvaltı etmeye karar verdi ve hesabını ödeyip handan ayrıldı.

Mişel Strogof her şeyden önce ihtiyaten istimbot bürosuna giderek, Kafkas m söylenen saatte kalkacağından emin oldu. Bu sırada, ilk defa olarak aklına, Perm üzerinden gidecek olduğuna göre Livonyalı genç kızın da Kafkas'a binme ihtimalinin yüksek olduğu fikri geldi. Bu durumda, Mişel Strogof yola onunla birlikte devam etmiş olacaktı.

Çevresi iki verst tutan ve Moskova'dakini andıran kremliniyle yukarı şehir bomboştu. Vali bile orada kalmıyordu. Ama yukarı şehir ne kadar ölüyse aşağı şehir o kadar canlıydı!

Mişel Strogof, Kazak süvariler tarafından korunan bir köprünün üzerinden Volga'yı geçerek, önceki gün birkaç tanesine rastladığı çingenelerin yerleşmiş oldukları yere geldi.

Leipzig fuarının bile rekabet edemeyeceği Nijni-Novgorod fuarının kurulduğu yer şehrin biraz dışındaydı. Vali, fuar süresince, Volga'nın ötesindeki geniş alan içinde yükselen geçici sarayında ikamet ediyordu çünkü, çok çeşitli öğelerden meydana gelen fuarın her an gözetim altında bulunması gerekiyordu.

Alan, simetrik olarak yerleştirilmiş ve aralarında kalabalığın rahatça dolaşabilmesi için yeterince geniş yollar bırakılmış ahşap kulübelerle kaplıydı. Çeşitli büyüklükler ve şekillerdeki kulübelerden oluşan yerleşimin her bir bölgesi, ticaretin belirli bir alanına tahsis edilmiş bir mahalle oluşturuyordu. Demirciler mahallesi, kürkçüler mahallesi, yüncüler mahallesi, oduncular mahallesi, kumaşçılar mahallesi, kuru balıkçılar mahallesi vs. vardı. Bazı kulübelerin yapı malzemeleri yüksek bir muhayyilenin ürünüydü. Çay paketlerinden, tuzlanmış et parçalarından yani sahiplerinin sattığı malların numunelerinden yapılmış kulübeler vardı. Biraz Amerikan tarzı tuhaf bir reklam yöntemiydi bu!

Bu sabah, saat dörtten önce doğan güneş, ufuk üzerinde epeyce yükselmiş olduğundan sokaklarda daha şimdiden kayda değer bir kalabalık vardı. Ruslar, SibiryalIlar, Almanlar, Kazaklar, Türkmenler, Acemler, Gürcüler, Yunanlar, Osmanlılar, Hintliler, Çinliler, kısacası Avrupalılar ve AsyalIlardan oluşan olağan üstü bir insan harmanı sohbet ediyor, tartışıyor, nutuklar atıyor, ticaret yapıyordu. Satılan ve satın alman her şey sanki bu meydana yığılmış gibiydi. Hamallar, atlar, develer, eşekler, vapurlar, arabalar, ticari malların nakline hizmet edebilecek her şey fuar alanında toplanmıştı. Kürkler, değerli taşlar, ipekli kumaşlar, Hindistan kaşmirleri, Türk halıları, Kafkas silahları, İzmir ve Isfahan kumaşları, Tiflis zırhları, kervan çayları, Avrupa bronzları, İsviçre saatleri, Lyon kadifeleri ve ipeklileri, İngiliz pamukluları, araba malzemeleri, meyveler, sebzeler, Ural madenleri, malakitler, lapisler, ıtırlı bitkiler, parfümler, tıbbi

bitkiler, odunlar, katranlar, gemi halatları, kabaklar, karpuzlar vs., Hindistan'ın, Çin'in, İran'ın, Hazar Denizi ve Karadeniz'in, Amerika ve Avrupa'nın bütün ürünleri yeryüzünün bu noktasında bir araya gelmişti.

Buradaki hareket, izdiham, karmaşa hakkında fikir vermek çok zordu, alt sınıftan yerliler daha çok göze çarpıyor, yabancılarsa onlardan geride kalmamak için didiniyordu. Bu fuara gelmek için yanlarında mallarıyla uzun ovaları bir yılda kat eden, bir yıl boyunca mağazalarını ve yazıhanelerini görmeyen Orta Asyalı tüccarlar vardır. Nihayet, Nijni-Novgorod fuarında gerçekleşen ticari işlem toplamının yüz milyon rublenin[→] altına düşmemesi de buranın önemini ortaya koyar.

Geçici bir süre için kuruluvermiş bu şehrin mahalleleri arasında, meydanlarında her çeşit soytarının bulunduğu farklı bir insan kalabalığı da göze çarpar: Orkestralarının gürültüleri ve müşteri çekmek için yaptıkları göstermelik oyunların bağırış çağırışları arasında cambazlar, akrobatlar; devamlı yenilenen şaşkın bir kalabalığa maceralar anlatan dağ çingeneleri; en renkli havaları çalıp en ilginç dansları eden -Rusların Kıptilerin soyundan gelen çingenelere verdikleri isimle- Çiganlar, akın akm gelen seyircilerin zevkine uyarlanmış Shakespeare dramları sergileyen gezici tiyatro komedyenleri. Bunların dışında, uzun caddelerde dört ayaklı cambazlarını serbestçe gezdiren ayı oynatıcıları; çekiçli kırbaçlar ya da terbiyecinin kızıllaşmış sopasıyla tahrik edilen hayvanların boğuk çığlıklarının duyulduğu havyan terbiye yerleri ve nihayet, merkezdeki büyük meydanın ortasında, hevesli ve coşkulu bir halkayla çevrelenmiş, sanki gemilerinin güvertesinde oturuyormuşçasına toprağa oturup kürek çekiyormuş gibi yapan ve bu hayali geminin gerçek dümencisi olan orkestra şefinin batonuyla yönetilen "Volga Denizcileri" korosu vardı.

Garip fakat harikulade bir gelenek! Bütün bu kalabalığın üzerindeyse, içinde getirildikleri kafeslerden çıkıp gökyüzüne yayılan kuşların oluşturduğu bir bulut dolaşıyordu. Bu, Nijni-Novgorod fuarının çok yaygın bir âdetidir, iyi yürekli hayırseverlerin bağışladığı birkaç kopek karşılığında zindancılar mahkumlarının kapılarını açarlar ve onlar da, yüzlercesi birden, sevinç çığlıklarıyla havalanırlar.

İşte alanın manzarası böyleydi ve meşhur Nijni-Novgorod fuarı süresince, yani altı hafta boyunca böyle kalacaktı. Bu gürültülü dönemden sonra ise bu muazzam şamata sanki sihirli bir değnekle dokunulmuş gibi yok olacak, yukarı şehir resmi kimliğine yeniden kavuşacak, aşağı şehir her zamanki tekdüzeliğine geri dönecek ve Avrupa ve Orta Asya'nın bütün bölgelerinden gelen bu muazzam tüccar akınından ne hâlâ satacak bir şeyi olan bir satıcı, ne de hâlâ alacak bir şeyi olan bir alıcı kalacaktı.

Şunu da belirtmek gerekir ki, bu sefer, Fransa ve İngiltere de, büyük Nijni-Novgorod pazarında modern uygarlığın en seçkin iki ürünüyle temsil ediliyorlardı: Harry Blount ve Alcide Jolivet.

Aslında iki muhabir, birkaç saatlik boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirmek üzere orada dolaşıyor, okuyucularının yararlanabileceği izlenimler edinmeye çalışıyorlardı, zira onlar da Kafkas'a bineceklerdi.

Fuar alanında birbirlerine rastladıklarında, aynı içgüdünün kendilerini aynı yere getirdiğini bildiklerinden fazla şaşırmadılar, ama bu kez konuşmayıp soğukça selamlaşmakla yetindiler.

İyimser bir tabiata sahip olan Alcide Jolivet her şeyin yolunda gittiğini düşünüyor gibiydi ve mutlu bir tesadüf kendisine yemek yiyecek ve yatacak bir yer sağladığı için, not defterine, Nijni-Novgorod şehri hakkında gayet olumlu notlar almıştı.

Bunun aksine Harry Blount, boş yere yemek yiyecek bir yer aradıktan sonra, gece yıldızların altında yatmak zorunda kalmıştı. Dolayısıyla durumu tamamıyla farklı bir bakış açısından görüyor ve otelcilerin, kendilerini "maddi ve manevi" olarak yoldurmaktan başka bir şey istemeyen müşterileri kapıdan çevirdiği bu şehir hakkında zehir zemberek bir makale yazmayı düşünüyordu.

Mişel Strogof, bir eli cebinde, bir elinde kiraz ağacından uzun piposu olduğu halde, insanların en kayıtsızı ve en sabırlısı gibi görünüyordu. Bununla birlikte dikkatli bir gözlemci, göz kaslarındaki kasılmalardan ne kadar gergin olduğunu anlayabilirdi.

Yaklaşık iki saattir şehrin sokaklarında yürüyor ve her seferinde dönüp dolaşıp fuar alanına geri dönüyordu. Kalabalık içinde dolaşırken, Asya'nın komşu bölgelerinden gelen bütün tüccarlarda kendini gösteren gerçek bir endişenin farkına vardı. Ticari işlemler bariz bir şekilde bundan etkileniyordu. Hokkabazlar, soytarılar, cambazlar dükkanların önünde büyük gürültü koparsalar da, bu anlaşılabilir bir şeydi zira bu zavallıların ticari bir girişimde kaybedecek bir şeyleri yoktu ama tüccarlar, Tatar istilasıyla karışmış olan Orta Asya'nın kaçakçılarıyla iş yapmakta tereddüt ediyorlardı.

Dikkat çeken bir diğer gösterge de, Rusya'da askeri üniformanın her fırsatta ortalıkta görünmesiydi. Askerler istedikleri gibi kalabalığın arasında dolaşıyorlardı. Fuar boyunca Nijni-Novgorod'da, omuzlarında mızraklarıyla çok sayıda Kazak, polis memurlarına yardım eder ve üç yüz bin yabancının bulunduğu bu alanın düzenini sağlarlardı.

Oysa ki o gün, Kazak olsun olmasın, büyük pazardaki asker sayısı oldukça az görünüyordu. Hiç şüphe yok ki askerler, ani bir harekat olasılığına karşı kışlalarına dönmüşlerdi.

Bu arada, askerler gibi subaylar da ortalıkta görünmüyorlardı. Önceki günden beri genel valinin sarayından ayrılan yaverler bütün yönlere dağılmıştı. Yalnızca olayların vehametiyle açıklanabilecek olan alışılmamış bir hareketlilik vardı. Hem Vladimir tarafına hem Ural Dağları tarafına giden habercilerin sayısı eyaletin yollarında giderek artıyordu. Moskova ile Sen-Petersburg arasındaki telgraf akışı aralıksız devam ediyordu. Sibirya sınırından çok da uzak olmayan Nijni-Novgorod'un durumu ciddi tedbirlerin alınmasını gerekli kılıyordu. Feofar Han'ın ihtirasının Kırgız bozkırlarına sürüklediği Tatarların 14. yüzyıldaki atalarının, şehri iki kere ele geçirmiş oldukları unutulmamıştı.

En az genel vali kadar meşgul olan bir diğer üst düzey görevli de emniyet müdürüydü. Asayişi sağlamakla, şikayetleri dinlemekle, talimatnamelerin uygulanmasına nezaret etmekle görevli müfettişler de, emniyet müdürü de hiç boş kalmıyorlardı. Gece gündüz açık tutulan resmi daireler, şehir sakinlerinin olduğu kadar, Avrupalı ve Asyalı yabancıların da aralıksız kuşatması altındaydı.

Emniyet müdürünün bir haberci aracılığıyla genel valinin sarayına çağırılmasının yarattığı gürültü ortalığa yayıldığında Mişel Strogof tam olarak, ortadaki meydanda bulunuyordu. Bu hareketlenmenin asıl sebebi, Moskova'dan önemli bir telgrafın geldiği söylentisiydi.

Emniyet müdürü valinin sarayına gider gitmez, ortak bir sezgiyle, bütün öngörülerin ve bütün alışılmış uygulamaların haricinde bazı ciddi tedbirler alınacağı haberi ortalıkta dolaşmaya başladı.

Mişel Strogof, icabında yararlanmak amacıyla konuşulanlara kulak kabartıyordu.

"Fuarı kapatacaklar," diye bağırdı biri.

“Nijni-Novgorod alayı hareket emri almış!” diye cevap verdi diğeri.

“Tatarların Tomsk’u tehdit ettiği söyleniyor!”

Sonra, her taraftan bağırışma sesleri duyuldu:

“İşte, emniyet müdürü geliyor!”

Bu sırada müthiş bir yaygara koptu, sonra yavaş yavaş duruldu ve yerini mutlak bir sessizliğe bıraktı. Herkes, hükümet tarafından bazı önemli bildiriler yapılacağını hissediyordu.

Polis memurlarının ardından yürüyen emniyet müdürü, genel valinin sarayından biraz önce ayrılmıştı. Acımasızca indirilen ve sabırla katlanılan kırbaç darbeleriyle halkı düzene sokan bir Kazak müfrezesi ona eşlik ediyordu.

Emniyet müdürü meydanın ortasına geldiğinde herkes, elinde bir telgraf tuttuğunu görürdü.

Yüksek bir sesle şu bildiriyi okudu:

“NİJNİ-NOVGOROD VALİSİNİN TEBLİGATI

1) Eğer ne sebeple olursa olsun, bütün Rus vatandaşlarının eyalet dışına çıkması yasaktır.

2) Asya kökenli bütün yabancıların yirmi dört saat içinde eyaleti terk etmeleri gerekmektedir.”

6

İKİ KARDEŞ

Özel çıkarlar için bir felaket anlamına gelen bu tedbirler, var olan durumu tamamıyla doğruluyordu. Bütün Rus vatandaşlarına eyaletin dışına çıkma yasağı getirilmesinin sebebi, henüz burada bulunması ihtimali olan İvan Ogaref'in çok zor da olsa, en azından Feofar Han ile birleşmesine engel olmak ve Tatarların reisini böyle tehlikeli bir teğmenden mahrum bırakmaktı.

"Asya kökenli bütün yabancıların yirmi dört saat içinde eyaleti terk etmeleri emri"yse, Orta Asya'dan gelmiş olan şu kaçakçıların ve aynı zamanda, fuarın buraya toplamış olduğu, Tatar ve Moğol halkla az çok yakınlığı olan çingenelerin, Çiganların hepsini uzaklaştırmak içindi. Çok insan çok casus dernekti ve onların sınırdışı edilmelerinin sebebi muhakkak ki mevcut şartlardı.

Nijni-Novgorod şehrinin üzerine yıldırım gibi düşen bu iki haberin yarattığı etkiyi anlamak zor olmayacaktır, çünkü bunlar, tahmin edilenlerin çok ötesindeydi.

Sonuçta, işleri gereği Sibirya sınırının ötesine geçmesi gereken Rus vatandaşları en azından şimdilik eyaletten ayrılamayacaklardı. Tebligatın birinci maddesinin kapsamı gayet açıktı, hiçbir istisna kabul etmiyordu. Kamu menfaati karşısında bütün kişisel menfaatlerin silinmesi gerekiyordu.

Tebligatın ikinci maddesine gelince, sınırdışı emri de herhangi bir itiraza yer bırakmıyordu. Bu madde, Asya kökenli olanlar dışındaki yabancıları kapsamıyordu, ama onların da mallarını

toplayıp geldikleri gibi geri gitmekten başka yapacak şeyleri yoktu. Bütün bu soytarılar, hokkabazlar kalabalığına gelince, en yakın sınıra ulaşmak için yaklaşık bin verstlik bir yol kat etmeleri gerekiyordu ki bu onlar için kısa vadeli bir sefalet dernekti.

Teamüle uymayan bu tedbir kararları üzerine protesto mırıltıları, ümitsizlik çığlıkları yükseldi, ancak Kazakların ve polis memurlarının varlığı buna hemen son verdi.

Ve anında, bu geniş alandaki toparlanma faaliyetleri başladı. Dükkanların önüne serilen bezler toplandı, gezici tiyatrolar yavaş yavaş yola koyuldular, danslar ve şarkılar kesildi, gösteri yapanlar sustu, ateşler söndü, cambazların ipleri söküldü, bu seyyar evlerin nefes darlığı çeken yaşlı atları ahırlarından getirilip atlara koşuldu. Polisler ve askerler, ellerinde kırbaç ya da sopayla geç kalanları uyarıyor ve zavalı çingenelerin henüz terk etmedikleri çadırları başlarına yıkmaktan rahatsız olmuyorlardı. Hiç şüphe yok ki bu kararların etkisiyle, Nijni-Novgorod meydanı akşam olmadan tamamıyla boşalacak ve büyük pazarın gürültüsü yerini çöl sessizliğine bırakacaktı.

Tekrar etmek gerekir ki, -çünkü bu, alman tedbirlerin zorunlu kıldığı ağır bir sonuçtu- sınırdışı emrinin doğrudan etkilediği bütün bu göçebelerin Sibirya bozkırlarında kalmaları bile yasaktı; Hazar Denizi'nin güneyine, ya Irana ya Türkiye'ye ya Türkistan ovalarına gitmek zorundaydılar. Ural üzerindeki konaklama noktaları ve Rus sınırı boyunca uzanan ırmak boyundaki dağlardan geçişlerine de izin verilmemişti. Dolayısıyla, serbest bir toprağa ayak basmaları için bin verst kat etmeleri gerekecekti.

Emniyet müdürü tebligatı okuduğu sırada Mişel Strogof, aklına gelen benzerlikle sarsıldı.

"Garip tesadüf!" diye düşündü; "Asya kökenli yabancıları

sınırdışı eden bu tebligatla dün gece iki Çiganın arasında geçen konuşma birbiriyle çakışıyor. 'Baba'nın kendisi bizi yolluyor, bizim gitmek istediğimiz yere!' demişti yaşlı Çingene. 'Baba' imparator olmalı! Halk arasında ona böyle derler! Bu çingeneler kendilerine karşı alman tedbiri nasıl öngörebilirler, nasıl bilebilirler ve nereye gitmek istiyorlar? Şüpheli adamlar bunlar ve bana öyle geliyor ki, hükümetin tebligatı onlara zarar vermekten çok onların işine yaradı!"

Muhakkak ki çok doğru olan bu düşünce yerini, Mişel Strogof un zihnindeki başka her şeyi silen yeni bir düşünceye bıraktı. Çiganları unuttu, şüpheli konuşmaları unuttu, tebligatın ilanıyla sonuçlanan garip rastlantıyı unuttu... Livonyalı genç kız aklına gelmişti - birdenbire.

"Zavallı çocuk!" dedi elinde olmadan. "Artık sınırı geçemeyecek!"

Gerçekten de genç kız Rigalı, Livonyalı'ydı, sonuçta, Rus idi ve artık Rus topraklarının dışına çıkamayacaktı! Yeni kararların alınmasından önce kendisine verilmiş olan izin elbette ki geçerli değildi. Sibirya'nın bütün yolları acımasızca yüzüne kapanmıştı ve onu İrkutsk'a götüren sebep ne olursa olsun, şu andan itibaren oraya gitmesi yasaktı.

Bu düşünce Mişel Strogof'un kafasını fazlasıyla meşgul ediyordu. Önce biraz belirsiz biçimde, önemli görevinin gerekli kıldığı hiçbir şeyi ihmal etmeden, belki de bu cesur çocuğa yardım edebileceğini düşündü ve bu fikir hoşuna gitti. Yollarını avcunun içi gibi bildiği bir memlekette, güçlü ve dayanıklı bir erkek olarak, karşı karşıya kalabileceği tehlikeleri çok iyi bilen Strogof, bu tehlikelerin bir genç kız için çok daha korkunç olacağını bilmiyor olamazdı. İrkutsk'a gideceğine göre kendisiyle aynı yolu izleyecekti, kendisi gibi istilacı kabilelerin ortasından geçmeye çalışacaktı. Bunun dışında, eğer yanında sadece olağan

durumda yapılan bir yolculuğa yetecek kadar para varsa, olayların yalnızca ölümcül değil ama aynı zamanda pahalı hale de getirdiği bu şartlar altında yolculuğu nasıl tamamlayabilecekti?

"Pekala!" dedi kendi kendine, "Perm yolundan gideceğine göre onunla karşılaşmamam neredeyse imkansız. Bu durumda, hiç kuşkulandırmadan göz kulak olabilirim ona, hem de İrkutsk'a gitmekte neredeyse benim kadar aceleci gibi göründüğüne göre bana hiç vakit kaybettirmeyecek."

Ama bir düşünce diğerini doğurdu. Mişel Strogof o âna kadar iyi bir iş yapacağını, bir hizmette bulunacağını düşünmüştü sadece. Ancak, kafasında oluşan yeni fikirle mesele tamamen yeni bir görünüm aldı.

"Aslında," dedi kendi kendine, "belki de onun bana olduğundan çok benim ona ihtiyacım var. Yanımda bulunması çok faydalı olabilir, hakkımda oluşabilecek şüpheleri ortadan kaldırabilir. Bozkırda tek başına yolculuk eden bir adamın çarın ulağı olduğu çok daha kolay anlaşılabilir. Aksine eğer bu kız yanımda olursa, podaroşnamda yazdığı gibi Nikolay Korpanof olduğuma herkes inanır. Dernek ki benimle gelmesi gerekiyor! Dernek ki ne pahasına olursa olsun onu bulmam gerekiyor! Dün gece bir araba bulup Nijni-Novgorod'dan ayrılmış olması ihtimal dahilinde değil. Onu aramaya başlayalım bakalım, Tanrı yardımcım olsun!"

Mişel Strogof, emirlerin uygulanmasının yarattığı gürültü son haddini bulurken Nijni-Novgorod'un büyük meydanından ayrıldı. Sürgün edilen yabancıların serzenişleri, onları hırpalayan Kazakların bağırışları tarif edilmez bir kargaşa yaratmıştı. Aradığı genç kız burada olamazdı.

Saat sabahın dokuzuydu, istimbot on ikide kalkacaktı. Yani yolculuk arkadaşı olmasını istediği kişiyi bulmak için Mişel

Strogof un yaklaşık iki saati vardı.

Yeniden Volga'yı geçti ve kalabalığın çok daha az olduğu karşı kıyının mahallelerini dolaştı. Yukarı ve aşağı şehri, denebilir ki, sokak sokak gezdi. Bütün ağlayanların, bütün acı çekenlerin doğal sığınağı olan kiliselere girip çıktı. Livonyalı genç kıza hiçbir yerde rastlayamadı.

Kendi kendine, "Aramaya devam edelim, Nijni-Novgorod'dan ayrılmış olamaz!" diye tekrarlıyordu.

Mişel Strogof, iki saat boyunca dolandı durdu. Dinlenmeden yürüyor, yorgunluk hissetmiyor, kendisini düşünmekten alıkoyan, karşı konulmaz bir duygunun peşinden gidiyordu. Ama her şey boşunaydı.

Sonra aklına, genç kızın tebligattan henüz haberdar olmamış olabileceği geldi. Fakat bu mümkün değildi, böyle bir felaket patlak verdiğinde herkes duyardı. Sibirya'dan gelen en küçük haberle bile ilgilenen birisi, valinin, kendisini böyle doğrudan doğruya etkileyen emirlerini nasıl bilmezdi?

Ama sonuçta, eğer bilmiyorsa birkaç saat içinde rıhtıma gelecekti ve acımasız polis memurları onun vapura binmesine hoyratça engel olacaklardı. Ne pahasına olursa olsun, öncelikle Mişel Strogof onu görmeli ve başına geleceklere engel olmalıydı.

Fakat arayışı sonuçsuz kaldı, hatta bir süre sonra onu yeniden bulmak konusunda bütün ümidini kaybetti.

Saat on bir olmuştu. Mişel Strogof, daha önce hiçbir koşulda gerekmemiş olduğu halde bu sefer, podaroşnasını emniyet müdürlüğüne göstermeyi düşündü. Bu durum kendisi için öngörülmüş olduğundan, tebligat elbette ki onu ilgilendiriyor olamazdı, ama şehirden çıkmasına hiçbir şeyin engel olmayacağından emin olmak istedi.

İşte bu yüzden Mişel Strogof, Volga'nın diğer kıyısına, emniyet

müdürlüğünün bulunduğu mahalleye geri dönmek zorunda kaldı.

Eyâleti terk etme emri almış olan yabancıların gitmek için bazı formaliteleri tamamlamaları gerektiğinden, burada büyük bir izdiham vardı. Böyle bir önlem alınmamış olsa, Tatar hareketine az veya çok dahil olan Ruslar kılık değiştirerek sınırı geçebilirlerdi ki tebligatın asıl engellemek istediği buydu. Yani sizi sınırdışı ediyorlardı, bu yetmezmiş gibi, bir de gitmek için izin almanız gerekiyordu.

Acem, Türk, Hintli, Türkistanlı, Çinli tüccarlarla karışmış olan soytarılar, çingeneler, Çiganlar polis merkezinin avlusunu ve odalarını doldurmuştu.

Herkes acele ediyordu, çünkü bütün bu sınırdışı edilmiş insan güruhu ulaşım vasıtalarına saldıracaktı ve geç kalacak olanlar söylenen süre içinde şehirden ayrılamamak gibi büyük bir tehlikeyle karşı karşıya kalacaklar ve bu da, emniyet güçlerinin sert muamelesine maruz kalmalarına sebep olacaktı.

Mişel Strogof güçlü dirsekleri sayesinde avluyu aşabildi. Ama odalara girmek ve memurların bulunduğu gişeye ulaşabilmek çok daha zor bir işti. Bununla birlikte, bir müfettişin kulağına söylediği birkaç söz ve cebine koyduğu birkaç ruble yolunu açmakta oldukça etkili oldu.

Memur onu bekleme salonuna aldıktan sonra daha yüksek rütbeli bir memura haber vermeye gitti.

Mişel Strogof, polisle işleri yoluna koyup hareketlerinde serbest kalmakta gecikmeyecekti.

Memuru beklerken etrafına bakındı. Ve ne görsün istersiniz?

Şuracıkta, bankın üzerinde, oturuyor olmaktan çok yığılmış gibi görünen, profili duvara yansıyan yüzü pek seçilmese de, suskun bir umutsuzluğun pençesinde olduğu anlaşılan bir genç

kız vardı.

Mişel Strogof yanılmamıştı. Livonyalı genç kızdı bu.

Hükümetin tebligatından habersiz, iznini onaylatmak için polis merkezine gelmişti!., izni reddedilmişti. İrkutsk'a gitme izni vardı şüphesiz, ama tebligat kesindi, önceden verilmiş bütün izinleri hükümsüz kılıyordu, artık Sibirya yolları ona kapalıydı.

Onu yeniden bulmuş olduğu için sevinen Mişel Strogof genç kıza yaklaştı.

Kız bir an için ona baktı ve yolculuk arkadaşını tekrar görünce yüzü kısa bir süre için aydınlandı. Sezgisel bir hareketle ayağa kalktı ve bir kazazedenin gemi enkazına sarılması gibi, ondan yardım isteyecek oldu...

Tam bu sırada, memur Mişel Strogof un omzuna dokundu.

"Emniyet müdürü sizi bekliyor," dedi.

"Tamam," diye cevap verdi Mişel Strogof.

Ve dünden beri döne döne aradığı kıza tek bir kelime bile söylemeden, ona güven verecek ama, ikisini de tehlikeye atabilecek hiçbir harekette bulunmadan, yoğun kalabalığın arasında memuru izledi.

Livonyalı genç kız, kendisine yardım edebilecek tek kişinin de gözden kaybolduğunu görünce yeniden bankın üzerine yığıldı.

Aradan üç dakika bile geçmeden Mişel Strogof yanında bir memurla birlikte salonda göründü. Kendisine Sibirya yollarını açan podaroşnasım elinde tutuyordu.

Livonyalı genç kıza yaklaştı ve onun elini tuttu:

"Kardeşim..." dedi.

Genç kız anlamıştı! Tereddüt etmesine fırsat vermeyecek olan ani bir ilham almışçasına ayağa kalktı!

"Kardeşim," diye tekrarladı Mişel Strogof,

“İrkutsk yolculuğumuza devam etmek için izin aldık. Geliyor musun?”

“Geliyorum ağabey,” diye cevap verdi genç kız, elini Mişel Strogof'un eline bırakarak.

Ve ikisi birlikte polis merkezinden ayrıldılar.

7

VOLGA'YI İNERKEN

On ikiden biraz önce çalan istimbotun çanı, büyük bir kalabalığı Volga iskelesine doğru çekiyordu; gidecek olanlar ve gitmeyi istiyor olabilecekler buradaydı. Kafkas'ın kazanları yeterli basınca ulaşmıştı. Bacadan hafif bir duman çıkarken, egzoz borusunun ucu ve supap kapakları beyaz buharlarla kaplanıyordu.

Söylemeye gerek yok, polis Kafkas'ın kalkışını denetliyor ve şehri terk etmek için gerekli şartlara sahip olmayanların gözünün yaşına bakmıyordu.

Polis memurlarına yardıma hazır çok sayıda Kazak rıhtımda gelip gidiyor, ama her şey en ufak bir direnişle karşılaşılmadan olup bittiği için müdahale etmelerine gerek kalmıyordu.

Kalkış saati geldiğinde, çan sesi son kez duyuldu, palamarlar gevşetildi, istimbotun güçlü çarkları, hareketli kanatlarıyla suyu dövmeye başladı ve Kafkas, Nijni-Novgorod şehrini oluşturan iki kıyı arasında hızla yol aldı.

Mişel Strogof ve Livonyalı genç kız, Kafkas'ın içindeydiler. Gemiye binmelerinde hiçbir zorluk çıkmamıştı. Bilindiği gibi, Nikolay Korpanof adına düzenlenmiş olan podaroşna bu tüccara, Sibirya yolculuğunda birisinin refakat etmesine izin veriyordu. Yani bu iki kardeş, imparatorluk polisinin teminatı altında yolculuk ediyorlardı.

Her ikisi de arka tarafa oturmuş, valinin tebligatıyla allak bullak olan şehrin gözden kayboluşunu seyrediyorlardı.

Mişel Strogof genç kıza hiçbir şey söylemedi, hiçbir şey sormadı. Eğer konuşmak istiyorsa önce onun konuşmasını bekledi. Genç kız, eğer Tanrı'nın bir lütfü olan bu beklenmeyen koruyucunun müdahalesi olmasaydı içinde hapis kalmış olacağı bu şehirden ayrılmakta acele etmişti. Hiçbir şey söylemiyordu ama bakışları onun yerine teşekkür ediyordu.

Eskilerin Rha dediği Volga, bütün Avrupa'nın en önemli ırmağı kabul edilir. Uzunluğu dört bin verstten (4300 km.) az değildir.

Yukarı bölümünde sağlığa oldukça zararlı olan suları, Nijni-Novgorod'da, Rusya'nın merkezi eyaletlerinden doğan hızlı akışlı Oka'nın sularıyla birleşince değişir.

Rusya'nın kanal ve ırmaklarını, dalları imparatorluğun her köşesine uzanan dev bir ağaca benzetmek doğru olacaktır. Bu ağacın gövdesini Volga; köklerini, Hazar Denizi sahillerine açılan yetmiş nehir ağzı oluşturur. Volga, Tver hükümetinin şehirlerinden biri olan Rjeften itibaren, yani sularının çok büyük bir bölümünde seyrüsefere elverişlidir.

Perm ile Nijni-Novgorod arasında taşımacılık yapan şirketin vapurları, bu şehirle Kazan arasındaki üç yüz elli verstlik (373 km.) mesafeyi oldukça hızlı kat eder. Doğrusu bu istimbotların, kendi hızlarına yaklaşık iki millik akıntı hızı ekleyen Volga boyunca aşağı inmekten başka bir şey yapmalarına gerek yoktur. Ama Kazan'ın biraz aşağısında Volga'nın Kama ile birleştiği noktaya gelindiğinde ırmaktan ayrılıp bu akarsuya girerek Perm'e kadar akıntıya karşı ilerlemek zorundadırlar. Yani, her şey hesaba katılırsa, güçlü bir makinesi olduğu halde Kafkas, saatte on altı verstten daha hızlı gidemezdi: Kazan'da da bir saat durulacağına göre, Nijni-Novgorod-Perm yolculuğu yaklaşık altmış altmış iki saat sürecekti.

Çok iyi düzenlenmiş olan bu istimbotta, yolcuların şartlarına ve maddi imkanlarına göre üç ayrı mevki vardı.

Mişel Strogof, birinci mevkiden iki kamara bulmak konusunda titiz davranmıştı, böylece genç yol arkadaşı istediği zaman köşesine çekilip kendini tecrit edebilecekti.

Kafkas her türden yolcuyla doluydu. Asyalı tüccarların bir kısmı, Nijni-Novgorod'u derhal terk etmeyi uygun bulmuştu, istimbotun birinci mevkiinde, uzun elbiseleri ve başlarında külahlarıyla Ermeniler; konik takkelerinden tanınan Yahudiler; arkadan ve önden açık, mavi, mor ya da siyah geniş elbiseleri ve onun üzerinde kesimi papaz kıyafetlerini andıran geniş kollu ikinci elbiseleriyle geleneksel kıyafetleri içinde zengin Çinliler; başlarında milli sarıklarıyla Türkler; kare şeklindeki takkeleri, bellerine kuşak yerine bağladıkları basit kordonlarıyla Hintliler ve bunların arasında, bütün Orta Asya ticaretini ellerinde tutan Şikarpuriler ve nihayet, göğüs kısmı işlemeli elbiseleri ve rengarenk şeriflerle süslü botlarıyla Tatarlar göze çarpıyordu. Bütün bu tüccarlar ambara ve güverteye çok sayıda bagaj yığmak zorunda kalmışlardı ki bu, yolculuğun onlara pahalıya patlamasına sebep olacaktı, çünkü kurallara göre her yolcunun yalnızca yirmi librelik bagaj hakkı vardı.

Kafkas'ın baş tarafına yığılmış olan kalabalık yolcu grubunun arasında yalnızca yabancılar değil, tebligatın eyalet şehirlerine gitmelerini yasaklamamış olduğu Ruslar da vardı.

Vapurda, şapkalı ya da kasketli, kürklü mantolarının altına kareli gömlekler giymiş mujikler ve kürklü mavi pantolonlarını botlarının içine sokmuş, pembe pamuk gömleklerini bir iple sıkmış, yayvan kasketli veya keçe şapkalı Volga çiftçileri de göze çarpıyordu. Kadınlardan bazıları, çiçekli pamuk elbiseler giymiş, canlı renklerde önlükler takmışlardı, başlarındaysa kırmızı desenli örtüler sarılıydı. Bunlar çoğunlukla, uzun bir geri dönüş yolculuğunu dert etmeyen üçüncü mevki yolcularıydı. Kısacası, güvertenin bu bölümü çok kalabalıktı. Bu yüzden, arka tarafın

yolcuları, yerleri davlumbazların önünde olan bu karışık grupların arasına girme teşebbüsünde bulunmuyorlardı.

Bu sırada Kafkas, Volga'nın iki yakası arasında, pervanelerinin bütün hızıyla ilerliyor, akıntıya karşı giden ve römorkörleriyle her çeşit ticari malı Nijni-Novgorod'a taşımakta olan çok sayıda vapurla karşılaşıyordu. Bunlardan başka, Atlantik'in deniz yosunları gibi upuzun odun trenleri, çok yüklü olduğu için küpeştesine kadar suya gömülmüş, neredeyse batacak gibi görünen büyük mavnalar geçiyordu. Fuar daha başlarken birdenbire bittiğine göre, bütün bu yolculuklar gereksizdi.

İstimbotun dümen suyunun sıçrattığı çamurla kaplı olan Volga kıyıları, sağır edici çığlıklarla havalanan ördek sürüleriyle doluydu. Biraz daha ileride, akçaağaçlar, söğütler, akçakavaklarla çevrelenmiş bu kuru düzlüklere, koyu kırmızı birkaç inek, siyah yapağılı koyun sürüleri, çok sayıda domuz ve siyahlı beyazlı domuz yavruları yayılmıştı. Yarı işlenmiş küçük tepenin arka tarafına kadar, cılız kara buğday ve çavdar tarlaları uzanıyordu ama, dikkate değer bir görüntü yoktu. Bir iki ilginç görünüş peşinde koşan bir ressamın kalemi, bu tekdüze manzarada resmedecek hiçbir şey bulamazdı.

Kafkas'ın hareketinden iki saat sonra Livonyalı genç kız Mişel Strogof ile konuşmaya başladı:

"İrkutsk'a mı gidiyorsun ağabey?"

"Evet kardeşim. İkimiz birlikte yolculuk ediyoruz, dolayısıyla ben nereden geçersem sen de aynı yerden geçeceksin."

"Yarın, neden Baltık kıyılarını bırakıp Ural Dağlarının ötesine gittiğimi öğreneceksin ağabey."

"Sana hiçbir şey soracak değilim kardeşim."

Genç kız, dudaklarında hazin bir tebessümle cevap verdi:

"Her şeyi öğreneceksin. Bir kardeş ağabeyinden hiçbir şey

saklamamak. Ama bugün, yapamayacağım!.. Yorgunluk ve ümitsizlik beni bitirdi!"

"Kamaranda dinlenmek ister misin?"

"Evet... evet... yarın da..."

"Gel öyleyse..."

Strogof cümlesini, arkadaşının hâlâ bilmediği ismiyle tamamlamak ister gibiydi ki genç kız ona elini uzattı:

"Nadya."

"Gel Nadya, çekinmeden ağabeyin Nikolay Korpanofa dayan."

Ve Mişel Strogof genç kızı, arka salonda onun için tutmuş olduğu kamaraya götürdü.

Strogof, belki de yolunu değiştirmesini gerektirecek yeni haberleri duymak isteğiyle güverteye geri döndü, konuşmalara karışmaksızın yolcuların arasına süzülerek dinlemeye başladı. Tesadüfen bir soruya cevap vermek zorunda kalırsa bile, Kafkas'la sınıra gitmekte olan tüccar Nikolay Korpanof olduğunu söyleyecekti, çünkü Sibirya yolculuğuna özel bir izinle çıktığından kuşkulanılmasını istemiyordu.

İstimbottaki yabancıların yalnızca günün olaylarından, tebligattan ve sonuçlarından söz ediyor olmaları elbette ki doğaldı. Orta Asya üzerinden yapılan bir yolculuğun yorgunluklarını daha henüz atan ve şimdi geri dönmeye zorlanan bu zavallı insanlar, eğer öfkelerini ve umutsuzluklarını yüksek sesle dile getirmiyorlarsa bu, cesaret edemedikleri içindi. Saygıyla karışık bir korku onlara engel oluyordu. Yolcuları gözetmekle görevli polis müfettişleri gizlice Kafkas'a binmiş olabilirlerdi. Dillerini tutmalarında fayda vardı, sonuçta sınırdışı edilmek, bir kalede hapis tutulmaktan yeğdi. Bu yüzden, bu susan ya da sözlerini büyük bir tedbirle sarf eden insan gruplarının hiçbirinden işe yarar bir bilgi elde etmek mümkün

değildi.

Ama Mişel Strogof, yaklaşmasıyla beraber -onu tanımadıkları için- büsbütün kapanan bu ağızlardan bir şey öğrenemeyecek olsa da, biraz sonra, duyulup duyulmamak konusunda pek bir kaygı taşımadığı anlaşılan bir ses çalındı kulağına.

Adam neşeli bir sesle Rusça konuşuyor ama aksanından yabancı olduğu anlaşılıyordu; biraz daha ihtiyatlı davranan muhatabı da aynı dilde cevap vermekteydi, ama onun da anadili Rusça değildi.

“Nasıl, siz ha?” dedi birinci adam, “Moskova’da imparatorluk balosundaki görüşmemizden ve Nijni-Novgorod’da sizi sadece şöyle bir görmemden sonra, sevgili meslektaşım, dernek bu vapurdasınız?”

ikinci adam kuru bir sesle cevap verdi:

“Evet, aynen öyle.”

“Açıkça söylemek gerekirse tarafınızdan böyle yakinen takip edileceğimi beklemiyordum doğrusu!”

“Sizi takip etmiyorum mösyö, sizin önünüzden gidiyorum!”

“Önümden! Önümden! Diyelim ki eşit adımlarla, aynen geçit törenindeki bir asker gibi, en başta yürüyoruz ve şimdilik, eğer isterseniz, kimsenin kimseyi geçmeyeceği konusunda anlaşalım!”

“Aksine, ben sizi geçeceğim.”

“Orasını savaş meydanında göreceğiz, fakat o zamana kadar bırakın da yol arkadaşı olalım. Daha sonra, birbirimize rakip olmak için fazlasıyla zamanımız ve fırsatımız olacak!” “Rakip değil, düşman!”

“Tamam öyle olsun, düşman! Sözlerinizde özellikle hoşuma giden bir kesinlik var sevgili meslektaşım, sizinle insan en

azından ne yapması gerektiğini biliyor.”

“Nesi kötü bunun?”

“Hiçbir şeyi. Bu nedenle ben sizden, karşılıklı olarak durumlarımızı belirlemek için izin isteyeceğim.”

“Buyrun belirleyin.”

“Perm’e gidiyorsunuz değil mi… aynen benim gibi?”

“Aynen sizin gibi.”

“Ve Ural Dağları’ın aşmak için en güvenli yol bu olduğuna göre, Perm’den sonra muhtemelen Ekaterinburg üzerinden devam edeceksiniz?”

“Muhtemelen.”

“Sınırı bir kere geçtikten sonra artık Sibirya’da olacağız, yani istilanın ortasında.”

“Evet, öyle!”

“İşte o zaman, ama yalnızca o zaman, şunu demenin zamanıdır: ‘Herkes kendini düşünsün, Tanrı da…”

“Tanrı da beni!”

“Yalnızca sizi ha! Çok güzel! Ama mademki sekiz gün boyunca karşı karşıya olacağız ve yolda da haberler yağmur gibi yağmayacak, yeniden rakip olacağımız zamana kadar arkadaş olalım.”

“Düşman.”

“Evet doğru, düşman! Ama o zamana kadar uyumlu davranalım ve birbirimizi yemeyelim! Zaten size söz veriyorum, görebildiğim her şeyi kendime saklayacağım…”

“Ben de duyabildiğim her şeyi.”

“Söz mü?”

“Söz.”

“Verin elinizi.”

“Buyurun.”

Birincisinin, beş parmağı genişçe açılmış eli, İkincisinin soğukça uzattığı iki parmağı hararetle sıktı.

“Bu arada,” dedi birincisi, “bu sabah saat onu on yedi geçe, tebligatın metnini kuzinime telgrafla gönderebildim.”

“Ben de aynı metni Daily Telegraph’a onu on üç geçe gönderdim.”

“Bravo Mösyö Blount.”

“Çok iyi Mösyö Jolivet.”

“Bir dahaki sefere görüşeceğiz!”

“Zor olacak!”

“Yine de deneriz!”

Bunu söyledikten sonra Fransız muhabir İngiliz muhabiri samimiyetle selamladı, o ise, İngilizlere has bir sertlikle başını eğerek karşılık verdi.

Ne Rus ne de Asya kökenli olduklarından, valinin tebligatı bu iki haber avcısını bağlamıyordu. Yola düşmüşlerdi ve eğer Nijni-Novgorod’dan birlikte ayrıldılarsa bunun sebebi, ikisini de aynı içgüdünün yönlendirmiş olmasıydı. Aynı ulaşım yolunu seçmeleri ve Sibirya bozkırlarına kadar aynı yolu takip etmeleri doğaldı. Yol arkadaşı, dost ya da düşman, “av mevsimi”nin başlamasından önce, önlerinde sekiz gün vardı. Kim daha becerikliyse iş ona düşüyordu! İlk adımları Alcide Jolivet atmıştı ve ne kadar soğuk olursa olsun, Harry Blount da bunları kabul etmişti.

Her ne olursa olsun, o gün, akşam yemeğinde, her zaman açık, hatta biraz geveze olan Fransız ile her zaman kapalı ve her zaman kurumlu olan İngiliz aynı masada, civardaki kayın ağaçlarının

taze bitki özlerinden yapılmış, şişesi altı rubleden hakiki Cliquot içiyor, kadeh tokuşturuyorlardı.

Alcide Jolivet ve Harry Blount'un bu şekilde sohbet ettiğini duyan Mişel Strogof kendi kendine mırıldandı:

"Muhtemelen yolumun üzerinde karşılaşacağım iki meraklı boşboğaz... Bunlardan uzak durmak yerinde olur gibi bir his var içimde."

Livonyalı genç kız akşam yemeğine gelmedi. Kamarasında uyuyordu, Mişel Strogof da onu uyandırmak istemedi. Genç kız Kafkas'ın güvertesinde bir daha görünmedi, artık akşam' olmuştu.

Uzun süren alacakaranlık havayı, günün yorucu sıcağından sonra yolcuların açlıkla bekledikleri bir serinlikle doldurdu. Hatta saat ilerledikten sonra bile, yolcuların çoğu salonlara ya da kamaralara geri dönmedi. Sıralara yayılıp, istimbotun hızıyla artan esintiyi zevkle içlerine çekiyorlardı. Yılın bu zamanında, bu enlemde, akşamla sabah arasında tamamıyla kararmayan gökyüzü, Volga boyunca aşağı inen veya yukarı çıkan çok sayıda teknenin ortasında vapuru yönlendiren dümencinin işini kolaylaştırıyordu.

Bununla birlikte, saat on birle sabahın ikisi arası, neredeyse tamamen gece oldu ve yeniay gökyüzünde göründü. Güvertedeki yolcuların hemen hemen hepsi uyuyordu, düzenli aralıklarla suya çarpan pervane kanatlarının gürültüsü dışında sessizliği bozan hiçbir şey yoktu.

Kafasındaki bir endişe Mişel Strogof'u uyutmuyordu. İstimbotun kıç tarafında dolaşıp duruyordu. Bu arada bir kere de makine dairesinden geçti ve kendini, ikinci ve üçüncü mevki yolculara ayrılmış bölümde buldu.

Burada, yalnızca sıralar üzerinde değil, denklerin, sandıkların,

hatta güverte tahtalarının üzerinde uyuyanlar da vardı. Başüstü güvertesinde ayakta duranlar yalnızca vardiya tayfalarıydı, iskele ve sancak taraflarındaki fenerlerden yansıyan biri yeşil, biri kırmızı iki zayıf ışık, istimbotun yanlarını aydınlatıyordu.

Oraya buraya keyiflerince uzanmış uykucuların üzerine basmamak için dikkat etmek gerekiyordu. Bunların çoğu, sert yerde yatmaya alışık, bir güverte tahtasıyla yetinebilecek mujiklerdi. Bununla birlikte, kendilerini çizme darbeleriyle uyandıracak bir beceriksizi hoş karşılamayacakları kesindi.

işte bu yüzden Mişel Strogof kimseye çarpmamaya dikkat ediyordu. Vapurun ucuna doğru giderken tek düşüncesi, biraz daha uzun bir yürüyüş yaparak uykusunu yenmekti.

Yanı başında konuşulduğunu duyduğunda güvertenin ön tarafına gelmişti ve başüstü güvertesinin merdivenlerini çıkıyordu. Durdu. Sesler; şallar ve örtülere sarınmış, karanlıkta yüzlerini seçmenin mümkün olmadığı bir topluluktan geliyor gibiydi. Ama arada bir; istimbotun bacası, duman kıvrımlarının arkasında kızıl alevlerle taçlandığında, kıvılcımlar bu insan topluluğunun üzerinde, ışın yansımasıyla pırıldayan altın zerreleri gibi parlıyordu.

Mişel Strogof, daha önce, gece fuar alanında kulağına çalınmış olan şu garip dile ait bazı kelimeleri duyduğunda başka tarafa geçmek üzereydi.

İçinden gelen bir hisle durup dinlemeyi düşündü. Üst güvertenin karanlığında fark edilmesine imkan yoktu. Konuşan yolcuları görmesiyse imkansızdı. Dolayısıyla, söylenenlere kulak kabartmakla yetindi.

Söylenen ilk sözler -en azından kendisi için- hiçbir önem taşımıyordu ama Nijni-Novgorod'da duymuş olduğu kadın ve erkek seslerini tanıdı. Ve o andan itibaren iki kat dikkatle dinlemeye başladı. Konuşmalarıyla onu şaşırtmış olan ve bütün

hemcinsleriyle birlikte sınır dışı edilen bu Çiganların, şu anda Kafkas'ın güvertesinde olmaları hiç de imkansız değildi.

Tatar lehçesiyle konuşulan şu sözleri açıkça duydu ve iyice dikkat kesildi:

"Moskova'dan Irkutks'a bir ulak gönderilmiş diyorlar!"

"Öyle diyorlar Sangarre, ama bu ulak oraya ya çok geç ulaşacak ya da hiç ulaşamayacak!"

Mişel Strogof, doğrudan kendisini hedef alan bu cevabı duyunca elinde olmadan titredi. Konuşan adamla kadının şüphelendiği kişiler olup olmadığından emin olmak istedi ama çok yoğun bir karanlık vardı, başaramadı.

Birkaç saniye sonra Mişel Strogof kimseye görünmeden istimbotun arka tarafına geçti ve başını ellerinin arasına alıp bir köşeye oturdu. Uyumakta olduğu zannedilebilirdi.

Uyumuyordu ve uyumaya da niyeti yoktu. Büyük bir endişe içinde şunu düşünüyordu: "Yola çıktığımı bilen kim ve bunu bilmekte kimin çıkarı var?"

8

KAMA'YI ÇIKARKEN

Ertesi gün, 18 Temmuz'da, sabah saat altı kırkta Kafkas, şehirden yedi verst (7.5 km.) uzaklıktaki Kazan iskelesine ulaştı.

Kazan, Volga ile Kazanka'nın birleştiği yerde kurulmuştur. Hükümetin ve Rum Başpiskoposluğumun önemli bir merkezidir ve aynı zamanda bir üniversite şehridir. Nüfusu çeşitlilik gösteren bu şehir, Çeremişler, Mordvinler, Çuvaşlar, Volsalklar, Viguliçler ve Tatarlardan oluşur ki özellikle bu sonuncu ırk Asyalı karakterini korumuştur.

İskele şehirden epeyce uzakta olduğu halde, kalabalık bir insan grubu rıhtım üzerinde koşuşturuyordu. Yeni haberleri duymak için toplanıyorlardı. Eyalet valisi, aynen Nijni-Novgorod'daki meslektaşının yayımladığı gibi bir tebligat yayımlamıştı. Kısa kollu kaftanları, ve geniş kenarlarıyla palyaço şapkalarını andıran sivri başlıklarıyla Tatarlar ortaklıklarda dolaşıyorlardı. Bazılarıysa uzun, bol mantoları ve başlarında takkeleriyle Polonya Yahudilerine benziyorlardı.

Bu kalabalığın arasına karışmış olan polis memurları ve ellerinde mızraklarıyla birkaç Kazak, düzeni sağlamaya çalışıyor, Kafkas'a binen ve inen yolcuları iyice inceledikten sonra onlara yol açıyorlardı. Bunların bir kısmı, karar gereği sınırdışı edilen Asyalılar, bir kısmı da Kazan'da kalmaya gelen mujik aileleriydi.

Mişel Strogof, istimbotun yanaştığı iskelede, gidip gelenlerin yarattığı hareketliliğe oldukça kayıtsızca bakıyordu. Kafkas Kazan'da bir saat kalacaktı, bu süre yakıtın yenilenmesi için gerekliydi.

Mişel Strogof iskeleye inmeyi aklından bile geçirmedi. Henüz güvertede görünmeyen Livonyalı genç kızı vapurda yalnız bırakmak istemiyordu.

iki gazeteciyse şafakla birlikte kalkmışlardı, eli çabuk avcılara da bu yakışırdı! Nehir kıyısına indiler ve her biri ayrı yönde kalabalığa karıştı. Mişel Strogof, bir yanda elindeki not defterine bazı kişilerin resimlerini çizen ve gözlemlerini kaydeden Harry Blount'u, diğer yanda da, her şeyi kaydeden hafızasından emin bir halde, insanlarla konuşmakla yetinen Alcide Jolivet'yi fark etti.

Rusya'nın bütün doğu sınırında, ayaklanma ve istilanın ciddi boyutlara ulaştığı haberi çalkalanıyordu. Sibirya ile imparatorluk arasında iletişim son derece zordu, işte Mişel Strogof'un, Kafkas'ın güvertesinden ayrılmadan yeni binen yolculardan duydukları bunlardı.

Bu sözler onda gerçek bir endişeye sebep olmuş, Ural Dağları'nın ötesine geçip olayların vehametini kendi gözleriyle görmek ve her türlü ihtimale karşı tedbirli olmak için duyduğu güçlü arzuyu depreştirmişti. Hatta belki de, Kazan yerlilerinden daha kesin bilgiler öğrenmek isteyecekti, fakat tam bu sırada başka bir şey dikkatini çekti.

Mişel Strogof, Kafkas'tan inen yolcular arasında, geçen gece Nijni-Novgorod fuar alanında gördüğü Çigan kafilesini fark etti. Ona casus muamelesi yapmış olan yaşlı çingene ve kadın burada, istimbotun güvertesindeydiler. Onlarla birlikte ve kuşkusuz onların yönetimi altında, on beş yirmi yaşlarında, pullu eteklerinin üzerine sardıkları kötü örtüler içinde yirmi kadar dansöz ve şarkıcı da vapurdan iniyordu.

Güneşin ilk ışınları vurduğunda bu kumaşlar Mişel Strogofa gece gördüğü tuhaf manzarayı hatırlattı, istimbotun bacasından alevler çıktığında karanlığın içinde pırıldayan işte bu Çingene

pullarıydı.

“Bu Çigan kafilesinin bütün gün güvertenin altında kaldıktan sonra gece de gelip üst güverte altına sindiği gayet açık. Bu Çingeneler mümkün olduğu kadar az mı göze görünmeye çalışıyorlar yani? Onların soyu için pek alışılmış bir şey değil bu!” diye düşündü Strogof.

Artık Mişel Strogof un, gece duyduğu doğrudan kendisini hedef alan sözlerin, güvertenin zayıf ışıkları altında pulları parıldayan bu kara topluluktan geldiğinden ve yaşlı Çigan’la bir Moğol ismi olan Sangarre adını verdiği kadın arasında konuşulduğundan kuşkusu kalmamıştı.

Çingene kafilesi bir daha geri dönmemek üzere istimbottan inmek üzereyken, Mişel Strogof gayri ihtiyari bir hareketle iskele kapısına doğru ilerledi.

Yaşlı Çingene, hemcinslerinin doğal arsızlığına pek de uymayan mütevazı bir tavır takınmıştı. Bakışları kendisine çekmekten çok, onlardan kaçmaya çalışır gibi bir hali vardı. Dünyanın bütün güneşleri altında kavrulmuş, acınacak durumdaki şapkası kırışık yüzünü büyük ölçüde kapatıyordu. Kambur sırtı, sıcağa rağmen sıkıca sarındığı eski bez kaputunun altında kavis çiziyordu. Bu sefil ve gülünç elbisenin altında boyu ve yüzü hakkında fikir edinmek çok zordu.

Onun yanında bulunan, otuz yaşlarındaki Çigan kadını Sangarre’nin, esmer teni, uzun boyu, sağlıklı görüntüsü, muhteşem gözleri, parlak saçlarıyla enfes bir duruşu vardı.

Genç dansözlere gelince, birçoğu gerçekten güzeldi ve hepsi de ırklarına has özellikleri taşıyorlardı. Çiganlar genellikle çekicidirler ve tuhaflıkta İngilizlerle yarışan büyük Rus senyörlerinin birçoğu, karılarım bu Çingeneler arasından seçmekte tereddüt etmemişlerdir.

Bu kızlardan biri, alışılmamış bir ritimle, bir şarkı mırıldanmaktaydı. Bu şarkının ilk mısraları şöyle tercüme edilebilir:

Mercan esmer tenimde ışık saçıyor,

Altın iğne saç topuzumda!

Talihimi aramaya gidiyorum

O ülkeye...

Neşeli kız şarkısına devam ediyordu kuşkusuz ama Mişel Strogof artık onu dinlemiyordu.

Aslında, Sangarre adlı Çigan, garip bir ısrarla kendisine bakıyor gibi gelmişti ona. Sanki bu Çingene kadını, onun yüz çizgilerini silinmez bir biçimde hafızasına kazımak istiyordu.

Birkaç dakika sonra, yaşlı adam ve kafilesinin ardından Sangarre Kafkas'tan sonuncu olarak indi.

"Arsız çingenenin biri!" diye mırıldandı Mişel Strogof kendi kendine, "Nijni-Novgorod'da casus zannettiği adam olduğumu anlamış mıdır acaba? Bu lanet Çiganlarm kedi gibi gözleri vardır! Gece bile aydınlıktaymış gibi görürler, pekala beni tanımış olabilir..."

Mişel Strogof, neredeyse Sangarre ve kafilesini takip edecekti ama kendini tuttu.

"Hayır," diye düşündü, "iyice düşünüp taşınmadan harekete geçmek yok! Eğer bu falcı ve tayfasını durdurmaya kalkarsam, üzerimdeki gizlilik perdesi kalkabilir, işte zaten indiler ve onlar daha sınırı geçmeden ben Urallar'ın çok ötesinde olacağım. Kazan-İşim yolunu kullanabileceklerini biliyorum ama o yol üzerinde başvurulacak hiçbir imkan yoktur ve iyi Sibirya atlarının koşulu olduğu bir araba, bir Çingene arabasının daima önüne geçecektir! Haydi dostum Korpanof, sakin ol biraz!"

Zaten bu sırada, yaşlı Çigan ve Sangarre kalabalığın arasında kaybolmuşlardı bile.

Kazan, "Asya'nın kapısı" olarak adlandırılıyor ve bütün Sibirya ve Buhara ticaret yollarının merkezi kabul ediliyorsa bunun sebebi, Urallar'ın ötesine geçişi sağlayan iki yolun buradan başlıyor olmasıdır. Ama Mişel Strogof, Perm, Ekaterinburg, Tiumen üzerinden geçen yolu seçmekle akıllılık etmişti. Bu büyük posta yolu üzerinde, harcamaları devlet tarafından karşılanan birçok posta menzili bulunuyor ve aynı yol, İşim'den sonra İrkutsk'a kadar uzanıyordu.

Mişel Strogof'un sözünü ettiği, Perm'e giden hafif dönemeci atlayarak devam eden ve aynı şekilde Kazan ve İşim'i birbirine bağlayan ikinci bir yol daha vardı. Bu yol, Yelabuga, Menzelinsk, Birsk, Zlatust ve Avrupa'dan ayrıldıktan sonra da, Çelabinsk, Şadrinsk ve

Kurgan üzerinden geçiyordu. Bu yol belki de diğerinden biraz daha kısaydı fakat yol üzerinde posta merkezlerinin bulunmaması, toprağın bozuk olması ve köylerin seyrekliği garip bir biçimde bu avantajı azaltıyordu. Mişel Strogof, haklı olarak, yapmış olduğu tercihi uygun buldu, bu Çingenelerin Kazan'ı İşim'e bağlayan bu ikinci yolu izlemeleri ihtimal dahilinde görünse bile, oraya onlardan önce ulaşmak konusunda çok daha şanslıydı. Bir saat sonra Kafkas'ın baş tarafındaki, yeni yolcuları çağıran ve eskilere kalkışı hatırlatan çan çaldı. Saat sabah yediydi. Yakıt ikmali tamamlanmıştı. Kazanın sac kısımları, buharın basıncıyla titremeye başladı. İstimbot harekete hazırdı.

Kazan'dan Perm'e gidecek olan yolcular vapurdaki yerlerine yerleşmişlerdi bile.

Bu sırada Mişel Strogof, iki gazeteciden yalnızca Harry Blount'un istimbota geri dönmüş olduğunu fark etti.

Yoksa Akide Jolivet vapuru kaçıracak mıydı?

Fakat tam palamarların çözüldüğü sırada Akide Jolivet'nin koşarak geldiği görüldü. İstimbot kıyıdan henüz ayrılmıştı, hatta iskele rıhtıma çekilmişti, fakat bu Akide Jolivet'ye engel olmadı, bir palyaço çevikliğiyle zıpladı ve Kafkas'ın güvertesine, neredeyse meslektaşının kolları arasına düştü.

u Kafkas'ın sizsiz kalkacağını sandım," dedi meslektaşı ister istemez, "Kuzinimin hesabından bir vapur kiralamak ya da versti yirmi kopekten atla posta menziline ulaşmak pahasına da olsa sizi yakalardım. Ne yapalım? Telgrafhane iskeleye uzak!"

Harry Blount'un dudakları gerildi: "Telgrafhaneye mi gittiniz?"

"Evet, oraya gittim!" diye cevap verdi Akide Jolivet en sevimli gülümseyişiyle.

"Hâlâ Kolivan'a kadar telgraf işliyor mu?" "Orasını bilmem, ama sizi temin ederim ki mesela, Kazan-Paris arasında işliyor!"

"Kuzininize bir telgraf yolladınız öyle mı?.."

"Büyük bir coşkuyla."

"O halde, bir şeyler öğrendiniz?.."

"Haydi dostum," diye cevap verdi Akide Jolivet, "Rusların deyimiyle ben iyi bir çocuğum ve hiçbir şeyi sizden saklamak istemiyorum. Tatarlar başlarında Feofar Han olduğu halde Semipalatinsk'i geçtiler ve İrtiş boyundan aşağı iniyorlar. Bu bilgiden yararlanın!"

Nasıl olurdu! Böylesine önemli bir haber söz konusuydu ve Harry Blount duymamıştı, üstelik rakibi Kazan yerlilerinden öğrendiği bu doğru görünen haberi Paris'e geçmişti bile! İngiliz gazetesi geride kalmıştı! Harry Blount, tek bir kelime daha etmeden, ellerini arkasında kavuşturup istimbotun kıç tarafına oturmaya gitti.

Sabah saat ona doğru, Livonyalı genç kız kamarasından çıkıp güverteye geldi.

Mişel Strogof onun yanma gidip elini tuttu ve onu Kafkas m baş tarafına kadar götürtüp "Bak kardeşim," dedi.

Gerçekten de manzara dikkatle incelenmeye değerdi.

Bu sırada Kafkas Volga ile Kama'nın birleştiği noktaya geldi. İşte burada, dört yüz verstten daha uzun bir mesafeyi indikten sonra, dört yüz altmış verstlik (490 km.) bu önemli akarsu boyunca yukarı çıkmak için büyük ırmaktan ayrılacaktı.

Bu noktada, iki ırmağın biraz farklı renklerdeki suları birbirine karışıyor ve Nijni-Novgorod'u geçerken Oka'nın sağ kıyıya verdiği hizmeti Kama sol kıyıya veriyor ve berrak sularıyla kıyıyı sağlıklı hale getiriyordu.

Kama genişçe açılıyordu, ağaçlıklı kıyıları olağanüstüydü. Birkaç beyaz yelken, güneş ışınlarını yansıtan güzel sularına hareketlilik katıyordu. Akçakavaklar, akçaağaçlar, yer yer de büyük meşelerle dolu olan tepeler ufku uyumlu bir çizgi halinde kapatıyor, bazı noktalarda parlak öğle ışığı bu manzaraya karışıyordu.

Fakat bu doğal güzellikler, Livonyalı genç kızın düşüncelerini bir saniye için olsun değiştiremiyor gibiydi. Onun gözleri tek bir şeyi görüyordu, ulaşacağı hedefi; ve Kama da onun için sadece oraya ulaşmanın daha kolay bir yoluydu. Doğuya doğru baktığında garip bir şekilde gözleri parlıyor, adeta bu ötesine geçilemez ufku bakışlarıyla delmeye çalışıyordu.

Nadya elini arkadaşının avucuna bırakmıştı, biraz sonra ona döndü:

"Moskova'ya ne kadar uzaklıktayız?" diye sordu.

"Dokuz yüz verst!" diye cevap verdi Mişel Strogof.

"Yedi binin dokuz yüzü!" diye mırıldandı genç kız.

Çanın sesi yemek saatinin geldiğini haber verdi. Nadya, istimbotun lokantasına kadar Mişel Strogof'u takip etti. İştah açmak üzere ayrı ayrı servis yapılan, havyar, küçük dilimlere ayrılmış ringa balığı, anasonlu çavdar likörü gibi ordövrlere dokunmak bile istemedi. Yemek öncesinde bu tarz ordövrler sunmak bütün Kuzey ülkelerinde, Rusya'da olduğu gibi İsveç ve Norveç'te de ortak bir âdetti. Nadya az yiyordu, imkanları çok sınırlı olan fakir bir kızdı belki de. Mişel Strogof da yol arkadaşının menüsüyle yetinmesi gerektiğini düşündü, yani yumurta sarısıyla yapılan bir börek çeşidi olan kulbat, pilav ve ezilmiş et, havyarlı[→] kırmızı lahana dolması ve içecek olarak da çayla.

Yemek ne uzun sürdü ne de pahalıydı. Birlikte sofraya oturmalarının üzerinden yirmi dakika bile geçmeden, Mişel Strogof ve Nadya, Kafkas'ın güvertesine giden merdivenleri çıkmaya başlamışlardı bile.

Arka tarafa oturdular ve Nadya hiçbir girizgah yapmadan, yalnızca Strogof'un duyabileceği alçak bir sesle konuşmaya başladı:

"Ağabey, ben bir sürgünün kızıyım. Adım Nadya Fedor. Annem Riga'da öldü, daha bir ay oldu öleli. İrkutska, sürgün hayatım paylaşmak için babamın yanma gidiyorum."

"Ben de İrkutsk'a gidiyorum," diye cevap verdi Mişel Strogof, "ve Nadya Fedor'u sağ salim babasının ellerine teslim etmeyi ilahi bir lütuf sayacağım."

"Teşekkür ederim ağabey," dedi Nadya.

Mişel Strogof, Sibirya için özel bir podaroşnası olduğunu ve Rus yetkililerin hiçbir şekilde onun yolculuğuna engel olamayacağını ekledi.

Nadya bu konuda daha fazla soru sormadı. Bu basit ve iyi kalpli

genç adamı karşısına çıkaran ilahi rastlantıyı yalnızca, babasına ulaşmak için bir yol olarak görüyordu.

“Bana İrkutsk’a gitme yetkisi veren bir izin kağıdım vardı,” dedi. “Ama Nijni-Novgorod valisinin tebligatıyla geçersiz oldu ve eğer sen olmasaydın ağabey, o beni bulduğun şehirden asla ayrılamayacak ve kesinlikle orada ölüp gidecektim!”

“Ama Sibirya bozkırlarında böyle tek başına maceraya atılmaya nasıl cesaret ettin Nadya!” diye sordu Mişel Strogof.

“Bunu yapmam gerekiyordu, ağabey.”

“İyi ama memleketin ayaklanma halinde ve istila altında olduğunu, neredeyse geçilemez hale geldiğini bilmiyor muydun?”

“Ben Rigo’dan ayrıldığımda Tatar istilası bilinmiyordu,” dedi Livonyalı genç kız. “Ancak Moskova’ya geldiğimde bu haberi aldım!” “Ve buna rağmen yoluna devam ettin öyle mi?”

“Bunu yapmam gerekiyordu.”

Bu sözler, bu cesur genç kızın bütün kişiliğini özetliyordu. Nadya, üstüne düşeni yapmak konusunda asla tereddüt etmiyordu.

Nadya sonra, babası Vasili Fedor’dan söz etti. Vasili Fedor, Riga’nın tanınan doktorlarından biriydi. Mesleğini başarıyla icra ediyor ve ailesiyle birlikte mutlu bir yaşam sürüyordu. Ancak gizli bir yabancı cemiyetle bağlantısı olduğu anlaşılınca İrkutsk’a gitme emri almıştı ve ona bu emri getiren jandarmalar, hiç mühlet tanımadan onu sınırdışına götürmüşlerdi.

Vasili Fedor ancak, daha şimdiden çok acı çekmeye başlamış olan karısını ve belki de destekten mahrum olacak kızını kucaklamaya fırsat bulabilmiş, çok sevdiği bu iki kişi için gözyaşı dökerek gitmişti.

iki yıldır Doğu Sibirya’nın başkentinde yaşıyordu. Burada

mesleğini icraya devam edebiliyor ama neredeyse hiçbir şey kazanmıyordu. Bununla birlikte, eğer karısı ve kızı yanında olsaydı, bir sürgünün olabileceği kadar mutlu olabilirdi. Fakat çok zayıf düşmüş olan Bayan Fedor Riga'dan ayrılabilecek durumda değildi. Kocasının gidişinden yirmi ay sonra, tek başına ve neredeyse beş kuruşsuz bıraktığı kızının kollarında ölmüştü. Bunun üzerine Nadya Fedor, Rus hükümetinden İrkutsk'a, babasının yanma gitmek için izin istemiş ve bu izni kolayca elde etmişti. Yanma geleceğini babasına yazdıktan sonra, böyle uzun bir yolculuğun ne kadar zorlu olduğunu bildiği halde, yine de yola çıkmakta tereddüt etmemişti. Elinden geleni yapacaktı!.. Gerisi Tanrıya kalmıştı.

Bu sırada Kafkas akıntıya karşı ilerliyordu. Gece olmuş ve havayı tatlı bir serinlik kaplamıştı. Kazanlarında çam odunları yanan istimbotun bacasından binlerce kıvılcım çıkıyor, vapurun pruvasıyla yarılan suların çağıltısı, karanlığın içinde Kama'nın sağ kıyısını istila eden kurtların ulumalarına karışıyordu.

9

GECE GÜNDÜZ ARABADA

Ertesi gün, 19 Temmuz'da Kafkas, Kama üzerindeki son durağı olan Perm iskelesinde durdu. Merkezi Perm olan ve Ural Dağları'nı aşıp Sibirya topraklarına kadar ulaşan bu eyalet, Rus İmparatorluğu'nun en geniş eyaletlerinden biridir. Burada büyük ölçekli mermer ocakları, tuzlalar, platin ve altın yatakları, kömür ocakları işletilmektedir. Perm'in, konumu itibarıyla birinci sınıf bir şehir olması beklenir ama pek de çekici bir yer değildir; çok pis, çok çamurludur ve hiçbir imkan sunmaz. Rusya'dan Sibirya'ya gidenler için şehrin bu yetersizlikleri o kadar da önemli değildir çünkü iç bölgelerden gelmiş olanlar gerekli her şeye sahiptirler, ancak Orta Asya'dan, uzun ve yorucu bir yolculuğun ardından gelenler, hiç şüphe yok ki Asya sınırında bulunan, imparatorluğun bu ilk Avrupa şehrinin biraz daha iyi donanımlı olmasını tercih ederler.

Yolcular, Sibirya düzlüklerinin ortasından geçen uzun yolculuklarında kullandıkları, az veya çok zarar görmüş olan araçlarını Perm'de satarlar. Avrupa'dan Asya'ya geçecek olanlar, bozkırın ortasında aylar sürecek olan yollarına çıkmadan önce yine burada, yazın at arabası, kışın kızak satın alırlar.

Mişel Strogof yolculuk programını hazırlamıştı, iş, sadece bunu uygulamaya kalmıştı.

Ural Sıradağlarını oldukça hızlı geçen bir posta arabası hizmeti vardı fakat mevcut şartlar sebebiyle bu hizmetin düzeni altüst olmuştu. Hiç kimseye bağımlı olmadan hızla gitmek isteyen Mişel Strogof bu posta arabalarına binemezdi. Haklı olarak, bir

araba satın alıp yemşik denen arabacıları fazladan "na vodku"larla[→] gayrete getirip menzilden menzile koşmayı tercih ediyordu.

Maalesef, Asya kökenli yabancılara karşı alman tedbirlerin ardından çok sayıda yolcu Perm'den ayrılmış ve bunun sonucunda ulaşım vasıtası bulmak çok zorlaşmıştı. Dolayısıyla Mişel Strogof, başkalarının beğenmeyip bıraktıklarıyla yetinmek zorunda kalacaktı. At meselesine gelince, çarın ulağının, Sibirya'ya geçene kadar podaroşnasını ibraz etmesinde sakınca yoktu, böylece posta merkezi sahipleri onun arabasının koşumuna öncelik vereceklerdi. Fakat daha sonra, Avrupa Rusyası'ndan bir kere çıktı mı, artık yalnızca rublenin gücüne güvenebilirdi.

Fakat bu atları nasıl bir arabaya koşacaktı, bir talikaya mı, bir arazi arabasına mı?

Talika denen dört tekerlekli, üstü açık arabalar yalnızca ağaç kullanılarak yapılırdı. Tekerlekleri, dingilleri, cıvataları, okları hep civardaki ağaçlardan yapılır ve talikayı oluşturan aksam, kaba kordonlarla birbirine bağlanırdı. Hiçbir şey bu kadar ilkel, bu kadar rahatsız ama aynı zamanda, yolda meydana gelebilecek bir kaza sonrasında tamir edilmesi bu kadar kolay olamazdı. Rus sınırında çam ağaçları eksik olmaz, yani ormanlarda dingiller kendiliğinden biter. "Perekladnoy" denen olağanüstü posta talikalar aracılığıyla yürütülür ve bu alet için bütün yollar uygundur. Şunu da söylemek gerekir ki bazen, arabayı birleştiren bağlantılar kopar ve arabanın arka kısmı bir bataklığa saplanmış olarak kalırken, ön kısmı iki tekerlek üzerinde posta menziline ulaşır; ama bu bile tatmin edici bir sonuç kabul edilir.

Mişel Strogof, bir arazi arabası bulacak kadar şanslı olmasaydı talika kullanmak zorunda kalacaktı.

Bu araba da karoser sanayiinin gelişimindeki son nokta

değildi. Talikadaki gibi bunda da yay yoktu, demir yerine ahşap kullanılmıştı, ama her dingilin ucuna sekiz dokuz ayak mesafede bulunan tekerlekler, sarsıcı ve çoğu zaman seviyesi bozuk yollarda belirli bir dengeyi temin ediyordu. Çamurluk, yolcuları yolun çamurundan koruyor, gereğinde indirilebilen ya da neredeyse sımsıkı kapanabilen kalın meşin körük, yazın kavurucu sıcakları ve şiddetli kasırgalarında arabayı biraz daha kullanışlı hale getiriyordu. Zaten bu araba da talika kadar sağlam ve tamir edilmesi kolaydı, diğer yandan da, arka kısmını yol üzerinde bırakma ihtimali daha azdı.

Kaldı ki Mişel Strogof bunu ancak titiz bir araştırma sonucu bulabilmişti ve bütün Perm şehrinde bir İkincisinin bulunamaması gayet muhtemeldi. Strogof buna rağmen, İrkutsklu basit tüccar Nikolay Korpanof rolünü iyi oynamak için, arabanın fiyatı üzerinde sıkı bir pazarlık yapmıştı.

Mişel Strogof araç bulabilmek için koşuşturururken Nadya da onu izlemişti. Her ne kadar ulaşmak istedikleri hedef farklı olsa da, oraya varmak, dolayısıyla da yola çıkabilmek için aynı derecede acele ediyorlardı. Onları aynı istek harekete geçiriyor gibiydi.

“Kardeşim,” dedi Mişel Strogof, “senin için daha rahat bir araba bulabilmek isterdim.”

“Bunu bana mı söylüyorsun ağabey, babama kavuşabilmek için gerekirse yürüyerek bile gidebilecek olan bana!”

“Cesaretinden kuşkum yok Nadya ama bir kadının katlanamayacağı bedensel yorgunluklar vardır.”

“Bunlar ne olursa olsun katlanacağım,” diye cevap verdi genç kız. “Dudaklarımın arasından tek bir şikayet çıktığını duyarsan beni yolun üzerinde bırak ve yolculuğuna yalnız devam et!”

Yarım saat sonra, podaroşnanın ibraz edilmesiyle üç at

arabaya koşuldu. Uzun tüylerle kaplı bu hayvanlar, uzun bacaklı ayılara benziyorlardı. Sibirya ırkından oldukları için, küçük ama çeviktiler.

Arabacı, yani yemşik, koşumu şu şekilde hazırlamıştı: Atlardan en büyüğü, arka uçlarında, püskül ve çıngırakların asılı olduğu "durga" denen çemberler bulunan iki uzun okun arasındaydı, diğer ikisi arabanın basamaklarına iple bağlanmıştı sadece. Bunun haricinde koşum takımı yoktu, dizgin olarak da basit bir ip kullanılıyordu.

Mişel Strogof da, Livonyalı genç kız da eşya taşımıyorlardı. Birinin, yolculuğunu hızla gerçekleştirmesini gerektiren koşullar; diğerinin, fazlasıyla mütevazı maddi imkanları eşya taşımakla uğraşmalarına engel olmuştu. Bu şartlar altında, bu sevindirici bir durumdu çünkü bu araba ya yolcuları alabilirdi ya da eşyaları. Araba iki kişilikti ve bir denge mucizesiyle kendi daracık oturma yerinde durmayı başaran yemşik bu hesaba dahil değildi.

Zaten yemşik her posta menzilinde değişiyordu. Yolun ilk bölümünde arabayı kullanan yemşik, atları gibi SibiryalI ve onlar kadar da tüylüydü, uzun saçları alnının üzerinde kare şeklinde kesilmişti, şapkasının kenarlarını kaldırmış, kırmızı bir kuşak takmış, imparatorluk arması taşıyan düğmelerle süslü bir kaput giymişti.

Koşum hayvanlarıyla birlikte gelen yemşik, yolculara meraklı bir bakış attı. Valizleri yoktu! -Nereye koymuş olabilirlerdi valizlerini?- Yani görünüşe bakılırsa pek de paralı değillerdi. Bariz bir şekilde surat astı.

"Kargalar," dedi arabacı duyulup duyulmadığını dert etmeden, "kargalar verst başına altı kopek verecek!"

Yemşiklerin argosunu çok iyi anlayan Mişel Strogof cevap verdi:

“Hayır, kartallar! Kartallar anlıyor musun, verst başına dokuz kopek, bahşiş hariç!” Strogof'un bu sözlerine neşeli bir kırbaç şaklaması cevap verdi. Rus arabacılarının dilinde “karga”, köylülerin posta menzillerinde, atlar için verst başına ancak iki üç kopek ödeyen cimri ya da fakir yolcu anlamına geliyordu. “Kartal” ise yüksek ücretlerden kaçmayan ve cömertçe bahşiş veren yolcu dernekti. Aynı şekilde karganın, göklerin hâkiminden daha hızlı uçmak gibi bir iddiası olamazdı.

Nadya ve Mişel Strogof derhal arabaya bindiler. Devlet gözetimi altında, gayet konforlu bir biçimde düzenlenmiş posta evlerine ulaşmakta geciktikleri takdirde ihtiyaçlarını karşılayacak ve fazla yük olmayacak kadar yiyecek alıp küçük sandığa koydular. Körük indirildi,

zira sıcak dayanılmazdı. Ve saat on ikide, üç atın çektiği araba, bir toz bulutunun içinde Perm’den ayrıldı.

Yemşiğin koşum hayvanlarını idare şekli, böyle bir hareket tarzına alışmamış, Rus ya da SibiryalI olmayan yolcuların muhakkak ki dikkatlerini çekerdi. Hemcinslerinden biraz daha büyük, oka bağlı olan at, yürüyüşün düzenini ayarlıyordu ve yolun eğimi ne olursa olsun, çok uzun tırısta ama mükemmel bir uygun adımla gidiyordu. Diğer iki at ise dörtnaldan başka yürüyüş bilmiyor gibiydiler ve hevesle çırpınmaları gerçekten eğlenceliydi. Yemşik atlara vurmuyor ama kırbacını şaklatarak onları gayrete getiriyordu. Ama itaatkar ve akıllı hayvanlar gibi yol aldıkları zaman, onları gülünç hale getiren aziz isimleri bir yana, çeşit çeşit vasıflar sayıp döküyordu atlara! Dizgin yerine kullandığı ipin neredeyse sürüklenerek giden hayvanlar üzerinde hiçbir etkisi yoktu ama, “na pravo” sağa, “na levo” sola gibi gırtlaktan gelen bir sesle söylenen kelimeler, gemden ve dizginden daha etkiliydi.

Arabacı, duruma göre atlara sevimli hitaplarla sesleniyordu!

“Haydi güvercinlerim!” diyordu yemşik,

“Haydi asil kırlangıçlarım! Uçun küçük güvercinlerim! Ha gayret soldaki kuzenim! Asıl, sağdaki babam!”

Ama araba yavaşladığında bunların yerini, alıngan hayvanların ne dernek olduğunu anlıyor gibi göründüğü hakaretamiz deyimler alıyordu!

“Yürüsenize lanet salyangozlar! Allah belanı versin sümüklüböcek! Diri diri kabuklarını soyacağım kaplumbağa, tahtalı köyü boylayacaksın!”

Yemşiğin kol kuvvetinden çok gırtlak sağlamlığı gerektiren sürüş tarzı, nasıl olursa olsun, araba uçarak ilerliyor ve saatte on iki on dört verst yol alıyordu.

Mişel Strogof bu tarz araçlara ve bu ulaşım şekline alışıktı. Ne arabanın ani sıçramaları ne yolun sarsıntıları onu rahatsız edebilirdi. Rus arabalarının taşlardan, çukurlardan, bataklıklardan, devrilmiş ağaçlardan, yolu çukurlaştıran hendeklerden sakınmadıklarını biliyordu. Buna hazırdı. Arkadaşı arabanın darbeleriyle yaralanabilirdi ama şikayet etmiyordu.

Nadya, yolculuğun ilk dakikalarında, hızla giden arabanın içinde sessizce oturdu. Sonra hep aynı saplantının, gidilecek yere ulaşmak sabit fikrinin etkisiyle sordu:

“Perm ile Ekaterinburg arasında üç yüz verst olduğunu tahmin ediyorum ağabey,” dedi. “Yanılıyor muyum?”

“Yanılmıyorsun Nadya,” diye cevap verdi Mişel Strogof, “Ekaterinburg’a vardığımızda Ural Dağları’nın, arka yamacının eteklerinde olacağız.”

“Dağlan geçmek ne kadar sürer?”

“Kırk sekiz saatte geçeriz çünkü gece gündüz yol alacağız. Gece gündüz diyorum Nadya, zira bir saniye bile duramam, hiç mola

vermeden İrkutsk'a gitmeliyim."

"Seni bir saat bile geciktirmeyeceğim ağabey, gece gündüz ilerleyeceğiz."

"O halde Nadya, eğer Tatar istilası yolumuza engel olmazsa, yirmi güne kalmadan oraya varmış oluruz!"

"Sen daha önce böyle bir yolculuk yaptın mı?" diye sordu Nadya.

"Birçok kez."

"Kışın olsaydı hem daha hızlı hem de daha güvenli bir yolculuk yapardık, değil mi?" "Evet, özellikle de çok hızlı giderdik, ama o zaman soğuk ve kar yüzünden çok sıkıntı çekerdin!"

"Ne önemi var! Kış Rusun dostudur."

"Evet Nadya ama böyle bir dostluğa katlanmak için, nasıl her şeye dayanıklı bir mizaca sahip olmak gerekir bir düşünsene! Sibirya bozkırlarında ısının eksi kırk derecenin altına düştüğüne çok şahit oldum! Rengeyiği derisinden kıyafetime[→] rağmen, kalbimin donduğunu, organlarımın büzüldüğünü, üç kat yün çorabın içinde ayaklarımın buz tuttuğunu hissettim! Kızağımdaki atların buzdan bir kabukla kaplandığını, nefeslerinin daha burun deliklerinde donup kaldığını gördüm! Mataramdaki likörün, bıçak saplanmayacak kadar sert bir taşa dönüştüğünü gördüm!.. Ama kızağım fırtına gibi kayıyordu! Göz alabildiğine karla kaplı, bembeyaz düzlükte tek bir engel yoktu! Geçilebilecek uygun bir yerini aramak zorunda kaldığım tek bir akarsu yoktu! Vapurla geçilmesi gereken tek bir göl yoktu! Her taraf taş gibi buzla kaplıydı, yol açık ve emindi! Ama ne acılar pahasına Nadya! Bunların ne olduğunu ancak geri dönmeyenler söyleyebilir, cesetleri çığlar altında gömülenler!"

"Fakat sen geri döndün ağabey," dedi Nadya.

"Evet ama ben SibiryalIyım, hem de daha çok küçükken

babamın peşinde ava giderdim, o yüzden bu zor şartlara alışkınım. Ama sen Nadya, kışın seni durduramayacağını, Sibirya ikliminin tehlikeli, değişken havasına karşı tek başına mücadeleye hazır olduğunu söylediğinde, seni karların içinde bir daha ayağa kalkmamak üzere düşerken görür gibi oldum!"

"Bozkırı kışın kaç kere geçtin?" diye sordu Livonyalı genç kız.

"Üç kere Nadya, Omska giderken."

"Ne yapmaya gidiyordun Omsk'a?"

"Beni bekleyen annemi görmeye!"

"Ben de İrkutska, beni bekleyen babama gidiyorum! Ona annemin son sözlerini götürüyorum! Senin anlayacağın ağabey, hiçbir şey beni oraya gitmekten alıkoyamaz!"

"Sen cesur bir çocuksun Nadya, Tanrı sana yardım edecektir!"

O gün boyunca, her posta menzilinde değişen yemşiklerin kullandığı araba hızla yol aldı. Dağların kartalları, bu yol "kartalları" tarafından isimlerinin lekelendiğini düşünmeyeceklerdi. Her bir at için ödenen yüksek ücret ve bol bol ihsan edilen bahşişler yolculara önemli bir ayrıcalık sağlıyordu. Belki de posta menzili sahipleri, tebligatın yayımlanmasının ardından, Rus oldukları aşikar genç bir adam ve kız kardeşinin, diğer Ruslara kapalı olan Sibirya'da böyle serbestçe dolaşmalarını tuhaf buluyorlardı ama evrakları kurallara uygundu ve geçiş hakkına sahiptiler. Böylece, kilometre işaret direkleri hızla arabanın ardında kalıyordu.

Kaldı ki Perm-Ekaterinburg yolunu takip edenler sadece Mişel Strogof ve Nadya değildi. Çarın ulağı, ilk posta menzillerinden itibaren önlerinden giden bir araba olduğunu anlamıştı ama at bulmakta zorlanmadığı için bununla fazla ilgilenmemişti.

O gün içerisinde yalnızca yemek yemek için mola verildi ve bu sırada da araba ve atlar dinlendi. Posta merkezlerinde yiyecek ve

kalacak yer bulunabiliyordu. Zaten merkezin olmadığı yerlerde Rus köylüsünün misafirperverliği bunun yerini tutuyordu. Beyaz duvarlı ve yeşil çatılı şapelleriyle, neredeyse hepsi birbirinin aynı olan bu köylerde bir yolcu bütün kapıları çalabilirdi. Ona bütün kapılar açıktı. Mujik güler yüzle gelip misafirinin elini sıkacaktı. Ona ekmek ve tuz vererek, semaveri ateşin üzerine koyacak ve misafir kendi evindeymiş gibi rahat edecekti. Aile, ona yer açmak için neredeyse taşınacaktı. Bir yabancı geldiği zaman, herkesin akrabası sayılırdı. O "Tanrı misafiriydi.

Akşam olurken, Mişel Strogof bir içgüdünün etkisiyle, posta merkezi sahibine, önden giden arabanın kaç saat önce menzilden geçtiğini sordu.

"iki saat oldu," diye cevap verdi posta merkezinin sahibi.

"Berlin[→] tipi bir araba mıydı?"

"Hayır talika."

"Kaç yolcu vardı?"

"İki."

"Hızlı mı gidiyorlardı?"

"Kartallar gibi!"

"Atlar hemen hazırlansın."

Mişel Strogof ve Nadya, bir saat bile durmadan bütün gece yol almaya karar verdiler.

Hava hâlâ güzeldi ama atmosferin ağırlaşmaya ve elektrik yüklenmeye başladığı hissediliyordu. Gökyüzünde yıldızların ışığını kesen tek bir bulut yoktu, toprağın üzerinden sıcak bir buğu yükseliyor gibiydi. Dağlardan korkunç bir fırtına kopmasından korkutabilirdi. Gökyüzündeki belirtileri iyi tanıyan Mişel Strogof, yakında ortalığın karışacağını hissediyor,

bu da onun zihnini meşgul ediyordu.

Gece olaysız geçti. Nadya, arabanın sarsıntılarına rağmen birkaç saat uyuyabildi. Yarı açık olan körük, bu boğucu atmosferde havaya aç ciğerlerin biraz nefes almasını sağlıyordu. Mişel Strogof, çoğu zaman oturdukları yerde uyuyakalan yemşiklerden kuşkulandığı için, bütün gece boyunca uyanık kalarak posta menzillerinde ve yolda bir saat bile zaman kaybedilmemesini sağladı.

Ertesi gün, 20 Temmuz'da, sabah saat sekize doğru, Ural Dağları'nın ilk çizgileri doğuda belirdi. Bununla beraber, Avrupa Rusyası'nı Sibirya'dan ayıran bu önemli dağ sırası hâlâ oldukça uzaktaydı ve günbatımından önce oraya ulaşılması mümkün değildi. Bu durumda dağların geçilmesi mecburen bir sonraki geceye kalıyordu.

Bütün gün boyunca güneş bulutların ardındaydı ve dolayısıyla sıcaklık biraz daha katlanılabilir durumdaydı ama gökyüzünde tam bir fırtına havası hâkimdi.

Belki de hal böyleyken, gece vakti dağ yollarına girmemek daha tedbirli bir davranış olacaktı, eğer bekleyebilecek durumda olsaydı onun da yapacağı buydu. Ama uğradıkları son posta menzilinde, yemşik ona dağ sırasının derinliklerinde çakan birkaç şimşeği gösterdiğinde ona şöyle sordu:

"Talika hâlâ bizim önümüzden mi gidiyor?"

"Evet."

"Bizden ne kadar ileride?"

"Aşağı yukarı bir saat."

"Devam edelim. Eğer yarın sabah Ekaterinburga varmış olursak bahşişin üç katına çıkar!"

10

URAL DAGLARİ'NDA FIRTINA

Ural Dağları, Asya ile Avrupa arasında üç bin verstlik (3200 km.) bir alanda yükselir. Tatarca kökenli adıyla Ural, Rusların adlandırmasıyla Poyas denen bu dağ sırası, çok yerinde bir isim almıştır, bu kelimeler her iki dilde de kuşak anlamına gelir. Kuzey Buz Denizi kıyılarında başlayan dağlar Hazar Denizi kıyılarında son bulur.

Rusya'dan Sibirya'ya geçmek için Mişel Strogof'un aşması gereken sınır işte buydu. Daha önce de söylendiği gibi, Perm'den, Urallar'ın doğu yamaçlarında bulunan Ekaterinburg'a gitmek için bu yolu seçmekle akıllılık etmişti. Bütün Orta Asya ticaretinin geçişini sağlayan bu yol, en kolay ve en emin yoldu.

Bir kaza olmadığı takdirde dağları aşmak için bir gece yeterli olacaktı. Fakat maalesef ilk gökgürültüleri, havanın garip durumuna bakılırsa tehlikeli olabilecek fırtınayı haber veriyordu. Ancak şiddetli bir patlamayla boşalabilecek bir elektrik gerilimi hissediliyordu.

Mişel Strogof, genç arkadaşının mümkün olduğu kadar rahat edebilmesi için büyük bir özen gösteriyordu. Şiddetli rüzgarın kolayca söküp atabileceği körük, halatlarla arka tarafa sıkıca tutturulmuştu. Atlara çifte koşum kayışı takılmış ve fazladan bir tedbir olarak, hem tekerlekleri sağlamlaştırmak hem de gecenin karanlığında sakınılması zor olan darbelerin etkisini hafifletmek için dingil başlıkları samanla doldurulmuştu. Son olarak, dingilleri arabanın kasasına basitçe çivilenmiş olan ön ve arka bölüm, cıvata ve somunlarla tutturulan bir tahta aracılığıyla

birbirlerine bağlandı. Bu tahta, berlin tipi arabalardaki, yayların üzerine oturtulan ve iki dingili birbirine bağlayan kavisli çubuğun yerini tutuyordu.

Nadya arabanın köşesindeki yerini aldı, Mişel Strogof da onun yanma oturdu. İyice indirilmiş olan körüğe asılı iki kanatlı meşin perde, yolcuları bir ölçüye kadar yağmur ve şiddetli rüzgardan koruyabilirdi.

Yemşiğin oturduğu yerin sol tarafına yerleştirilmiş olan iki büyük fener, soluk ışıklarıyla yolu aydınlatmakta yetersizdi. Ama bunlar arabanın konumunu belirten ışıklardı, karanlığı zar zor dağıtıyor olsalar da en azından karşı yönden gelen bir arabayla çarpışılmasını engelleyebilirlerdi.

Görüldüğü gibi bu tehditkar gecenin karşısında bütün tedbirler alınmıştı ve bunu yapmakla da iyi edilmişti.

“Nadya, hazırız,” dedi Mişel Strogof.

“Gidelim,” diye cevap verdi genç kız.

Yemşiğe verilen emirle birlikte araba sarsılarak Ural Dağları’nın ilk rampalarını çıkmaya başladı.

Saat sekizdi, güneş batmak üzereydi. Bu enlemlerde uzun süren günbatımına rağmen hava şimdiden çok karanlıktı. Gökkubbenin üzerine dev bir buhar bulutu çökmüş gibiydi, ama henüz bu bulutları dağıtacak en ufak bir rüzgar yoktu. Bununla birlikte bir ufuktan diğerine hareketsiz kalsalar da, yukarıdan aşağıya doğru pek de hareketsiz sayılmazlardı ve gökyüzünü yerden ayıran mesafe gözle görülür şekilde azalıyordu. Bulut kümelerinden bazıları, altmış seksen derecelik yaylar çizen bir tür fosforlu ışık yayıyordu. Kapladıkları alan yavaş yavaş toprağa yaklaşıyor gibi görünüyordu. Sanki daha yukarılardaki bir fırtına onları aşağıya itiyormuş gibi, yakında dağı kucaklayacak şekilde ağlarını sıklaştırıyorlardı. Zaten yol da,

neredeyse su haline dönüşme noktasına gelmiş bu çok kesif bulutların arasına doğru tırmanıyordu. Çok geçmeden yol ve sis birbirine karışacaktı ve eğer tam bu noktada bulutlar yağmura dönüşmezse sis öyle bir hal alacaktı ki, arabanın bir uçuruma yuvarlanma tehlikesiyle karşılaşmaksızın ilerlemesi mümkün olmayacaktı.

Bununla birlikte Ural Dağları orta yüksekliktedir. En yüksek zirvesi beş bin ayağı geçmez. Bu dağlarda ebedi kar diye bir şey yoktur. Sibirya kışının zirvelerine yığdığı karı, yaz güneşi tamamen eritir. Bu dağların yükseklerinde çeşit çeşit bitkiler, ağaçlar yetişir. Aynı şekilde, demir ve bakır madenleriyle değerli taş ocaklarının işletilmesi de, buraya kayda değer sayıda işçinin gelmesini gerekli kılar. Buralarda "zavodi" denen köylere çok sık rastlanır ve büyük geçitlerle delik deşik olan yoldan posta arabalarının geçişi gayet kolaydır.

Fakat güzel havada ve aydınlıkta çok kolay olan bu geçiş, tabiat güçlerinin kendi içindeki şiddetli mücadelesinde, hele de bu mücadelenin ortasına düşülmüşse, büyük zorluklar ve tehlikeleri beraberinde getirir.

Mişel Strogof, daha önce yaşadığı tecrübelerden, dağdaki bir fırtınanın ne dernek olduğunu iyi biliyor ve belki de, haklı olarak, bu hava olayını, kış boyunca müthiş bir şiddetle kopan tipi fırtınaları kadar tehlikeli buluyordu.

Başlangıçta henüz yağmur yağmıyordu. Mişel Strogof, arabanın iç kısmını koruyan meşin perdeleri kaldırarak, fenerlerin titrek ışığının yarattığı garip siluetlerle dolu yol kenarlarını inceliyordu.

Arkadaşı arabadan yarı beline kadar sarkmış halde, aynı anda hem gökyüzünü hem araziyi incelerken Nadya da, kollarını kavuşturmuş, hiç eğilmeden hareketsizce etrafa bakıyordu.

Hava mutlak bir sükunet içindeydi ama tehditkar bir

sükunetti bu. Henüz tek bir molekülü bile kıpırdamıyordu. Sanki yarı boğulmuş durumdaki tabiat nefes alamıyordu ve akciğerleri, yani bu donuk ve kesif bulutlar herhangi bir sebeple dumura uğramış ve işlevlerini yerine getiremiyordu. Yol üzerindeki çakılları öğüten tekerleklerin gıcırtısı, arabanın dingil başlıkları ve tahtalarının ötüşü, soluk soluğa kalmış olan atların gürültüyle nefes alıp verişleri ve çakıllara çarptıkça kıvılcımlar çıkaran nalların şakırtıları hariç mutlak bir sessizlik vardı.

Üstelik yol, tamamıyla ıssızdı. Araba, bu tehditkar gecede, Ural Dağları'nın dar geçitlerinde ne bir yayaya ne bir atlıya ne de herhangi bir araca rastlıyordu. Orman içinde tek bir kömürcü ateşi, işletilen ocaklarda tek bir madenci kampı, koruluklar arasında tek bir kulübe yoktu. Bu şartlar altında dağ sırasını geçmek için hiçbir tereddüde ve gecikmeye yer yoktu. Mişel Strogof da tereddüt etmedi. Zaten tereddüt etmesine de imkan yoktu. Ama bir mevzu tuhaf bir biçimde zihnini meşgul ediyordu, kendilerinden önde giden talikadaki yolcular kim olabilirdi ve bu kadar tedbirsizce yol almaları için nasıl bir zorlayıcı sebepleri olabilirdi?

Mişel Strogof bir süre için böyle düşüncelere daldı. Saat on bire doğru, şimşekler gökyüzünü aydınlatmaya başladı ve bir daha da ardı arkası kesilmedi. Şimşeklerin ani ışığında, yolun değişik noktalarında toplu halde bulunan büyük çam ağaçlarının siluetleri bir görünüp bir kayboluyordu. Araba yolun kenarına yaklaştığında, bulutlarda çakan ani şimşek ışıklarıyla derin uçurumlar aydınlanıyordu. Zaman zaman, arabanın şiddetli bir gürültüsü, bir yarığın üzerine atılmış ve iyice yıpranmış bir kalas köprüden geçmekte olduklarına işaret ediyordu, gökgürültüsü arabanın altından gelir gibiydi. Zaten çok geçmeden ortalık, gökyüzünün yukarılarına çıktıkça daha da vahim hale gelen, tekdüze vızıltılarla doldu. Yolun sarplığından çok havanın ağırlığından yorgun düşmüş atları kah öven kah azarlayan

yemşiğin haykırışları, bu değişik gürültülere karışıyordu. Artık okun ucundaki çıngırakların da hareketlendirmediği atların, her saniye dizleri bükülmekteydi.

“Geçidin zirvesine saat kaçta ulaşırız?” diye sordu Mişel Strogof yemşiğe.

“Sabah birde... eğer ulaşabilirsek tabii!” diye cevap verdi adam başını sallayarak.

“Söylesene dostum, bu dağlardaki ilk fırtınan değil bu, öyle değil mi?”

“Hayır, inşallah sonuncusu da olmaz!” “Korkuyor musun peki?”

“Korkmuyorum ama sana tekrar söyleyeyim, yola çıkmakla hata ettin.”

“Kakaydım daha büyük bir hata yapmış olacaktım.”

Tartışmak için değil, itaat etmek için orada olan bir adam edasıyla, yemşik bağırdı: “Haydi yürüyün güvercinlerim!”

Bu sırada, uzaklardan bir hışırtı geldi. Sanki keskin ve sağır edici binlerce ıslık, o âna kadar sessiz olan havayı yırtıyordu. Mişel Strogof müthiş bir gökgürüitüsünün takip ettiği göz kamaştırıcı bir şimşeğin ışığında, zirvelerden birinde yıkılan büyük çam ağaçları fark etti. Sert bir rüzgar çıkmıştı ama henüz sadece gökyüzünün yüksek tabakalarını etkiliyordu. Bazı tok sesler, yaşlı ya da iyi kök salmış ağaçların, boranın ilk hücumuna dayanamadıklarını haber veriyordu. Çığ gibi gelen kopmuş ağaç gövdeleri, kayaların üzerinden müthiş bir şekilde sekerek, arabanın iki yüz adım önünden sol taraftaki uçuruma yuvarlanıp gözden kayboldular.

Atlar durmuştu.

Kırbacının şakırtıları gökgürültülerine karışan yemşik bağırıyordu:

“Haydi benim güzel güvercinlerim!”

Mişel Strogof Nadya’nın elini tuttu: “Uyuyor musun kardeşim?” diye sordu.

“Hayır ağabey.”

“Her şeye hazır ol, fırtına başladı!”

“Hazırım.”

Mişel Strogof, arabanın meşin perdelerini kapatacak zamanı ancak buldu.

Fırtına yıldırım gibi gelmekteydi.

Yemşik, oturduğu yerden sıçrayarak, büyük bir tehlikeyle karşı karşıya olan hayvanları zaptedebilmek için atların başına koştu.

Araba, fırtınanın boşandığı bir dönemeçte hareketsiz duruyordu. Şimdi, rüzgara karşı durmak gerekiyordu, aksi takdirde, rüzgar yandan eserse, arabanın devrilip sol tarafta, yol boyunca uzanan uçurumun derinliklerine yuvarlanacağı muhakkaktı. Şiddetli rüzgara maruz kalan atlar şaha kalkıyor, arabacı onları sakinleştirmeyi bir türlü başaramıyordu. Dostça hitaplarını ağır hakaretler takip etti, ama hiçbiri işe yaramıyordu. Havadaki elektrik akımıyla gözleri kör olmuş, birbiri ardına gelen yıldırım gümbürtülerinden dehşete kapılmış olan zavallı hayvanlar, neredeyse koşum kayışlarını koparıp kaçacaklardı. Yemşik, artık arabaya hâkim değildi.

Tam bu sırada Mişel Strogof, bir sıçrayışta arabanın dışına atılarak onun yardımına koştu. Az rastlanır türden Tanrı vergisi bir kuvvete sahip olduğundan, zorlukla da olsa atlara hâkim olmayı başardı.

Ama fırtınanın gazabı iki katına çıkmıştı. Bu bölgede yol huni gibi genişliyor, aynen buharlı gemi güvertelerinde rüzgara karşı kurulan havalandırma kolları gibi, bütün fırtınayı çekiyordu.

Aynı zamanda, taş ve ağaç kütüklerinden oluşan bir çığ, yamaçların tepesinden yuvarlanmaya başlamıştı.

“Burada kalamayız,” dedi Mişel Strogof. Hava tabakalarının böyle müthiş bir şekilde yer değiştirmesine bütün gücüyle göğüs germeye çalışan telaş içindeki yemşik bağırdı: “Zaten kalamayacağız! Fırtına bizi kısa yoldan dağın dibine yollayacak!”

“Sağdaki atı tut korkak!” dedi Mişel Strogof. “Ben de soldakiyle ilgileneceğim!”

Yeniden şiddetlenen rüzgar Mişel Strogof'u durdurdu. Arabacıyla ikisi devrilmemek için yere kadar eğilmek zorunda kaldılar. Fakat onların ve rüzgara karşı ayakta tuttukları atların bütün gayretlerine rağmen araba epeyce geriledi, onu durduracak bir ağaç kütüğü olmadığı için hızla yolun dışına kayıyordu. “Korkma Nadya!” diye bağırdı

“Korkmuyorum,” diye cevap verdi Livonyalı genç kız. Sesinde, söylediklerine ihanet eden en ufak bir heyecan belirtisi yoktu.

Gökgürültüleri bir an için durdu ve korkunç kasırga, dönemeci geçtikten sonra geçidin derinliklerinde kayboldu.

“Aşağıya inelim ister misin?” diye sordu yemşik.

“Hayır, tırmanmalıyız! Bu dönemeci geçmemiz lazım! Daha yukarıda sığınacak yer buluruz!”

“Ama atlar inat ediyor!”

“Benim gibi yap, öne doğru çek onları!” “Kasırga yeniden gelecek!”

“Dediğimi yapacak mısın sen?”

“Madem öyle istiyorsun!”

“Sana bu emri Baba veriyor!” diye cevap verdi Mişel Strogof. İmparatorun adını, şu an dünyanın üç kıtasında mutlak hâkim olan bu adı ilk defa yardıma çağırıyordu.

Mişel Strogof soldaki atı tutarken yemşik de sağdakini tuttu ve bağırdı:

“Haydi kırlangıçlarım!”

Bu şekilde tutulan atlar güçlükle yola koyuldu. Yan taraflara kaçamıyorlardı, böylece yanlara sürüklenmeyen, araba okuna bağlı at yolun ortasından yürüyebiliyordu. Ama adamlar da hayvanlar da, şiddetli rüzgarlar yüzünden, duraklamadan ancak iki üç adım atabiliyorlardı. Kayıyorlar, düşüyorlar, yeniden ayağa kalkıyorlardı. Böyle zamanlarda araba ciddi bir dağılma tehlikesi geçiriyordu. Eğer körük sağlamca tutturulmamış olsaydı, arabanın baş tarafı daha ilk darbede ayrılmış olacaktı.

Mişel Strogof ve yemşik, yolun, rüzgarın kamçısına doğrudan doğruya açık bu yarım verstlik bölümünü iki saatte tırmandılar. Tek tehlike, koşum hayvanları ve iki sürücüsüyle adeta güreşen kasırga değildi; bir de dağların üzerlerine fırlattığı taş ve kütük yağmuru vardı.

Aniden, göz kamaştırıcı bir şimşeğin aydınlığında, artan bir hızla arabaya doğru yuvarlanan kaya parçaları göründü.

Yemşik bir çığlık kopardı.

Mişel Strogof sert bir kırbaç darbesiyle, yürümek istemeyen hayvanları ilerletmeye çalıştı.

Kaya kütlesinin arkalarından geçip gitmesi için sadece birkaç adım gerekliydi.

Mişel Strogof, saniyenin yirmide biri kadar bir zamanda kayanın arabaya çarptığını ve arkadaşının ezildiğini görür gibi oldu! Onu arabadan sağ çıkaracak zamanı olmadığını anladı!..

Ama kendini arkaya atarak, bu büyük tehlike içinde insanüstü bir güç bulmuş olacak ki, sırtını dingile yaslayıp ayaklarıyla yerden destek alarak, ağır arabayı birkaç adım itti.

Muazzam kaya parçası, geçerken genç adamın göğsüne

sürtünüp bir an için soluğunu kesti ve bir top güllesi gibi, yolun üzerinde, darbenin etkisiyle kıvılcım saçan çakmaktaşlarını ufalayarak yuvarlandı.

Şimşeğin ışığında bütün bu sahneye şahit olan Nadya korku için bağırdı:

"Ağabey!"

"Nadya," dedi Mişel Strogof, "Nadya korkma!.."

"Kendim için korkmuyorum!"

"Tanrı bizimle kardeşim!"

Genç kız mırıldandı:

"Benimle birlikte olduğu kesin, seni yoluma çıkardığına göre!"

Mişel Strogof un gayretiyle itilen araba parçalanmaktan kurtuldu. Bu atılımın etkisiyle,

deliye dönmüş olan atlar yeniden ilk yönlerini tutturdular. Mişel Strogof ve yemşik tarafından deyim yerindeyse sürüklenerek, güney kuzey doğrultusunda uzanan ve içinde boranın etkisinden korunabilecekleri dar bir geçide kadar tırmandılar. Sağ taraftaki yamaç üzerinde, anaforun tam ortasında duran dev bir kayanın çıkıntısı siper işlevi görüyordu. Rüzgarın giremediği bu sığmak durulabilir bir yerdi, aksi takdirde, bu hortuma ne insanlar ne hayvanlar dayanabilirdi.

Tepe noktaları kayalığın sırtını aşan birkaç çam ağacı, göz açıp kapayıncaya kadar budanmıştı, sanki devasa bir orak, yamacı dallar seviyesine kadar biçmişti.

Fırtına bütün şiddetiyle devam ediyordu. Şimşek geçidi aydınlatıyor, gökgürültülerinin ardı arkası gelmiyordu. Toprak, bu şiddetli darbeler altında, sanki bütün Ural Dağları sarsılıyormuşçasına titriyordu.

Neyse ki araba, boranın ancak ağız kısmından geçtiği derin bir

oyuğa yerleşmişti. Ama çok iyi korunduğu söylenemezdi, dolayısıyla yamacın çıkıntılarına çarparak sapan eğik karşı akımların şiddetine maruz kalmaktaydı bazen. Böyle anlarda, kayanın duvarına çarpıyor ve herkes onun bin parçaya ayrılacağından korkuyordu.

Nadya bulunduğu yeri terk etmek zorunda kaldı. Mişel Strogof, fenerlerden birinin ışığıyla, madencilerin toprağa açmış olduğu bir oyuk keşfetti, genç kız, yolculuğa devam edinceye kadar buraya sığınabilirdi.

Bu sırada -saat sabahın biriydi- yağmur başladı, bir yandan da su damlacıkları ve rüzgardan oluşan bora müthiş bir şiddete ulaştı, yıldırımlarınsa ardı arkası kesilmiyordu. Bu karmaşa yola çıkmalarını tamamıyla imkansız kılıyordu.

Mişel Strogof, tahmin edilebileceği gibi büyük bir sabırsızlık içindeydi, bu kuvvetli boranın geçmesini beklemekten başka yapabileceği bir şey yoktu. Zaten, Perm-Ekaterinburg yolunu aşan geçide gelindiğinde, geriye bir tek Ural Dağları'nın yamaçlarından aşağı inmek kalacaktı; ama bu şartlar altında, dağlardan akan sel sularının oyduğu toprak üzerinde, hava ve su hortumlarının ortasında bunu yapmak, hayatıyla oynamak, uçuruma koşmak dernekti.

“Beklemek çok fena,” dedi Mişel Strogof, “ama kuşku yok ki şimdi beklemek daha uzun gecikmeleri engelleyecek. Fırtınanın şiddetine bakılırsa çok uzun sürmeyeceğini umabilirim. Saat üçe doğru gün ağarmaya başlayacak ve gecenin karanlığında göze alamadığımız iniş, kolay olmasa bile, güneşin doğuşuyla birlikte en azından imkanlı hale gelecek.”

“Bekleyelim ağabey,” diye cevap verdi Nadya, “ama eğer gecikeceksen bu, beni yorgunluktan ya da tehlikeden korumak için olmasın!”

“Nadya, her şeye cesaretle göğüs germeye kararlı olduğunu

biliyorum ama hayatlarımızı tehlikeye atmakla her ikimizin hayatından daha fazlasını tehlike altına sokmuş olacağım, her şeyden önce tamamlamam gereken görevimi yerine getiremeyeceğim!”

“Görev mi!..” diye mırıldandı Nadya.

Tam bu sırada, müthiş bir şimşek gökyüzünü yırttı ve sanki yağmuru buharlaştırdı. Aynı anda tok bir ses duyuldu. Hava, kükürtlü ve boğucu bir kokuyla doldu, arabanın yirmi adım ötesine düşen yıldırımla bir grup çam ağacı dev bir meşale gibi yanmaya başlamıştı.

Yemşik, bir tür darbenin etkisiyle yere yuvarlandı ama neyse ki yaralanmadan ayağa kalktı.

Biraz sonra, son gök gürlemeleri de dağın derinliklerinde kaybolurken Mişel Strogof, elinin üzerinde Nadya’nın elini hissetti ve kulağına şu kelimeleri fısıldadığını duydu.

“Ağabey, dinle! Çığlıklar geliyor!”

11

TEHLİKEDEKİ YOLCULAR

Gerçekten de, fırtınanın sakinleştiği bu kısa süre içinde yolun yukarı tarafından, arabayı koruyan çıkıntıya oldukça yakın bir yerlerden bağırışlar duyulmuştu.

Bu haykırışlar, muhakkak ki zor durumda olan bir yolcunun ümitsizce yardım arayışı gibiydi.

Mişel Strogof kulak kesildi.

Yemşik de dinliyor, ama sanki bu yardım çağrısına cevap vermek imkansızmış gibi başını sallıyordu.

“Yardım isteyen yolcular bunlar!” diye bağırdı Nadya.

“Ya yalnızca bize güveniyorlarsa!..” diye cevap verdi yemşik.

“Neden olmasın?” diye bağırdı Mişel Strogof. “Aynı durumda onların bizim için yapacağını biz neden onlar için yapmayalım?”

ulyi ama arabayla atları tehlikeye atamazsınız!..”

Mişel Strogof yemşiğin sözünü kesti.

“Ben de yürüyerek giderim.”

“Ben de seninle geliyorum ağabey,” dedi Livonyalı genç kız.

“Hayır, burada kal Nadya. Yemşik de senin yanında olacak. Onu yalnız bırakmak istemiyorum...”

“Tamam, kalırım,” diye cevap verdi Nadya.

“Her ne olursa olsun bu sığmaktan ayrılma!”

“Beni aynen bıraktığın yerde bulacaksın.”

Mişel Strogof arkadaşının elini sıktı ve yamacın dönemecini

aşarak karanlığın içinde kayboldu.

“Ağabeyin hata ediyor,” dedi yemşik genç kıza.

Nadya ise basitçe cevap verdi:

“Hayır, haklı.”

Bu arada Mişel Strogof yolu hızla tırmanıyordu. Yardım isteyenlerin imdadına koşmakta acele ediyor, aynı zamanda da, fırtınanın dağlarda maceraya atılmaktan alıkoymadığı bu yolcuların kim olabileceğini öğrenmek için güçlü bir arzu duyuyordu, zira bunların, sürekli arabalarının önünden giden talikanın yolcuları olduğuna emindi.

Yağmur durmuş ama boranın şiddeti iki katına çıkmıştı. Hava akımının getirdiği çığlıklar gitgide daha iyi ayırt ediliyordu. Mişel Strogof'un Nadya’yı bıraktığı yerden hiçbir şey görünmüyordu. Yol kıvrımlıydı ve fenerlerin ışığı ancak zikzaklı yolu kesen yamaç çıkıntılarını aydınlatabiliyordu. Sert rüzgar her dönemeçte aşılması zor anaforlar oluşturuyordu. Bunlara karşı koyabilmek için Mişel Strogof'un insanüstü bir güç göstermesi gerekmekteydi.

Ama biraz sonra, sesleri gelen yolcuların uzakta olamayacakları anlaşıldı. Belki yolun dışına savrulduklarından, belki karanlık onları gizlediğinden Mişel Strogof henüz yolcuları göremiyordu ama konuştuklarını gayet iyi duyuyordu.

Kulağına gelenler onu biraz şaşırtmıştı:

“Ahmak herif, geri dönecek misin sen?”

“Seni ilk menzilde kırbaçlatacağım!”

“Duyuyor musun beni, arabacı olacak baş belası, gel buraya!”

“İşte bu memlekette arabayla, böyle yolcu taşıyorlar!..”

“Talika dedikleri de bu!”

“Ah! Hödük herif! Tabanları yağlayıp gidiyor, bizi yarı yolda

bıraktığının farkında değil sanki!"

"Bana bunu nasıl yapar! Bana, saygın bir İngilize! Şansölyeliğe şikayet edeceğim, astıracağım bu herifi!"

Bu şekilde konuşan adam gerçekten büyük bir öfke içindeydi. Ama birdenbire, böyle bir durum karşısında hiç beklenmeyecek bir kahkaha patladı ve bunu takip eden sözler, Mişel Strogof un ikinci bir kişi daha olduğunu anlamasını sağladı:

"Gerçekten, bu çok gülünç!"

Birleşik Krallık vatandaşı oldukça sert bir sesle cevap verdi:

"Dernek gülmeye cüret edebiliyorsunuz!" "Elbette sevgili meslektaşım, hem de canı gönülden gülüyorum ve.de yapabileceğim en iyi şey bu! Size de aynısını tavsiye ederim! Yemin ederim çok gülünç, görülmüş şey değil bu!.."

Bu sırada, şiddetli bir gökgürültüsü, dağların yankısıyla katlanarak, geçidi müthiş bir çatırtıyla doldurdu. Gürültüler son bulduktan sonra, neşeli ses yeniden duyuldu:

"Evet, son derece gülünç! Fransa'da asla böyle bir şey olmaz!"

"Ne de İngiltere'de!" diye cevap verdi İngiliz.

Mişel Strogof, şimşeklerin büyük ölçüde aydınlattığı yol üzerinde, yirmi adım ileride, derin tekerlek çukurları içinde çamura saplanmış görünen tuhaf bir aracın arkasına yan yana tünemiş iki yolcu fark etti.

Mişel Strogof, biri gülmeye, diğeri sövüp saymaya devam eden iki yolcuya yaklaştı ve Nijni-Novgorod-Perm yolunda Kafkas'ta birlikte yolculuk ettiği iki gazete muhabirini tanıdı.

"Merhabalar mösyö!" diye bağırdı Fransız. "Böyle bir durumda sizi gördüğümüze ne kadar memnunuz bilemezsiniz! Size, yakın düşmanım Mösyö Blount'u takdim etmeme izin verin."

İngiliz muhabir selam verdi, belki o da nezaket kurallarına

uygun olarak meslektaşı Alcide Jolivet'yi tanıtacaktı ama Mişel Strogof araya girdi:

"Gerek yok beyler, birbirimizi tanıyoruz, Volga'da birlikte yolculuk ettik."

"Ah, çok iyi! Harika! Mösyö?.."

"Nikolay Korpanof, İrkutsk tüccarlarından," diye cevap verdi Mişel Strogof. "Biriniz için bu kadar acıklı, diğeriniz için bu kadar eğlenceli olan maceranız nedir söyler misiniz?"

"Siz hakem olun Mösyö Korpanof," dedi Alcide Jolivet. "Düşünün; arabacımız, uğursuz arabasının ön kısmıyla birlikte gitti, bizi de bu manasız arka bölümde bıraktı! İki kişilik bir talikanın en .bat parçası, üstelik rehbersiz ve atsız! Bu durum mutlak surette ve son derece komik değil mi!"

"Hiç de komik değil!" diye cevap verdi İngiliz.

"Tabii ki öyle sevgili meslektaşım! Siz olayları iyi tarafından almayı gerçekten bilmiyorsunuz!"

"Peki yolumuza nasıl devam edeceğiz, söyler misiniz lütfen?" diye sordu Harry Blount.

"Bundan daha kolay ne var?" diye cevap verdi Alcide Jolivet. "Arabanın bize kalan kısmına siz kendinizi koşacaksınız, ben de dizginleri alıp, gerçek bir yemşik gibi size benim küçük güvercinim diyeceğim ve siz de gerçek bir posta atı gibi yürüyeceksiniz!"

"Mösyö Jolivet," dedi İngiliz, "bu şaka çizmeyi aşıyor ve..."

"Sakin olun sevgili meslektaşım. Siz yorulduğunuzda ben sizin yerinizi alacağım ve eğer sizi müthiş bir hızla götürmezsem, bana tıknefes salyangoz, içi geçmiş kaplumbağa dernek hakkınız olacak!"

Alcide Jolivet bütün bunları öyle büyük bir keyifle söylüyordu

ki, Mişel Strogof gülmekten kendini alamadı. Ve şöyle dedi:

“Beyler, yapılacak daha iyi bir şey var. Şu anda Ural zincirinin tepesinde bir geçitteyiz, dolayısıyla şimdi tek yapmamız gereken yamaçtan aşağı inmek. Arabam şurada, beş yüz adım geride. Atlarımdan birini size ödünç veririm, talikanızın kalan kısmına onu koşarız ve eğer bir kaza olmazsa yarın hep birlikte Ekaterinburga varmış oluruz.”

“Mösyö Korpanof,” dedi Alcide Jolivet, “cömert bir yüreğin teklifi bu!”

“Şunu da söylemeliyim ki beyler,” diye devam etti Mişel Strogof, “arabamda yalnızca iki kişilik yer var ve oraya da kız kardeşimle ben oturuyoruz, bu yüzden sizi arabama alamıyorum.”

“Neler söylüyorsunuz mösyö,” diye cevap verdi Alcide Jolivet, “yarım talikamızın arka tarafı ve sizin atınızla, meslektaşımla ben dünyanın öbür ucuna gideriz!”

“Mösyö,” dedi Harry Blount, “bu lütufkar teklifinizi kabul ediyoruz. Şu yemşiğe gelince!..”

“Ah, inanın bana, böyle bir macera ilk kez başına gelmiyor!” dedi Mişel Strogof.

“iyi ama neden geri dönmüyor? Bizi böyle arkada bıraktığını gayet iyi biliyor sefil!” “Onun böyle bir şeyden şüphe ettiğini sanmıyorum!”

“Ne! Yani bu adam talikanın iki bölümünün ayrıldığından habersiz mi?”

“Habersiz ve büyük bir inançla ön kısmı Ekaterinburg’a doğru sürüyor!”

“Size bunun eğlenceli olduğunu söylüyordum ya sevgili meslektaşım!” diye bağırdı Alcide Jolivet.

“Evet beyler, geliyor musunuz, arabama gidelim, sonra da...”

“Talika ne olacak?” dedi İngiliz. “Korkmayın uçmaz, azizim Blount!” diye bağırdı Alcide Jolivet. “Baksanıza, toprağa öyle bir kök salmış ki, eğer orada bırakılsa, gelecek bahara üzerinde yapraklar bile filizlenir!” “Haydi gidin beyler,” dedi Mişel Strogof,

“arabayı alıp buraya geliriz.”

Fransız ve İngiliz, ön sıra haline gelmiş olan arka sıradan indiler ve Mişel Strogof'un peşine düştüler.

Alcide Jolivet yürürken, âdeti olduğu üzere, hiçbir şeyin bozamayacağı neşesiyle sohbete devam etti:

“Doğrusu Mösyö Korpanof, bizi büyük bir sıkıntıdan kurtardınız!”

“Benim yerimde kim olsa aynı şeyi yapardı,” diye cevap verdi Mişel Strogof, “yolcular birbirlerine yardım etmiyor olsaydı bütün yolları kapatmak gerekirdi!”

“Sırası geldiğinde aynı şekilde karşılık vermek şartıyla mösyö. Eğer bozkırın uzak köşelerine doğru gidiyorsanız sizinle tekrar karşılaşmamız mümkün ve...”

Alcide Jolivet dolaylı yoldan Mişel Strogof'un nereye gittiğini sormak niyetinde değildi ama o, gittiği yeri gizliyormuş gibi bir izlenim yaratmamak için hemen cevap verdi. “Omsk’a gidiyorum beyler.”

“Mösyö Blount ve ben,” diye devam etti Alcide Jolivet, “sizden biraz daha öteye, belki kurşunların vızıldadığı ama muhakkak yakalanacak haberlerin olduğu yere gidiyoruz.”

Mişel Strogof biraz hayretle sordu:

“İstila altındaki eyaletlere mi?”

“Kesinlikle Mösyö Korpanof, muhtemelen sizinle orada karşılaşamayacağız!”

“Doğrusu mösyö,” diye cevap verdi Mişel Strogof, “benim tüfek atışları ve mızrak darbeleriyle pek başını hoş değildir ve savaş olan bir yerde maceraya atılmak için fazla barışçı bir tabiatım var.”

“Çok yazık mösyö, çok yazık, sizden bu kadar çabuk ayrılacağımız için gerçekten üzgünüz! Ama kim bilir belki de Ekaterinburg’dan ayrılırken talih yıldızı bizi yeniden birleştirir ve en azından birkaç gün daha birlikte yolculuk ederiz!”

Mişel Strogof bir saniye düşündükten sonra sordu:

“Omsk üzerinden mi gidiyorsunuz?” “Henüz hiçbir şey bilmiyoruz,” diye cevap verdi Alcide Jolivet, “kesin olan tek şey İşime kadar gideceğimiz, oraya vardıktan sonra olayların akışına göre hareket edeceğiz.”

“O halde beyler,” dedi Mişel Strogof, “İşim'e kadar birlikte gidiyoruz.”

Mişel Strogof elbette ki yalnız gitmeyi tercih ederdi ama aynı yolu takip edecek olan yolculardan ayrılmaya çalışması tuhaf karşılanacaktı. Hem zaten Alcide Jolivet ve arkadaşının, hemen Omsk’a devam etmeyip İşim’de durmak gibi bir niyetleri olduğuna göre, yolun bu kısmını birlikte gitmenin hiçbir sakıncası yoktu.

“Pekala beyler, karar verilmiştir, yolda birlikteyiz,” diye ekledi ve sonra gayet kayıtsız bir ses tonuyla sordu:

“Tatar istilasının tam olarak nerede olduğunu biliyor musunuz?”

“Doğrusu mösyö,” dedi Alcide Jolivet, “Perm’de söylenenler dışında bir şey bilmiyoruz. Feofar Han’ın Tatarları bütün Semipalatinsk eyaletini istila etmiş ve birkaç gündür hızla İrtiş boyundan aşağı iniyorlarmış. Yani, eğer Omsk’a onlardan önce varmak istiyorsanız acele etmeniz gerek.”

"Öyle görünüyor," dedi Mişel Strogof. "Albay Ogaref'in kılık değiştirerek sınırı geçmeyi başardığı ve isyan halindeki memleketin tam göbeğinde Tatar reisiyle buluşmakta gecikmeyeceği de söylenenler arasında." Doğru veya yanlış, doğrudan doğruya kendisini ilgilendiren bu haberleri duyunca Mişel Strogof sordu:

"Fakat bunları nasıl öğrenmiş olabilirler?" "Her şey nasıl öğreniliyorsa, öyle," dedi Alcide Jolivet, "bu söylentiler havada dolaşıp duruyor."

"Albay Ogaref'in Sibirya'da olduğuna inanmak için ciddi gerekçeleriniz var mı?"

"Kazan-Ekaterinburg yolunda olması gerektiğini bile duydum."

Fransız muhabirin söyledikleri, Harry Blount'un sessizliğini bozmasına sebep oldu:

"Ah, siz bunu da mı biliyordunuz Mösyö Jolivet."

"Evet, biliyorum," diye cevap verdi Alcide Jolivet.

"Peki, Çingene kılığına girmiş olacağını da biliyor muydunuz?" diye sordu Harry Blount.

Nijni-Novgorod'daki yaşlı Çigan'ı, Kafkas'ın güvertesindeki yolculuğunu ve Kazan'da vapurdan inişini hatırlayan Mişel Strogof elinde olmadan bağırdı:

"Çingene kılığına mı!"

Alcide Jolivet ise gülümseyerek cevap verdi:

"Kuzinime yazdığım bir mektuba konu edecek kadar biliyordum."

İngiliz sert bir sesle konuştu:

"Kazan'da vaktinizi boşa harcamamışsınız!"

"Evet öyle, sevgili meslektaşım, Kafkas yakıt ikmali yaparken

ben de aynen Kafkas'ın yaptığını yapıyordum!"

Mişel Strogof artık, Harry Blount ile Alcide Jolivet'nin birbirlerine cevap yetiştirmelerini dinlemiyordu. Yalnızca bu Çingene kafilesini, yüzünü göremediği yaşlı Çigan'ı, onun yanındaki garip kadını ve bu kadının kendisine yönelttiği tuhaf bakışlarını düşünüyor ve bu karşılaşmanın bütün ayrıntılarını zihninde toparlamaya çalışıyordu, ta ki yakın mesafeden bir patlama sesi duyulana kadar.

"Acele edin beyler!" diye bağırdı Mişel Strogof.

Alcide Jolivet kendi kendine söylendi:

"Şu işe bak! Silahlardan kaçan saygıdeğer tüccar silah seslerine doğru koşuyor!"

Ve arkada kalacak bir adam olmayan Harry Blount'u ardına takarak Mişel Strogof'un peşinden koştu.

Birkaç saniye sonra üçü de, yolun dönemecinde, arabayı koruyan çıkıntının önündeydiler.

Yıldırımın tutuşturduğu çam ağaçları hâlâ

yanıyordu. Yol tamamıyla ıssızdı. Ama Mişel Strogof yanılıyor olamazdı. Kesinlikle bir silah sesi duymuştu.

Birdenbire müthiş bir kükreme sesi duyuldu ve hemen ardından, yamacın ötesinde ikinci defa silah patladı.

Bu kükremenin ne olduğu konusunda yanılmasına imkan olmayan Mişel Strogof bağırdı:

"Ayı bu! Nadya, Nadya!"

Ve kuşağından bıçağını çekip hızla ileri atıldı ve genç kızın arkasında beklemeye söz verdiği çıkıntının kenarını döndü.

Gövdelerinden tepelerine kadar alevler içindeki çam ağaçları bütün sahneyi aydınlatıyordu.

Tam Mişel Strogof arabaya ulaştığı sırada dev bir kütle üzerine

doğru geldi.

Büyük bir ayıydı bu. Fırtına onu, Ural'ın bu yamacındaki ormanlardan kaçırmış, hiç şüphesiz her zamanki ini olan fakat şu anda Nadya'nın bulunduğu yere sığınmaya gelmesine sebep olmuştu.

Bu muazzam hayvandan ürken atlardan ikisi koşum kayışlarını koparıp kaçmış ve sadece hayvanlarını düşünen yemşik de ayıyla baş başa kalan genç kızı unutup atların peşine düşmüştü.

Cesur Nadya soğukkanlılığını kaybetmemişti. İlk önce onu görememiş olan hayvan, koşumdaki diğer ata saldırmıştı. Nadya bu sırada sığındığı oyuktan çıkıp arabaya koşmuş ve Mişel Strogof'un tabancalarından birini alıp, cesurca ayının üzerine yürüyerek yakın mesafeden ateş etmişti.

Omzundan hafifçe yaralanan hayvan bu sefer, atın kayışlarını koparmaya çalıştığı arabanın etrafında dönerek kaçmaya çalışan genç kıza yönelmişti. Fakat atların dağlarda kaybolması halinde bütün yolculuk tehlikeye girecekti. Bu yüzden Nadya, yeniden ayının tam karşısına geçerek, hayvanın pençeleri kafasına inmek üzereyken bile, hayret verici bir soğukkanlılıkla ikinci bir defa ateş etmişti.

işte Mişel Strogof'un birkaç adım ötesinde patlayan ikinci silah sesi buydu. Ama artık yanlarına gelmişti. Bir sıçrayışta ayıyla genç kızın arasına atıldı. Strogof'un kolu tek bir hareketle aşağıdan yukarıya yükseldi ve karnından boğazına kadar yardığı devasa hayvan hareketsiz bir kütle halinde yere devrildi.

Bu, yüksek fiyat verilen değerli ayı kürklerini zedelemek istemeyen SibiryalI avcıların meşhur bıçak darbelerine iyi bir örnekti.

Mişel Strogof genç kıza doğru koşarak, "Yaralanmadın ya

kardeşim?" diye sordu.

"Hayır ağabey," diye cevap verdi Nadya.

Bu sırada iki gazeteci yanlarına geldi.

Akide Jolivet atın başını yakaladı, onu zaptetmeyi başarabildiğine göre bileğinin kuvvetli olduğuna şüphe yoktu. Arkadaşı da o da Mişel Strogof un hızlı hareketlerini görmüşlerdi.

"Vay be!" diye haykırdı Akide Jolivet. "Mösyö Korpanof, basit bir tüccar için avcı bıçağını güzel kullanıyorsunuz!"

"Hatta çok güzel," diye ekledi Harry Blount.

"Beyler, Sibirya'da hepimiz, her şeyden biraz anlamak zorundayız!" diye cevap verdi Mişel Strogof.

Bunun üzerine Akide Jolivet genç adama baktı.

Işığın altında, elinde kanlı bıçağı, uzun boyu, kararlı havası, az önce yere yıktığı ayının cesedi üzerine koyduğu ayağıyla Mişel Strogof görülmeye değerdi.

"Müthiş bir yiğit!" dedi Akide Jolivet kendi kendine.

Ve şapkasını eline alarak saygıyla yaklaşıp genç kızı selamladı.

Nadya hafifçe eğildi.

Alcide Jolivet arkadaşına doğru döndü:

"Ağabeyinin kardeşi!" dedi. "Ben ayının yerinde olsaydım, böyle tehlikeli ve harikulade bir çifte asla bulaşmazdım!"

Harry Blount biraz ötede, şapkası elinde, baston yutmuş gibi dimdik duruyordu. Arkadaşının hafif tavırları onun her zamanki sertliğini daha da artırıyordu.

Bu sırada, iki atını da yakalamayı başarmış olan yemşik çıkageldi. Önce, toprağın üzerinde boylu boyunca uzanan, yırtıcı kuşlara bırakmak zorunda kalacakları muhteşem hayvana esefli bir bakış attı, sonra da atları yeniden arabaya koşmakla

uğraşmaya başladı.

Mişel Strogof arabacıya iki yolcunun durumunu anlattı ve arabanın atlarından birini onların kullanımına vermeyi düşündüğünü söyledi.

“Nasıl istersen,” diye cevap verdi yemşik, “ama bir araba yerine iki araba...”

Alcide Jolivet arabacının ima ettiğini anlamıştı:

“Tamam dostum, sana iki katını öderiz,” dedi.

“Yürüyün yavru kumrularım!” diye bağırdı yemşik.

Nadya’nın bindiği arabayı Mişel Strogof ve iki arkadaşı yürüyerek takip ediyordu.

Saat üç olmuştu. Hafiflemeye başlamış olan bora geçitteki kadar şiddetle esmiyordu, böylece yolu hızla tırmanabildiler.

Şafağın ilk ışıklarıyla birlikte araba, tekerleklerinin yarısına kadar çamura gömülmüş olan talikanın yanma ulaştı. Talikanın iki parçasının ayrılmasına, koşum hayvanlarının gösterdiği büyük çabanın sebep olduğunu anladılar.

Arabanın yan atlarından biri iplerle talikanın kasasına koşuldu, iki gazeteci tuhaf arabalarındaki yerlerini aldılar ve iki araba hemen harekete geçti. Zaten yapmaları gereken tek şey Ural’ın yamaçlarından aşağı inmekti ki bunun da hiçbir zor tarafı yoktu.

Altı saat sonra, yolculuklarının ikinci kısmında hiçbir üzücü olay olmadan iki araç birbiri ardınca Ekaterinburg’a vardı. Gazetecilerin, posta menzilinin kapısında ilk gördükleri kişi, onları bekliyor gibi görünen yemşikleriydi.

Bu iyi kalpli ve temiz yüzlü Rus, hiçbir sıkıntı ifadesi göstermeksizin, gözlerinin içi gülerek yolculara yaklaştı ve elini uzatıp bahşişini istedi.

Gerçekler şunu söylememizi zorunlu kılıyor ki, Harry Blount'un öfkesi tam İngilizvari bir şiddetle patladı ve eğer yemşik tedbirlice davranıp geri çekilmemiş olsaydı, boksun bütün kurallarına uygun bir yumruk suratının ortasına inecek, ana vodku"sunu böylece almış olacaktı.

Onun bu öfkesini gören Alcide Jolivet katıla katıla, belki de hayatında hiç gülmediği kadar güldü:

"Bu zavallı adamın hakkı var!" diye bağırıyordu. "O, doğru bildiğini yapıyor, sevgili meslektaşım! Eğer onu takip etmenin bir yolunu bulamadıysak bu onun hatası değil!"

Ve cebinden birkaç kopek çıkardı:

"Al bakalım dostum," dedi yemşiğe uzatarak, "at cebine! Senin kabahatin değil bu!"

Bu durum, posta merkezi sahibini sorumlu tutmak ve hakkında dava açmak isteyen Harry Blount'un hiddetini iki katına çıkarttı.

"Rusya'da bir dava açmak mı!" diye bağır--

dı Alcide Jolivet. "Eğer değişen bir şey yoksa meslektaşım, davanın sonunu asla göremezsiniz! Siz, on iki ay emzirdiği çocuğun ailesinden hakkını isteyen Rus süt annenin hikayesini bilmiyor musunuz?"

"Hayır bilmiyorum."

"O halde, mahkemeden lehinde karar çıktığında bu süt çocuğun konumunu da bilmiyorsunuz?"

"Neymiş, söyler misiniz?"

"Süvari albayı!"

Bu cevap üzerine hepsi kahkahayı patlattı.

Alcide Jolivet'ye gelince, yapıştırdığı cevaptan memnun bir halde cebinden not defterini çıkardı ve gülümseyerek, Rusça

sözcüklerde yer alması gereken şu satırları kaydetti: “Talika; yola çıktığında dört, vardığında iki tekerlekli olan Rus arabası!”

12

TAHRİK

Ekaterinburg, Ural Dağlarının ötesinde, dağ sırasının doğusundaki son yamaçlardadır ve coğrafi olarak bir Asya şehridir. Bununla birlikte Perm hükümetine bağlıdır, dolayısıyla Avrupa Rusyası'nın en büyük idari bölümlerinden birine dahildir. Bu idari genişlemenin bir sebebi olsa gerektir. Sibirya'nın bir parçası, Rus kıskacında kalmış gibidir.

1723'te kurulmuş olan bu önemli şehirde Mişel Strogof da, iki gazete muhabiri de ulaşım vasıtası bulmakta sıkıntı çekmeyeceklerdi. Bütün imparatorluğun ilk darphanesi Ekaterinburg'dadır, madenlerin genel müdürlüğü de burada bulunur. Yani bu şehir, çok sayıda metalürji fabrikası ve platin ve altın yıkanan diğer işletmeleriyle önemli bir sanayi merkezidir.

O dönemde Ekaterinburg'un nüfusu çok artmıştı. Feofar Han'ın göçebe kabilelerinin daha önce istila ettiği eyaletlerden, özellikle İrtiş'in güneybatısındaki Türkistan sınırına kadar uzanan Kırgız topraklarından kaçan, Tatar istilası tehdidi altındaki Ruslar ve SibiryalIlar buraya akın etmişti.

Ekaterinburga gelmek için bulunabilecek ulaşım vasıtası ne kadar azsa, buradan ayrılmak için kullanılabilecek olanlar aksine, o kadar çoktu. Mevcut şartlar altında yolcular, Sibirya yollarında maceraya atılmak konusunda pek fazla kaygı duymuyorlardı.

Bu uygun koşullar içinde, Harry Blount ve Akide Jolivet, kendilerini iyi kötü Ekaterinburga getiren meşhur yarım

talikalarınm yerine tam bir talika bulmakta zorlanmadılar. Mişel Strogof'un arabasıysa, Ural Dağlarındaki yolculukta fazla yıpranmamıştı ve hızla İrkutsk yoluna düşmek için aynı arabaya üç iyi at koşulması yeterliydi.

Bu yol, Tiumene hatta Novo-Zaimskoe'ye kadar oldukça engebeli olsa gerekti, çünkü Urallar m ilk yamaçları, girintili çıkıntılı bir zemin üzerinde yükselmekteydi. Ama Novo-Zaimskoe geçildikten sonra, Krasnoyarsk yakınlarına kadar, yaklaşık bin yedi yüz verstlik (1815 km.) bir alan üzerine yayılan uçsuz bucaksız bozkır başlamaktaydı.

Bilindiği gibi iki muhabir, Ekaterinburg'a altı yüz otuz verst mesafedeki İşime gitmek niyetindeydiler. Buraya ulaştıktan sonra, olayların akışına göre, belki birlikte, belki ayrı ayrı istila altındaki bölgelere, avcı içgüdülerinin kendilerini sürükleyeceği alanlara gideceklerdi.

Ekaterinburgdan işime giden ve oradan da İrkutska devam eden bu yol, Mişel Strogof'un kullanabileceği tek yoldu. Haber peşinde koşmayan, hatta tam tersi, istilacılar tarafından saldırıya uğrayan topraklardan uzakta kalmak isteyen Strogof, hiçbir yerde durmamaya kesinlikle kararlıydı.

Yeni arkadaşlarına şöyle dedi:

"Beyler, yolculuğumun bir kısmını sizinle birlikte yapmaktan çok memnun olacağım ama şunu da belirtmek zorundayım ki, Omsk'a ulaşmak konusunda fazlasıyla acelem var, çünkü kız kardeşimle birlikte annemizin yanma gideceğiz. Kim bilir, belki de biz oraya varana kadar Tatarlar çoktan şehri istila etmiş olacak! Bu yüzden posta menzillerinde, ancak atları değiştirecek kadar duracağım ve gece gündüz yol alacağım!"

"Biz de aynen sizin gibi hareket etmeyi düşünüyoruz," diye cevap verdi Harry Blount.

“Pekala,” dedi Mişel Strogof, “ ama bir saniye bile vakit kaybetmeyin. Bir araba kiralayın ya da satın alın...”

“Arka bölümüyle ön bölümü İşime aynı zamanda ulaşacak bir araba,”'diye ekledi Akide Jolivet.

Hızlı Fransız, yarım saat içinde, hiç zorlanmadan, Mişel Strogof'unkine benzer bir araba bulmuştu bile. Ve arkadaşıyla birlikte hemen arabaya yerleşti.

Mişel Strogof ile Nadya da kendi araçlarına bindiler ve öğlen on ikide, iki araba beraberce Ekaterinburg’dan ayrıldı.

Nadya nihayet Sibirya’da, İrkutsk’a giden şu uzun yol üzerindeydi! Livonyalı genç kız kim bilir neler düşünüyordu? Rüzgar gibi üç at onu, memleketinden çok uzağa, babasının - belki de çok uzun süre- yaşamaya mahkum edildiği şu sürgün topraklarına götürüyordu! Bir an için kendisine kapanmış olan bu geniş bozkırı gözü pek görmüyordu, çünkü ufkun ötesine geçen bakışları, orada sürgün babasının yüzünü arıyordu! Saatte on beş verst hızla içinden geçtiği memlekette hiçbir şeye, doğu bölgelerinden çok farklı olan bu Batı Sibirya topraklarında hiçbir şeye dönüp bakmıyordu. Aslında burada, içinde zengin demir, bakır, platin, altın madenleri gizleyen, ama en azından yüzeyi verimsiz bir arazi uzanmaktaydı, fazla ekilmiş tarla yoktu. Aynı şekilde, etrafta birçok sınai işletme bulunmasına karşın tarım kuruluşlarına nadiren rastlanıyordu. Maden aramak için kazma darbeleriyle toprağı kazmak çok daha verimliyken, toprağı sürecek, tarlalara tohum ekecek, haşatı toplayacak eller nereden bulunacaktı? Burada çiftçi yerini madenciye bırakmıştı. Kazma her yerdeydi, bel ise hiçbir yerde.

Bu sırada Nadya’nın düşünceleri bazen, Baykal Gölünün uzak eyaletlerinden, şu anda içinde bulunduğu duruma kayıyordu. Babasının yüzü biraz olsun siliniyor, cömert arkadaşını Vladimir demiryolunda, ilahi bir lütufla ilk rastladığı yerde yeniden

görüyordu. Yolculuk sırasında ona dikkatle bakışını, Nijni-Novgorod karakoluna gelişini, içten bir sadelikle ona kardeşim deyişini, Volga'dan aşağı inerken onun için gösterdiği özeni, nihayet Ural Dağları'ndaki şu korkunç fırtına gecesinde kendi hayatı pahasına onun hayatını kurtarmak için yaptığı her şeyi hatırlıyordu.

Nadya Mişel Strogof'u düşünüyordu kısacası. Yolunun üzerine böyle yiğit bir koruyucu, böyle cömert ve düşünceli bir dost çıkardığı için Tanrıya şükrediyordu. Onun yanında, onun koruması altında kendini emniyette hissediyordu. Gerçek bir ağabey bundan daha iyi olamazdı! Artık hiçbir engelden çekinmiyordu ve amacına ulaşacağından emindi.

Mişel Strogof ise az konuşuyor, çok düşünüyordu. O da kendi açısından, karşısına Nadyayı çıkararak gerçek kimliğini gizlemesini kolaylaştıran ve ona hayırlı bir iş yapma fırsatı veren Tanrıya şükrediyordu. Genç kızın ağırbaşlı gözüpekliği onun yiğit ruhunu okşuyordu. Niye gerçek kardeşi değildi ki? Güzel ve cesur arkadaşına şefkat duyduğu kadar saygı da duyuyordu. Onda, az rastlanır türden saf ve güvenilir bir yürek hissediyordu.

Bu arada, Sibirya toprağına ayak basmalarıyla birlikte, Mişel Strogof için gerçek tehlike başlıyordu. Eğer iki gazeteci yanılmıyorlarsa, eğer İvan Ogaref gerçekten sınırı geçtiyse son derece temkinli hareket etmek gerekiyordu. Artık şartlar değişmişti, çünkü Sibirya eyaletleri Tatar casusu kaynıyordu. Eğer sırrı açığa çıkar, çarın ulağı olduğu anlaşılırsa, görevini yapmak bir yana, hayatından da olabilirdi! Mişel Strogof üzerindeki sorumluluğu bütün ağırlığıyla hissetti.

Birinci arabada hal böyleyken acaba ikinci arabada neler oluyordu? Olağandışı bir şey yoktu. Alcide Jolivet cümlelerce konuşuyor, Harry Blount tek hecelerle cevap veriyordu. Her ikisi de olan biteni kendi tarzında değerlendiriyor ve Batı Sibirya'nın

bu ilk eyaletlerinde zaten pek çeşitlilik göstermeyen birkaç yolculuk vukuatı hakkında not alıyorlardı.

Her posta menzilinde iki muhabir arabalarından inip Mişel Strogof un yanma geliyorlardı. Eğer posta menzilinde yemek yenmeyecekse Nadya arabadan ayrılmıyordu. Öğle ya da akşam yemeği yeneceği zaman sofraya oturuyor ama her zaman çok ihtiyatlı davranıyor ve konuşmaya hemen hemen hiç karışmıyordu.

Alcide Jolivet, adap sınırlarını asla aşmaksızın, büyüleyici bulduğu Livonyalı genç kızın etrafında dolanıyordu. Böylesine zor şartlar içinde yapılan bir yolculuğun yorgunlukları karşısında gösterdiği sessiz güce hayran kalmıştı.

Bu mecburi duraklamalar Mişel Strogof un pek hoşuna gitmiyordu. Bu yüzden, her menzilde posta merkezleri sahiplerini harekete geçirerek, yemşikleri teşvik ederek, atların arabaya koşulmasını çabuklaştırarak, yola çıkışı öne alıyordu. Yemekler alelacele -adabıyla yemek yemeye alışık olan Harry Blounta göre fazla acele- bitirilip yola düşülüyor ve prenslere yakışır bahşişler veren gazeteciler de kartallar gibi gidiyorlardı, Akide Jolivetnin deyişiyle, “Rusya kartalları gibi”.[→]

Harry Blount’un geç kız hakkında hiçbir yorumda bulunmadığını söylemeye gerek yok. Bu onun üzerinde, arkadaşıyla tartışmaya girmek istemediği nadir sohbet konularından biriydi. Bu saygıdeğer centilmen, iki şeyi aynı anda yapmak alışkanlığına sahip değildi.

Akide Jolivet, ona bir keresinde, Livonyalı genç kızın kaç yaşında olabileceğini sormuştu.

Harry Blount, gözleri yarı kapalı halde, dünyanın en ciddi tavrıyla cevap verdi:

“Hangi Livonyalı genç kız?”

“Nikolay Korpanofun kardeşi tabii ki!” “Onun kardeşi mi o?”

“Yok, babaannesi!” diye cevap verdi kayıtsızlığın bu kadarına dayanamayan Akide Jolivet. “Sizce kaç yaşında?”

Harry Blount, sohbete girmek istemeyen bir adamın tavrıyla basitçe cevap verdi:

“Doğumunu görmüş olsaydım bilirdim!”

İki arabanın arka arkaya geçtiği yollar neredeyse ıssızdı. Hava oldukça güzel, gökyüzü yarı bulutlu, sıcaklık daha tahammül edilebilir düzeydeydi. Nispeten daha rahat vasıtaların içinde yolcuların, yolculuktan şikayet etmeleri için sebep yoktu. Rusya’da lando tipi posta arabalarının gittiği gibi, yani olağanüstü bir hızla gidiyorlardı.

Bölgenin bu kadar ıssız görünmesinin sebebi içinde bulunulan durumdu. Meşhur bir seyyahın, büyük bir isabetle, kibri eksik Kastilyalılara benzettiği, şu solgun ve ciddi yüzlü Sibirya köylülerinden tarlalarda ya hiç yoktu ya da çok az vardı. Sağda solda bazı köylerin daha şimdiden boşaltılmış olması Tatar birliklerinin yaklaştığına işaretti. Köy halkı, koyun sürülerini, develerini, atlarını da yanma alarak kuzeydeki ovalara iltica etmişti. Göçebe Kırgızların büyük kabilesinden sadakatlerini koruyan bazı aşiretler de istilacıların yağmasından kaçmak için, çadırlarını İrtiş ya da Obi’nin ötesine taşımışlardı.

Neyse ki posta hizmeti düzenli olarak devam ediyordu. Aynı şekilde, hattın hâlâ ulaşabildiği noktalara kadar telgraf da çekilebiliyordu. Her posta menzilinde usulüne uygun olarak at sağlanabiliyordu. Aynı şekilde her durakta gişelerdeki memurlar kendilerine verilen telgrafları gönderiyor, ancak devlet telgrafları için bunları geciktiriyorlardı. Harry Blount ve Alcide Jolivet de bu hizmetten fazlasıyla yararlanıyorlardı.

Sonuçta Mişel Strogof un yolculuğu o âna kadar memnun edici

şartlar içinde geçti. Çarın ulağı gecikmemişti, hele de Krasnoyarsk önünde Feofar Han'ın Tatarları tarafından tutulan tepeyi aşabilirse İrkutsk'a onlardan önce varacağı kesindi, hem de o âna kadar görülen en kısa zamanda.

iki araba, Ekaterinburg'dan ayrılmalarının ertesi günü, iki yüz yirmi verstlik bir mesafeyi aştıktan sonra, anlatılmaya değer herhangi bir olay olmadan, sabah saat yedide, küçük bir şehir olan Tuluguisk'e vardı.

Burada, yolcular, kahvaltı için yarım saat durduktan sonra, ancak kayda değer bir miktar bahşişin söz verilmiş olmasıyla açıklanabilecek müthiş bir hızla yola devam ettiler.

Aynı gün, 22 Temmuz'da, öğlen saat birde, altmış verst daha ilerideki Tiumen'e ulaştılar.

Tiumen'in, olağan şartlarda on bin olan nüfusu ikiye katlanmıştı. Bu şehir, Rusların Sibirya'da yarattığı ilk sanayi merkeziydi. Hemen göze çarpan güzel metalürji fabrikaları ve çan dökümhaneleri hiçbir zaman böyle hareketli olmamıştı.

iki muhabir hemen haber peşine düştüler. Ancak Sibiryalı kaçakların savaş alanından getirdikleri haberler güvenilir değildi.

Başka birçok şeyin arasında, Feofar Han'ın ordusunun İşim vadisine hızla yaklaştığı da söyleniyor ve Tatar reisinin yakında Albay İvan Ogaref ile buluşacağı -tabii daha henüz buluşmadıysa- da teyit ediliyordu. Bunun doğal sonucu olarak harekat, büyük bir etkinlikle Sibirya'nın doğusuna kayacaktı.

Rus birlikleriniyse esas olarak, Rusya'nın Avrupa'daki eyaletlerinden toplamak gerekmişti, ama hâlâ çok uzak olduklarından, birlikler bir türlü istilaya engel olamıyordu. Bununla birlikte, Tobolsk hükümetinin Kazakları, Tatar kollarının önünü kesmek umuduyla, cebri yürüyüşle Tomsk

üzerine gidiyorlardı.

Akşam saat sekizde, yetmiş beş versti daha geride bırakan iki araba Yalutorovska ulaştı.

Atlar hızla değiştirildi ve şehrin çıkışındaki Tobol Irmağı, bir salın üzerinde geçildi. Irmağın akışı çok sakin olduğundan, yol üzerinde, muhtemelen daha elverişsiz koşullarda, birkaç kere daha tekrarlanması gerekecek olan bu iş kolaylıkla gerçekleştirildi.

Yolcular gece yarısı, elli beş verstlik (58.5 km.) bir mesafenin ardından, Novo-Saimsk kasabasına ulaştılar ve böylece Ural Dağlarının son sıralarını, ağaçlarla kaplı küçük tepelerden oluşan hafif engebeli araziyi arkalarında bırakmış oldular.

Krasnoyarsk yakınlarına kadar uzanan gerçek Sibirya bozkırları, işte asıl burada başlıyordu. Burası, üzerinde otlar biten bir çeşit çöl, yeryüzüyle gökyüzünün neredeyse pergelle çizilmiş kadar düzgün bir eğri üzerinde birleştiği uçsuz bucaksız bir düzlüktü. Bozkır üzerinde, yolun her iki kenarına dikilmiş telgraf direkleri ve bunların, rüzgarla bir arpın telleri gibi titreyen telleri dışında göze batacak tek bir çıkma yoktu. Yolu bile, ancak araba tekerleklerinin kaldırdığı ince toz sayesinde bozkırın geri kalanından ayırt etmek mümkündü. Göz alabildiğine uzanan bu beyazımsı kurdele olmasa, insan kendini çölde sanabilirdi.

Mişel Strogof ve arkadaşları, bozkır üzerinde daha da büyük bir hızla gidiyorlardı. Önlerinde, onları geciktirecek hiçbir engel bulunmayan atlar, yemşiğin de gayrete getirmesiyle yolu adeta yutuyorlardı. Arabalar dosdoğru İşime gidiyordu, yollarını değiştirecek bir olay olmadığı takdirde iki muhabirin konaklayacağı yere.

Novo-Saimsk ile İşim arasında yaklaşık iki yüz verstlik bir mesafe vardı ve bir saniye bile kaybetmemek şartıyla ertesi gün,

akşam saat sekizden önce oraya ulaşmış olabilirlerdi ve olmalıydılar. Yemşiklerin fikrince yolcular, büyük toprak sahibi ya da üst düzey memur değillerse bile, bahşiş kurallarındaki cömertlikleriyle öyle olmayı hak ediyorlardı.

Ertesi gün, 23 Temmuz'da, iki araba İşim'e yalnızca otuz verst uzaklıktaydılar.

Bu sırada Mişel Strogof yol üzerinde, kendi arabasının önünde giden ve toz bulutları arasında zar zor görülebilen bir araba fark etti. Fazla yorgun olmayan atları büyük bir hızla koştuğu için, onlara yetişmekte gecikmeyecekti.

Çok uzun bir yoldan geldiği anlaşılan bu toz içindeki araba, ne bir arazi arabası, ne bir talikaydı, berlin tipi bir posta arabasıydı. Arabacı atları bütün gücüyle kırbaçlıyor, sövüp saymaları ve kırbaç darbeleriyle hayvanları devamlı dörtnala koşturuyordu. Bu berlin kesinlikle Novo-Saimsk'ten geçmemişti, İrkutsk yoluna, bozkırın kayıp yollarından birinden çıkmış olmalıydı.

Mişel Strogof ve arkadaşları işime doğru gitmekte olan bu arabayı gördüklerinde aynı şeyi düşünmüşlerdi; uygun atlar elde etmeyi garanti altına alabilmek için onun önüne geçmek ve menzile ondan önce ulaşmak. Kısa süre içinde, berlinin yorgun atlarıyla aynı hizaya gelen yemşiklerine tek bir kelime söylemeleri yeterli olmuştu.

En öne geçmeyi başaran, Mişel Strogof un arabası oldu.

Bu sırada, berlinin kapısından bir kafa uzandı.

Mişel Strogof un bu uzanan kafayı doğru dürüst görecek zamanı olmamıştı. Bu arada, hızla geçerken, buyurgan bir sesle kendisine yöneltilen şu sözü duydu:

"Durun!"

Durmadılar. Aksine, biraz sonra her iki araba da berlini geride bıraktı.

Bunun ardından bir sürat yarışı başladı. Kendilerini geçen atların yürüyüşüyle tahrik olan berlinin atları, birkaç dakikalığına eski güçlerine kavuşmuşlardı. Her üç araba bir toz bulutunun ardında kayboldu. Bu beyazımsı toz bulutunun arasından, öfkeli sövgü haykırışlarına karışan kırbaç çakmaları duyuluyordu.

Bununla birlikte, Mişel Strogof ve arkadaşları öndeydi, posta menzilinde az sayıda at olması durumunda, bu öncelik hayati bir önem taşıyabilirdi. Çünkü söz konusu olan iki arabaydı ve posta merkezi sahibinin en azından kısa sürede her ikisinin de koşumlarını değiştirebilmesi mümkün olmayabilirdi.

Yarım saat sonra, arkada kalan berlin bozkırın ufkunda zar zor görülebiliyordu.

İki araba, İşim'in girişindeki posta menziline ulaştığında saat akşamın sekiziydi.

istila haberleri giderek daha da kötüleşiyordu. Şehir, Tatar kollarının öncü birlikleri tarafından doğrudan doğruya tehdit ediliyordu ve iki gün önce hükümet yetkilileri Tobolsk'a çekilmek zorunda kalmışlardı. İşim'de ne bir tek memur ne bir tek asker vardı.

Mişel Strogof menzile varır varmaz derhal kendisi için at istedi.

Berimin önüne geçmekle iyi etmişti. Derhal arabaya koşulabilecek durumda yalnızca üç at vardı. Diğerleriyse, uzun mesafelerden yorgun dönmüşlerdi.

Merkezin sahibi atların koşulması için emir verdi.

İşim'de kalmaya niyetli olan iki muhabir ise, acilen bir ulaşım imkanı bulmakla uğraşmayıp arabalarını arabalığa koydular.

Menzile gelişinden on dakika sonra Mişel Strogof a, arabasının yola çıkmaya hazır olduğunu haber verdiler.

"İyi," dedi ve iki gazetecinin yanma gitti.

“Beyler, işim’de kalmaya karar verdiğinize göre, artık ayrılık zamanı geldi.”

“Ne diyorsunuz Mösyö Korpanof,” dedi Alcide Jolivet, “İşim’de bir saat bile kalmayacak mısınız?”

“Hayır mösyö, hatta önüne geçtiğimiz şu berlin gelmeden önce posta merkezinden ayrılmak istiyorum.”

“Bu yolcunun atlar için sizinle kavga edeceğinden mi endişe ediyorsunuz?”

“Her türlü zorluktan kaçınmaya çalışıyorum.

“O halde Mösyö Korpanof, bizim için yaptıklarınız ve bize sizinle birlikte yolculuk etme zevkini verdiğiniz için bir kere daha teşekkür etmekten başka yapacak bir şey kalmıyor bize.”

“Zaten birkaç gün içinde Omsk’ta tekrar görüşmemiz mümkün,” diye ekledi Harry Blount.”

“Evet mümkün, doğruca oraya gidiyorum,” diye cevap verdi Mişel Strogof.

“Yolunuz açık olsun Mösyö Korpanof,” dedi Alcide Jolivet bunun üzerine, “Tanrı sizi talikalardan korusun.”

iki muhabir, mümkün olduğunca büyük bir içtenlikle Mişel Strogof ile el sıkışırken dışarıda bir araba gürültüsü duyuldu.

Hemen ardından posta merkezinin kapısı sertçe açıldı ve bir adam göründü.

Bu adam berimin yokuşuydu. Askeri kıyafetli, kırk yaşlarında, iri yapılı, gürbüz, geniş omuzlu, kızıl favorilerine yakışan kalın bıyıkları olan biriydi. Üniformasında hiçbir işaret yoktu. Kemerinde bir süvari kılıcı, elinde kısa saplı bir kırbaç vardı.

Emir vermeye alışmış bir adamın buyurgan tavrıyla seslendi:

“At istiyorum!”

Posta merkezinin sahibi eğilerek cevap verdi:

“Hemen verebileceğim atım yok.”

“Bana hemen lazım.”

“Mümkün değil.”

“Kapıda gördüğüm arabaya koşulmuş atlar ne o halde?”

Posta merkezi sahibi Mişel Strogof'u gösterdi:

“Onlar bu yolcuya ait.”

Adam, itiraz kabul etmez bir tavırla bağırdı:

“Çözün onları!”

Bunun üzerine Mişel Strogof ilerledi.

“Bu atları ben tuttum,” dedi.

“Önemli değil! Onlar bana lazım. Haydi! Acele edin! Kaybedecek zamanım yok!”

Sakin olmaya çalışan Mişel Strogof kendini tutmakta biraz zorlanıyordu:

“Benim de kaybedecek zamanım yok.” Strogof un yanında duran Nadya da sakindi ama içten içe, kaçınmanın daha iyi olacağı bir sahneyle karşı karşıya gelmekten kaygı duyuyordu.

“Yeter!” diye bağırdı yolcu.

Sonra, posta merkezi sahibine dönüp tehditkar bir hareketle bağırdı:

“Şu arabadaki atlar çözülsün ve benim berlinime bağlansın!”

Fena halde canı sıkılmış olan ve kime itaat edeceğini bilemeyen posta merkezi sahibi, yolcunun bu haksız zorlamalarına elbette ki direnmek hakkı olan Mişel Strogofa bakıyordu.

Mişel Strogof bir an terreddüt etti. Dikkatleri üzerine çekebilecek olan podaroşnasım kullanmak istemiyordu, aynı şekilde, atları bu adama bırakarak yolculuğunu geciktirmek ve

öte yandan da, görevini tehlikeye atacak bir kavgaya girmek de istemiyordu.

iki gazeteci, yardım istediği anda ona destek vermeye hazır, Mişel Strogof'a bakıyorlardı.

Mişel Strogof, İrkutsklu basit bir tüccara uygun olacağı gibi, sesini fazla yükseltmeden konuştu:

“Atlarım benim arabamda kalacak.”

Bunun üzerine yolcu Mişel Strogof a doğru ilerledi ve elini omzuna koyup gümbür gümbür bir sesle bağırdı:

“Dernek öyle! Atlarını bana bırakmak istemiyorsun ha?”

“Hayır,” diye cevap verdi Mişel Strogof.

“O halde kim gitmeyi başarabilirse atları o alacak! Kolla kendini, çünkü sana acımayacağım!”

Ve yolcu bunları söylerken, kılıcını hızla kınından çekti ve gardım aldı.

Nadya Mişel Strogof un önüne atıldı.

Harry Blount ve Alcide Jolivet ona doğru ilerlediler.

Mişel Strogof, kendine hâkim olabilmek için kollarım göğsünün üzerinde kavuşturarak basitçe şunları söyledi:

“Dövüşecek değilim.”

“Dövüşecek değil misin?”

“Hayır.”

“Bundan sonra bile mi?” diye bağırdı yolcu.

Ve birilerinin onu tutmasına fırsat kalmadan, kırbacıyla Mişel Strogof un omzuna vurdu.

Bu hakaret karşısında Mişel Strogof sapsarı kesildi. Bu kaba adamı paralayacakmış gibi genişçe açılan elleri yukarı kalktı. Fakat olağanüstü bir gayretle kendine hâkim olmayı başardı. Bir

düello, gecikme anlamına gelmeyecekti, daha da önemlisi belki de görevini tamamlayamamasına sebep olacaktı!.. Birkaç saat kaybetmek daha iyiydi! Evet!.. Ama bu hakareti yutmak!..

Yolcu, sert tavırlarında iyice kabalaşarak tekrarladı:

“Şimdi dövüşecek misin korkak?”

Mişel Strogof kıpırdamıyor ama yolcunun gözlerinin içine bakıyordu:

“Hayır!”

Bunun üzerine adam,

“Derhal atları hazırlayın!” dedi ve salondan çıktı.

Posta merkezi sahibi Mişel Strogof'u, pek de takdir etmediği anlaşılan bir edayla süzdükten sonra omuzlarını silkti ve adamı takip etti.

Bu olayın gazeteciler üzerinde yarattığı etki Mişel Strogof un lehine olamazdı. Hayal kırıklıkları yüzlerinden okunuyordu. Bu yiğit genç adamın kendisine vurulmasına izin vermesi ve böyle bir hakaretin hesabını sormaması anlaşılır şey değildi! Onu selamlamakla yetindiler ve geri çekildiler. Alcide Jolivet Harry Blount’a döndü:

“Ural ayılarının rahatlıkla karnını deşen bir adamdan bunu beklemezdim! Cesaretin de bir yeri ve zamanı olduğu doğru mu acaba? Anlaşılır şey değil bu! Belki de biz, hiçbir zaman serf olmadığımız için anlayamıyoruz!”

Bir saniye sonra duyulan tekerlek ve kırbaç sesleri, arabanın atlarının koşulmuş olduğu berlinin, posta merkezinden hızla uzaklaştığını haber veriyordu.

Hiçbir heyecan göstermeyen Nadya ve hâlâ titremekte olan Mişel Strogof salonda yalnız kalmışlardı.

Kolları hâlâ göğüsünün üstünde kavuşmuş olan çarın ulağı

oturmuştu. Adeta taş kesilmişti. Ancak, erkeksi yüzündeki sarılığın yerini bir kızıllık -ama utanç kızıllığı olamazdı bu- almıştı.

Nadya, böyle bir adamın bu hakareti yutması için çok iyi sebepleri olması gerektiğinden hiç kuşku duymuyordu. Aynen Mişel Strogof'un Nijni-Novgorod polis merkezinde kendisinin yanma geldiği gibi, onun yanma gitti:

"Elini ver ağabey!" dedi.

Ve aynı anda parmağıyla, arkadaşının gözünden akan bir damla gözyaşını bir anne şefkatiyle sildi.

13

GÖREV HER ŞEYDEN ÖNCE GELİR

Nadya, Mişel Strogof'un bütün hareketlerini yönlendiren bir gizli neden olduğunu, kendisinin bilmediği bazı sebeplerden onun kendi istediği gibi davranma hakkı olmadığını ve işte bu yüzden, böyle kahredici bir tahkir karşısında kendi duygularını kahramanca kurban ettiğini anlamıştı.

Nadya Mişel Strogoftan hiçbir açıklama istemedi. Ona uzattığı el, söyleyebileceği her şeyden daha iyi bir cevap değil miydi?

Gece boyunca Mişel Strogof'un ağzını bıçak açmadı. Posta merkezi sahibi, ancak ertesi sabah yeni at temin edebileceğinden gecenin orada geçirilmesi gerekiyordu. Biraz dinlenebilmek için bundan yararlanmak isteyen Nadya'ya bir oda hazırlandı.

Hiç kuşku yok ki genç kız arkadaşının yanından ayrılmamayı tercih ederdi ama onun yalnız kalmaya ihtiyacı olduğunu hissediyordu ve kendisine ayrılan odaya çekilmek üzere ayağa kalktı.

Ancak tam gitmek üzereyken ona iyi geceler dernekten kendini alamadı.

"Ağabey..." diye mırıldandı.

Ama Mişel Strogof bir el hareketiyle onu durdurdu. Nadya'nın göğsü bir iç çekişle doldu, ardından da genç kız salonu terk etti.

Mişel Strogof yatmadı. Bir saat bile uyuyabilecek durumda değildi. Kaba yolcunun kırbacıyla dokunduğu yer alev alev yanıyordu.

Gece duasını bitirirken, "Vatan ve Baba için!" diye mırıldandı.

Bu arada, kendisine vuran adamın kim olduğunu, nereden gelip nereye gittiğini öğrenmek için, önüne geçilmez bir istek duyuyordu. Onun yüzünü ise hafızasına öyle bir kazımıştı ki unutmasına imkan yoktu.

Mişel Strogof posta merkezi sahibini çağırdı.

Eski SibiryalIlardan olan adam hemen geldi. Genç adama biraz tepeden bakarak konuşmasını bekledi.

“Buralı mısın?” diye sordu Mişel Strogof.

“Evet.”

“Atlarımı alan adamı tanıyor musun?”

“Hayır.”

“Daha önce onu hiç görmedin mi?”

“Hiç görmedim!”

“Sence kim olabilir bu adam?”

“Kendisine itaat ettirmesini iyi bilen bir senyör!”

Mişel Strogof'un bakışı SibiryalInın kalbine bir hançer gibi saplandı ama adam gözlerini kırpmadı.

“Benim hakkımda hüküm vermek sana mı düştü?” diye bağırdı Mişel Strogof.

“Evet,” diye cevap verdi SibiryalI, “çünkü böyle bir şeyi basit bir tüccar bile karşılık vermeden kabullenmez!”

“Kırbaç darbesinden mi söz ediyorsun?”

“Kırbaç darbesinden söz ediyorum delikanlı! Sana bunu söyleyecek kadar yaşım da var, gücüm de!”

Mişel Strogof posta merkezi sahibine yanaştı ve güçlü ellerini onun omuzlarına koydu.

Sonra, garipsenecek kadar sakin bir sesle konuştu:

“Yürü git, dostum, yürü git! Öldürebilirim seni!”

Posta merkezi sahibi bu sefer durumu anlamıştı.

“İşte bunu tercih ederim!” diye mırıldandı.

Ve tek bir kelime daha söylemeden çekip gitti.

Ertesi gün, 24 Temmuz’da, sabah saat sekizde, arabaya iki güçlü at koşulmuştu. Mişel Strogof ve Nadya yerlerini aldılar. Her ikisinin de korkunç hatırasını sakladıkları İşim, biraz sonra, yolun bir dönemecinin ardında gözden kayboldu.

Mişel Strogof, o gün içerisinde durduğu çeşitli posta menzillerinde, İrkutsk yolu üzerinde giden berlinin daima kendilerinin önünde olduğunu ve kendisi kadar acelesi olan yolcunun, bozkırı geçerken bir saniye bile kaybetmediğini tespit etti.

Akşam saat dörtte, Abatskaya istasyonundan yetmiş beş verst daha ileride, İrtiş’in başlıca kollarından biri olan İşim Irmağı aşılmıştı.

Bu geçiş, Tobol Irmağı geçişinden biraz daha zor oldu. İşimin akıntısı bu noktada oldukça hızlıydı. Sibirya kışı boyunca bozkırın bütün akarsuları, birkaç ayak kalınlığında donar ve kolayca üzerinden geçilebilir hale gelir, hatta yolcular farkına varmaksızın suyun üzerinden geçerler, çünkü akarsu yatakları bütün bozkırı kaplayan tekdüze geniş beyaz yüzeyin altında kaybolur. Ama yazın, aşılması gereken zorluklar çok daha fazla olabilir.

Sonuçta, Mişel Strogof'un İşim'i geçmesi iki saat sürmüştü ki bu da onun, salcının Tatar istilası hakkında verdiği kaygılandırın haberler kadar canını sıkmıştı.

Salcının anlattıkları şöyleydi:

Feofar Han’ın bazı keşif kolları, Tobolsk eyaletinin güney bölgelerinde, Aşağı İşim’in her iki kıyısında da görülmüştü. Omsk, büyük bir tehdit altındaydı. Kırgızların büyük kabileleri

sınırında Sibirya birlikleriyle Tatarlar arasında bir çarpışma olduğundan söz ediliyordu, ki bu çarpışma, bu noktada çok zayıf olan Rusların lehine olmamıştı. Rus birliklerinin buradan geri çekilmesinin ardından eyaletin köylüleri genel bir göç hareketine başlamıştı. İstilacıların yağma, hırsızlık, kundaklama, katliam gibi korkunç zulümleri anlatılıyordu. Tatarların savaş usulü böyleydi. Dolayısıyla, halk her tarafta Feofar Han'ın öncülerinden kaçıyordu. Mişel Strogof en çok, kasaba ve köylerin boşalmasıyla ulaşım vasıtası bulunamayabileceğinden korkuyordu. Bu yüzden, Omsk'a bir an önce ulaşabilmek için fazlasıyla acele ediyordu. Belki bu şehirden ayrılırken, İrtiş vadisinden inen Tatar keşif kollarıyla arayı açabilir ve İrkutsk'a kadar serbestçe gidebilirdi.

Askeri dilde "İşim zinciri" denen, burçlar ya da küçük ahşap kalelerden oluşan ve yaklaşık dört yüz verstlik (427 km.) bir alan üzerinden Sibirya'nın güney sınırına kadar uzanan zincir, tam arabanın ırmağı geçtiği noktada son buluyordu. Vaktiyle bu küçük tabyalarda, bölgeyi Kırgızlar ve Tatarlara karşı koruyan Kazak müfrezeleri yer alırdı. Ancak Moskova hükümeti, bu kabilelerin mutlak bir itaat altına alındığına kanaat getirince burası boşaltılmıştı ve Kazaklar en faydalı olabilecekleri zamanda hizmet veremez durumdaydılar. Bu küçük tabyaların çoğu kısa süre önce yanıp kül olmuştu, salcıların Mişel Strogofa gösterdiği güney ufku üzerindeki duman dönerek yükseliyor, bu da Tatar keşif kollarının yakınlarda olduğuna işaret ediyordu.

Sal, araba ve atları İşim'in sağ kıyısına bırakır bırakmaz, büyük bir hızla yeniden bozkır yoluna düşüldü.

Saat akşamın yedisiydi. Hava çok kapalıydı. Arada bir yağan fırtına yağmuru tozları bastırarak yolları geçişe daha elverişli hale getiriyordu.

Mişel Strogof İşim'den beri sessizdi. Bununla birlikte Nadya'yı,

durup dinlenmeye fırsat tanımayan bu yolculuğun yorgunluklarından korumak konusunda her zamanki gibi özenliydi ama genç kız halinden hiç şikayet etmiyordu. Elinde olsa atlara kanat takardı. Bir şeyler ona, arkadaşının İrkutsk'a ulaşmak konusunda kendisinden daha fazla acelesi olduğunu söylüyordu. Ve onları İrkutsk'tan ayıran kaç verst vardı daha!

Aynı zamanda Nadya'nın aklına, Omsk'un Tatarlar tarafından istila edilmiş olabileceği ve Mişel Strogof un bu şehirde yaşayan annesinin, oğlunu fazlasıyla kaygılandıracak tehlikeler içinde olması ihtimali de gelmişti ki bu, oğlunun annesinin yanma ulaşmaktaki sabırsızlığını açıklamak için yeterliydi.

Nadya bunun üzerine arkadaşına, bu vahim olayların göbeğinde mahsur kalmış olabilecek olan ihtiyar Marfa'dan söz etmesi gerektiğini düşündü:

"İstilanın başlangıcından bu yana annenden hiç haber aldın mı?" diye sordu.

"Hiçbir haber yok Nadya. Gönderdiği son mektupta iki ay öncesinin tarihi vardı ama bana güzel haberler veriyordu. Marfa güçlü ve cesur bir Sibirya kadınıdır. Yaşına rağmen bütün manevi gücünü koruyor. Acı çekmesini de bilir."

"Onu görmeye gideceğim ağabey," dedi Nadya heyecanla, "mademki sen bana kardeş sıfatını verdin, ben de Marfa'nın kızı sayılırım!"

Mişel Strogof cevap vermediği için Nadya devam etti:

"Belki de annen Omsk'tan ayrılmayı başarmıştır?"

"Belki de, Nadya, hatta umarım Tobolsk'a ulaşabilmiştir. İhtiyar Marfa Tatarlardan nefret eder. Bozkırı iyi tanır, hiçbir şeyden korkusu yoktur, dilerim bastonunu alıp İrtiş kıyılarından aşağı inmiştir. Eyalette bilmediği yer yoktur. Kim bilir kaç kere ihtiyar babamla birlikte bütün memleketi bir uçtan bir uca

dolaştılar, ben daha çocukken kim bilir kaç kere Sibirya çöllerinde onların peşi sıra gittim! Evet Nadya, umarım annem Omsk'tan ayrılmıştır!"

"Onu ne zaman göreceksin?"

"Onu... dönüşte göreceğim."

"Ama eğer annen Omsk'taysa onu kucaklamak için bir saat ayıracaksın herhalde?" "Hayır, onu kucaklamaya gitmeyeceğim!" "Görmeyecek misin onu?"

"Hayır, Nadya!.." diye cevap verdi Mişel Strogof, yüreği sıkışmıştı ve genç kızın sorularına daha fazla cevap veremeyeceğini anladı.

"Nasıl hayır dersin! Ağabey, eğer annen Omsk'taysa onu görmemen için nasıl bir sebep olabilir?"

"Nasıl bir sebep mi Nadya! Bana sebebini mi soruyorsun! Beni korkak durumuna düşüren şu sefil herifin karşısında bile sabırlı davranmamı gerektiren..."

Mişel Strogof bunu bağırarak, öyle garip bir sesle söylemişti ki genç kız bir an için titredi, Mişel Strogof cümlesini bitirememişti.

"Sakin ol ağabey," dedi Nadya en tatlı sesiyle, "bir şey var biliyorum, daha doğrusu hissediyorum! Şu anda senin bütün davranışlarına hâkim olan bir duygu var; ana ile oğulu birbirine bağlayandan daha kutsal bir görev duygusu olmalı bu, eğer böyle bir şey olabilirse tabii!"

Nadya sustu ve o andan itibaren Mişel Strogof un özel durumuyla ilgili olabilecek her türlü konuşma mevzuundan kaçındı. Ortada saygı gösterilmesi gereken bir sır vardı. O da saygi gösterdi.

Ertesi gün, 25 Temmuz'da, İşimin geçilmesinden sonra kat edilen yüz yirmi verstlik bir mesafenin ardından araba, sabahın üçünde Tiukalinsk posta menziline varmıştı.

Atlar hızla değiştirildi. Ancak ilk defa yemşik, Tatar birliklerinin bozkırda cirit attığını ve yolcular, atlar ve arabaların bu yağmacılar için iyi ganimet olacağını söyleyerek biraz zorluk çıkardı.

Mişel Strogof yemşiğin isteksizliğini ancak parayla yenebildi, zira bu durumda da, birçok durumda olduğu gibi podaroşnasını kullanmak istemedi. Telgrafla gönderilmiş olan son ukas Sibirya eyaletlerinde biliniyordu ve bu ukasın hükümlerine itaatten özel olarak muaf tutulmuş bir Rus kesinlikle halkın dikkatini çekecekti; çarın ulağının her şeyden çok kaçınması gereken de buydu. Yemşiğin tereddütlerine gelince, belki rezil adam yolcunun sabırsızlığını kullanarak fazla para sızdırmak istiyordu, belki de gerçekten kötü bir maceradan kaygı duyması için yeterli sebebi vardı.

Araba nihayet yola çıktı ve öyle hızlı gitti ki, öğleden sonra saat üçte, seksen verst uzaklıktaki Kulatsinskoe'ye ulaştı.. Bir saat sonraysa İrtiş kıyılarındaydı. Omsk'a artık yalnızca yirmi verst kalmıştı.

Geniş bir ırmak olan İrtiş, Sibirya'nın, suları Asya'nın kuzeyine doğru akan ana damarlarından biridir. Altay Dağlarından doğar, kıvrılarak güneydoğudan kuzeybatıya akar ve yaklaşık yedi bin verstlik bir yol kat ettikten sora Obi'ye dökülür.

Yılın bu zamanında, Sibirya havzasındaki bütün akarsular kabardığı için İrtiş'in su seviyesi son derece yüksekti. Ayrıca sel gibi gelen şiddetli akıntısı ırmağın geçişini oldukça zorlaştırıyordu. Ne kadar iyi bir yüzücü olursa olsun hiç kimse bu ırmağı geçemezdi. Hatta İrtiş'i salla geçmek bile tehlikeliydi.

Ama diğerleri gibi bu tehlikeler de, her türlü zorluğa göğüs germeye kararlı olan Mişel Strogof ve Nadya'yı bir saniye bile durduramazdı.

Bu arada Mişel Strogof Nadya'ya, öncelikle kendisinin atlar ve

arabayla birlikte sala binerek karşıya geçmesinin daha doğru olacağını söyledi, çünkü bu ağırlığın salın güvenliğini tehlikeye atacağından kaygılanıyordu. Atları ve arabayı karşı kıyıya geçirdikten sonra da gelip Nadya'yı alacaktı.

Nadya bunu reddetti. Sırf kendi güvenliği için, bir saatlik bile olsa herhangi bir gecikmeye sebep olmak istemiyordu.

Arabanın yüklenmesi biraz zorluk çıkardı. Kıyı sular altında kaldığı için sal yeterince yanaşamıyordu.

Ancak yarım saatlik bir çabadan sonra salcı, araba ve üç atı sala yerleştirebildi. Mişel Strogof, Nadya ve yemşik de sala bindikten sonra kıyıdan ayrıldılar.

İlk dakikalarda her şey iyi gitti. İrtiş'in, yukarı tarafta, kıyının sivri bir noktasında kırılan akıntısı bir anafor yaratıyor ve salın kolayca ilerlemesini sağlıyordu. İki salcı kancalar yardımıyla salı büyük bir maharetle idare ediyorlardı ama biraz sonra ortalara geldiklerinde, ırmak yatağı derinleşecek ve salcılara da neredeyse, kancalara omuzlarını dayayacak kadar bile pay kalmayacaktı. Kancaların ucuyla su yüzeyi arasında en fazla bir ayak vardı; bu da işi çekilmez hale getiriyordu.

Salın arka tarafına oturan Mişel Strogof ve Nadya, hâlâ gecikmekten kaygı duydukları için salcıların manevralarını biraz endişeyle izliyorlardı.

"Dikkat!" diye bağırdı salcılardan biri diğerine.

Bu haykırışın sebebi, salın müthiş bir hızla dönerek yeni bir doğrultu kazanmış olmasıydı. Sal bu noktada doğrudan doğruya akıntıya maruz kalıyor ve ırmaktan hızla aşağı iniyordu. Kancaları doğru bir şekilde kullanarak salı suyun kıvrımlarıyla birlikte hareket ettirmek gerekiyordu. Bu yüzden, kancalarının ucunu küpeştenin altındaki çentiklere geçirerek salın yanlamasına yol almasını sağladılar, sal yavaş yavaş sağ kıyıya

doğru ilerliyordu.

Salın, yükleme noktasının beş altı verst aşağısında sağ kıyıya ulaşacağı hesaplanabilirdi ama hayvanlar da insanlar da kazasız belasız karaya çıktıktan sonra bunun bir önemi yoktu.

Salcılar güçlü adamlardı, yüklü bir geçiş parası sözünün de teşvikiyle zaten, bu zorlu İrtiş geçişini en iyi şekilde sağlamaya çalışıyorlardı.

Ancak, öngörmenin imkansız olduğu ve bu şartlar altında ne gayretlerinin ne maharetlerinin işe yarayacağı bir olayı hesaba katmamışlardı.

Mişel Strogof ayağa kalkıp dikkatle ırmağın kaynak tarafına doğru baktığı sırada sal, akıntının ortasında, iki kıyıya hemen hemen eşit uzaklıkta, saatte iki verstlik bir hızla aşağı doğru inmekteydi.

Mişel Strogof, suyun hareketine küreklerin gücünün de eklenmesiyle, akıntının hızla sürüklediği çok sayıda sandal fark etti.

Mişel Strogof un birdenbire yüzü kasıldı, ağzından bir hayret nidası çıktı.

“Ne oldu?” diye sordu genç kız.

Ama Mişel Strogof un cevap vermesine fırsat kalmadan salcılardan biri dehşet dolu bir sesle bağırdı:

“Tatarlar!.. Tatarlar!..”

Bunlar gerçekten de İrtiş’i hızla inen asker dolu sandallardı ve birkaç dakika içinde, onların önünden kaçmak için fazlasıyla ağır yüklenmiş olan salı yakalayacak gibi görünüyorlardı.

Bu manzara karşısında dehşete kapılan salcılar kancalarını ellerinden bırakıp umutsuzluk çığlıkları atmaya başladılar.

“Cesur olun arkadaşlar!” diye bağırdı Mişel Strogof. “Eğer sağ

kıyıya şu sandallardan önce ulaşırsak size elli ruble!”

Bu sözler üzerine yeniden hareketlenen salcılar manevra yaptılar ve akıntıyla birlikte yanlamasına ilerlemeye devam ettiler ama biraz sonra, Tatarlardan kaçamayacakları kesinleşti.

Tatarlar onlara dokunmadan geçecekler miydi? Bu zayıf bir ihtimaldi! Tam aksine bu yağmacılardan sakınmak gerekirdi!

“Korkma Nadya, ama her şeye hazır ol!” dedi Mişel Strogof.

“Hazırım,” diye cevap verdi Nadya.

“Sana söyler söylemez kendini ırmağa atmaya da hazır mısın?”

“Sen söyler söylemez.”

“Bana güven Nadya.”

“Güveniyorum!”

Tatar sandalları artık yalnızca yüz ayaklık bir mesafedeydi. Omsk’ta keşif yapmaya giden Buharalı askerlerin oluşturduğu bir müfrezeyi taşımaktaydılar. Sal kıyıdan hâlâ iki boy mesafedeydi. Salcılar iki kat gayret sarf ediyorlardı. Mişel Strogof da onlara katılmıştı, eline geçirdiği bir kancayı insanüstü bir güçle kullanıyordu. Eğer arabayı karşı kıyıya çıkarıp atları dörtnala koşturursa, bu atlı olmayan Tatarlardan kaçabilmek için biraz şansı vardı.

Ama bunca çaba boşa gitmişti, belli ki!

İlk sandaldaki askerler, “Sarin na kuşu!” diye bağırdılar.

Mişel Strogof, Tatar korsanlarının savaş narasını tanımıştı, buna ancak yüzükoyun yere yatarak cevap verilebilirdi.

Salcılar da, Mişel Strogof da bu ihtara uymadı, bir anda silahlar patladı, atlardan ikisi ölümcül yaralar aldı.

Tam bu sırada bir darbe hisedildi... Sandallar sala yan taraftan yanaşmıştı.

Saldan suya atlamaya hazır durumda olan Mişel Strogof bağırdı:

“Haydi Nadya!”

Genç kız tam onu izleyecekti ki, Mişel Strogof bir mızrak darbesi alarak ırmağa yuvarlandı. Akıntıyla sürüklendi, elini bir an için suyun üzerinde kıpırdattı ve gözden kayboldu.

Nadya bir çığlık kopardı, ama Mişel Strogof un ardından kendisini suya atacak zamanı bulamadan yakalandı ve sandallardan birine kondu.

Kısa bir süre sonra salcıların ikisi de mızrak darbeleriyle öldürülmüştü ve Tatarlar İrtiş akıntısını takip ederek aşağı inerken sal, başıboş bir maceraya doğru gidiyordu.

14

ANA İLE OĞUL

Omsk, Batı Sibirya'nın resmi merkezidir. Aynı adı taşıyan eyaletin en önemli şehri değildir, zira Tomsk daha büyüktür ve nüfusu daha fazladır. Ama Asya Rusyası'nın bu ilk kısmının genel valisi burada bulunur.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Omsk iki ayrı şehirden oluşur, birinde yalnızca hükümet yöneticileri ve memurlar ikamet eder, diğerindeyse, şu anda pek ticaret yapamıyor olsalar da, özellikle SibiryalI tüccarlar bulunur.

Bu şehrin nüfusu yaklaşık olarak on iki on üç bindir. Şehir, küçük kaleciklerle desteklenmiş bir surla savunulur, fakat bu müstahkem surlar toprak olduğu için şehri yeteri kadar koruyamamaktadır. Bunu gayet iyi bilen Tatarlar bu dönemde şehri ele geçirmeye teşebbüs etmiş ve birkaç günlük kuşatmadan sonra da bunu başarmışlardı.

İki bin kişiye inmiş olan Omsk garnizonu kahramanca mücadele etmiş ama emirin birlikleri karşısında bitkin düşünce yavaş yavaş ticaret şehrinden çekilmiş ve yukarı şehre sığınmak zorunda kalmıştı.

Genel vali, onun subayları ve askerleri işte burada kendilerini savunmuşlardı. Evlere ve kiliselere mazgallar açarak Omsk'un yukarı mahallesini bir tür kaleye dönüştürüp, zamanında yardım geleceği konusunda pek de fazla umut taşımadan, bu kendi kendine oluşan "kremlMe o zamana kadar iyi dayanmışlardı. Ancak, İrtiş'ten inen Tatar birlikleri her gün yeni takviye alıyorlardı ve daha da vahimi bu birlikler, vatanına

ihanet etmiş ama çok yetenekli ve her şeye karşı koyabilecek kadar cüretkar bir subay tarafından yönetiliyordu.

Bu subay, Albay İvan Ogaref idi.

Ön saflara gönderdiği Tatar reisleri kadar korkunç olan İvan Ogaref iyi yetişmiş bir askerdi. Asya kökenli annesi dolayısıyla biraz Moğol kanı da taşıdığı için hileyi seviyor, tuzak hazırlamaktan hoşlanıyor, bir sırrı yakalamak ya da bir tuzak kurmak istediğinde hiçbir yola başvurmaktan çekinmiyordu. Tabiatı itibarıyla hilekardı, her tavra ve şekle mükemmelen girebilir, en rezil kılık değişimlerine seve seve başvurur, gereğinde dilenci bile olurdu. Üstelik acımasızdı, yeri geldiğinde bir cellada dönüşürdü. Bu vahşi savaşta Feofar Han, ancak, ona yaverlik edebilecek bir teğmen seviyesinde kalırdı.

Mişel Strogof İrtiş kıyılarına geldiğinde, İvan Ogaref Omsk'u ele geçirmişti bile. Büyük Tatar ordusunun toplandığı Tomsk'a gitmekte acele ettiği için kuşatma altındaki yukarı şehri daha fazla zorluyordu.

Tomsk birkaç günden beri Feofar Han'ın elindeydi. Orta Sibirya'ya hâkim olan istilacılar, işte buradan İrkutsk üzerine yürüyeceklerdi.

İvan Ogaref in asıl hedefi İrkutsk idi.

Bu hainin planı, kendini sahte bir isimle tanıtarak grandükün güvenini kazanmak ve zamanı gelince de şehri ve bizzat grandükü Tatarlara teslim etmekti.

Böyle bir şehir ve böyle bir rehine olduktan sonra, bütün Asya Sibiryası'nın istilacıların eline düşeceği kesindi.

Fakat bilindiği gibi, çar bu komployu öğrenmiş ve bu oyunu bozmak için Mişel Strogof a çok önemli ve acil bir mektup emanet etmişti. Aynı sebeple genç ulağa, istila altındaki bölgeden gizlice geçmesi konusunda sıkı talimatlar verilmişti.

Mişel Strogof, bu görevi buraya kadar sadakatle yerine getirmişti, ama acaba tamamlayabilecek miydi?

Mişel Strogof un aldığı yara ölümcül değildi. Kimseye görünmeden yüzerek sağ kıyıya ulaşmış ve sazlıkların arasına düşüp bayılmıştı.

Ayıldığında bir mujik kulübesinde buldu kendini. Hâlâ hayatta olmasını, onu alıp buraya getiren ve iyileştiren bu mujiğe borçluydu. Ne zamandan beri bu cesur SibiryalInın misafiriydi? Bu konuda hiçbir fikri yoktu. Ama gözünü açar açmaz, üzerine doğru eğilmiş, şefkatli gözlerle kendisine bakan, sakallı bir yüz gördü. Tam nerede olduğunu soracaktı ki, bunu tahmin eden mujik konuşmaya başladı:

“Konuşma dostum, konuşma! Hâlâ çok zayıfsın. Nerede olduğunu, seni buraya, kulübeme getirdiğimden beri neler olup bittiğini anlatacağım.”

Ve mujik Mişel Strogofa şahit olduğu mücadeleyle ilgili olayları; Tatar sandallarının sala saldırışını, arabanın yağmalanışını, salcıların katledilişini anlattı!..

Fakat Mişel Strogof onu dinlemiyordu, elini elbisesinin üzerinde gezdirdi ve imparatorluk mektubunun hâlâ göğsünün üstünde sımsıkı durduğunu fark etti.

Rahat bir nefes aldı ama iş bununla bitmiyordu.

“Yanımda bir genç kız vardı!” dedi.

Misafirinin gözlerindeki endişeyi okuyan mujik hemen cevap verdi:

“Onu öldürmediler! Kendi sandallarına alıp İrtiş’ten aşağı inmeye devam ettiler! Daha önce Tomsk’a götürülen birçoklarına eklenecek fazladan bir esir daha!”

Mişel Strogof cevap veremedi. Elini göğsüne götürüp kalp atışlarını bastırmaya çalıştı.

Bunca şeye rağmen, görev duygusu bütün ruhuna hâkimdi.

“Neredeyim ben?” diye sordu.

“İrtiş’in sağ kıyısında, Omsk’a yalnızca beş verst uzaklıkta,” diye cevap verdi mujik.

“Nasıl bir yara aldım ki böyle yıldırım çarpmışa döndüm? Bir kurşun değil mi bu?”

“Hayır, başına bir mızrak yedin, yaran şimdi kapandı,” dedi mujik. “Birkaç gün dinlendikten sonra yoluna devam edebilirsin. Suya düştün, Tatarlar sana ne dokundular ne de üstünü aradılar, para kesen de hâlâ cebinde.” Mişel Strogof mujiğin elini sıktı. Sonra ani bir gayretle doğrularak sordu:

“Dostum, ne zamandır senin kulübendeyim?”

“Üç gündür.”

“Üç kayıp gün!”

“Üç gündür kendinde değildin!”

“Bana satabileceğin bir atın var mı?” “Gitmek mi istiyorsun?”

“Derhal.”

“Ne atım ne arabam var dostum! Tatarların geçtiği yerde hiçbir şey kalmıyor!”

“Öyleyse bir at bulmak için Omsk’a yürüyerek gideceğim...”

“Birkaç saat, daha dinlen, yola devam etmek için daha iyi durumda olacaksın!”

“Bir saat bile kalamam!”

Misafirinin isteğine karşı çıkmanın faydasız olduğunu mujik anlamıştı:

“Gel öyleyse! Seni ben kendim götüreceğim. Zaten Omsk’ta hâlâ Ruslar çoğunlukta, belki fark edilmeden geçebilirsin.”

“Dostum,” dedi Mişel Strogof, “bana yaptığın bu iyiliklerden

dolayı dilerim Tanrı seni ödüllendirir."

"Ödül mü! Yeryüzünde ancak deliler ödül bekler!"

Mişel Strogof kulübeden çıktı. Yürümeye çalıştığı anda öyle bir gözleri karardı ki, mujik yardım etmese yere yuvarlanacaktı. Ama açık hava onu hemen kendine getirdi. Başına yediği darbeyi yeniden hissetti, neyse ki kürklü başlığı bu darbenin şiddetini biraz azaltmıştı. Güçlüydü, bu kadarcık şeyle yıkılacak adam değildi. Gözlerinin önünde tek bir hedef vardı; ulaşmak zorunda olduğu şu uzaklardaki İrkutsk! Ama Omsk'u hiç durmadan geçmesi gerekiyordu.

"Tanrı annemi ve Nadya'yı korusun!" diye mırıldandı. "Henüz onları düşünmeye hakkım yok!"

Mişel Strogof ile mujik, kısa süre sonra aşağı şehrin tüccar mahallesine geldiler ve askeri işgale rağmen zorluk çekmeden şehre girdiler. Toprak surlar, birçok yerinden yıkılmıştı, açılan gediklerden, Feofar Han'ın ordusunu izleyen hırsızlar içeri dalıyordu.

Omsk'un içinde, sokaklarda, meydanlarda Tatar askerleri kaynaşıyordu ama bir demir yumruğun onları pek de alışık olmadıkları bir disiplin altına aldığı anlaşılıyordu. Her türlü saldırıya karşı kendilerini savunmak için tek tek değil, silahlı gruplar halinde dolaşıyorlardı.

Kampa dönüştürülmüş büyük meydanın üzerinde çok sayıda nöbetçi vardı, iki bin Tatar burada nizami bir açık karargah kurmuştu. Kazıklara bağlanmış ama koşum takılmış olan atlar ilk emirle harekete hazır durumdaydı. Şehirlerin daha zengin, toprakların daha bereketli ve dolayısıyla yağmanın daha verimli olduğu Doğu Sibirya'nın zengin ovalarını tercih edecek olan bu Tatar süvarileri için Omsk, ancak geçici bir durak olabilirdi.

Ticaret şehrinin üzerinde, İvan Ogaref'in şiddetle giriştiği ama

cesurca püskürtülmüş birçok hücumuna rağmen henüz ele geçiremediği yukarı şehir yükseliyordu. Mazgallı surların üzerinde Rusya'nın renklerini taşıyan bayrak dalgalanıyordu.

Mişel Strogof ve rehberi, bayrağı haklı bir gururla selamladılar.

Omsk şehrini çok iyi tanıyan ve rehberini takip eden Mişel Strogof kalabalık sokaklardan geçmekten kaçmıyordu. Tanınmaktan kaygı duyduğu için değildi bu. Bu şehirde onu gerçek adıyla çağırabilecek tek kişi yaşlı annesiydi ama onu görmeyeceğine yemin etmişti ve görmeyecekti. Zaten annesi - bütün kalbiyle dilediği de buydu- belki de bozkırın daha sakin bir bölgesine kaçmıştı.

Mujik, iyi para verildiği takdirde araba ya da at kiralamayı ya da satmayı reddetmeyecek olan bir posta menzili sahibi tanıyordu. Geriye yalnızca şehri terk etmek gibi bir sorun kalıyordu ki, surda açılmış olan gedikler de Mişel Strogof'un şehirden çıkışını kolaylaştıracaktı.

Mujik, misafirini doğruca posta menziline götürürken, Mişel Strogof birdenbire durdu ve kendini bir duvarın arkasına attı.

Bu ani hareket karşısında şaşıran mujik heyecanla sordu:

"Neyin var?"

"Sessiz ol!" diye cevap verdi Mişel Strogof parmağını dudaklarının üzerine götürerek.

Bu sırada, ana meydandan sökün eden bir Tatar müfrezesi, Mişel Strogof ve arkadaşının birkaç dakikadır yürümekte oldukları sokağa girdi.

Yirmi kadar süvariden oluşan müfrezenin başında basit bir üniforma giymiş olan bir subay vardı. Bu subay, bakışlarıyla çabucak etrafı kolaçan etse de, aceleyle geri çekilmiş olan Mişel Strogof'u göremedi.

Müfreze bu dar sokakta hızla ilerliyordu. Ne subay ne de

beraberindekiler halka hiç dikkat etmiyorlardı. Bu zavallı insanlar onların geçişlerine yol açmak için kenara kaçacak zamanı zor buluyorlardı. Birkaç boğuk çığlığa derhal mızrak darbeleriyle cevap verildi ve sokak bir anda boşaldı.

Müfreze gözden kaybolduktan sonra Mişel Strogof mujiğe döndü ve "Bu subay kim?" diye sordu.

Bu soruyu sorarken yüzü bir ölününki gibi sapsarı kesilmişti.

SibiryalI, kin dolu alçak bir sesle cevap verdi:

"İvan Ogaref."

"O haaa!" diye bağırdı Mişel Strogof, sesinde hâkim olamadığı müthiş bir öfke vardı.

Mişel Strogof İşim posta menzilinde kendisine vuran yolcuyu tanımıştı!

Bununla, zihninde bir şey aydınlandı. Bu yolcu ona, doğru dürüst görememiş olduğu halde, Nijni-Novgorod pazarındaki, sözleri kendisini şaşırtan yaşlı Çigan'ı hatırlattı.

Mişel Strogof yanılmıyordu. Bu iki adam, aslında tek bir adamdı. İvan Ogaref, Orta Asya'dan fuar için gelen çok sayıdaki yabancının arasında, uğursuz planım tamamlayabilmek için buluşacağı adamlarını aramaya geldiği Nijni-Novgorod'dan, Çigan kılığında Sangarre'nin kafilesine karışarak ayrılabilmişti. Sangarre ve Çiganlar onun ücretli ve sadık casuslarıydılar. Geceleyin fuar meydanında, Mişel Strogof un manasını ancak şimdi anlayabildiği tuhaf sözleri söyleyen oydu, Çingene kafilesiyle birlikte Kafkas'ın güvertesinde yolculuk eden oydu, Ural Dağları üzerinde Kazan'dan İşim'e giden diğer yolu kullanarak Omsk'a gelen oydu, şimdi burada kumandan olan oydu.

İvan Ogaref Omsk'a geleli henüz üç gün olmuştu ve eğer İşim'deki şu uğursuz tesadüf, kendisini üç gün İrtiş kıyılarında

alıkoyan şu olay olmamış olsaydı, Mişel Strogof muhakkak ki İrkutsk yolunda ondan çok daha ileride olacaktı!

Ve kim bilir, istikbaldeki ne çok felaket önlenmiş olacaktı!

Her halükarda Mişel Strogof'un, İvan Ogareften her zamankinden daha fazla kaçınması ve ona hiç görünmemesi gerekiyordu. Onunla yüzleşmenin zamanı geldiğinde, bütün Sibirya'nın hâkimi dahi olsa onu bulmasını bilirdi.

Mujikle birlikte şehrin içinden geçerek posta merkezine geldiler. Gece olduğunda surdaki gediklerin birinden Omsk'tan ayrılmak zor olmayacaktı. Ancak, eski arabanın yerini dolduracak bir araba satın almak imkansızdı. Ne kiralık ne satılık tek bir araba bile yoktu. Ama artık Mişel Strogof arabaya ihtiyaç duymuyordu ki! Artık -ne yazık ki- yalnız yolculuk edecek değil miydi? Tek bir at ona yeterdi ve neyse ki bu atı bulabildi. Bu uzun yol yorgunluklarına dayanabilecek güçlü bir attı ve iyi bir binici olan Mişel Strogof onunla iyi bir ikili oluşturabilirdi.

Yüksek bir ücret ödenen at birkaç dakika sonra yola çıkmaya hazırdı.

Saat dört olmuştu. Surları aşmak için geceyi beklemek zorunda olan Mişel Strogof, Omsk sokaklarında görülmek istemediği için posta merkezinde kaldı ve kendisine yiyecek bir şeyler söyledi.

Posta merkezinin salonuna insan akıyordu. Rusya garlarında da durum böyleydi, son derece kaygılı olan şehir sakinleri, yeni haber alabilmek için buralara koşuyordu. Yakında, Feofar Han'ın Tatarlarının elindeki Tomsk'u geri almak üzere Moskova kuvvetlerinin bu şehre geleceği söyleniyordu.

Mişel Strogof hiç lafa karışmıyor ama söylenenlere dikkatle kulak kabartıyordu.

Ansızın bir çığlıkla, ruhunun derinliklerine saplanan bir çığlıkla titredi, kulağına çarpan söz şuydu:

“Oğlum!”

Annesi, ihtiyar Marfa, karşısındaydı! Titreyerek ona gülümsüyordu! Kollarını açtı!

Mişel Strogof ayağa kalktı. Onun kollarına atılacaktı...

Görev bilinci ve bu esef verici karşılaşmanın hem annesi hem de kendisi için taşıdığı ciddi tehlike onu birdenbire durdurdu. Kendine öylesine hâkimdi ki, yüzünün tek bir kası bile kıpırdamadı.

Salonda yirmi kişi vardı. Bunların arasında casuslar olabilirdi, hem Marfa Strogof un oğlunun çarın ulaklarından olduğu şehirde bilinmiyor muydu?

Mişel Strogof kıpırdamadı.

“Mişel!” diye bağırdı annesi.

“Siz kimsiniz hanımefendi?” diye sordu

Mişel Strogof, konuşmaktan çok kekeleyerek.

“Kim miyim? Bunu mu soruyorsun! Artık anneni tanımıyor musun evladım?”

“Yanılıyorsunuz!..,, diye cevap verdi Mişel Strogof, soğuk bir edayla. “Benzettiniz herhalde.”

İhtiyar Marfa onun üzerine yürüdü, gözlerini gözlerine dikti ve şöyle dedi:

“Sen Piyer ve Marfa Strogof un oğlu değil misin?”

Mişel Strogof annesini doya doya kucaklayabilmek için canını verebilirdi!.. Ama bunu yaparsa, kendisini, annesini, görevini ve yeminini tehlikeye atmış olurdu!.. Annesinin saygıdeğer yüzündeki tarifi imkansız sıkıntıyı görmemek için gözlerini kapattı ve tamamıyla kendine hâkim bir vaziyette, kendisine uzanan titrek ellere dokunmamak için ellerini geri çekti.

Birkaç adım geri çekilerek cevap verdi:

“Ne dernek istediğinizi anlamıyorum, hanımefendi.”

“Mişel!” diye bağırdı tekrar ihtiyar anne.

“Adım Mişel değil! Hiçbir zaman da sizin oğlunuz olmadım! Ben Nikolay Korpanof'um, İrkutsk’ta tüccarım!..”

Ve Mişel Strogof salonu hızla terk ederken, şu sözler son bir kere daha yankılandı: “Oğlum! Oğlum!”

Mişel Strogof son bir gayretle çıkıp gitti. Yaşlı annesinin, bir sandalyenin üzerine neredeyse hareketsiz yığıldığını görmemişti. Ama posta merkezi sahibi ona yardım etmek için yanma gelirken yaşlı kadın yeniden ayağa kalktı. Zihninde ani bir şimşek çaktı. Oğlu, kendisini inkar etsin, öyle mi! Bu imkansızdı. Biraz önce gördüğü kesinlikle kendi oğluydu ve eğer onu tanımadıysa, tanımak istemediği, tanımaması gerektiği içindi, yani bu şekilde davranması için çok önemli bir sebebi olmalıydı! Annelik duyguları kabaran Marfa Strogof, tek bir düşünceye takılıp kaldı: “İstemeden onun mahvına mı sebep olacağım?”

“Ben delirdim!” dedi kendisine soru soranlara, “Gözlerim beni yanılttı! Bu delikanlı benim oğlum değil! Sesi de onun sesi değildi! Bunu düşünmeyelim artık! Sonunda her tarafta onu görmeye başlayacağım.”

Aradan on dakika geçmemişti ki bir Tatar subayı posta merkezine girdi:

“Marfa Strogof kim?”

Yaşlı kadın öyle sakin bir ses tonu ve yüz ifadesiyle cevap verdi ki, biraz önceki olaya şahit olanlar neredeyse onu tanımayacaklardı: “Benim.”

“Gel,” dedi subay.

Marfa Strogof emin adımlarla Tatar subayını takip ederek posta merkezinden çıktı.

Birkaç saniye sonra Marfa Strogof büyük meydandaki, açık karargahta, bu sahnenin bütün ayrıntılarından derhal haberdar edilmiş olan İvan Ogaref'in karşısındaydı.

Durumdan şüphelenen İvan Ogaref ihtiyar SibiryalIyı bizzat sorgulamak istemişti. Sert bir sesle sordu:

"Adın ne?"

"Marfa Strogof."

"Oğlun var mı?"

"Evet."

"Çar ulağı mı?"

"Evet."

"Nerede?"

"Moskova'da."

"Ondan haber almıyor musun?"

"Hayır."

"Ne zamandır?"

"iki aydır."

"Birkaç dakika önce, posta merkezinde,

oğlum diye çağırdığın genç adam kimdi öyleyse?"

"Oğlum zannettiğim genç bir SibiryalI. Şehir yabancılarla dolduğundan bu yana oğlum zannettiğim onuncu kişi bu! Her yerde onu gördüğümü sanıyorum!"

"Bu adam Mişel Strogof değil miydi yani?" "Değildi."

"Gerçeği itiraf edinceye kadar sana işkence yaptırabileceğimi biliyor musun kocakarı?" "Gerçeği söyledim, işkence sözlerimi değiştirmeyecek."

İvan Ogaref ikinci defa sordu:

“Bu Sibiryalı Mişel Strogof değil miydi?” Marfa Strogof ikinci defa ona cevap verdi: “Hayır! Tanrı’nın bana verdiği oğul gibi bir oğlu dünyadaki hiçbir şey için inkar etmem, edeceğimi mi sanıyorsunuz?”

İvan Ogaref, kendisine meydan okuyan yaşlı kadına pis pis baktı. Bu genç SibiryalInın onun oğlu olduğundan şüphe etmiyordu. Oğul annesini inkar ettikten sonra anne de oğlunu inkar ediyorsa, bunun ancak çok önemli bir sebebi olabilirdi.

İvan Ogaref'in, Nikolay Korpanof takma adı altında kendini saklayan kişinin bir vaziteyle görevlendirilmiş, çarın ulağı Mişel Strogof olduğundan artık hiç şüphesi kalmamıştı. Onun için önemli olan, bu vazifenin ne olduğunu öğrenmekti. Mişel Strogof'un takibi için derhal emir verdikten sonra Marfa Strogof a döndü:

“Bu kadın Tomsk’a götürülsün.”

Ve askerler onu hoyratça sürüklerken dişlerinin arasından şunu da ekledi.

“Zamanı gelince ben bu yaşlı cadıyı konuşturmasını bilirim!”

15

BARABA BATAKLIKLARI

Mişel Strogof'un posta menzilini böyle aniden terk etmesi gayet hayırlı olmuştu, İvan Ogaref'in emirleri şehrin bütün çıkışlarına iletilmiş ve Omsk'tan çıkamaması için bütün posta menzillerine Mişel Strogof'un eşkali yollanmıştı. Ama o, surdaki gediklerin birinden çıkmıştı bile, atı bozkır üzerinde koşuyordu ve hemen takip edilmemiş olduğu için kaçmayı başarabilirdi.

Mişel Strogof 29 Temmuz'da, akşam saat sekizde Omsk'tan ayrılmıştı. Bu şehir, Moskova-İrkutsk yolunun hemen hemen ortasındaydı, eğer Mişel Strogof Tatar kollarının önünde gitmek istiyorsa oraya on gün içinde ulaşmalıydı. Onu annesiyle karşı karşıya getiren acıklı tesadüf el betteki sırrına ihanet etmişti. İvan Ogaref artık İrkutsk'a giden bir çar ulağının Omsk'tan geçtiğini biliyordu. Bu ulağın taşıdığı haber son derece önemli olmalıydı. Mişel Strogof artık, kendisini ele geçirmek için her şeyi yapacaklarını biliyordu.

Ama bilmediği, bilemeyeceği bir şey vardı ki o da, Marfa Strogof un İvan Ogaref'in elinde olduğu ve belki de, oğlunu birdenbire karşısında görünce engel olamadığı davranışını hayatıyla ödeyeceğiydi! Ve iyi ki bilmiyordu bunu! Bu yeni felakete dayanabilir miydi?

Kendini yiyip bitiren hummalı sabırsızlığı atma da sezdiren Mişel Strogof ondan tek bir şey istiyordu; onu daha hızlı koşum hayvanlarıyla değiştirebileceği bir posta menziline kendisini bir an önce ulaştırmalıydı.

Gece saat on iki olduğunda yetmiş versti geride bırakmıştı,

Kulikovo istasyonunda durdu. Ama burada korktuğu başına geldi, ne at bulabildi ne de araba. Bazı Tatar müfrezeleri büyük bozkır yolundan geçmişti. Köylerde de, posta merkezlerinde de her şey ya çalınmış ya da müsadere edilmişti. Hatta Mişel Strogof'un, atı ve kendisi için yiyecek bir şeyler bulabilmesi bile çok zor olacaktı.

Mişel Strogof'un bu atla idare etmesi gerekiyordu, çünkü onu bir yenisiyle ne zaman ve nasıl değiştirebileceğini bilmiyordu. Bununla beraber, İvan Ogaref'in peşinden gönderdiği süvarilerle mümkün olduğu kadar arasını açmak için ilerlemeye karar verdi. Bir saat dinlendikten sonra bozkır üzerinde yoluna devam etti.

O âna kadar hava şartları, çarın ulağının yolculuğunu kolaylaştıracak kadar iyiydi. Sıcaklık, dayanılabilir bir düzeydeydi. Bu dönemde çok kısa süren ve ayın bulutların ardından süzülen ışığıyla yarı aydınlık olan gece yolların rahatça kullanılmasını sağlıyordu. Zaten Mişel Strogof yolundan emin bir adam olarak, hiçbir şüphe ve tereddüt taşımaksızın ilerliyordu. Kafasını meşgul eden acı verici düşüncelere rağmen, zihnindeki fevkalade açıklığı koruyor ve sanki hedefi ufukta görünüyormuş gibi, bu hedefe doğru gidiyordu. Yolun bazı dönemeçlerinde bir saniyeliğine duruyorsa bu, atının biraz olsun soluklanması içindi. Onu bir saniyeliğine hafifletmek için ayağını yere basıyor ve kulağını toprağa dayayarak, bozkırda dörtnala giden at olup olmadığını anlamak amacıyla sesleri dinliyordu. Şüpheli bir ses duymazsa ilerlemeye devam ediyordu.

Ah, keşke bütün Sibirya aylarca süren kutup gecesine gömülmüş olsaydı! Mişel Strogof, daha güvenli yol alabilmek için bunu arzuluyordu.

30 Temmuz'da, sabah saat dokuzda, Mişel Strogof Turumof istasyonunu geçti ve bataklık Baraba bölgesine girdi.

Burada, üç yüz verstlik bir alan üzerinde doğanın getirdiği zorluklar son derece büyüktü. Mişel Strogof bunu biliyordu, ama aynı zamanda, bunların üstesinden gelebileceğini de biliyordu.

Kuzeyden güneye, altmışıncı ve elliikinci enlemler arasında uzanan bu geniş Baraba bataklıkları, ne Obi'ye ne İrtiş'e doğru yol bulabilen bütün yağmur sularının toplandığı yerdir. Bu geniş çukurluk tamamıyla killi, dolayısıyla su geçirmez olduğundan sular burada birikir ve sıcak mevsim boyunca burayı geçilmesi çok zor bir bölge haline getirir.

Bununla birlikte İrkutsk yolu buradan geçer ve güneşin kötü kokulara yol açtığı su birikintilerinin, göllerin, bataklıkların ortasından devam ederek, yolculara son derece yorucu ve çoğunlukla da çok tehlikeli bir yol sunar.

Kışın soğuk, sıvı olan her şeyi katılaştırdığında, kar zemini düzleştirip çürümüş kokular yayan buharları dondurduğunda, kızaklar kolayca ve korkusuzca Barabanın sertleşmiş kabuğu üzerinden kayıp gidebilirler. Av hayvanının bol olduğu bu bölgede sıklıkla, zerdevaların, samurların ve kürkleri çok aranan değerli tilkilerin peşinde avcılar dolaşırdı. Ama yazın bataklık yeniden çamurlu, hastalık yayıcı ve hatta su seviyesi çok yüksek olduğunda geçilemez hale gelir.

Mişel Strogof, muazzam Sibirya sürülerinin beslendiği şu kısa bozkır çimeninin artık görünmediği bir kesekli çayırın ortasına atını sürdü. Burası artık uçsuz bucaksız bir çayır değil, ağaçsı bitkilerden oluşan bir tür dev koruydu.

Çimenlerin boyu beş altı ayağı buluyordu. Nem ve yaz sıcağının dev boyutlar kazandırdığı otlar bataklık bitkilerinin yerini almıştı. Bu otların başlıcaları, karmakarışık bir ağ, içinden çıkılmaz bir kafes oluşturan sazlar ve kamışlardı ki bunların arasına serpilmiş, canlı renkleriyle dikkat çeken binlerce çiçek içinde, kokuları, topraktan yükselen buğuya karışan zambaklar

ve süsenler göz alıyordu.

Mişel Strogof bu saz korusu içinde dörtnala gidiyor, yolun kenarlarındaki bataklıklardan görünmüyordu. Kocaman otlar onun boyundan daha yüksekti ve geçişi ancak, yolun kenarından havalanarak yaygaracı gruplar halinde gökyüzünün derinliklerine dağılan su kuşlarının uçuşundan anlaşılabiliyordu.

Bununla birlikte yol gayet düzgündü. Bataklık bitkilerinin kalın örtüsünün arasından dümdüz uzanıyor, içlerinden bazıları boyları ve enlerinin uzunluğu itibarıyla göl sıfatını hak eden geniş su birikintilerinin yılankavi kıyılarını dolaşıyordu. Başka bazı yerlerdeyse yol, bir köprü üzerinden değil ama kalın kil tabakalarıyla döşeli, kalasları bir uçurumun üzerine atılmış çok zayıf bir tahta gibi titreyen platformların üzerinden geçiyor, buralarda durgun sulardan kaçınmak mümkün olmuyordu. Bu platformlardan bazıları iki üç yüz ayak boyunca uzanıyor ve çok kereler yolcular, en azından kadın yolcular buralardan geçerken deniz tutmasına benzer rahatsızlıklar yaşıyorlardı.

Mişel Strogof, toprak ister sert olsun ister ayağının altında çöksün hiç durmadan yol alıyor, çürük kalasların arasındaki çukurların üzerinden atlıyordu, ama ne kadar hızlı giderlerse gitsinler, ne at ne de binicisi bu bataklık toprakları yağma eden çift kanatlı haşaratın sokmasından kurtulabiliyor tardı.

Baraba'yı yazın geçmek zorunda olan yolcular, at kılından bir maske ve bunun ucuna tutturulan, çok ince demir tellerden örülmüş, omuzları kapatan bir zırhlı gömlek bulundurmaya özen gösterirler. Bu önlemlere rağmen bu bataklıklardan, yüzü, boynu ve elleri kırmızı noktalarla kalbura dönmeden çıkabilen pek azdır. Burada atmosfer ince iğnelerle kaplı gibidir ve insana, bu çift kanatlıların mızraklarından korunmak için bir şövalye zırhı bile yeterli olmayacakmış gibi gelir. Bu uğursuz bölgede

insanoğlu, sivrisineklerle, böceklerle, atsinekleriyle ve hatta gözle görülemeyen ama iğneleri şiddetle hissedilen, en sağlam SibiryalI avcıların bile dayanamadığı milyarlarca mikroskobik haşereyle amansız bir mücadele halindedir.

Mişel Strogof'un bu zehirli böceklerden biri tarafından sokulan atı sanki böğrüne binlerce mahmuz saplanıyormuş gibi sıçrıyordu. Çılgın bir kudurmuştuk haliyle sürükleniyor, kendini kaybediyor, kuyruğuyla böğrüne vurarak, hızlı koşusuyla çektiği acıyı hafifletmeye çalışarak, müthiş bir süratle verst üstüne verst aşıyordu.

Atın ani duruşları, haşerelerin iğnelerinden kaçmak için sıçrayışları sırasında attan düşmemek için Mişel Strogof kadar iyi bir binici olmak gerekiyordu. Geçici bir anestezinin etkisiyle fiziksel acıya neredeyse duyarsızlaşmış olan Mişel Strogof, ne pahasına olursa olsun, yalnızca hedefine ulaşmak arzusuyla yaşıyor ve bu şuursuz koşuda gözü tek bir şey görüyordu, yolu hızla arkada bırakmak.

Sıcak dönemlerde sağlığa bu kadar zararlı olan Baraba bölgesinin herhangi bir insan topluluğuna sığmak olabileceği kimin aklına gelirdi?

Ancak yine de gerçek buydu. Uzaktan uzağa, dev sazların arasında birkaç küçük Sibirya köyü görülüyordu. Hayvan derilerine bürünmüş ve yüzleri, reçineye bulanmış kursakla örtülü erkekler, kadınlar, çocuklar, yaşlılar cılız koyun sürülerini otlatıyor ama böceklerin saldırısından korumak için onları, gece gündüz yaktıkları, dev bataklığın üzerine yavaş yavaş sert bir duman yayan yaş odun ocaklarının yanında tutuyorlardı.

Mişel Strogof atının yorgunluktan kırıldığını ve yere yıkılmak üzere olduğunu hissedince bu sefil köycüklerin birinde durdu ve kendi yorgunluğunu unutup, zavallı hayvanın böceklerin soktuğu yerlerini Sibirya usulünce sıcak iç yağıyla ovdu; sonra

ona bol miktarda ot verdi ve ancak atını tımar edip bütün ihtiyaçlarını giderdikten sonra kendini düşünebildi. Biraz ekmek ve et yiyerek, birkaç bardak kvas içerek gücünü topladı. Bir ya da en fazla iki saat sonra bütün hızıyla yeniden, sonu gelmez İrkutsk yoluna koyuldu.

Turumoftan sonraki doksan verst böylece aşıldıktan sonra Mişel Strogof, 30 Temmuz akşamı saat dörtte, bütün yorgunluklara duyarsız bir halde Elamsk'a ulaştı.

Burada atını bir gece dinlendirmesi gerekti. Gayretli hayvan bu yolculuğa daha fazla devam edemezdi.

Diğer yerlerde olduğu gibi Elamsk'ta da hiçbir ulaşım aracı yoktu. Araba ya da at daha önceki şehirlerde neden yoksa burada da aynı sebeplerden yoktu.

Küçük bir şehir olan Elamsk'a Tatarlar henüz uğramamıştı ama şehir neredeyse tamamen boşalmıştı, çünkü güneyden istila edilmesi çok kolay, kuzeyden yardım alması çok zordu. Bu yüzden posta menzili, polis merkezi, hükümet konağı yukarıdan gelen emir üzerine boşaltılmış; bir taraftan resmi görevliler, diğer taraftan göç etmek durumunda kalan ahali, Baraba'nın merkezindeki Kamsk'a çekilmişlerdi.

Mişel Strogof atını on iki saat boyunca dinlendirebilmek için geceyi Elamsk'ta geçirmek zorunda kalmıştı. Kendisine Moskova'da yapılan tavsiyeleri hatırlıyordu; Sibirya'yı tanınmadan geçerek her ne olursa olsun İrkutsk'a varmalı ama hızlı gitmek uğruna yolculuğun başarısını tehlikeye atmamalıydı; sonuç itibarıyla, elindeki son ulaşım vasıtasına iyi bakmak zorundaydı.

Ertesi gün, Baraba yolu üzerinde, on kilometre geride ilk Tatar keşif kollarının görüldüğü haberi geldiği sırada Mişel Strogof Elamsk'tan ayrıldı ve yeniden bataklık bölgede ilerlemeye başladı. Yolun zemininin düz olması geçişi kolaylaştırıyor ama

kıvrımlı olması da mesafeyi uzatıyordu. Üstelik küçüklü büyüklü su birikintileriyle dolu bu aşılması imkansız bölgede düz bir hat takip etmek üzere yoldan ayrılmak mümkün değildi.

Daha sonraki gün, 1 Ağustos'ta, öğle vakti

Mişel Strogof, yüz yirmi verst daha ilerideki Spaskoe kasabasına ulaştı, saat ikideyse Pokrovskoe'de mola verdi.

Elamsk'dan yola çıktığından beri fena halde yorulan atın bir adım daha atacak hali kalmamıştı.

Burada Mişel Strogof, bu mecburi dinlenmeyle günün geri kalan kısmını ve bütün geceyi kaybetmek durumunda kalmıştı. Ama ertesi sabah yeniden yola çıkıp yarı yarıya sular altında kalmış olan toprak üzerinde yol alarak, yetmiş beş verstlik bir mesafe kat ettikten sonra akşam saat dörtte Kamsk'a ulaştı.

Burada arazi değişmişti. Küçük Kamsk kasabası, ikametin imkansız olduğu bir bölgenin ortasında sağlık koşulları uygun ve ikamete elverişli bir ada gibidir. Baraba'nın tam merkezinde bulunmaktadır. Burası, Kamsk'tan geçen İrtiş Irmağı'nın bir kolu olan Tom Kanalı sayesinde sağlıklı hale gelmiş ve bulaşıcı hastalık yayan bataklıklar zengin otlaklara dönüşmüştü. Bununla birlikte bu iyileşme henüz, sonbahar boyunca bu şehirde ikameti tehlikeli kılan ateşli hastalıkların tam olarak önünü alabilmiş değildi. Ama yine de, bataklık kokularının eyaletin başka kısımlarından kaçırdığı Baraba yerlileri sığınmak için buraya geliyorlardı.

Tatar istilasının yarattığı göç dalgası, henüz bu küçük Kamsk şehrinin boşalmasına sebep olmamıştı. Şehir ahalisi muhtemelen Baraba'nın ortasında kendilerini güvenlikte sayıyorlar ya da en azından, doğrudan tehdit altında kalırlarsa kaçacak zamanı bulabileceklerini düşünüyorlardı.

Mişel Strogof, buradan yeni haberleri almak istediyse de hiçbir

şey öğrenememişti. Bu sözde İrkutsk tüccarının gerçek kimliğini bilseydi, valinin kendisi, ondan bilgi almaya gelirdi. Aslında Kamsk konumu itibarıyla, Sibirya toplumunun ve onu sarsan vahim olayların dışında gibiydi.

Zaten Mişel Strogof ya hiç ortada görünmüyor ya da çok az görünüyordu. Fark edilmiyor olmak artık ona yetmiyor, görünmez olmak istiyordu. Geçmişin tecrübeleri onun, bugün ve gelecek için çok daha temkinli davranmasına sebep oluyordu. Mişel Strogof hep kenarda köşede duruyor, kasabanın sokaklarında dolaşmıyor, hatta geldiği handan dışarı adımını bile atmak istemiyordu.

Mişel Strogof Kamsk'ta bir araba bulabilir ve böylece Omsk'tan beri kendisini taşıyan atı daha rahat bir ulaşım aracıyla değiştirebilirdi. Ama iyice düşündükten sonra, bir araba almanın dikkatleri üzerine çekeceğinden endişe etti. Şu anda Tatarların elinde olan, hemen hemen İrtiş vadisini takip ederek Sibirya'yı kesen hattı geçmediği sürece şüpheye yol açmak istemiyordu.

Zaten zahmetli bir geçiş olan Baraba yolunu tamamlamak, kendisini doğrudan doğruya tehdit eden herhangi bir tehlike anında bataklık arazide kaçmak, peşindeki atlılarla arasındaki mesafeyi açmak, gereğinde en sık kamış ormanlarının arasına dalmak için at elbette ki arabadan daha iyiydi. Daha sonra, Tomsk'un hatta Krasnoyarsk'ın ötesine geçince, Doğu Sibirya'nın önemli merkezlerinden birinde, neyin daha uygun olacağını yeniden düşünecekti.

Atma gelince, onu bir başkasıyla değiştirmeyi aklının ucundan bile geçirmiyordu. Bu gözüpek hayvana bağlanmıştı. Ondan nasıl yararlanacağını biliyordu. Omsk'tan onu satın almakla çok isabetli bir iş yapmıştı ve onu bu posta merkezine getirmiş olan cömert mujik kendisine büyük bir hizmet vermişti. Zaten

Mişel Strogof'un atma bu kadar bağlandığı gibi, at da yavaş

yavaş böyle bir yolculuğun yorgunluklarına alışıyor görünüyordu ve binicisi, birkaç saat dinlenmek şartıyla atının istila altındaki eyaletlerin ötesine kadar gideceğini umabilirdi.

Mişel Strogof, 2 Ağustos'u 3 Ağustos'a bağlayan gece boyunca, şehir girişinde bulunan, fazla gidenin gelenin olmadığı, can sıkıcı ve meraklı kişilerden uzak bir hana kapandı.

Atının bütün ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra yorgunluktan bitkin bir halde yattı fakat ancak bölük pörçük bir uyku uyuyabildi. Sayısız hatıra, sayısız endişe aynı anda beynine hücum ediyordu. Yaşlı annesinin hayali ve tamamıyla korumasız olarak ardında kalan genç ve cesur yol arkadaşının yüzü art arda aklından geçiyor ve çoğu zaman tek bir düşüncede birbirine karışıyordu.

Sonra yeniden, tamamlamaya yemin ettiği görevi aklına geliyordu. Moskova'dan yola çıktığından bu yana, görevinin ne kadar önemli olduğunu giderek daha iyi görüyordu. Ayaklanma son derece vahimdi ve Ogaref'in suç ortaklığı bunu daha da tehlikeli hale getiriyordu. Mişel Strogof ne zaman imparatorluk mührüyle kapalı mektuba -kuşkusuz bunca felaketin devasını, savaş altında parçalanan bütün bir memleketin selametini taşıyan bu mektuba- baksa, bozkırın içine atılmak, onu İrkutsk'tan ayıran mesafeyi kuş uçuşuyla aşmak, engellerin üstünden geçebilmek için kartal olmak, saatte yüz verstlik hızla havada yol alabilmek için fırtına olmak, nihayet, grandükün karşısına çıkıp ona, "Altes, çar hazretleri tarafından!" diye haykırabilmek için adeta vahşi bir arzu duyuyordu.

Mişel Strogof, ertesi sabah saat altıda, o gün içinde, Kamsk ile Ubinsk köyü arasındaki seksen verstlik (85 km.) mesafeyi aşmak niyetiyle yeniden yola koyuldu. Yirmi verst gittikten sonra yeniden, hiçbir tarafında kuru yer bulunmayan ve toprağın çoğunlukla bir ayak derinliğinde suyla kaplı olduğu Baraba

bataklığına geldi. Bu şartlar altında yolu bulabilmek çok zordu ama son derece ihtiyatlı davranması sayesinde hiçbir kaza olmadan bu bölgeyi geçti.

Mişel Strogof Ubinske gelince, bütün gece dinlenmesi için atını bıraktı çünkü ertesi gün, Ubinsk ile Ikulskoe arasındaki yüz verstlik mesafeyi hiç durmaksızın kat etmek istiyordu.

Şafakla birlikte yola çıktı ancak maalesef bu bölgede Baraba'nın toprağı giderek daha da berbat hale geliyordu.

Ubinsk ile Kamakova arasında, birkaç hafta önce çok fazla yağmur yağmış ve bu yağmur suları bu dar çukurda, sanki su geçirmez bir küvetteymişçesine öylece kalmıştı. Hatta bu sonu gelmez su birikintileri ve göller ağında hiçbir kesinti yoktu. Bu göller arasında, coğrafi tasniflere alınmayı hak edecek kadar kayda değer olan ve Çince bir isim taşıyan Çang boyunca, yirmi verstten daha uzun bir mesafe kat etmek çok büyük zorluklar getirdi. Burada Mişel Strogof un sabırsızlığı bile bazı gecikmeleri engelleyemedi. Kamsk'ta araba almamakla akıllılık etmişti çünkü atı, hiçbir aracın geçemeyeceği yerlerden geçiyordu.

Akşam saat dokuzda Ikulskoe'ye gelen Mişel Strogof, bütün gece burada kaldı. Baraba'nın bu kayıp kasabası savaştan tamamıyla habersizdi. Eyaletin bu bölgesi, konumu itibarıyla, biri Omsk diğeri Tomsk üzerine yürüyen Tatar kollarının ikiye ayrıldığı yerde bulunduğu için istilanın dehşetini şimdiye kadar yaşamamıştı.

Doğal zorluklar sonunda azalmaya başlamıştı, eğer herhangi bir gecikme olmazsa Mişel Strogof ertesi günden itibaren Baraba'dan ayrılmış olacaktı. Kolivan'a kadar yüz yirmi beş verst (133 km.) daha aştıktan sonra daha rahat bir yola ulaşabilecekti.

Bu önemli kasabaya vardığında, Tomsk'a kadar önünde bir o kadar daha mesafe olacaktı. O zaman durum değerlendirmesi yapacak ve büyük bir ihtimalle, gelen haberler doğruysa Feofar

Han'ın elinde olan bu şehrin etrafından dolaşmaya karar verecekti.

Ikulskoe, Karguins gibi Mişel Strogof un ertesi gün geçtiği kasabalar, Tatar kollarının çok zor manevra yaptığı Baraba'da bulundukları için nispeten sakindi. Fiziksel olarak çekinilecek hiçbir engelin olmadığı zengin Obi kıyılarında Mişel Strogof insanlardan korkmak durumunda kalmayacak mıydı? Bu gayet muhtemel görünüyordu. Bununla birlikte, eğer gerekirse İrkutsk yolundan çıkmakta tereddüt etmeyecekti. Bozkır üzerinde yolculuk etmekle elbette ki bütün kaynaklardan uzak kalmak tehlikesini göze almış olacaktı. Orada ne doğru düzgün bir yol ne şehir ne köy vardı. Yalnızca kıyıda köşede kalmış çiftlikler ya da kuşkusuz konuksever ama fakir insanların yaşadığı ve içinde ancak zaruri şeylerin bulunabileceği basit kulübeler olabilirdi. Ama yine de tereddüt etmenin sırası değildi.

Nihayet Mişel Strogof, Kargatsk istasyonunu da geçtikten sonra, akşam saat üç buçuğa doğru Baraba'nın son çukurlarını da geride bıraktı ve sert ve kuru Sibirya toprağı yeniden atının nalları altında çınlamaya başladı.

Mişel Strogof 15 Temmuz'da Moskova'dan ayrılmıştı. O güne, 5 Ağustosa kadar, İrtiş kıyılarında kaybedilen yetmiş saat de dahil olmak üzere, yola çıkışının üzerinden yirmi bir gün geçmişti.

İrkutsk'a daha bin beş yüz verst vardı.

16

SON BİR GAYRET

Mişel Strogof, Baraba'nın ötesinde uzayan bu ovalarda bazı kötü tesadüflerden çekinmekte haklıydı. Nalların altında ezilmiş tarlalar Tatarların buradan geçtiğini gösteriyordu ve bu barbarlar için de, Türkler hakkında söylenen şeyin aynısı söylenebilirdi: "Türkün geçtiği yerde bir daha ot bitmez!"

işte bu yüzden Mişel Strogof bu bölgeden geçerken son derece tedbirli olmak zorundaydı. Ufuktan yükselen duman kıvrımları, kasaba ve köylerin hâlâ yanmakta olduğu endişesini yaratıyordu. Bu yangınlar öncü birlikler tarafından mı çıkarılmıştı yoksa emirin orduları şimdiden eyaletin son sınırlarına kadar ilerlemiş miydi? Feofar Han bizzat Yeniseisk hükümetinde mi bulunuyordu? Mişel Strogof bunu bilmiyordu ve bu konuda kesin bir bilgi edinmeden hiçbir şeye karar veremezdi.

Memleket öylesine terk edilmişti ki bilgi almak için tek bir SibiryalI bile bulamadı.

Mişel Strogof, bu tamamıyla ıssız yol üzerinde iki verst ilerledi. Sağa sola bakıyor, terk edilmemiş bir ev arıyordu. Girdiği bütün evler bomboştu.

Bu sırada, ağaçların arasında hâlâ dumanı tüten bir kulübe fark etti. Oraya yaklaşınca, evin birkaç adım önünde, etrafı ağlayan çocuklarla çevrili yaşlı bir adam gördü. Muhakkak ki ihtiyarın kızı ve çocukların annesi olan genç bir kadın yere diz çökmüş, bu felaket sahnesine dehşet dolu gözlerle bakıyordu. Birkaç aylık bir çocuğu emziriyordu, muhtemelen yakında onun

için sütü kalmayacaktı. Bu ailenin etrafında her şey, yıkıntı ve mahrumiyetten ibaretti!

Mişel Strogof yaşlı adamın yanma gitti.

“Bana cevap verebilir misin?” diye sordu ciddi bir sesle.

“Söyle,” diye cevap verdi ihtiyar.

“Tatarlar buradan geçti mi?”

“Evet, evim alevler içinde olduğuna göre!”

“Ordu muydu yoksa bir müfreze mi?”

“Ordu, göz alabildiğine bütün tarlalarımız tahrip edildiğine göre!”

“Komutanları emir miydi?..”

“Emirdi, Obi suları kızıla döndüğüne göre!”

“Feofar Han Tomska girdi mi?”

“Şimdi Tomsk’ta.”

“Tatarlar Kolivan’ı ele geçirdiler mi biliyor musun?”

“Hayır, geçirmediler, Kolivan henüz yanmadığına göre!”

“Teşekkür ederim dostum, sen ve ailen için yapabileceğim bir şey var mı?”

“Hiçbir şey yok.”

“Hoşçakal.”

“Güle güle.”

Mişel Strogof, teşekkür etmeye dahi mecali olmayan talihsiz kadının dizleri üzerine yirmi beş ruble bıraktı ve atma atlayıp kısa bir süre için kesintiye uğramış olan ilerleyişine devam etti.

Artık bildiği bir şey vardı, o da ne pahasına olursa olsun Tomsk’tan geçmemesi gerektiğiydi. Tatarların henüz girmediği Kolivan’a gitmek mümkündü. Uzun bir yol için yanma yeterince

ihtiyaç maddesi alması gerekiyordu. Obi'yi geçtikten sonra Tomsk'un etrafını dolaşmak için İrkutsk yolunun dışına çıkmaktan başka yapılabilecek bir şey yoktu.

Mişel Strogof, karar verdiği bu yeni güzergahta bir saniye bile tereddüt etmemeliydi. Tereddüt etmedi ve atma hızlı ve düzenli bir tempo vererek kırk verst sonra Obi'nin sol kıyısında son bulacak olan yolu takibe koyuldu. Irmağı geçmek için bir sal bulabilecek miydi, yoksa tekneleri yakıp yıkan Tatarlar yüzünden yüzerek geçmek zorunda mı kalacaktı? Zamanı geldiğinde görecekti bunu.

Artık tükenmiş olan atma gelince, ondan, ne kadar gücü kaldıysa hepsini bu son aşama için kullanmasını istedi, Kolivan'da onu bir başka atla değiştirmek zorunda kalacaktı. Çok geçmeden hayvanın, altında yıkılıp gideceğini hissediyordu. Kolivan yeni bir başlangıç noktası olacaktı çünkü bu şehirden itibaren Mişel Strogof un yolculuğu yeni şartlar altında devam edecekti. Yakılıp yıkılmış olan bölgeden geçerken daha büyük zorluklarla karşılaşacaktı ama Tomsk'tan kurtulduktan sonra, istilacıların henüz tahrip etmedikleri Yeniseisk üzerinden tekrar İrkutsk yoluna girebilirdi, amacına birkaç gün içinde ulaşmalıydı.

Oldukça sıcak bir günün ardından sonunda gece olmuştu. Gece yarısı bozkır koyu bir karanlıkla örtüldü. Güneşin batışıyla tamamen durmuş olan rüzgar yerini sakin bir havaya bırakmıştı. Issız yolun üzerinde yalnızca atın nal sesleri ve binicisinin ona güç vermek için söylediği birkaç söz duyuluyordu. Karanlığın içinde, yolun dışına çıkmamak için son derece dikkatli olmak gerekiyordu çünkü yolun bitiminden itibaren su birikintileri ve Obi'ye dökülen küçük akarsularla kaplıydı arazi. Mişel Strogof, tebdili elden bırakmadan mümkün olduğu kadar hızlı ilerliyordu. Onun karanlığı delen mükemmel gözleriyle akıllı

atının dikkati uyum içindeydi.

Mişel Strogof atından inip yolun istikametini tam olarak tespit etmeye çalışırken, batıdan gelen anlaşılmaz bir mırıltı duyar gibi oldu. Bu, kuru toprak üzerinde dolaşan bir atın nal sesleri gibiydi. Şüpheye mahal yoktu. Bir ya da iki verst geriden, düzenli aralıklarla toprağı döven nal sesleri geliyordu.

Mişel Strogof kulağını yola dayadı ve büyük bir dikkatle dinlemeye başladı.

"Omsk yolundan gelen bir süvari müfrezesi bu," dedi kendi kendine, "sesler arttığına göre hızlı gidiyorlar. Acaba Rus mu bu gelenler yoksa Tatar mı?"

Mişel Strogof dinlemeye devam etti.

"Evet, hızla geliyor bu süvariler! On dakikaya kalmaz burada olurlar! Benim atım onları geçemeyecek. Eğer gelenler Ruslarsa onlara katılırım. Eğer Tatarlarsa onlardan kaçmak lazım! Ama nasıl? Bu bozkırın ortasında nereye saklanacağım?"

Mişel Strogof etrafına bakındı ve keskin gözleri, yolun sol tarafında, yüz adım ileride, karanlığın içine gizlenmiş bir kütle keşfetti.

"Şurada küçük bir koru var," dedi kendi kendine, "oraya saklanabilirim ama eğer bu süvariler orayı ararlarsa kendimi ele vermiş olurum, fakat başka seçeneğim yok! İşte, işte geliyorlar!"

Birkaç saniye sonra Mişel Strogof atını yularından tutarak yolun geçit verdiği küçük bir karaçam korusuna girdi. Sazlar ve fundalıklarla ayrılan çukurlar ve su birikintileri arasında her taraf ağaçlarla doluydu.

Her iki tarafta da arazi geçişe müsait değildi ve müfreze büyük İrkutsk yolunu takip ettiğine göre, bu küçük korunun önünden geçip gitmeliydi.

Mişel Strogof karaçamların arasına atıldı, kırk adım kadar

ilerledikten sonra bu küçük koruyu yarım daire biçiminde kesen bir akarsu kenarında durmak zorunda kaldı.

Öyle yoğun bir karanlık vardı ki, bu küçük koru inceden inceye araştırılmadığı sürece Mişel Strogof'un görülme tehlikesi yoktu > Atını suyun kıyısına kadar getirip bir ağaca bağladı, sonra da korunun sınırına kadar geri dönerek neler olacağını görmek için beklemeye başladı.

Mişel Strogof tam karaçamların arkasına gizlenmişti ki, karanlığın arasında, orda burda kımıldayan ışık noktalarıyla birlikte belli belirsiz bir ışık seçilir oldu.

“Meşaleler!” dedi Mişel Strogof kendi kendine.

Ve bir yabani gibi korunun en sık tarafına doğru kaydı.

Nal sesleri koruya yaklaştıkça yavaşlamaya başladı. Bu süvariler, yoldaki en ufak kıvrımları dahi görebilmek niyetiyle mi yolu aydınlatıyorlardı?

Mişel Strogof kaygılanmaya başlamıştı, içgüdüsel olarak akarsu kıyısına kadar ilerledi, icabında suya dalmaya hazırdı.

Müfreze korunun hizasına gelince durdu. Süvariler atlarından indiler. Aşağı yukarı elli kişiydiler. On kadarının elinde yolu geniş bir ışınla aydınlatan meşaleler vardı.

Mişel Strogof bazı hazırlıklardan, hiç beklenmeyen iyi bir tesadüf eseri olarak müfrezenin koruyu araştırmak gibi bir niyetinin olmadığını, burayı atların dinlenmesi ve adamların yemek yemesi için kullanmak istediklerini anladı.

Dizginleri çıkarılan atlar, toprağı örten kalın ot tabakasından otlamaya başlamışlardı bile. Süvarilere gelince, yol kenarlarına yayıldılar ve sırt çantalarındaki yiyecekleri paylaşmaya koyuldular.

Mişel Strogof soğukkanlılığını koruyarak uzun otların arasından süzüldü, onları görmeye ve duymaya çalışıyordu.

Bu müfreze Omsk'tan geliyordu. Tataristan'da hâkim ırk olan ve tipleri Mogollara benzeyen Özbek süvarilerden oluşuyordu. Boyları ortanın üstünde, sert ve vahşi hatlara sahip olan bu adamlar, başlarına siyah koyun derisinden bir tür başlık olan kalpak, ayaklarına uzun topuklu, uçları ortaçağ ayakkabıları gibi sivri sarı botlar giymişlerdi. Ham pamukla astarlanmış basma kumaştan paltoları kırmızı şeritli deri bir kuşakla sıkılmıştı. Savunma için kalkanları, saldırı için kılıçları, bıçakları ve eyer kayışına asılmış tüfekleri vardı. Parlak renkli keçe harmaniler omuzlarını örtüyordu.

Korunun sınırında serbestçe dolaşan atlar da binicileri gibi Özbek ırkındandı. Meşalelerin karaçam dalları arasında parlayan güçlü ışığında açıkça görülüyordu bu. Türkmen atlarından biraz daha küçük ama Tanrı vergisi bir güce sahip olan bu hayvanlar dörtnaldan başka yürüyüş bilmezler.

Bu müfreze bir "pençebaşı55 yani elli kişilik bir gücün komutanı tarafından kumanda ediliyordu, -onun emri altında da bir "delibaşı5"yani on kişilik gücün komutanı bulunuyordu. Miğfer ve yarım-zırh giymiş olan bu iki subay, rütbelerinin ayrıcı bir işareti olarak, eyer kayışlarına asılı küçük birer borazan taşıyorlardı.

Pençebaşı uzun bir yolun yorgunluğunu taşıyan adamlarını dinlendirmek zorunda kalmıştı. Adamlar çene çalarak koruda bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, iki subaysa, AsyalIların çok kullandıkları, haşhaşın özünü oluşturan "beng55 yani kenevir yaprağı içiyorlardı. Mişel Strogof göze görünmeden onları duyuyor, Tatarca konuştukları için ne söylediklerini anlayabiliyordu.

Bu konuşmanın ilk kelimelerinden itibaren Mişel Strogof dikkat kesildi ve fazlasıyla heyecanlandı.

Kendisinden söz ediliyordu.

“Şu çarın ulağı bizden bu kadar ileride olamaz,” dedi pençebaşı, “ama bu Baraba yolundan başka bir yol kullanması da imkansız.”

“Omsk’tan ayrılmış olduğunu ne biliyoruz?” diye cevap verdi dehbaşı. “Belki de hâlâ şehirde bir evde saklanıyor?”

“Dilerim gerçekten de öyledir! Eğer öyleyse Albay Ogaref'in bu ulağın taşıdığı mesajın yerine ulaşacağından kaygı duymasına gerek kalmayacak!”

“Bu adamın SibiryalI olduğu söyleniyor,” diye devam etti dehbaşı, “eğer öyleyse bölgeyi iyi tanıyor olmalı, daha sonra geri dönmek üzere İrkutsk yolundan ayrılmış olması mümkün!”

“Bu durumda ondan önde olmalıyız,” diye cevap verdi pençebaşı, “çünkü onun gidişinin üzerinden daha bir saat bile geçmeden Omsk’tan ayrıldık ve atlarımız bütün hızıyla en kısa yoldan gitti. Yani, ya bu adam Omsk’ta kaldı ya da biz, geri dönüş yolunu kesecek şekilde ondan daha önce Tomsk’a ulaşacağız, her iki durumda da o İrkutska ulaşamayacak.”

“Şu Sibiryalı ihtiyar çok güçlü bir kadın, muhakkak ki onun annesi!” dedi dehbaşı.

Bu cümlenin üzerine Mişel Strogof'un kalbi yerinden fırlayacak gibi çarpmaya başladı.

“Evet,” diye cevap verdi pençebaşı, “şu sözde tüccarın, oğlu olmadığı konusunda iyi ısrar etti ama artık çok geçti, Albay Ogaref ona inanmadı ve söylediği gibi, zamanı geldiğinde bu yaşlı cadıyı konuşturmayı iyi bilir.”

Her kelime Mişel Strogof'un yüreğine bir hançer gibi saplanıyordu! Çarın ulağı olduğu anlaşılmıştı! Kendisini takip etmek üzere bir süvari müfrezesi gönderilmişti, mutlaka yolunu keseceklerdi! Ve en büyük ızdırap! Annesi Tatarların elindeydi ve zalim Ogaref, canı istediğinde onu konuşturmak için zor kullanabilirdi!

Mişel Strogof çok iyi biliyordu ki bu güçlü Sibiryalı kadın konuşmayacaktı ve bu, hayatına malolacaktı!..

Mişel Strogof, İvan Ogaref ten, şimdiye kadar nefret ettiğinden daha fazla nefret edebileceğını tahmin etmezdi. Yüreğinden yeni bir kin dalgası yükseliyordu. Ülkesine ihanet eden alçak, şimdi de annesine işkence yapmakla tehdit ediyordu!

İki subay arasında devam eden konuşmadan Mişel Strogof'un anladığı kadarıyla, Kolivan yakınlarında, kuzeyden gelen Moskova birlikleriyle Tatar birlikleri arasında küçük bir çatışma olmuştu. Obi'nin aşağı kısmından Tomsk üzerine yürüyen iki bin kişilik küçük bir Rus birliği olduğu bildirilmişti. Eğer bu doğruysa bu birlik, Feofar Han'ın kalabalık güçleriyle karşılaşınca muhakkak ki yok edilecek ve İrkutsk yolu tamamen istilacıların eline geçecekti.

Kendisi hakkındaysa Mişel Strogof, pençebaşının sözlerinden, başına ödül konduğunu ve ölü veya diri yakalanması için emir verildiğini öğrendi.

Hal beyleyken, İrkutsk yolu üzerinde derhal Özbek süvarilerin önüne geçmesi ve Obi'yi onlarla kendisinin arasına alması gerekiyordu. Fakat bunun için askerlerin molası sona ermeden önce kaçmalıydı.

Mişel Strogof, verdiği kararı uygulamak için hazırlanmaya başladı.

Aslında askerlerin molası fazla uzayamazdı; pençebaşı, Omsk'tan bu yana atlarını değiştirmemiş oldukları halde, Mişel Strogof ile aynı ölçüde ve onunla aynı sebeplerden yorgun olan adamlarına bir saatten fazla istirahat vermek niyetinde değildi.

Dolayısıyla kaybedecek bir saniye bile yoktu. Saat sabahın biriydi. Küçük korudan ayrılıp yola koyulmak için şafağın yakında dağıtacağı karanlıktan faydalanmak gerekiyordu.

Ancak, gecenin karanlığı işleri kolaylaştırdığı halde, böyle birkaçışın başarılı olması neredeyse imkansızdı.

Hiçbir şeyi tesadüfe bırakmak istemeyen Mişel Strogof kendisine düşünmek için zaman verdi ve lehine ve aleyhine olan durumları dikkatle değerlendirdi.

Bulundukları yerin konumundan şöyle bir sonuç çıkardı: Büyük yolun kirişini çizdiği karaçamlardan oluşan bir kemerin bulunduğu korunun arka tarafından kaçmasına imkan yoktu. Bu kemerin kıyısından geçen su yalnızca derin değil, aynı zamanda oldukça geniş ve çok çamurluydu. Uzun sazlar buradan geçişi tamamıyla imkansız hale getirmekteydi. Bu bulanık suyun altında, ayak basacak bir nokta bulunmayan balçıklı bir bataklık olduğu hissediliyordu. Ayrıca, akarsuyun ötesinde toprak, hızlı birkaçışı zorlaştıracak şekilde çalılıklarla kesiliyordu. Bir kere emir verildi mi, Mişel Strogof sonuna kadar takip edilecek ve bir süre sonra etrafı çevrilecek, kaçınılmaz olarak Tatar süvarilerinin eline düşecekti.

Sonuçta kullanılabilecek tek bir yol vardı, o da anayoldu. Korunun kenarından dolaşarak anayola çıkmaya çalışacak, dikkat çekmeden ve fark edilmeden çeyrek verst kadar ilerlemeyi deneyecekti; Obi kıyılarına geldiğinde düşüp ölecek bile olsa atının son gücünü de kullanacak, sonra da salla ya da bu önemli ırmağı geçmek için hiçbir ulaşım aracı bulamazsa yüzerek karşıya geçecekti, işte Mişel Strogof un yapması gereken buydu.

Tehlike karşısında gücü ve cesareti on katına çıkmıştı. Hayatı için, görevi için, ülkesinin şerefi için, hatta belki de annesinin selameti için bu işe atılıyordu. Tereddüt edemezdi, harekete geçti.

Kaybedilecek bir saniye bile yoktu. Müfrezenin adamları arasında bir hareketlenme başlamıştı bile. Birkaç süvari yolun bayır kısmında, korunun kenarında gidip geliyorlardı. Diğerleri

hâlâ ağaçların dibinde yatıyorlardı ama atları artık yavaş yavaş korunun orta kısmında toplanıyordu.

Mişel Strogof önce atını bu atlardan biriyle değiştirmeyi düşündü, ama sonra haklı olarak onların da kendi atı kadar yorgun olduklarını hatırlattı kendine. Ona bunca hizmet vermiş, kendisinden emin olduğu atma güvenmek en iyisiydi. Fundalığın uzun çalılıkları arasına saklanmış olan bu cesur hayvan Özbeklerin gözünden kaçmıştı. Zaten Özbekler de son sınırına kadar korunun içlerine girmemişlerdi.

Mişel Strogof, atların arasından sürünerek, yere uzanmış olan atının yanma yaklaştı. Onu okşadı, usulca konuştu, gürültü etmeden ayağa kaldırmayı başardı.

Tam bu sırada şartlar çok uygundu; tamamen tükenmiş olan meşaleler sönmüştü ve en azından karaçamların altı yeterince karanlıktı.

Mişel Strogof, dizginleri takıp eyer ve üzengi kayışlarını kontrol ettikten sonra usulca atının dizginlerini çekmeye başladı. Akıllı hayvan, kendisinden ne istendiğini anlamışçasına en ufak bir kişneme sesi çıkarmadan uslu uslu sahibini takip etti.

Bununla birlikte, Özbek atlarından bazıları kafalarını dikip yavaş yavaş korunun sınırına doğru ilerlediler.

Mişel Strogof, yaklaşmaya kalkacak ilk Tatar süvarisinin beynini dağıtmak üzere sağ elini tabancasının üstünde tutuyordu. Ama neyse ki kimsenin dikkatini çekmedi ve korunun sağa kıvrılarak yolla buluştuğu köşeye ulaştı.

Mişel Strogof'un niyeti, görünmemek için eyere mümkün olduğu kadar geç oturmaktı, yani korudan iki yüz adım ilerideki dönemeci geçtikten sonra.

Fakat ne yazık ki, tam Mişel Strogof korunun sınırını aşacakken, bunu sezen Özbek atlarından biri kişneyerek yola

fırladı.

Atın sahibi onu yakalamak için koştuğu sırada, şafağın ilk ışıkları arasında belli belirsiz bir siluet fark etti ve bağırdı:

“Dikkat!”

Bu haykırış üzerine bütün askerler ayağa kalkıp yola doğru atıldılar.

Mişel Strogof'un atma atlayıp onu dörtnala sürmekten başka çaresi kalmamıştı.

Müfrezenin iki subayı öne çıkmış adamlarını harekete geçiriyorlardı.

Ama Mişel Strogof eyerin üzerine atlamıştı bile.

Tam bu sırada bir patlama duyuldu ve Mişel Strogof bir kurşunun paltosunu sıyırıp geçtiğini hissetti.

Başını arkaya çevirmeden, silaha silahla cevap vermeden atını iki ayağıyla birden mahmuzlayıp müthiş bir sıçrayışla korunun kenarını aştı ve doludizgin Obi yönüne doğru gitmeye başladı.

Özbek atlarının koşumları çıkarılmıştı, dolayısıyla, müfrezenin süvarileriyle arayı biraz açabilecekti; ama süvariler de onun peşinden yola koyulmakta gecikmediler ve Mişel Strogof, korudan ayrılmasının üzerinden on dakika bile geçmeden, yavaş yavaş kendisine yaklaşan atların seslerini duydu.

Gün ağarmaya başlamıştı ve uzun güneş ışınları altında her şey görünür hale geliyordu.

Mişel Strogof başını arkaya çevirdi ve süvarilerden birinin hızla kendisine yaklaşmakta olduğunu fark etti.

Bu süvari dehbaşıydı. Çok iyi ata binen bu subay müfrezenin başında gidiyordu ve kaçağı yakalamak üzereydi.

Mişel Strogof durmaksızın tabancasını ona doğrulttu ve eli hiç

titremeden nişan aldı. Göğsünün ortasından vurulan Özbek subay yere yuvarlandı.

Ancak diğer süvariler onu yakından takip ediyorlardı ve dehbaşının yanında oyalanmadan, kendi kendilerine sövüp sayarak, mahmuzlarını atlarının böğrüne bastırarak yavaş yavaş Mişel Strogof ile aralarındaki mesafeyi kısaltıyorlardı.

Mişel Strogof yarım saat boyunca Tatar silahlarının menzilinden uzak kalabildi ama atının zayıfladığını hissediyor ve her saniye, ayağı bir engele çarptığı anda bir daha kalmamak üzere düşeceğinden korkuyordu.

Henüz güneş ufkun üstünde yükselmemiş olduğu halde ortalık artık iyiden iyiye aydınlanmıştı.

İki verst ileride, oldukça aralıklı birkaç ağacın sınırladığı soluk bir çizgi uzanıyordu.

Bu, güneybatıdan kuzeydoğuya doğru neredeyse toprak seviyesinde akan ve vadisi bozkırdan ibaret olan Obi idi.

Birçok kere Mişel Strogof'un üzerine tüfekle ateş edilmiş ama ıskalanmıştı ve birçok kez Mişel Strogof kendisini çok yakından sıkıştıran süvarilerin üzerine tabancasını boşaltmak zorunda kalmıştı. Her seferinde bir Özbek, arkadaşlarının kudurgan haykırışları arasında yere yuvarlanıyordu.

Ama bu kovalamaca ancak Mişel Strogof'un aleyhine bitebilirdi. Atı daha fazla gidebilecek durumda değildi, yine de onu ırmağın kenarına kadar sürüklemeyi başarabilmişti.

Bu sırada Özbek müfrezesi onun yalnızca elli adım gerisindeydi.

Mutlak bir ıssızlık içindeki Obi'de, ırmağın karşı kıyısına geçmeye yarayacak ne bir sal ne bir tekne vardı.

"Haydi benim cesur atım!" diye bağırdı Mişel Strogof. "Haydi! Son bir gayret!"

Ve bu noktada yarım verst genişliğinde olan ırmağa atıldı.

Güçlü akıntıyla mücadele etmek son derece zordu. Atın ayağını basabileceği bir yer yoktu. Büyük bir hızla, sel gibi akan suları bir dayanak noktası olmaksızın karşılamak zorundaydı. Bunlara meydan okumak, Mişel Strogof için, bir cesaret mucizesini gerçekleştirmekti.

Suya atılmakta tereddüt eden süvariler ırmak kıyısında durmuşlardı.

Ama tam bu sırada, pençebaşı tüfeğini doğrultup daha şimdiden akıntının ortasına gelmiş olan kaçağa dikkatle nişan aldı, tetiği çekti ve Mişel Strogof'un böğründen vurulan atı, sahibinin altında sulara gömüldü.

Hayvan ırmağın sularında kaybolurken Mişel Strogof kendini üzengilerden kurtarmaya çalıştı. Sonra, dolu gibi yağan kurşun yağmurunun ortasında, tam zamanında suya daldı ve ırmağın sağ kıyısına ulaşmayı başararak Obi kıyısındaki sazların arasında kayboldu.

17

AYETLER VE ŞARKILAR

Mişel Strogof nispeten güvendeydi, ama yine de durumu hâlâ korkunçtu.

Ona şimdiye kadar cesurca hizmet etmiş olan sadık hayvanı ırmağın sularına gömülmüştü, yolculuğuna nasıl devam edebilirdi?

İstilanın harabeye döndürdüğü, emirin keşif kollarının tarumar ettiği bir memlekette, ulaşması gereken hedeften hâlâ çok uzakta, yiyeceksiz içeceksiz yayan gidiyordu.

Mişel Strogof, bir anda aklına üşüşüveren bütün zayıflık gerekçelerine cevap verir gibi kendi kendine haykırdı: "Tanrının yardımıyla başaracağım! Tanrı kutsal Rusya'yı korusun!" Mişel Strogof artık Özbek süvarilerinin menzili dışındaydı. Süvariler onu ırmağın içinde takibe cesaret edememişlerdi, zaten suların içinde kaybolduktan sonra Obi'nin sağ kıyısına çıktığını görmediklerinden boğulduğunu zannetmiş olmalıydılar.

Ama Mişel Strogof, dev boyutlu sazların arasından süzülerek, biraz zorlukla da olsa kıyının daha yüksek kesimlerine ulaşmıştı, suların taştığı yerde birikmiş olan kalın balçık tabakası kıyıya çıkışı zorlaştırıyordu.

Mişel Strogof, sağlam toprağa ayak bastıktan sonra ne yapması gerektiğini düşünmek için durdu, istediği her şeyden önce Tatar işgali altındaki Tomsk'tan uzak durmaktı. Bununla birlikte, bazı kasabalara uğraması gerekiyordu, at bulabileceği bir posta menziline ihtiyacı vardı. Bir at bulduktan sonra, işgal edilen yolların dışından ilerleyecek ve ancak Krasnoyarsk yakınlarına

geldiğinde tekrar İrkutsk yoluna girecekti. Eğer acele ederse, bu noktadan itibaren yolu serbest bulacağını ümit ediyordu, böylece Baykal Gölü eyaletlerinin güneydoğusuna inebilecekti.

Mişel Strogof, öncelikle yönünü tayin etmekle işe başladı.

Obi'nin akış yönünde, iki verst ileride, hafif bir tepenin üzerinde küçük bir şehir kademeli bir şekilde yükseliyordu. Yeşil ve altın sarısı renklerde Bizans tarzı kubbeleri olan birkaç kilise, gökyüzünün gri fonu üzerinde yandan görünüyordu.

Burası, Kamsk'taki ve diğer şehirlerdeki memurların ve görevlilerin, yaz boyunca Baraba'nın sağlıksız ikliminden kaçarak sığındıkları Kolivan'dı. Çarın ulağının aldığı haberlere göre, Kolivan henüz istilacıların eline geçmemiş olmalıydı. İki kola ayrılan Tatar birlikleri soldan Omsk üzerine, sağdan Tomsk üzerine yürümüş, arada kalan toprakları ihmal etmişlerdi.

Mişel Strogof'un basit ve mantıklı planı, Obi'nin sol kıyısındaki Özbek süvarileri gelmeden Kolivan'a ulaşmaktan ibaretti. Orada, değerinin on katını ödemek zorunda kalsa bile giyecek ve at edinecek, güney bozkırı üzerinden İrkutsk yoluna çıkacaktı.

Saat sabahın üçüydü. Fazlasıyla sakin olan Kolivan civarı tamamıyla terk edilmiş gibi görünüyordu. Kırsal bölge halkı, muhakkak ki karşı koyamayacağı istiladan kaçarak kuzeye, Yeniseisk eyaletlerine çekilmişti.

Mişel Strogof Kolivan'a doğru hızlı adımlarla ilerlerken kulağına uzaklardan patlama sesleri geldi.

Durdu ve hava tabakalarını sarsan boğuk gümbürtüleri net bir biçimde duydu, ardından daha cansız çıtırtılar geliyordu, Mişel Strogof yanılıyor olamazdı:

"Top tüfek sesleri bunlar!" dedi kendi kendine. "Küçük Rus birliği Tatar ordusuyla mı çatışıyor yoksa? Kolivana onlardan önce varmam konusunda Tanrı yardımcım olsun!"

Mişel Strogof yanılmıyordu. Biraz sonra, patlama sesleri yavaş yavaş arttı ve arkada, Kolivan'ın sol tarafında, ufkun üzerinde bir duman tabakası yoğunlaşmaya başladı, bunların gri bulutlar değil, top ateşinin yarattığı kalın beyazımsı kıvrımlar olduğu açıkça görülüyordu.

Obi'nin sol tarafındaki Özbek süvarileri muhaberenin sonucunu beklemek için durmuşlardı.

Diğer kıyıda Mişel Strogof un kaygılanmasını gerektirecek hiçbir şey yoktu. Şehre doğru hızla yürüyordu.

Bu sırada patlamalar iki katına çıkmış ve hissedilir derecede yakınlaşmıştı. Bu bariz bir şekilde seri top atışlarıydı. Bu sırada duman, rüzgarın etkisiyle havada yükseliyordu ve savaşçıların hızla güneye doğru ilerlediği belliydi. Kolivan, kuzey yönünden saldırıya uğramış olmalıydı. Acaba Ruslar şehri Tatar birliklerine karşı savunacak ve Feofar Han'ın askerlerinden geri almaya çalışacaklar mıydı? Bunu bilmeye imkan yoktu. Mişel Strogof için esas sıkıntı da buradaydı.

Kolivan'a yarım verst kalmıştı ki, şehrin evleri arasından bir top mermisi geçti ve bir kilisenin çan kulesi, toz duman ve alevler ortasında yıkıldı.

Yoksa muharebe Kolivan'da mı oluyordu? Mişel Strogof durup düşünmek zorunda kaldı, bu durumda Ruslar ve Tatarlar şehrin sokaklarında çarpışıyorlardı. O halde buraya sığınmanın sırası mıydı? Mişel Strogof orada yakalanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmayacak mıydı, Kolivan'dan da Omsk'tan kaçtığı gibi kaçabilecek miydi?

Bütün bu ihtimaller Mişel Strogof un kafasını kurcalıyordu. Tereddüt içindeydi, bir an için durdu. Yürüyerek dahi olsa, güneye ve doğuya doğru ilerleyerek Diaşinsk ya da bir başka kasabaya gitmek ve orada ne pahasına olursa olsun bir at edinmek daha iyi değil miydi?

Yapılacak tek şey buydu, Mişel Strogof hemen Obi kıyılarından ayrılıp Kolivan'ın sağ tarafına yöneldi.

Bu sırada patlamalar son derece şiddetliydi. Biraz sonra şehrin sol tarafından alevler yükselmeye başladı. Yangın Kolivan'ın bütün bir mahallesini yutmak üzereydi.

Mişel Strogof bozkırın içinde koşuyordu, tek tük ağaçların altında sığınacak bir yer ararken sağ tarafta bir Tatar süvari müfrezesi göründü.

Mişel Strogof elbette ki bu yönde kaçmaya devam edemezdi. Süvariler hızla şehre doğru ilerliyorlardı ve onlara görünmeden geçmek çok zordu.

Birdenbire, sık bir ağaçlığın kenarında, fark edilmeden ulaşabileceği, tek başına duran bir ev gördü.

Yorgunluk ve açlıktan bitkin durumdaki Mişel Strogof un oraya koşmak, oraya saklanmak, oradan yardım istemek, orada gücünü toplamaktan başka yapabileceği bir şey yoktu.

Bunun üzerine, en fazla yarım verst ilerideki bu eve doğru hızlı adımlarla ilerlemeye başladı. Yaklaştıkça buranın bir telgrafhane olduğunu anladı. Biri batı biri doğu yönüne giden iki hat vardı, bir üçüncü hat da Kolivana çekilmişti.

Mevcut şartlar altında bu istasyonun terk edilmiş olduğu tahmin edilebilirdi. Ama her ne olursa olsun, sonuçta Mişel Strogof oraya sığınıp, gerekirse yeniden Tatar keşif kolarının çiğnediği bozkıra çıkmak için gerekirse gecenin gelmesini bekleyebilirdi.

Mişel Strogof kapıya doğru atılıp sertçe itti.

Haberleşmenin yapıldığı salonda tek bir kişi vardı.

Bu, sakin, soğukkanlı, dışarıda olup bitenlere karşı ilgisiz bir memurdu. Gişenin arkasında, görevine sadık bir halde, halkın gelip hizmet için talepte bulunmasını bekliyordu.

Mişel Strogof, ona doğru koştu, yorgunluktan bitmiş bir sesle sordu:

“Bildiğiniz bir şey var mı?”

“Hiçbir şey bilmiyorum,” diye cevap verdi memur gülerek.

“Muharebe yapanlar Ruslarla Tatarlar mı?” “Öyle diyorlar.”

“Hangi taraf galip?”

“Bilmiyorum.”

Böyle korkunç bir durum karşısında bu ne sakinlik, bu ne inanılmaz bir kayıtsızlıktı.

“Hat kesik değil mi?” diye sordu Mişel Strogof.

“Kolivan ile Krasnoyarsk arasında kesik ama Kolivan ile Rus sının arasında çalışıyor.” “Hükümet için mi çalışıyor?”

“Uygun görürse hükümet için, parası ödendiğinde halk için. Kelimesi on kopek, ne zaman arzu ederseniz efendim?”

Mişel Strogof bu tuhaf memura, çekilecek telgrafı olmadığını, yalnızca biraz ekmek ve su istediğini söyleyeceği sırada kapı gürültüyle açıldı.

Tatarların postaneyi bastığını zanneden Mişel Strogof pencereden atlamaya hazırlanırken içeriye yalnızca iki kişinin, görünüş olarak Tatar askerlerinden hiç de eksiği olmayan iki kişinin girdiğini gördü.

Bir tanesi, elinde kurşunkalemle yazılmış bir telgraf tutuyordu ve diğerinin önüne geçerek duyarsız memurun gişesine atıldı.

Mişel Strogof, herkesin anlayabileceği bir şaşkınlıkla bu iki adamın, aklının ucundan bile geçmeyen ve tekrar karşılaşacağını hiç düşünmediği iki kişi olduğunu anladı.

Bunlar, şu anda faaliyette bulundukları savaş meydanında artık yol arkadaşı değil ama iki rakip, iki düşman olan gazete muhabirleri Harry Blount ve Alcide Jolivet idi.

Mişel Strogof'un yola çıkışından yalnızca birkaç saat sonra İşim'den ayrılmışlardı. Aynı yolu takip ederek onu geçebildiler ve Kolivan'a ondan önce ulaşabildilerse bu, Mişel Strogof İrtiş kıyılarında üç gün kaybettiği içindi.

Ve şimdi, her ikisi de, Ruslarla Tatarların şehir önündeki çarpışmalarına şahit olduktan sonra, çatışma sokaklara yayıldığı sırada Kolivan'dan ayrılıp taze haberleri birbirlerinden önce Avrupa'ya yollayabilmek için rakip telgraflarıyla telgrafhaneye koşmuşlardı.

Karanlık bir köşeye çekilmiş olan Mişel Strogof, görünmeden her şeyi görüyor ve duyuyordu. Muhakkak ki kendisi için ilginç haberleri öğrenecek ve Kolivan'a girip girmemek konusunda karar verebilecekti.

Meslektaşından daha aceleci olan Harry Blount gişenin önüne geçip telgrafını uzattığı sırada Akide Jolivet, hiç âdeti olmadığı halde, durduğu yerde sabırsızlıktan tepiniyordu.

"Kelimesi on kopek," dedi memur telgrafı alırken.

Harry Blount, meslektaşının hayret dolu bakışları altında gişenin önüne bir yığın ruble bıraktı.

"Tamam," dedi memur.

Ve dünyanın en soğukkanlı insanı tavrıyla şu telgrafı okumaya başladı:

"Daily Telegraph, Londra.

Kolivan, Omsk eyaleti, Sibirya, 6 Ağustos.

Rus ve Tatar birliklerinin çarpışması..."

Yüksek sesle okunduğu için Mişel Strogof İngiliz muhabirin gazetesine yolladığı telgrafı dinliyordu.

"Rus birlikleri büyük kayıplarla geri püskürtüldü. Tatarlar aynı gün Kolivan'a girdiler."

Telgraf bu kelimelerle son buluyordu.

Montmartre'da oturan kuzinine telgraf yollamak isteyen Alcide Jolivet bağırdı:

"Sıra bende."

Fakat, yeni haber geldikçe telgrafla yollamaya devam edebilmek için gişeyi terk etmeye niyetli olmayan İngiliz muhabir oralı olmadı. Dolayısıyla yerini meslektaşına bırakmadı.

"Ama bitirdiniz!.." diye bağırdı Alcide Jolivet.

"Bitirmedim," diye basitçe cevap verdi Harry Blount.

Ve birtakım kelimeler yazmaya devam ederek bunları memura verdi, o da sakin sesiyle okumaya başladı:

"Başlangıçta Rab gökleri ve yeri yarattı!.." Bunlar, Harry Blount'un zamanı doldurmak ve yerini rakibine bırakmamak için telgrafla gönderdiği Kutsal Kitap ayetleriydi. Bu belki gazetesine birkaç bin rubleye malolacaktı ama haberi veren ilk gazete de o olacaktı. Fransa ise bekleyecekti!

Alcide Jolivet'nin başka herhangi bir durumda abartılı bulunabilecek öfkesini bu sefer anlamak zor değildi. Memuru, meslektaşınınkinden önce kendi telgrafını almaya zorlamak bile istedi.

Memur Harry Blount'u göstererek, sevimli bir gülümseyişle, sakince cevap verdi:

"Sıra beyefendinin!"

Ve Kutsal Kitap'ın ilk ayetini Daily Telegraph'a göndermeye devam etti.

Memur telgrafı çekerken Harry Blount sakince pencereye gitti ve dürbününü çıkarıp verdiği bilgileri tamamlamak üzere, Kolivan yakınlarında neler olup bittiğini inceledi.

Birkaç saniye sonra gişenin önündeki yerini aldı ve telgrafına şunları ekledi:

"İki kilise alevler içinde. Yangın sağ tarafa doğru yayılıyor gibi. Yeryüzü tamamıyla şekilsiz ve çıplaktı, karanlık uçurumu kaplıyordu...."

Akide Jolivet, Daily Telegraph'ın saygıdeğer muhabirinin boğazını sıkmak için vahşi bir arzu duydu.

Bir kere daha memura seslendi, memur aynı duyarsızlıkla basitçe cevap verdi:

"Sıra onun mösyö, kelimesi on kopek!"

Ve Harry Blount'un getirdiği yeni haberi telgrafla geçti:

"Ruslar şehirden kaçıyorlar. Rab ışık olsun dedi ve ışık oldu!.."

Akide Jolivet kelimenin tam anlamıyla kuduruyordu.

Bu sırada Harry Blount yeniden pencere kenarına geçmişti, ama bu sefer gördüğü ilginç manzaraya dalmış olacak ki gözlemini biraz fazla uzattı. Memur Kutsal Kitap'ın üçüncü ayetini telgraflamayı bitirdikten sonra Akide Jolivet hiç gürültü etmeden gişenin önüne geçti ve aynen meslektaşının yaptığı gibi, kenara usulca hatırı sayılır bir yığın ruble bıraktıktan sonra telgrafını memura verdi ve memur yüksek sesle okumaya başladı:

Madeleine Jolivet,

10. Faubourg-Montmartre (Paris)

Kolivan, Omsk eyaleti, Sibirya, 6 Ağustos.

Askerler şehirden kaçıyorlar. Ruslar yenildi. Tatar süvarileri hızla onları takip ediyor..."

Harry Blount geri döndüğünde Alcide Jolivet'yi alaycı bir sesle şarkı söyleyerek telgrafını tamamlarken buldu:

Küçük bir adamdır o,

Griler giyinmiştir,

Paris'te!...

Meslektaşının yaptığı gibi kutsalı dünyeviyle karıştırmayı uygun bulmayan Alcide Jolivet, Kutsal Kitap'ın ayetlerine Beranger'nin neşeli bir şarkısının nakaratıyla cevap veriyordu.

"Ahh!" dedi Harry Blount.

"İşte böyle," diye cevap verdi Alcide Jolivet.

Bu arada, Kolivan civarında durum vahimleşiyordu. Çatışma yakınlaşıyor, patlamalar şiddetleniyordu.

Bu sırada telgrafhane şiddetle sarsıldı.

Bir obüs topu duvarda delik açmış ve salonu toz bulutuna boğmuştu.

Alcide Jolivet telgrafını şu mısralarla bitiriyordu:

Bir elma gibi tombul yanaklı,

Bir kuruş bile saymadan...

Ama durdu, obüs topunun üzerine atılıp onu patlamadan önce iki eliyle kavradı ve pencereden dışarı atıp gişeye geri döndü, bu yalnızca bir saniye sürmüştü.

Beş saniye sonra obüs dışarıda patladı.

Ama Alcide Jolivet büyük bir soğukkanlılıkla telgrafını

yazdırmaya devam etti:

"Altılık bir obüs telgrafhanenin duvarını yıktı. Aynı kalibreden diğerlerini bekliyoruz."

Mişel Strogof un Rusların Kolivan'dan püskürtüldüğüne dair herhangi bir şüphesi kalmamıştı. Bozkırın güneyine doğru kaçmaktan başka çaresi yoktu.

Bu sırada, telgrafhanenin yakınlarında korkunç bir yaylım ateşi başladı ve bir mermi pencerenin camını aşağı indirdi.

Omzundan vurulan Harry Blount yere yuvarlandı.

Alcide Jolivet bu sırada telgrafına şunu eklemek üzere gişeye yürüdü:

"Bir mitralyöz ateşiyle vurulan Daily Telegraph muhabiri Harry Bloıint hemen yanıma yuvarlandı..."

Tam bu sırada memur, asla bozulmayan sükunetiyle şöyle dedi:

"Hat kesildi mösyö."

Ve gişeden ayrılarak sakince şapkasını aldı, dirseğiyle silkeledi ve hep gülümseyerek Mişel Strogof un daha önce fark etmediği küçük bir kapıdan çıkıp gitti.

Tatar askerleri telgrafhaneyi bastı, artık ne Mişel Strogof'un ne de gazetecilerin kaçmasına imkan vardı.

Alcide Jolivet, elinde artık gereksiz telgrafıyla yerde yatan Harry Blounta doğru atıldı ve birlikte kaçmak niyetiyle onu cesurca sırtına aldı... Fakat artık çok geçti!

Her ikisi de artık esirdi ve pencereden atlayacağı sırada ansızın yakalanan Mişel Strogof da, onlarla birlikte, Tatarların eline düşmüştü!

İKİNCİ BÖLÜM

1

BİR TATAR ORDUGAHI

Kolivan'dan yürüyerek bir gün uzaklıkta, Diaşinsk kasabasından birkaç verst önce, bazı büyük ağaçların, çoğunlukla çam ve sedirlerin hâkim olduğu geniş bir ova uzanır.

Bozkırın bu bölümünde, olağan şartlarda, sıcak mevsim boyunca SibiryalI çobanlar bulunur, burası onların kalabalık sürülerine yeterince besin sunar. Ama bu dönemde, ovanın bu göçebe sakinlerinden bir tekini bile aramak beyhude bir çaba olacaktı. Ancak ova ıssız değildi. Tam tersi, olağanüstü bir hareketlilik içindeydi.

Tatar çadırları burada kurulmuştu, Buhara'nın vahşi emiri Feofar Han burada konaklıyordu, ertesi gün, 7 Ağustos'ta, küçük Rus ordusunun hezimete uğrayışının ardından Kolivan'da ele geçirilen esirler buraya getirilecekti. Aynı anda hem Omsk hem de Tomks üzerinden akın eden iki düşman kolu arasında bu iki bin kişiden kala kala birkaç yüz asker kalmıştı. Yani işler kötüye gidiyordu ve imparatorluk hükümeti Ural sınırının ötesinde, en azından şimdilik, tehlikede görünüyordu, zira Rusların er veya geç bu istilacı kabileleri geri püskürtmemesi mümkün değildi.

Ama sonuçta istila, Sibirya'nın merkezine ulaşmıştı ve başkaldırmış ülkede, gerek batı eyaletlerine gerek doğu eyaletlerine yayılıyordu. Şimdi artık İrkutsk'un Avrupa ile bütün bağlantısı kesilmişti. Eğer Amur ve İrkutsk eyaleti birlikleri buraya zamanında ulaşmazsa; Asya Rusyası'nın, askeri güçleri yetersiz kalmış olan bu merkezi Tatarların eline düşecek ve geri alınmadan önce de imparatorun kardeşi grandük, İvan Ogaref'in intikamının kurbanı olacaktı.

Mişel Strogof ne haldeydi? Bunca olayın ağırlığı altında eziliyor muydu? Kendini, işim macerasından bu yana giderek berbatlaşan bir. dizi şanssızlıkla yenilgiye uğratılmış gibi mi görüyordu? Oyunu kaybettiğini, görevini yerine getiremediğini, kendisine verilen emri tamamlamasının imkansız olduğunu mu düşünüyordu?

Mişel Strogof, düşüp öldüğü güne kadar durmak bilmeyen şu adamlardandı. Ve hâlâ yaşıyordu, yaralı bile değildi, imparatorluk mektubu hâlâ üzerindeydi, kimliği hâlâ gizliydi. Kuşkusuz Tatarların adi bir hayvan sürüsü gibi götürdüğü esirlerin sayısını hesaplıyordu. Ama Tomsk'a yaklaşarak İrkutsk'a da yaklaşmış oluyordu, yani hep İvan Ogaref'in önündeydi. "Başaracağım!" dedi kendi kendine.

Kolivan olayından beri bütün hayatı tek bir düşünce üzerine yoğunlaşmıştı: Yeniden özgür olmak! Emirin askerlerinden nasıl kurtulacaktı? Bunu zamanı geldiğinde görecekti.

Feofar'ın ordugahı muhteşem bir manzara arz ediyordu. Deriden, keçeden ve ipek kumaşlardan yapılmış sayısız çadır, güneş ışınları altında parıldıyordu. Konik çadırların tepesindeki sorguçlar, rengarenk bayrakların, flamaların ortasında sallanıyordu. Bu çadırların en zenginleri, hanlığın önde gelen kişileri olan seyitler ve hocalara aitti. Birbirine sanatkarane bir şekilde geçirilmiş kırmızı ve beyaz bir sopalardan oluşan direğin

tepesindeki at kuyruğuyla süslü özel bir bayrak, yüksek rütbeli Tatar reislerini işaret ediyordu. Ve ovada, göz alabildiğine, "karaoy" denen ve deve sırtında taşınarak getirilmiş olan Türkmen çadırlarından binlercesi uzanıyordu.

Ordugahta, al aman adı altında toplanmış, piyade ve süvarilerden oluşan en az yüz elli bin asker bulunuyordu. Askerler arasında öncelikle, Türkistan'ın başlıca tiplerinden olan, Tatar ordusunun büyük kısmını oluşturan ve Hokand ve Kunduz hanlıklarının da neredeyse Buhara Hanlığı'na eşit miktarda bir kontenjan ayırdığı, düzgün hatlı, beyaz tenli, uzun boylu, kara gözlü, kara saçlı Tacikler göze çarpıyordu. Taciklerin arasına Türkistan'da yaşayan ya da komşu memleketlerde oturan çeşitli ırkların numuneleri karışıyordu. Bunlar, Mişel Strogof'un peşine düşenlere benzeyen kısa boylu, kızıl sakallı Özbeklerdi. Bunlar, Kalmuklar gibi ablak yüzlü, zırhlı gömlekler giymiş, bazıları ellerinde mızrak, Asya yapımı ok ve yay, bazılarıysa kılıç, fitilli tüfek ve ölümcül yaralar açan kısa saplı küçük bir balta yani şeşhane taşıyan Kırgızlardı. Bunlar, orta boylu, örgülü siyah saçları sırtlarına dökülen, yuvarlak yüzlü, parlak tenli, koyu ve canlı gözlü, seyrek sakallı, siyah pelüşle süslü mavi nankin kumaşından elbiseler giymiş, bellerine gümüş tokalı deri kılıç kemerleri takmış, gözalıcı şeritlerle süslü botlar giymiş ve başlarına arkaya doğru uçuşan üç kurdeleyle bağlı kürk kenarlı külahlar takmış Mogollardı. Nihayet, koyu gri tenli Afganlar, güzel sami ırklarının ilkel tipini yansıtan Araplar ve gözkapakları yok zannedilecek kadar çekik gözleriyle Türkmenler görülüyordu; hepsi de emilin bayrağı altında askere alınmıştı, yani kundakçıların ve tahripçilerin bayrağı altında.

Özgür askerlerin yanı sıra bir de, esas olarak Acem, aynı ırktan subayların kumanda ettiği Acemlerden oluşan köle askerler vardı ve muhakkak ki bunlar, Feodar Hanin ordusunun en değersiz askerleri değildiler.

Bu listeye, giymelerinin yasaklandığı takkeler yerine koyu renk çuhadan külahlar takmış Yahudiler de eklenir ve bunlara bir de lime lime olmuş elbiselerinin üstünü kaplayan leopar derileriyle birkaç yüz kişilik, dilenci dervişler olan Kalenderiler katılırsa, genel olarak Tatar ordusu şeklinde adlandırılan, çeşitli kabilelerin oluşturduğu bu muazzam kalabalık hakkında hemen hemen tam bir fikir edinilmiş olur.

Bu askerlerin elli bini atlıydı ve atların çeşitliliği de adamlarınkinden aşağı kalmıyordu. Onluk gruplar halinde, birbirlerine paralel iki halatla bağlanmış, kuyrukları düğümlü, sağrıları siyah ipekle kaplı bu hayvanlar arasında, ince bacakları, uzun gövdeleri, parlak tüyleri, asil boyunlarıyla ayırt edilen Türkmenler; uzun mesafeye dayanıklılıklarıyla bilinen Özbekler; binicileriyle birlikte iki çadır ve bütün bir mutfak eşyasını taşıyan Hokandlılar; açık renk örtüleriyle, Emba Imağı kıyısından Tatar kemendi "arkan" ile yakalanmış Kırgızlar ve daha düşük nitelikteki melez ırkların başka ürünleri bulunuyordu.

Toplam hayvan sayısı binlerle ifade edilebilirdi. Bunlar, kısa boylu ama sağlam, uzun kıllı, kalın yeleleri boyunlarına sarkan, koşum altına alması hecin devesinden daha kolay olan uslu develer; bukle bukle kıvrılan ateş kırmızısı tüyleriyle kambur "nar"lar; ağır işleri gören ve aynı zamanda çok sevilen eti Tatarların gıda ihtiyacının bir bölümünü karşılayan eşeklerden oluşuyordu.

Geniş öbekler halindeki sedir ve çam ağaçları, bu insan ve hayvan topluluğunun, bu muazzam çadır yığınının üzerine, yer yer sızan güneş ışınlarına rağmen serin bir gölge veriyordu. Hiçbir şey, renkleri en iyi kullanan ressamın bile meydana çıkarmak için paletindeki bütün renkleri tüketeceği bu tablo kadar şairane olamazdı.

Kolivan'da ele geçirilen esirler, Feofar'ınve hanlığın diğer önde gelenlerinin çadırları önüne gelirken, meydanda davullar vurulmaya, borazanlar çalınmaya başladı. Bu haliyle bile korkunç olan bu gürültüye bir de alaybozan atışlarının keskin sesi ve daha da önemlisi, emirin topçu birliğini oluşturan dörtlük ve altılık topların patlamaları karışıyordu.

Feofar'ın yerleşimi tamamıyla askeriydi. Kendisinin sivil denebilecek eri, haremi ve müttefiklerinin evleri şimdi, Tatarların elinde bulunan Tomsk'taydı.

Ordugah kalktıktan sonra, Doğu Sibirya'nın merkeziyle takas edinceye kadar emirin ikametgahı Tomsk olacaktı.

Feofar'ın çadırı civar çadırlara hâkim durumdaydı. Üzerine, altın rengi saçaklı halat biçimli bezeklerle yükseltilmiş, parlak bir ipek kumaş örtülmüştü, kumaşın üzerinde ise rüzgarın bir yelpaze gibi dalgalandırdığı sık püsküller yer alıyordu; çadır, muhteşem kayın ve dev çam ağaçları perdesinin örttüğü geniş bir açıklığın ortasında bulunuyordu. Bu çadırın önünde lake cilalı, mücevher kakmalı bir rahlenin üzerinde, kutsal kitap Kuran'ın zerafetle hakkedilmiş altın varaklı sayfaları açılmıştı. Yukarıda, emirin armalarını taşıyan Tatar bayrağı dalgalanıyordu.

Açıklığın etrafında yarım daire halinde Buhara'nın yüksek rütbeli görevlilerinin çadırları yükseliyordu. Burada, emiri sarayının avlusuna kadar atla takip etme hakkı olan ahır reisi, doğancı, devlet mührünü taşıyan uşbeyi, topçu birliğinin başındaki topçubaşı, divan başkanı olan, emire elini öptüren ve onun karşısına kuşağını bağlamadan çıkabilen hoca, ulemanın reisi ve din adamlarının temsilcisi şeyhülislam, emirin yokluğunda askerler arasında baş gösteren bütün itirazları yargılayan kazasker ve nihayet, en büyük işi, han her yer değiştirmeyi düşündüğünde yıldızlara danışmak olan

müneccimbaşı ikamet ediyordu.

Esirler ordugaha getirildiği sırada emir çadırındaydı. Kendisini göstermedi. Bundan mutlu olmuştu kuşkusuz. Tek bir el hareketi, ağzından çıkacak tek bir kelime, kanlı bir infazın işareti olabilirdi. Fakat, Doğulu kralların azametinin bir parçası olan bu tecrit köşesine çekildi. Kendini göstermeyene hayran olunur, daha da önemlisi, kendini göstermeyenden korkulur.

Esirler ise ya bir deliğe kapatılacak ya da kötü muamele görecek, karınları zar zor doyacak, iklimin bütün değişimlerine açık halde Feofar'ın keyfini bekleyeceklerdi.

Bütün bu esirler içinde en sabırlısı değilse bile en itaatkarı kesinlikle Mişel Strogof idi. Kendisini götürmelerine izin veriyordu, çünkü onu zaten gitmek istediği yere götürüyorlardı, üstelik, özgür olduğu takdirde Kolivan-Tomsk yolu üzerinde asla elde edemeyeceği kadar güvenli şartlar içinde. Bu şehre ulaşmadan önce kaçmak dernek, kendini yeniden, bozkırda at koşturan keşif kollarının önüne atmak dernekti. Tatar kollarının işgali altında bulunan en doğudaki hat, Tomsk'tan geçen seksenikinci meridyenin ötesinde değildi. Yani bu meridyeni bir kere aştıktan sonra Mişel Strogof kendini düşman bölgelerinin dışında kabul edebilir, Yenisey'i tehlikesizce geçebilir ve Feofar Han eyaleti istila etmeden önce Krasnoyarsk'a ulaşabilirdi.

"Hele bir Tomsk'a ulaşayım," diye tekrarladı kendi kendine; zaman zaman hâkim olamadığı sabırsızlık hareketlerini bastırmaya çalışıyordu, "birkaç dakika içinde ileri karakolları geçer, Feofar'a da, Ogarefe de on iki saat fark atarım, bu kadarı İrkutsk'a onlardan önce ulaşmak için bana yeter!"

Aslında Mişel Strogof'un korktuğu, her şeyden çok, Tatar ordugahında İvan Ogaref ile karşılaşmaktı ve bundan gerçekten de korkmalıydı. Yeniden tanınmak tehlikesinin ötesinde içgüdüsel olarak, asıl önemli olanın bu hainle arasındaki

mesafeyi açmak olduğunu hissediyordu. Aynı zamanda, İvan Ogaref in birliklerinin Feofar'mkilerle birleşmesiyle istilacı ordunun asker sayısının tamamlanacağını ve bu birleşme gerçekleşir gerçekleşmez ordunun tamamıyla Doğu Sibirya'nın merkezi üzerine yürüyeceğinin farkındaydı. Bütün endişesi buradan kaynaklanıyordu, her saniye kulağı kirişte, emirin yardımcısının gelişini haber veren bando sesini bekliyordu.

Bütün bu düşüncelere, birisi Omsk'ta tutulan, diğeri İrtiş kayıklarına alman ve hiç kuşkusuz Marfa Strogof gibi tutsak olan iki kişinin, Nadya'nın ve annesinin hatıraları ekleniyordu. Onlar için hiçbir şey yapamıyordu! Onları tekrar görecek miydi? Cevabını vermeye cesaret edemediği bu soru, dayanılmaz bir halde kalbini sıkıştırıyordu.

Mişel Strogof ve daha birçok esirle birlikte Harry Blount ve Alcide Jolivet de Tatar ordugahına getirilmişlerdi. Telgrafhanede onlarla birlikte yakalanan eski yol arkadaşları, yüzlerce nöbetçinin gözetlediği bu yere, kendisi gibi onların da kapatıldığını biliyordu ama onlara yaklaşmaya kalkmadı. İşim posta menzilindeki olaydan sonra hakkında ne düşündüklerini, en azından şimdilik önemsemiyordu. Zaten zamanı geldiğinde tek başına hareket etmek için tek başına kalmak istiyordu. Bunun için bir kenarda beklemekteydi.

Alcide Jolivet, meslektaşının, yanında yere düştüğü andan itibaren, ona azami özeni göstermişti. Kolivan ile ordugah arasındaki yol boyunca, yani saatlerce süren yürüyüş boyunca Harry Blount, rakibinin koluna yaslanarak esirlerin konvoyunu takip edebilmişti. Blount, İngiliz olması nedeniyle, öncelikle bu özelliğinden yararlanmak istedi ancak, yalnızca mızrak ve kılıç darbeleriyle cevap veren barbarların karşısında bu, hiçbir şekilde işe yaramadı. Böylece Daily Telegraph muhabiri, daha sonra böyle bir muameleyi şikayet etmek ve bunun hesabını sormak

şartıyla ortak kadere razı olmak zorunda kaldı. Ama bu yol, onun için son derece zahmetli oldu, çünkü yarası acı veriyordu ve Alcide Jolivet'nin yardımı olmasa belki de ordugaha ulaşamayacaktı.

Hayata dönük felsefesini hiçbir zaman elden bırakmayan Alcide Jolivet, bütün gücüyle meslektaşına maddi manevi destek oluyordu. Kapalı bir yere tamamıyla hapsedildiklerini gördükten sonra ilk işi Harry Blount'un yarasına bakmak oldu. Beceriksizce elbisesini çıkarmayı başardı ve bir mitralyöz parçasının Harry Blount'un omzunu hafifçe sıyırıp geçmiş olduğunu gördü.

"Bir şey değilmiş, basit bir sıyrık! iki üç pansumandan sonra hiçbir şey kalmaz sevgili meslektaşım," dedi.

"Peki ya bu pansumanlar?.." diye sordu Harry Blount.

"Onları size bizzat ben yapacağım!"

"Sizde biraz hekimlik var anlaşılan?"

"Bütün Fransızlar biraz hekimdir!"

Ve Alcide Jolivet bunu belirttikten sonra mendilini yırtarak bir parçasından bağ, diğer parçasından tampon yaptı, kapatıldıkları etrafı çevrili alanın ortasına kazılmış olan kuyudan biraz su alıp, neyse ki çok ciddi olmayan yarayı yıkadı ve büyük bir maharetle ıslak bez parçalarım Harry Blount'un omzuna yerleştirdi.

"Sizi suyla tedavi ediyorum," dedi. "Bu sıvı hâlâ yaraların tedavisi için bilinen en etkili ve şu anda en sık kullanılan ilaçtır. Hekimler bunu keşfetmek için altı bin yıl harcadılar! Evet! Koskoca altı bin yıl!"

Harry Blount, arkadaşının kendisi için bir kayın ağacının altından topladığı kuru yaprakların üzerine uzandı:

"Teşekkür ederim Mösyö Jolivet," dedi.

"Ah! Lafı mı olur! Siz de benim için aynısını yapardınız!"

Harry Blount safça cevap verdi:

“Bilmiyorum...”

“Hadi oradan, şakacı seni! Bütün İngilizler cömerttir!”

“Kuşkusuz, ama ya Fransızlar?..”

“Fransızlar iyi kalplidirler, hatta aptaldırlar bile diyebilirsiniz! Ama onları kurtaran yine Fransız oluşlarıdır! Bundan söz etmeyelim artık, hatta bana sorarsanız hiçbir şeyden söz etmeyelim. Sizin kesinlikle dinlenmeniz gerekli.”

Ama Harry Blount’un susmaya niyeti yoktu. Yaralı biri istirahati düşünmek zorunda olsa da, Daily Telegraph muhabiri kendini dinleyecek adam değildi.

“Mösyö Jolivet,” diye sordu, “son telgraflarımızın Rus sınırını geçtiğine inanıyor musunuz?”

“Neden olmasın?” diye cevap verdi Alcide Jolivet. “Sizin temin ederim, şu anda şanslı kuzinim Kolivan vakası hakkında neye inanması gerektiğini biliyor!”

“Kuzininiz bu telgrafları kaç basıyor?” diye sordu Harry Blount, ilk defa meslektaşına bu soruyu doğrudan doğruya soruyordu.

Alcide Jolivet gülerek cevap verdi:

“Ah, kuzinim çok ketum biridir, kendisinden söz edilmesinden hoşlanmaz, üstelik sizin ihtiyacınız olan uykuya engel olursa üzülecektir.”

“Uyumak istemiyorum,” diye cevap verdi İngiliz. “Kuzininiz Rusya’daki olaylar hakkında ne düşünüyor acaba?”

“Şu sıralar durumun kötüye gittiğini. Ama Moskova hükümeti güçlü, gerçek bir barbar istilasından endişe edilemez, Moskova Sibirya’yı kaybetmeyecektir.”

Orta Asya’daki Rus iddiaları konusundaki. İngiliz

kıskançlığından bağışık olmayan Harry

Blount cevap verdi:

“Fazla hırs en büyük imparatorlukları mahvetti!”

“Ah, siyasetten söz etmeyelim!” diye bağırdı Alcide Jolivet. “Bu, doktor tarafından yasaklandı! Hiçbir şey omuz yaraları için bundan daha zararlı değil... meğer ki sizi uyutmak için olsun!”

“O halde ne yapacağımız hakkında konuşalım,” diye cevap verdi Harry Blount, “benim ömür boyu bu Tatarların esiri olarak kalmaya hiç niyetim yok.”

“Benim de yok doğrusu!”

“İlk fırsatta kaçacak mıyız?”

“Evet, özgürlüğümüzü yeniden kazanmanın başka bir yolu yoksa eğer.”

“Siz başka bir yol biliyor musunuz?” diye sordu Harry Blount arkadaşının yüzüne bakarak.

“Elbette! Biz taraf değiliz, biz tarafsızız ve talepte bulunacağız!”

“Şu hödük Feofar Han’dan mı?”

“Hayır, o anlamaz,” diye cevap verdi Alcide Jolivet, “ama onun yardımcısı İvan Ogaref'ten talepte bulunacağız.”

“Alçağın biri o!”

“Orası kesin, ama Rus bir alçak. İnsanların haklarıyla dalga geçilmemesi gerekliğini bilir, ayrıca bizi alıkoymakta hiçbir çıkarı yok, tam aksine. Yalnızca bu heriften bir şey istemek hoşuma gitmiyor!”

“Ama bu herif ordugahta değil ya da en azından ben görmedim,” dedi Harry Blount.

“Gelecektir. Aksi mümkün değil. Emirle buluşması gerek. Sibirya şu anda ikiye bölünmüş duruda ve Feofar’ın ordusu

kesinlikle, İrkutsk üzerine yürümek için yalnızca onun gelişini bekliyor."

"Peki serbest kaldıktan sonra ne yapacağız?"

"Serbest kaldıktan sonra işimize devam edeceğiz, olaylar bize karşı tarafın ordugahına geçme fırsatı verene kadar Tatarları takip edeceğiz. Oyunu terk etmemek gerek! Daha yeni başlıyoruz. Siz, meslektaşım, siz şimdiden Daily Telegraph'ın hizmetinde yaralanmak şansına ulaştınız, oysa ki ben kuzinimin hizmetinde henüz hiçbir yara almadım. Bak hele!.. İyi," diye mırıldandı Alcide Jolivet, "işte uyumuş! Birkaç saat uyku ve birkaç serin su kompresi... bir İngilizi ayağa kaldırmak için daha fazlasına gerek yok. Bu adamlar çelikten yapılmıştır!"

Harry Blount dinlenirken Alcide Jolivet onun başında bekliyordu, defterini çıkarıp, Daily Telegraph okurlarının memnuniyeti için meslektaşıyla paylaşmaya kararlı olarak notlar aldı. Olaylar onları birbirine bağlamıştı. Artık birbirini kıskanmanın sırası değildi.

Bu durumda Mişel Strogof'un en çok korktuğu şey, tam olarak, iki gazetecinin en çok arzuladığı şeydi. İvan Ogaref'in gelişi elbette onların işine yarayabilirdi, çünkü İngiliz ve Fransız muhabir sıfatıyla bir kere tanındıktan sonra serbest bırakılmaları çok büyük ihtimaldi. Emirin yardımcısı, gazetecilere basit casus muamelesi yapan Feofar'a bunun sebebini anlatmanın yolunu bulurdu. Yani Alcide Jolivet ve Harry Blount'un çıkarı Mişel Strogof'un çıkarının tersiydi. Mişel Strogof bu durumun tamamen farkındaydı ve bu da, eski yol arkadaşlarıyla her türlü yakınlaşmadan kaçınması için var olan sebeplere bir yenisini daha ekliyordu. Dolayısıyla, onlar tarafından fark edilmeden hareket etmeye özen gösterecekti.

Hiçbir değişiklik olmaksızın dört gün geçti. Tutsaklar ordugahın kaldırılacağından söz eden hiçbir konuşma

duymadılar. Sıkı bir go zetim altında tutuluyorlardı. Başlarında gece gündüz nöbet tutan piyade ve süvarilerin oluşturduğu kordonu geçmeleri imkansızdı. Verilen yemeğe gelince, onları zar zor doyuruyordu. Yirmi dört saatte iki kere önlerine ya birkaç parça kömürde pişirilmiş keçi bağırsağı ya da ekşi koyun sütüyle yapılan ve kısrak sütüne batırılınca kırgızların genel olarak "kumis" diye adlandırdıkları yemeği oluşturan "krut" denen peynirden atıyorlardı. Ve hepsi buydu. Bu arada havanın iğrenç bir hale geldiğini de eklemek gerek. Atmosferde büyük karışıklıklar oluyor, bu da yağmurla karışık boraya sebep oluyordu. Sığınacak bir yerleri olmayan zavallılar, sağlığa çok zararlı bu hava değişimlerine katlanmak zorunda kaldılar. Ve sefaletlerinde hiçbir hafifleme olmadı. Yaralılar, kadınlar ve çocuklardan ölenler oldu, gardiyanların gömmek bile istemediği cesetleri esirler kendileri gömmek zorunda kaldılar.

Bu vahim olaylar sırasında, Akide Jolivet ve Mişel Strogof, her biri kendi köşesinde çırpmıyordu. Edebilecekleri hiçbir yardımdan kaçınmıyorlardı. Diğer birçoklarından daha az yıpranmış, güçlü ve sağlamdılar; daha iyi direnebilirler, tavsiyeleri ve gayretleriyle, acı çekenlerle umutsuzluğa kapılanlar için faydalı olabilirlerdi.

Bu durum böyle sürüp gidecek miydi? ilk başarılarından tatmin olmuş olan Feofar Han, İrkutsk üzerine yürümeden önce bir süre beklemek mi istiyordu? Bundan korkulabilirdi. Ama öyle olmadı. Alcide Jolivet ve Harry Blount'un bunca dilediği, Mişel Strogof un bunca korktuğu olay 12 Ağustos sabahı gerçekleşti.

O gün, borazanlar çalındı, davullar vuruldu, alaybozanlar atıldı. Kolivan yolu üzerinde muazzam bir toz bulutu yükseldi.

İvan Ogaref, peşinde binlerce adam olduğu halde Tatar ordugahına giriyordu.

2

ALCIDE JOLİVET'NIN TUTUMU

İvan Ogaref, emire bütün bir kolorduyu getiriyordu. Bu süvariler ve bu piyadeler Omsk'u ele geçirmiş olan kolun parçasıydı. Vali ve garzinonun sığmak olarak kullandığı -ki bu bir an bile unutulmamıştı- yukarı şehri düşüremeyen İvan Ogaref, Doğu Sibirya'nın fethini getirecek olan harekatı geciktirmemek için bunun üzerinde durmamaya karar vermişti. Omsk için yeterli bir garnizon bırakıp, kabilelerini peşi sıra sürükleyerek, Kolivan'ın galipleriyle yolda daha da güçlenerek Feofar'ın ordusuyla birleşmeye gelmişti.

İvan Ogaref'in askerleri, ordugahın ileri karakollarında durdular. Ama açık karargah kurma emri almadılar. Hiç kuşku yok ki reislerinin planı durmak değil ilerlemek ve en kısa zamanda, doğal olarak müstakbel harekatın merkezini oluşturacak olan önemli şehir

Tomsk'a ulaşmaktı.

İvan Ogaref, askerlerle birlikte, ya Omsk'ta ya da Kolivanda yakalanmış Rus ve SibiryalI esirlerden oluşan bir konvoy da getiriyordu. Bu zavallılar, içinde bulunanlara bile dar gelen etrafı çevrili alana götürülmeyip, korunaksız ve neredeyse yiyeceksiz, ileri karakolda bırakıldılar. Acaba bu talihsizler için Feofar Han nasıl bir kader hazırlıyordu? Onları Tomsk'ta hapis mi tutacaktı, yoksa Tatar reisleri için çok sıradan olan birkaç kanlı infazla telef mi olacaklardı? Keyfine göre hareket eden emirin sırrıydı bu.

Bu kolordu, Omsk'tan ve Kolivan'dan gelirken, yürüyüş halindeki bir ordunun mutat artçı birliğini oluşturan bir

dilenciler, hırsızlar, tüccarlar, çingeneler kalabalığını da peşinden sürüklemişti. Bütün bu kalabalık kat edilen memleketlerde yaşıyor ve ardında yağmalanacak çok az şey bırakıyordu. Dolayısıyla, seferdeki kolların malzeme ikmalini temin için önden gitmek gerekliydi. İşim ve Obi akarsuları arasındaki bütün bölge tamamıyla yakılıp yıkılmıştı ve hiçbir olanak sunmuyordu. Tatarların arkalarında bıraktıkları bir çöldü bu ve Rusların burayı aşması güç olacaktı.

Batı eyaletlerinden gelen bu çingeneler arasında Perm'e kadar Mişel Strogof'a eşlik etmiş olan Çigan kafilesi de bulunuyordu. Sangarre oradaydı. Bu yabani casus, İvan Ogaref'in emir kulu efendisini terk etmemişti. Rusya'da bile, Nijni-Novgorod eyaletinde, entrikalarını birlikte hazırlamışlardı. Ural'ı geçtikten sonra yalnızca birkaç gün için ayrılmışlar, İvan Ogaref hızla İşime giderken Sangarre da kafilesiyle birlikte, eyaletin güneyinden dolaşarak Omsk'a doğru ilerlemişti.

Bu kadının İvan Ogaref'e nasıl bir yardımda bulunduğu kolayca anlaşılabilir. Bu çingenelerle birlikte her yere giriyor, her şeyi duyuyor ve aktarıyordu. İvan Ogaref, istila altındaki eyaletlerin en iç bölgelerinde bile neler olup bittiğinden haberdar ediliyordu. Onun davası için yüz göz, yüz kulak daima iş başındaydı. Zaten büyük fayda sağladığı bu istihbarata Ogaref, bol para ödüyordu.

Vaktiyle çok ciddi bir davada başı belaya giren Sangarre Rus subayı tarafından kurtarılmıştı. Ona neler borçlu olduğunu hiçbir zaman unutmamış, bedenini ve ruhunu ona adamıştı. İvan Ogaref, ihanet yoluna girdikten sonra bu kadından nasıl yararlanabileceğini görmüştü. O emir veriyor, Sangarre bu emirleri yerine getiriyordu. Minnettarlıktan daha güçlü, açıklanamaz bir içgüdü, Sibirya'daki ilk sürgün günlerinden beri bağlandığı bu haine kul köle olmaya itmişti onu. Vatansız, ailesiz

Sangarre, sırdaş ve suç ortağı olarak, serseri hayatını seve seve İvan Ogaref'in Sibirya üzerine yollayacağı istilacıların hizmetine adamıştı. Irkının doğal özelliği olan olağanüstü kurnazlığına, af ve acıma tanımayan vahşi bir güç eklemişti. Bu kadın, bir Apaçinin köyünü ya da bir Andamanlı kulübesini paylaşmaya layık bir yabaniydi.

Çiganlarıyla buluştuğu Omsk'a geldiğinden beri Sangarre, İvan Ogareften bir daha hiç ayrılmamıştı. Mişel ve Marfa Strogof'un karşılaşmalarından haberi vardı. İvan Ogaref'in, bir çar ulağının geçişi konusundaki kaygısını biliyor ve bu kaygıyı paylaşıyordu. Tutsak olan Marfa Strogof un sırrının sökülüp alınması için bir Kızılderilinin bütün inceliğiyle işkence edecek olan kadın oydu. Ancak İvan Ogaref'in Sibiryalı yaşlı kadını konuşturmak istediği zaman henüz gelmemişti. Sangarre beklemek zorundaydı ve o fark etmeksizin gözlerini ondan ayırmayarak, en ufak hareketini, en ufak sözünü denetleyerek, onu gece gündüz izleyerek, ağzından kaçıverecek bir "oğul" sözü yakalamaya çalışarak bekliyordu, ama o âna kadar Marfa Strogof'un sarsılmaz itidali onun oyununu bozmuştu.

Bu sırada, askeri bondonun duyulmasıyla birlikte, Tatar topçu birliği komutanı ile emilin ahır şefi, parlak bir Özbek süvari birliği eşliğinde, İvan Ogaref'i karşılamak üzere ordugahın önüne doğru ilerlediler.

İvan Ogaref'in karşısına geldiklerinde ona saygılarını sundular ve onu Feofar Hanin çadırına kadar kendilerine eşlik etmeye davet ettiler.

Her zamanki gibi sakin olan İvan Ogaref kendisini karşılamak üzere yollanan yüksek rütbeli görevlilerin sunduğu saygıya soğukça cevap verdi. Çok basit bir tarzda giyinmişti ama küstahça bir meydan okumayla, hâlâ Rus subayı üniforması taşıyordu.

Ordugâhtan içeriye girmek için tam elini atma götürdüğü sırada Sangarre, muhafız süvarilerinin arasından geçerek ona yaklaştı ve karşısında kıpırdamadan durdu.

“Herhangi bir şey yok mu?” diye sordu İvan Ogaref.

“Hiçbir şey.”

“Sabırlı ol.”

“Yaşlı kadını konuşmaya zorlayacağın zaman yaklaşıyor mu?"

“Yaklaşıyor Sangarre.”

“Yaşlı kadın ne zaman konuşacak?”

“Tomsk’a ulaştığımızda.”

“Oraya ne zaman ulaşacağız?”

“Üç gün sonra.”

Sangarre'nin büyük kara gözlerinde olağanüstü bir pırıltı belirdi ve kadın, sakince geri çekildi.

İvan Ogaref atını mahmuzladı ve peşinde Tatar subaylardan oluşan kurmaylarıyla emirin çadırına doğru ilerledi.

Feofar Han yardımcısını bekliyordu. Mühürdar, hoca ve birkaç yüksek rütbeli görevliden oluşan divan, çadırın altındaki yerini almıştı.

İvan Ogaref atından indi, içeri girdi ve emilin karşısında durdu.

Feofar Han kırk yaşında, uzun boylu, soluk yüzlü, kötü bakışlı, yabani görünüşlü bir adamdı. Siyah sakalı küçük kıvrımlar halinde göğsüne dökülüyordu. Altın ve gümüş halkalı zırhı, kıymetli taşlarla parıldayan kılıç kayışı, bir yatağan gibi kavisli kılıcının mücevherlerle süslü kını, etrafa bin bir ateş saçan elmas sorguçlu miğferinden oluşan savaş kıyafetiyle Feofar Han, azametli olmaktan çok tuhaf bir Tatar Sardanapal[→] görüntüsü arz ediyordu; tebaasının hayatı ve serveti hakkında keyfine göre

tasarrufta bulunabilen ve kudretine sınır olmayan tartışmasız bir hükümdar, Buharaya verilen özel imtiyazla emir sıfatının sahibiydi.

İvan Ogaref göründüğü sırada, yüksek mevki sahipleri altın fistolu minderlerinin üzerinde oturmaya devam ettiler, ama Feofar, kalın bir Buhara halısının örttüğü çadırın zemini üzerindeki zengin divandan ayağa kalktı. Emir İvan Ogaref'e yaklaştı ve onu, anlamı konusunda yanılmanın mümkün olmayacağı şekilde öptü. Bu öpücük, yardımcısını divanın başkanı yapmış ve geçici olarak hocanın önüne yerleştirmişti.

Sonra Feofar, İvan Ogaref'e hitap ederek:

“Seni sorguya çekecek değilim İvan, konuş. Burada yalnızca seni dinlemeye hazır kulaklar bulacaksın,” dedi.

“Takşır,”[→] diye cevap verdi İvan Ogaref, “sana söyleyeceklerim şunlar.”

İvan Ogaref Tatarca konuşuyor ve cümlelerine, Doğuluların lehçesindeki gibi tumturaklı bir ifade veriyordu.

“Takşir, zaman boş laf zamanı değil. Birliklerin başında ne yaptığımı biliyorsun. İşim ve İrtiş hatları şu anda bizim hâkimiyetimiz altında ve Türkmen atlıları atlarını, artık Tatarların olan sularda yıkayabilirler. Kırgız kabileleri Feofar Han adına ayaklandılar, İşim'den Tomsk’a kadar ana Sibirya yolu sana ait. Güneşin doğduğu doğuya da, battığı batıya da birliklerini rahatlıkla gönderebilirsin.”

“Ya eğer güneşle birlikte yürürsem?” diye sordu emir, dinlerken yüz ifadesi hiçbir düşüncesini açığa vurmuyordu.

“Güneşle birlikte yürümek;” diye cevap verdi İvan Ogaref, “Avrupa’ya doğru ilerlemek, Tobolsk’tan Ural Dağlarına kadar Sibirya eyaletlerini hızla fethetmek.”

“Ya eğer bu gökyüzü meşalesine karşı yürürsem?”

“Bu, İrkutsk ile birlikte Orta Asya’nın en zengin bölgelerini Tatar hâkimiyeti altına almaktır.”

“Ama ya Petersburg sultanının orduları?” dedi Feofar Han, bu garip sıfatla Rusya imparatorunu kastederek.

“Ne doğuda ne batıda kaygı duymanı gerektirecek hiçbir şey yok,” diye cevap verdi İvan Ogaref. “İstila aniden oldu, Rus ordusu yardıma gelemeden, İrkutsk ya da Tobolsk senin hâkimiyetine girecek. Çarın birlikleri Kolivan’da hezimete uğradı; seninkilerin, batının bu şaşkın askerlerine karşı çarpışacağı her yerde uğrayacakları gibi.”

Emir birkaç saniyelik sessizlikten sonra sordu:

“Tatar davasına olan sadakatin sana hangi fikri ilham ediyor?”

“Benim fikrim,” diye cevap verdi İvan Ogaref çabucak, “güneşe karşı yürümek! Doğu bozkırlarının otlarını Türkmen atlarıyla çiğnemek! Doğu eyaletlerinin merkezi İrkutsk’u almak ve onunla birlikte, mülkiyeti bütün bir bölgede geçerli bir rehine elde etmek. Çar olmazsa bile en azından kardeşi grandük senin eline düşmeli.”

İvan Ogaref in peşinde koştuğu yüce amaç buydu. Onu duyan, onsekizinci yüzyılda Güney Rusya’yı yakıp yıkan meşhur korsan Stepan-Razin’in zalim torunlarından biri zannederdi. Grandükü yakalamak, onu acımasızca cezalandırmak, kinini tatmin edebilecek şey buydu! Bunun dışında, İrkutsk'un alınmasıyla bütün Doğu Sibirya hızla Tatar hâkimiyeti altına girecekti.

“Böyle yapılacak İvan,” diye cevap verdi Feofar.

“Emirlerin nedir, Takşır?”

“Genel karargahımız hemen bugün Tomska taşınacak.”

İvan Ogaref hafifçe eğildi ve peşinde uşbeyi olduğu halde, emirin emirlerini yerine getirmek üzere çekildi.

ileri karakollara geri dönmek için atma binmek üzereyken, biraz ötede, ordugahın esirlere ayrılmış olan kısmında bir kargaşa çıktı. Çığlıklar duyuldu, iki üç el silah atıldı. Acaba bu, kısa yoldan bastırılacak bir isyan ya da firar teşebbüsü müydü?

İvan Ogaref ve uşbeyi ileriye doğru birkaç adım attılar, tam bu sırada, askerlerin tutmayı başaramadığı iki kişi onların önünde belirdi.

Uşbeyi hiçbir şey sormadan, ölüm emri anlamına gelen bir el hareketi yaptı, İvan Ogaref, üstlerinde havaya kalkmış olan kılıcı durduracak birkaç kelime söylememiş olsaydı iki esirin kafaları yere düşmüştü bile.

Rus, bu iki esirin yabancı olduğunu anlamıştı ve onları getirmeleri için emir verdi.

Bunlar Harry Blount ile Akide Jolivet idi.

İvan Ogaref'in ordugaha gelişinden itibaren onun huzuruna çıkarılmayı istemişler, askerlerse bunu reddetmişlerdi. Böylece mücadele, firar teşebbüsü, ne mutlu ki iki gazeteciyi ıskalayan tüfek atışları başlamıştı, ama eğer emirin yardımcısının müdahalesi olmasaydı infazları bir an bile bekletilmeyecekti.

Ogaref birkaç saniye boyunca, bu hiç tanımadığı esirleri inceledi. Bununla birlikte, İşim posta menzilinde, İvan Ogaref'in Mişel Strogofa vurduğu sırada onlar da oradaydılar, ancak öfkeli yolcu salonda toplanan insanlara hiç dikkat etmemişti.

Harry Blount ile Akide Jolivet ise tam aksine onu gayet iyi tanıdılar, İkincisi alçak sesle şöyle dedi:

“Şu işe bak! Anlaşılan Albay Ogaref ile İşim'deki kaba adam aynı kişi!”

Sonra arkadaşının kulağına şunları fısıldadı:

“Bizim durumumuzu açıklayın Blount. Bana iyilik yapmış olacaksınız. Tatar ordugahının göbeğindeki bu Rus albay beni

iğrendiriyor ve kafamın hâlâ omuzlarımın üzerinde olmasını ona borçlu olsam bile, onun yüzüne bakmaktansa, başımı horgörüyle çevirmeyi tercih ederim.!"

Ve Alcide Jolivet bunu söyledikten sonra en mükemmel ve en mağrur kayıtsızlığı takındı.

İvan Ogaref, esirin kendisine karşı hakaretamiz bir tavır aldığını anlamış mıydı? Her halükarda hiçbir şey belli etmedi.

Çok soğuk bir ses tonuyla ama her zamanki kabalığından uzak, Rusça olarak sordu:

"Siz kimsiniz beyler?"

Harry Blount kısaca cevap verdi:

"İngiliz ve Fransız iki gazete muhabiri." "Kimliğinizi ispatlayacak evrakınız vardır kuşkusuz?"

"İşte İngiliz ve Fransız şansölyeleri nezdindeki güvenilirliğimizi Rusya'ya bildiren mektuplar."

İvan Ogaref Harry Blount'un uzattığı mektupları aldı ve dikkatle okudu. Sonra sordu: "Sibirya'daki askeri harekatımızı izlemek için izin mi istiyorsunuz?"

"İngiliz muhabir sert bir sesle cevap verdi: "Özgür olmak istiyoruz, hepsi bu." "Özgürsünüz beyler, Daily Telegraph'tâki haberlerinizi merakla bekliyorum."

Harry Blount, son derece sakin bir soğukkanlılıkla cevap verdi:

"Beyefendi, bir sayısı altı pense gazetenin bütün haberlerini öğrenebilirsiniz."

Ve bunun üzerine Harry Blount, verdiği cevabı tamamıyla tasvip etmiş görünen arkadaşına döndü.

İvan Ogaref kaşlarını çatmadı, atma binerek muhafızlarının başına geçti ve biraz sonra bir toz bulutunun içinde kayboldu.

"Eeee, Mösyö Jolivet, Tatar birliklerinin genel komutanı Albay

İvan Ogaref hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu Harry Blount. Alcide Jolivet gülümseyerek cevap verdi: "Bana öyle geliyor ki sevgili meslektaşım, şu uşbeyi kafamızı kesme emri vermekle çok iyi bir harekette bulundu!"

Her ne olursa olsun, İvan Ogaref in iki gazeteciyle ilgili bu davranışı nasıl bir sebebe dayanırsa dayansın, onlar artık özgürdüler ve savaş sahnesinde istedikleri gibi dolaşabileceklerdi. Zaten oyunu terk etmek niyetinde değillerdi. Aralarındaki eski antipati yakın bir dostluğa dönüşmüştü. Şartlar onları birbirlerine yakınlaştırmıştı ve artık ayrılmayı düşünmüyorlardı. Aralarındaki düzeysiz rekabet meselesi bir daha açılmamak üzere kapanmıştı. Harry Blount, arkadaşına neler borçlu olduğunu unutamazdı, o ise bunların hatırlatılmasını hiç istemiyordu. Sonuçta bu yakınlaşma, röportaj çalışmalarını kolaylaştırarak, okuyucularının yararına olacaktı.

"Peki şimdi," diye sordu Harry Blount, "özgürlüğümüzü ne için kullanacağız?"

"Kötüye kullanacağız elbette!" diye cevap verdi Akide Jolivet, "sakince Tomsk'a gidip neler olup bittiğine bakacağız."

"Tekrar bir Rus koluyla buluşacağımız zamana kadar, ki umarım çok yakın bir zaman olur..."

"Aynen dediğiniz gibi azizim Blount! Fazla Tatarlaşmanın gereği yok! Bu güzel rol hâlâ silahlarla uygarlaşanlara ait ve şurası gayet açık ki, Orta Asya halkları bu istilayla her şeyi kaybedecek ve hiçbir şey kazanmayacaklar, Ruslar, onları geri püskürtmeyi bilecek. Bu sadece bir zaman meselesi!"

Bu arada, Akide Jolivet ve Harry Blount'u özgürlüğüne kavuşturan İvan Ogaref'in gelişi Mişel Strogof'un mahvına sebep olabilirdi. Bir tesadüf, çarın ulağını İvan Ogaref'in karşısına çıkardığı takdirde Ogaref'in, İşim posta menzilinde bu kadar sert

bir tartışmaya girdiği yolcuyu tanımaması mümkün olmayacaktı ve Mişel Strogof, başka şartlar altında olsa yapmış olacağı şeyi yapmayıp onun hakaretine cevap vermediği için dikkatleri üzerine çekecekti, bu da planlarını uygulamasını zorlaştıracaktı.

İvan Ogaref'in varlığının üzücü tarafı işte buydu. Bununla birlikte, onun gelişinin iyi bir sonucu olarak, ordugahın toplanması ve genel karargahın Tomsk'a taşınması emri verilmişti.

Bu, Mişel Strogof un en büyük arzusunun yerine getirilmesi anlamına geliyordu. Bilindiği gibi niyeti, Tomsk'a diğer esirlerin arasında, yani bu önemli şehrin yakınlarında cirit atan keşif kollarının eline düşme tehlikesiyle karşılaşmadan ulaşmaktı. Bununla birlikte, İvan Ogaref'in gelişinin ardından, onun tarafından tanınmak endişesiyle, bu ilk plandan vazgeçip yolculuk boyunca kaçmaya çalışmanın daha uygun olup olmadığını sordu kendi kendine.

Feofar Han ve İvan Ogaref'in birkaç bin süvarinin başında şehre gittiğini öğrenince Mişel Strogof hiç şüphe yok ki bu fikirden vazgeçecekti.

"O halde bekleyeceğim," dedi kendi kendine, "en azından kaçmak için istisnai bir fırsat çıkana kadar. Tomsk'un öncesindeki aksiliklerin haddi hesabı yok ama birkaç saat içinde Tatar karakollarını geçeceğime ve doğuda onlardan daha ileride olacağıma göre bundan sonra iyi şeyler olacak. Üç gün daha sabır, Tanrı yardımcım olsun!"

Çok kalabalık bir Tatar müfrezesinin gözetimi altındaki esirlerin, bozkırda üç gün yolculuk etmeleri gerekiyordu. Ordugah ile şehir arasında yüz elli verstlik bir mesafe vardı. Bu yolculuk, emirin, hiçbir şeyleri eksik olmayan askerleri için kolay, ama mahrumiyet içinde zayıf düşmüş zavallılar için

çekilmezdi. Sibirya yolunun bu bölümünde epey ceset sıralanmış olmalıydı.

12 Ağustos günü, öğleden sonra saat ikide, bulutsuz bir gökyüzü ve yüksek sıcaklık altında topçubaşı hareket emrini verdi.

Akide Jolivet ve Harry Blount at satın alarak, olayların mantığının, bu hikayenin başlıca karakterlerini buluşturacağı Tomsk'a doğru yola çıkmışlardı bile.

İvan Ogaref tarafından Tatar ordugahına getirilen esirler arasında, aynı kaderi paylaşan bütün diğerlerinden sükunetiyle ayrılan bir yaşlı kadın vardı. Dudaklarından tek bir şikayet bile çıkmıyordu. Adeta bir ızdırap heykeliydi. Herkesten daha sıkı gözetim altında -ki, neredeyse hep hareketsiz duran bu kadın, bundan hiç kuşku duyar ya da kaygılanır gibi görünmeksizin, Çigan Sangarre tarafından inceleniyordu. Kadın, sefaletini hafifletecek hiçbir yumuşaklık görmeden, yaşına rağmen esirlerin konvoyunu yürüyerek takip etmek zorunda kalmıştı.

Bununla birlikte, ilahi bir maksat onun yanma cesur, hayırsever, onu anlamak ve ona yardım etmek için yaratılmış bir varlık göndermişti. Bu talihsizler arasında güzelliğiyle ve SibiryalI kadınınkinden hiç de aşağı kalmayan sükunetiyle dikkat çeken bir genç kız, ona göz kulak olma görevini üstlenmiş gibiydi. İki tutsak arasında hiçbir konuşma geçmemişti ama genç kız daima, -tam yaşlı kadın yardımına ihtiyaç duyabileceği sırada yanında oluyordu. Kadın önceleri, bu meçhul kişinin sessiz yardımlarını kabul etmekte çekingen davranmıştı. Bununla birlikte yavaş yavaş, genç kızın ihtiyatlı hali, bakışlarında açıkça görülen dürüstlük ve aynı talihsizliklere uğrayanlar arasında oluşan bir acı ortaklığının yarattığı sempati, Marfa Strogof'un mağrur soğukluğunu ortadan kaldırdı. Böylelikle Nadya -zira bu oydu- hiç tanımaksızın, oğlundan

gördüğü ihtimamın aynısını annesine gösterebilmişti. İçgüdüsel iyiliği ona bu konuda çifte ilham vermişti. Nadya kendini onun hizmetine adarken, yaşlı esirin korunması için gençliğine ve güzelliğine güveniyordu. Acıların sertleştirdiği bütün bu talihsizler güruhunun ortasında, biri nine biri toruna benzeyen bu iki kişilik sessiz kadın grubu herkeste saygı uyandırıyordu.

Nadya, İrtiş'te Tatar keşif kolları tarafından yakalandıktan sonra Omsk'a götürülmüştü. Şehirde hapis tutulmuş, İvan Ogaref'in birliğinin o zamana kadar yakaladığı herkesle, dolayısıyla da Marfa Strogof ile aynı kaderi paylaşmıştı.

Nadya eğer bu kadar güçlü olmasaydı bu çifte darbeyle yıkılabilirdi. Yolculuğunun yarıda kesilmesi ve Mişel Strogof'un ölümü onu aynı anda umutsuzluğa ve isyana sürüklemişti. Onları birbirlerine yaklaştıran bunca güzel gayretten sonra babasından, belki de bir daha geri dönmemek üzere uzaklaşmış ve bu acı yetmiyormuş gibi bir de, Tanrının adeta onu amacına ulaştırması için yolunun üzerine çıkardığı gözüpek arkadaşından ayrılmıştı, aynı anda ve tek darbeyle her şeyi birden kaybetmişti. Gözlerinin önünde bir mızrak darbesiyle İrtiş'in sularında kaybolan Mişel Strogof'un hayali aklından hiç çıkmıyordu. Öyle bir adam böyle ölebilir miydi? Tanrı mucizelerini kimin için saklıyordu, muhakkak ki asil bir amacın yola çıkardığı biri böyle sefilce durdurulabilir miydi? Bazen öfkesi ızdırabının önüne geçiyordu. Arkadaşının işim posta menzilinde tuhaf bir şekilde kabullendiği hakaret sahnesi aklına geliyor, bu hatırayla kan beynine sıçrıyordu.

"Artık kendi intikamım alamayacak olan bu ölünün intikamım kim alacak?" diyordu kendi kendine.

Ve genç kız, kalbinin derinliklerinde Tanrıya şöyle haykırıyordu:

"Tanrım, izin ver, o intikamı alan ben olayım!"

Eğer Mişel Strogof ölmeden önce, her ne kadar kadında olsa, çocuk da, ona sırrını açmış olsaydı, genç kız bütün gücüyle, Tanrının kendisine bağışlamayıp bunca erken geri aldığı bu ağabeyin yarım kalan görevini tamamlamak için uğraşabilirdiL

Bu düşünceler içinde kaybolmuş olan Nadya, anlaşılacağı gibi, tutsaklığının getirdiği sefalete karşı bile duyarsızdı.

Tesadüf onu, bunun farkında olmaksızın Marfa Strogof ile bir araya getirmişti. Kendisi gibi tutsak olan bu yaşlı kadının, tüccar Nikolay Karpanof olarak bildiği yol arkadaşının annesi olduğunu nasıl tahmin edebilirdi? Ve aynı şekilde Marfa Strogof, bu meçhul genç kızın oğluna bir minnet bağıyla bağlı olduğunu nasıl bilebilirdi?

Marfa Strogofta Nadya'yı ilk etkileyen, her ikisinin de bu zorlu şartlara katlanırken gösterdikleri gizli uyumdu. Yaşlı kadının, günlük hayattaki maddi acılara karşı gösterdiği bu sabırlı kayıtsızlık, bedenin acılarını bu hafife alış... Marfa bunları ancak kendisininkine eşit bir manevi acı içinde kaldırabilirdi, işte Nadya'nın düşündüğü buydu ve bu düşüncesinde yanılmıyordu. Nadya'yı Marfa Strogofa iten, sefaletinin bu belli etmediği bölümüne duyduğu içgüdüsel sempati oldu. Acılarına bu şekilde katlanışı, genç kızın gururlu ruhuna dokunmuştu. Ona yardım teklif etmiyor, sadece veriyordu. Marfa kabul ya da reddetmek durumunda değildi. Yolun zor geçişlerinde genç kız oradaydı ve ona kolundan tutarak yardım ediyordu. Yemek dağıtılan saatlerde yaşlı kadın yerinden kıpırdamıyor ama Nadya, zaten yetersiz olan yemeğini onunla paylaşıyordu, işte bu zahmetli yolculuk her ikisi için ele bu şekilde geçiyordu. Marfa Starogof, daha önce bu ızdırap yolundan aynen bu şekilde sürüklenmiş birçokları gibi, bir eyere bile tutunmadan ilerleyen esir kafilesinin eşlikçisi, bir eğer kayışına bile tutunmadan götüren askerleri genç arkadaşı sayesinde izleyebilmişti.

Bir keresinde Marfa Strogof ona, “Yaşlılık yıllarımda benim için yaptıklarından dolayı Tanrı seni ödüllendirsin kızım!” demişti ve bu, bir süredir iki bahtsız arasında konuşulan tek söz olmuştu.

Onlara asırlar gibi uzun gelen bu birkaç gün boyunca, yaşlı kadın ve genç kız karşılıklı olarak durumlarından söz ettiler. Ama Marfa Strogof, anlaşılması kolay bir temkinlilikle kendisinden çok kısaca bahsetti. Ne oğluyla ne de onları yüz yüze getiren uğursuz karşılaşmayla ilgili bir imada bulundu.

Nadya da uzun zamandan beri sessiz değilse bile, en azından gereksiz laf konusunda tutumluydu. Ama yine de bir gün, karşısında basit ve yüce bir ruhun bulunduğunu hissettiğinde yüreği taştı ve Vladimir'den yola çıkışından Nikolay Korpanof'un ölümüne kadar başından geçen bütün olayları hiçbir şey gizlemeden anlattı. Genç arkadaşı hakkında söyledikleri, SibiryalI ihtiyar kadını fazlasıyla ilgilendirdi.

“Nikolay Korpanof!” dedi “Bana şu Nikolay’dan biraz daha bahset! Bu dönemin gençliği içinde bu tavrı beni şaşırtmayacak tek bir kişi biliyorum! Nikolay Korpanof, adı bu muymuş? Emin misin kızım?”

“Beni hiçbir konuda yanıltmayan biri neden bu konuda yanıltsın?” diye cevap verdi Nadya.

Bu arada Marfa Strogof, bir önsezinin etkisiyle Nadya’ya soru üstüne soru soruyordu: “Gözüpek birisi olduğunu söyledin değil mi kızım! Bana onun gözüpek olduğunu anlattın!”

“Evet, gözüpek biri!” diye cevapladı Nadya. “Aynen benim oğlum gibi,” diye tekrarlayıp duruyordu Marfa Strogof içinden. Sonra tekrar sormaya başlıyordu:

“Onu hiçbir şeyin durduramadığını da söyledin değil mi, hiçbir şeyin şaşırtmadığını, kuvvetinin bile çok yumuşak olduğunu, senin için bir ağabey olduğu kadar bir abla da olduğunu ve bir

anne gibi seni gözettiğini?"

"Evet, evet!" diye cevap verdi Nadya. "Ağabey, abla, anne, benim için her şeydi!"

"Ve seni korumak gerektiğinde de bir aslan?"

"Bir aslan, gerçekten de! Evet bir aslan, bir kahraman!"

"Oğlum, oğlum!" diye içinden geçiriyordu Sibiryalı ihtiyar kadın.

"Ama, şu işim posta menzilinde korkunç bir hakareti sineye çektiğini de söyledin?"

"Evet sineye çekti!" diye cevap verdi Nadya başını eğerek.

"Dernek razı oldu!" diye mırıldandı Marfa Strogof, bir yandan titriyordu.

"Anne! Anne!" diye haykırdı Nadya, "onu mahkum etmeyin. Bir sırrı vardı, zamanı geldiğinde yalnızca Tanrının yargılayabileceği bir sır!"

Marfa kafasını kaldırdı ve Nadya'ya ruhunun derinliklerini okumak istermişçesine baktı:

"Peki, hakarete uğradığı sırada sen bu Nikolay Korpanof'u hor görmedin mi?"

"Onu anlamadan ona hayran oldum," diye cevap verdi genç kız. "Ona hiç bu kadar saygı duymamıştım!"

Yaşlı kadın bir an sustu:

"Uzun boylu muydu?"

"Çok uzun."

"Ve çok yakışıklı öyle değil mi? Haydi, anlat kızım."

"Çok yakışıklıydı," diye cevap verdi Nadya, kıpkırmızı kesilerek.

Yaşlı kadın Nadya'yı kucaklayarak bağırdı:

“Bu benim oğlum! Bu benim oğlum diyorum sana!”

“Senin oğlun mu?” dedi Nadya şaşkınlıkla, “senin oğlun ha!”

“Haydi,” dedi Marfa, “sonuna kadar anlat çocuğum! Yol arkadaşının, dostunun, koruyucunun, bir annesi yok muydu? Sana hiç annesinden söz etmedi mi?”

“Annesinden mi?” dedi Nadya. “Benim babamdan söz ettiğim kadar o da annesinden söz etti, sık sık, hep! Annesine bayılıyordu!”

“Nadya, Nadya! Benim oğlumun hikayesini anlattın bana,” dedi yaşlı kadın.

Ve heyecanla şunu ekledi:

“Peki Omsk’tan geçerken, bu sevdiğini söylediğin anneyi görmesi gerekmiyor muymuş?”

“Hayır, gerekmiyormuş,” diye cevap verdi Nadya.

“Hayır mı?” diye bağırdı Marfa. “Bana hayır demeye nasıl cüret edersin?”

“Sana söyledim, sana verebileceğim tek bilgi şu, her şeyin üzerinde tutması gereken birtakım sebeplerden, benim bilmediğim birtakım sebeplerden, anladığım kadarıyla Nikolay Korpanof ülkeyi tam bir gizlilik içinde geçmek zorundaydı. Bu onun için bir ölüm kalım meselesiydi, daha doğrusu bir görev ve şeref meselesi.” “Görev dernek, zorunlu görevi,” dedi SibiryalI kadın, “şu uğrunda her şeyin feda edildiği görevlerden, tamamlanması için her şeyin reddedildiği, yaşlı anneye belki de sonuncu olacak bir öpücüğü verme sevincinin bile! Senin bilmediğin her şeyi Nadya, hatta önceden benim de bilmediklerimi şimdi biliyorum! Her şeyi anlamamı sağladın! Ama senin, benim kalbimin en karanlık derinliklerine saçtığın ışığı ben senin kalbine saçamayacağım. O sana söylemediğine göre, oğlumun sırrını ona saklamalıyım Nadya! Affet beni

Nadya! Senin bana yaptığın iyiliği ben sana yapamayacağım!” “Anne, sizden hiçbir şey istemiyorum,” diye cevap verdi Nadya.

ihtiyar Sibiryalı için her şey açıklığa kavuşmuştu, oğlunun Omsk’taki handa, şahitlerin önünde karşılaştıkları zamanki açıklanamaz davranışına kadar her şey. Artık, genç kızın arkadaşının Mişel Strogof olduğundan ve gizli bir görevin, istila altındaki bölgeden geçilerek ulaştırılması gereken bir haberin, onu çarın ulağı olduğunu gizlemeye zorladığından kuşku duymaya gerek kalmamıştı.

“Ah benim cesur oğlum,” diye düşündü Marfa Strogof, “hayır! Sana ihanet etmeyeceğim Omsk’ta gördüğüm kişinin sen olduğun itirafını asla işkenceyle ağzımdan alamayacaklar!”

Marfa Strogof tek bir kelimeyle, Nadya’nın kendisi için bulunduğu fedakarlığın karşılığını ödeyebilirdi. Ona, arkadaşı Nikolay Korpanof'un, daha doğrusu Mişel Strogof un, olaydan birkaç gün sonra onunla karşılaştığına, konuştuğuna göre İrtiş’in sularında boğulmamış olduğunu söyleyebilirdi!

Ama kendini tuttu, sustu ve şunları söyleyerek bu konuyu kapattı.

“Umudunu kaybetme çocuğum! Uğursuzluk hep senin başının üzerinde dolaşmayacak! Babanı tekrar göreceksin, bunu hissediyorum ve belki de, seni kardeş kabul eden kişi ölmemiştir! Tanrı, cesur arkadaşının ölüp gitmesine izin veremez!.. Umudunu kaybetme kızım, umudunu kaybetme! Benim yaptığım gibi yap! Tuttuğum matem, oğlumun matemi değil henüz.”

3

DARBEYE KARŞILIK DARBE

Şimdi karşı karşıya olan Marfa Strogof ile Nadya'nın durumu işte böyleydi. SibiryalI ihtiyar her şeyi anlamıştı, genç kız ise, bunca özlediği arkadaşının hâlâ yaşıyor olduğunu bilmese bile, en azından annesi gibi gördüğü kadının oğlu olduğunu biliyordu ve Tanrıya, kendisine yaşlı kadının yanında, kaybettiği oğlunun yerini doldurabilecek gücü verdiği için şükretti.

Fakat her ikisinin de bilemeyeceği, Kolivan'da yakalanan Mişel Strogof un da aynı kafilenin parçası olduğu ve onlarla birlikte Tomsk'a götürüldüğüydü.

İvan Ogaref tarafından getirilen esirler, emirin Tatar ordugahında tuttuğu esirlerle birleşmişti. Rus ya da SibiryalI, asker ya da sivil, sayıları birkaç bini bulan bu zavallılar, verstlerce uzunlukta bir sıra oluşturuyorlardı.

Aralarında en tehlikeli kabul edilenler, kelepçelerle uzun bir zincire bağlanmıştı. Eyer kayışlarına bağlanmış ya da asılmış, yollarda acımasızca sürüklenen kadınlar ve çocuklar da vardı! Onları bir hayvan sürüsü gibi götürüyorlardı. Başlarındaki süvariler onları belirli bir düzeni korumaya zorluyorlardı ve bir daha ayağa kalkmamak üzere yere düşenlerden başka geride kalan yoktu.

Bu düzen şöyle bir sonuç veriyordu: Tatar ordugahını terk eden ilk sıralarda yani Kolivan esirleri arasında bulunan Mişel Strogof'un, arka sıradaki, Omsk'tan gelen esirler arasına karışmaması gerekiyordu. Dolayısıyla annesinin ve Nadya'nın aynı kafilede bulunduğundan şüphelenmesi mümkün değildi, ne

de onların, onun varlığından şüphelenmeleri.

Ordugah ile Tomsk arasındaki bu yolculuk, askerlerin, birçokları için ölümcül, herkes için korkunç kırbaç darbeleri altında geçiyordu. Bozkırda, emir ve öncü birliklerinin geçişiyle iyice toz duman altında kalmış bir yoldan gidiliyordu. Hızlı yürüme emri verilmişti. Gayet seyrek verilen molalar çok kısaydı. Yakıcı güneş altında aşılması gereken bu yüz elli verst, ne kadar hızlı yürürlerse yürüsünler hiç bitmeyecekmiş gibi görünüyordu! Burası, Obi'nin sağ tarafında, kuzey güney doğrultusunda, Sayansk Dağlarına bağlanan dağ sırasının eteklerine kadar uzanan verimsiz bir bölgedir. Orda burda zayıf ve kavruk birkaç fundalık, uçsuz bucaksız düzlüğün tekdüzeliğini bozar. Tarım yoktur, çünkü su yoktur ve zahmetli bir yürüyüşün bitkinleştirdiği esirlerin en çok eksikliğini duydukları şey de suydu. Bir akarsu bulabilmek için, suların Obi ve Yenisey havzaları arasında bölündüğü yeri belirleyen dağ sırasının eteklerine kadar, doğuya doğru hemen hemen elli verst ilerlemeleri gerekti. Burada, kuzeyin büyük ırmak yataklarından birinde kaybolup gitmeden önce Tomsk'ta geçen, Obi'nin küçük kollarından Tom akar. Burada su bol, bozkır daha az çorak ve sıcaklık daha az yakıcı olmalıydı. Fakat kafile reislerine, en kısa sürede Tomsk'a ulaşmaları konusunda çok sıkı emir verilmişti, çünkü emir her an, kuzey eyaletlerinden inen bir Rus kolu tarafından yanlardan saldırıya uğradıkları konusunda kaygılanabilirdi. Oysa ki büyük Sibirya yolu Tom kıyılarını takip etmiyordu, -en azından Kolivan ile Zabediero adlı küçük bir kasaba arasındaki bölümde- ve büyük Sibirya yolunda gitmek gerekiyordu.

Bu zavallı esirlerin acıları üzerinde daha fazla durmak faydasız. Yüzlercesi bozkırın üzerine düşüp kalacaklardı ve cesetleri, ta ki kışla birlikte gelen kurtlar son kemik parçalarını yutana kadar orada duracaktı.

Nadya daima SibiryalI ihtiyarın yanında, onun yardımına hazırdı, aynı şekilde, hareketlerinde serbest olan Mişel Strogof da, koşulların elverdiği ölçüde kendisinden daha zayıf talihsiz arkadaşlarının her türlü yardımına koşuyordu. Bir süvarinin mızrak darbesi onu sırada kendine ayrılan yere geri dönmeye mecbur bırakıncaya kadar, bazılarını cesaretlendiriyor, bazılarına omuz veriyor, kendini helak ediyor, gidiyor geliyordu.

Neden kaçmanın yollarını aramıyordu? Çünkü şimdilik, kendisi için güvenli hale gelinceye kadar bozkırda yola çıkmama kararı kesindi. Tomska kadar "emilin hesabından" gitmek fikrinde inat ediyordu ve sonuçta haklıydı da. Gerek kuzeyde gerek güneyde, kafilenin her iki tarafında ovada cirit atan sayısız müfreze varken, yakayı ele vermeden iki verst bile gidemeyeceği aşikardı. Tatar süvarileri giderek çoğalıyor, bazen, fırtınalı bir yağmurun toprağın yüzeyine çıkardığı zararlı böcekler gibi, adeta yerden fışkırıyorlardı. Bu koşullar altında kaçış imkansız değilse bile son derece zordu. Muhafız askerler azami dikkat gösteriyorlardı, zira gözetimlerindeki herhangi birinin eksikliği kellelerine malolabilirdi.

Nihayet 15 Ağustos'ta gün batarken kafile, Tomsk'a otuz verst uzaklıktaki küçük Zabediero kasabasına ulaştı. Burada yol, Tom'un akıntısıyla birleşiyordu.

Esirlerin ilk hareketi, ırmak sularına atılmak oldu, ancak gardiyanları, molanın düzenlemeleri yapılmadan sıraları bozmalarına izin vermediler. Tom'un suları bu dönemde sel gibi aktığı halde, birkaç cüretkar ya da ümitsizin kaçışını kolaylaştırabilirdi, en sert tedbirler alınacaktı. Zabediero'da müsadere edilen kayıklar Tom üzerinde birbirlerine bağlanmış ve aşılması imkansız bir engel sırası oluşturmuştu. Kasabanın ilk evlerine kadar dayanan konaklama hattı ise, kırılması imkansız bir nöbetçi kordonu tarafından korunuyordu.

O andan itibaren kendini bozkıra atmayı düşünebilecek olan Mişel Strogof, durumu dikkatle inceledikten sonra bu şartlar altında kaçış planlarının uygulanabilir olmadığını anladı ve hiçbir şeyi tehlikeye atmak istemediğinden bekledi.

Esirler, bütün bu gece boyunca Tom kıyılarında konaklamak zorundaydı. Emir, birliklerinin Tomsk'a yerleştirilmesini ertesi güne bırakmıştı. Bu önemli şehirde Tatar genel karargahının açılışının askeri bir bayram olarak kutlanmasına karar vermişti. Feofar Han kaleyi işgal etmişti bile, ama ordusunun büyük bölümü surların altındaki açık karargahta, şehre tantanalı bir giriş töreninin yapılacağı ânı bekliyorlardı.

İvan Ogaref, emiri, bir gün önce birlikte ulaştıkları Tomsk'ta bırakmış, Zabediero ordugahına dönmüştü. Ertesi gün, Tatar ordusunun artçı birlikleriyle birlikte bu noktadan hareket edecekti. Ona, geceyi geçirmesi için bir ev hazırlanmıştı. Güneşin doğuşuyla birlikte, süvariler ve piyadeler onun kumandası altında emirin onları, Asyalı hükümdarların her zamanki tantanasıyla karşılaşmak istediği yere doğru yola çıkacaklardı.

Mola düzeni kurulduktan sonra, üç günlük yolculuğun tükettiği, yakıcı bir susuzluğun pençesindeki esirler, sonunda susuzluklarını giderip biraz dinlenebildi.

Marfa Strogof'un kolundaki Nadya Tomun kıyılarına geldiğinde güneş çoktan batmıştı ama hafif bir alacakaranlık ışığı ufku hâlâ aydınlatmaktaydı. Her ikisi de o âna kadar kıyıyı dolduran kalabalığın oluşturduğu sırayı delmeyi başaramamışlardı, ancak şimdi su içme sırası onlara gelmişti.

SibiryalI ihtiyar serin sulara eğildi, Nadya da elini suya daldırıp Marfa'nın dudaklarına götürdü. Sonra da kendi içini serinletti. Yaşlı kadın ve genç kız bu Tanrı'nın lütfü olan sularda yeniden hayat buldular.

Nadya tam kıyıdan ayrılacakken ansızın doğruldu. Gayri

ihtiyari bir çığlık attı.

Mişel Strogof oradaydı, kendisinden birkaç adım ötede!.. Bu oydu!.. Günün son ışıkları hâlâ aydınlatıyordu onu!

Mişel Strogof Nadya'nın çığlığıyla titredi... Fakat kendisini tehlikeye atacak bir kelime söylememek için kendisine yeterince hâkim olabildi.

Ve Nadya ile aynı anda annesini de fark etmişti!..

Bu beklenmeyen rastlantı karşısında artık kendine hâkim olamadığını hisseden Mişel Strogof, elini gözlerine götürdü ve oradan hemen uzaklaştı.

Nadya onu tekrar yakalayabilmek için bir içgüdüyle arkasından atıldı ama SibiryalI ihtiyar onun kulağına şu sözleri fısıldadı:

"Burada kal kızım!"

Nadya heyecandan kesik kesik bir sesle cevap verdi:

"Bu o! Yaşıyor anne! Bu o!"

"Bu benim oğlum," dedi Marfa Strogof, "bu Mişel Strogof ve görüyorsun ki ona doğru tek bir adım bile atmıyorum! Benim yaptığımı yap kızım!"

Mişel Strogof, bir insanın hissedebileceği en şiddetli heyecanlardan birini yaşamıştı. Annesi ve Nadya oradaydılar. Yüreğinde neredeyse birbirine karışan bu iki esiri Tanrı, bu ortak felakette birbirlerine itmişti! Bu durumda Nadya, onun kim olduğunu biliyor muydu? Hayır, zira tam kendisine doğru atılmak üzereyken Marfa Strogof'un onu tutan hareketini görmüştü! Öyleyse Marfa Strogof sırrını anlamış ve saklamıştı.

O gece boyunca Mişel Strogof yirmi kere, gidip annesini bulmaya niyetlendi, ama onu bir kere daha kucaklamak, genç arkadaşının elim bir kere daha sıkmak için duyduğu dayanılmaz

arzuya karşı koyması gerektiğini anladı! En ufak bir tedbirsizlik onu mahvedebilirdi. Zaten annesini görmeyeceğine yemin etmişti... görmeyecekti, kendi isteğiyle! Bu gece kaçamayacağına göre, Tomsk'a varınca, bütün hayatının özeti olan iki varlığı kollarına bile almadan ve onları bunca tehlikenin ortasında bırakarak kendini bozkıra atacaktı!

Mişel Strogof, Zabediero ordugahındaki bu yeni karşılaşmanın ne annesi ne de kendisi için üzücü bir sonuç doğurmayacağını ümit edebilirdi. Ancak, ne kadar hızlı olup bitmiş olursa olsun, bu sahnenin bazı ayrıntılarının İvan Ogaref casusu Sangarre tarafından yakalandığını bilmiyordu.

Çigan kadını oradaydı, kıyıda, birkaç adım ötede, her zamanki gibi, o hiç farkında olmadan SibiryalI kadını gözetliyordu. Arkasını döndüğünde çoktan kaybolmuş olan Mişel Strogof'u fark etmemişti ama annenin Nadyayı tutan hareketi gözünden kaçmamış ve Marfa'nın gözlerindeki bir pırıltı her şeyi anlamasını sağlamıştı.

Artık Marfa Strogof'un çar ulağı olan oğlunun şu anda Zabediero'da, İvan Ogaref'in esirleri arasında bulunduğu konusunda şüphe yoktu!

Sangarre onu tanımıyordu ama orada olduğunu biliyordu! Bu karanlıkta ve bu kalabalığın ortasında onu bulmaya çalışmak gibi imkansız bir şey yapmaya kalkışmayacaktı.

Nadya ile Marfa Strogof'u gözetlemeye devam etmek de aynı şekilde faydasızdı. Bu iki kadının ihtiyatlı davranacakları ve ağızlarından kesinlikle, çarın ulağını tehlikeye atacak türde bir şey çıkmayacağı gayet açıktı.

Dolasıyla Çigan kadının tek bir düşüncesi vardı; İvan Ogarefe haber vermek. Ve ordugahı derhal terk etti.

On beş dakika sonra Zabediero'ya geldi ve emirin

yardımcısının bulunduğu eve girdi.

İvan Ogaref çiganı derhal kabul etti.

“Benden ne istiyorsun Sangarre?” diye sordu.

“Marfa Strogof'un oğlu ordugahta,” dedi Sangarre.

“Esir mi?”

“Esir.”

“Ah!” diye bağırdı İvan Ogaref, “ben yapacağımı bilirim.”

“Hiçbir şey bilemezsin İvan, çünkü onu tammıyorsun bile!”

“Ama sen tanıyorsun ya! Onu gördün Sangarre!”

“Görmedim, ama annesinin bana her şeyi açıklayan bir hareketini gördüm.”

“Yanılmıyorsun ya?”

“Yanılmıyorum...”

“Bu ulağın yakalanmasına ne kadar önem verdiğimi biliyorsun,” dedi İvan Ogaref. “Eğer ona Moskova’da verilen mektup İrkutsk’a ulaşırsa, eğer grandükün eline geçerse, grandük koruma altında olacak ve ona ulaşamayacağım! Ne pahasına olursa olsun bu mektubu ele geçirmeliyim! Ve sen gelmiş bana, bu mektubu taşıyanın benim elimde olduğunu söylüyorsun! Sana tekrar soruyorum Sangarre, yanılıyor olabilir misin?”

İvan Ogaref büyük bir heyecanla konuşmuştu. Gösterdiği heyecan, bu mektubun elde edilmesine ne kadar büyük bir önem verdiğini kanıtlıyordu. Sangarre, İvan Ogaref in sorusunu ısrarla ikinci kez tekrarlamasıyla hiçbir kararsızlık yaşamadı.

“Yanılmıyorum İvan,” diye cevap verdi.

“Ama Sangarre, ordugahta, binlerce esir var ve sen Mişel Strogof'u tanımadığını söylüyorsun!”

“Hayır,” diye cevap verdi çigan, gözlerinde yabani bir sevinç vardı, “ben onu tanımıyorum ama annesi tanıyor! İvan, annesini konuşturmak gerekecek!”

“Yarın konuşacak!” diye bağırdı İvan Ogaref.

Sonra çigana elini uzattı, o da bu uzatılan eli öptü; kuzey ırkları için alışılmış olan bu saygı sahnesinde köleliği hatırlatan hiçbir şey yoktu.

Sangarre konaklama alanına geri döndü. Nadya ile Marfa Strogof un yerini yeniden buldu ve geceyi bu ikisini incelemekle geçirdi. Yaşlı kadın ve genç kız yorgunluktan bitkin düşmüş oldukları halde uyuyamadılar. Fazla endişe onları uyanık tutmuş olmalıydı. Mişel Strogof yaşıyordu ama onlar gibi tutsaktı. İvan Ogaref bunu biliyor muydu, eğer bilmiyorsa öğrenmeyecek miydi? Nadya’nın kafasındaki tek düşünce öldü sandığı arkadaşının yaşıyor olduğuydu! Ama Marfa Strogof daha ileriyi görebiliyordu. Ve kendi hayatına değer vermese bile oğlu için kaygılanmakta hakkı vardı.

Karanlıkta iki kadının ta dibine kadar süzülen Sangarre saatlerce burada kalıp etrafı dinledi... Hiçbir şey duyamadı. İçgüdüsel bir temkinle, Nadya ile Marfa Strogof aralarında tek bir kelime bile konuşmadılar.

Ertesi gün, 16 Ağustos’ta, sabah saat ona doğru ordugahın sınırından gelen bando sesleri ortalığı inletti. Tatar askerleri derhal silah başına geçtiler.

Zabediero’dan ayrılan İvan Ogaref, çok sayıda Tatar kurmay subayının arasında geliyordu. Yüzü her zamankinden daha karanlıktı ve kasılmış yüz hatları patlamak için fırsat arayan koyu bir öfkenin işaretiydi.

Bir grup esirin arasına karışmış olan Mişel Strogof, bu adamın geçişini gördü. Bir felaketin patlayacağını seziyordu, çünkü artık

İvan Ogaref, Marfa Strogof un, çarın ulakları birliğinde yüzbaşı olan Mişel Strogof un annesi olduğunu biliyordu.

İvan Ogaref ordugahın ortasına gelip atından indi, muhafız süvarileri onun etrafında geniş bir çember oluşturdular.

Bu sırada Sangarre ona yaklaşıp şöyle dedi: “Sana vereceğim yeni bir haber yok İvan!”

İvan Ogaref'in cevabı subaylarından birine kısa bir emir vermek oldu.

Aynı anda, askerler şiddetle esirlerin safları arasına daldı. Kırbaç darbeleriyle dürtülen ya da mızraklarla itilip kakılan bu zavallılar aceleyle ayağa kalkıp ordugahın çevresinde sıraya dizilmek zorunda kaldılar. Arka tarafa yerleştirilmiş, piyadeler ve süvarilerden oluşan dörtlü sıra kordon kaçışı imkansız kılıyordu.

Etrafa derhal sessizlik hâkim oldu ve İvan Ogaref'in bir işareti üzerine Sangarre, ortasında Marfa Strogof un bulunduğu bir gruba doğru ilerledi.

SibiryalI ihtiyar onun gelişini gördü. Neler olacağını anladı. Dudaklarında aşağılayıcı bir gülümseme belirdi. Sonra, Nadya’ya doğru eğilerek alçak sesle şunları söyledi.

“Artık sen beni tanımıyorsun kızım! Ne olursa olsun, ne kadar ağır bir durum olsa da tek kelime etmeyecek, tek bir harekette bulunmayacaksın! Bu benimle değil, onunla ilgili bir mesele!”

Bu sırada Sangarre, bir an için ona baktıktan sonra elini SibiryalI ihtiyar kadının omzuna koydu.

“Ne istiyorsun benden?” dedi Marfa Strogof.

“Gel!” diye cevap verdi Sangarre.

Mişel Strogof, gözlerindeki şimşeğin kendini ele vermemesi için gözkapaklarını yarı kapalı tutuyordu.

Marfa Strogof İvan Ogaref'in karşısına geldi, dimdik durdu, kollarını kavuşturdu ve bekledi.

“Sen Marfa Strogof sun öyle değil mi?” diye sordu İvan Ogaref.

“Evet,” diye cevapladı ihtiyar SibiryalI sakince.

“Üç gün önce Omsk’ta seni sorguladığım zaman söylediklerinden vazgeçiyor musun?”

“Hayır.”

“Hâlâ oğlun, çarın ulağı Mişel Strogof un Omsk’tan geçtiğini bilmediğini mi söylüyorsun?”

“Bilmiyorum.”

“Posta menzilinde oğlun zannettiğin adam o değil miydi, oğlun değil miydi?”

“Oğlum değildi.”

“Bu esirlerin arasında onu görmedin mi?”

“Hayır.”

“Eğer sana gösterilirse tanır mısın?”

“Hayır.”

Hiçbir şey itiraf etmemeye kesinlikle kararlı bir ses tonuyla verilen bu cevabın ardından kalabalığın arasında bir fısıldaşma oldu.

İvan Ogaref, tehditkar bir hareket yapmaktan kendini alamadı.

“Beni dinle,” dedi Marfa Strogofa, “oğlun burada, derhal göstereceksin onu.”

“Hayır.”

“Omsk’ta ve Kolivan’da yakalanan bütün erkekler senin önünden geçecek, eğer Mişel Strogof'u göstermezsen önünden geçen adam sayısı kadar kırbaç yiyeceksin!”

İvan Ogaref anlamıştı ki, ne kadar tehdit savururbut savursun,

ona yapacakları işkence ne olursa olsun bu laf geçirilmez SibiryalI konuşmayacaktı. Çar ulağını bulmak için ona değil, Mişel Strogof un kendisine güveniyordu. Ana oğul yüz yüze geldiklerinde, kendilerini ele verecek karşı konulmaz bir harekette bulunmamalarını imkansız görüyordu. Yalnızca imparatorluk mektubunu ele geçirmek istese muhakkak ki basitçe bütün esirlerin aranması emrini verirdi, ama Mişel Strogof bu mektubu okuduktan sonra yok etmiş olabilirdi ve eğer tanınmadan İrkutsk'a ulaşmayı başarabilirse İvan Ogaref'in oyunu bozulmuş olacaktı. Dolayısıyla bu haine lazım olan yalnızca mektup değil onu taşıyanın bizzat kendisiydi.

Nadya her şeyi duymuştu ve şimdi artık Mişel Strogof'un kim olduğunu ve Sibirya'nın istila altındaki bölgelerini neden tanınmadan geçmek istediğini biliyordu!

İvan Ogaref'in emri üzerine esirler, bir heykel gibi kımıldamadan duran ve gözleri yalnızca tam bir kayıtsızlık ifadesi taşıyan Marfa Strogof'un önünden birer birer geçmeye başladılar.

Marfa'nın oğlu son sıralardaydı. Sırası gelip de, annesinin karşısına geçtiğinde, Nadya bu manzarayı görmemek için gözlerini kapattı!

Mişel Strogof görünüşte duygusuz kalmıştı, ama avuçiçleri, sapladığı tırnaklarının altında kanıyordu.

Ana oğul İvan Ogaref'i yenmişti!

İvan Ogaref'in hemen yanında duran Sangarre tek bir kelime söyledi:

"Kırbaç!"

"Evet!" diye bağırdı artık hiç kendine hâkim olamayan İvan Ogaref, "bu yaşlı cadı kırbaçlanacak, hem de ölene kadar!"

Bir Tatar askeri, elinde bu korkunç işkence aletiyle Marfa

Strogof'a yaklaştı.

Kırbaç, uçlarına bükülmüş demir teller bağlı belirli bir sayıda deri kayıştan oluşur. Yüz yirmi darbelik bir kırbaç cezasının ölüm cezasına eşdeğer olduğu tahmin edilir. Marfa Strogof bunu biliyordu ama hiçbir işkencenin kendisini konuşturamayacağını da biliyordu. Ve hayatını feda edecekti.

Marfa Strogof, iki asker tarafından yere fırlatılarak diz çöktürüldü. Elbisesi yırtıldı, çıplak sırtı görünüyordu. Göğsünün önüne, yalnızca birkaç parmak mesafeye bir kılıç yerleştirildi. Acıyla eğildiği takdirde, bu sivri uç göğsüne saplanacaktı.

Tatar ayakta duruyordu.

Bekliyordu.

“Başla!” dedi İvan Ogaref.

Kırbaç havada ıslık çaldı...

Ama daha inmeden, güçlü bir el tarafından Tatarın elinden sökülüp alındı.

Mişel Strogof oradaydı. Bu korkunç manzara karşısında yerinde duramamıştı, İşim posta menzilinde İvan Ogaref'in kırbacı omzuna indiğinde kendini tutabildiyse de bu sefer, söz konusu kişi annesi olduğunda kendine hâkim olamamıştı.

İvan Ogaref başarmıştı.

“Mişel Strogof!” diye bağırdı.

Sonra ona doğru ilerledi:

“Ah! Şu İşim'deki adam?”

“Ta kendisi!” dedi Mişel Strogof.

Ve elindeki kırbacı kaldırarak İvan Ogaref in suratına indirdi.

“Darbeye karşılık darbe!” dedi.

“iyi bir karşılık!” diye bir ses geldi seyredenler arasından ve

neyse ki gürültünün arasında kayboldu.

Yirmi asker birden Mişel Strogof'un üstüne atıldı, onu öldüreceklerdi...

Ama acı dolu, kudurmuş gibi bir çığlık koparan İvan Ogaref bir el hareketiyle onları durdurdu.

“Bu adam emirin adaletine teslim edilecek! Üzerini arayın!”

Mişel Strogof un yok edecek zamanı bulamadığı imparatorluk armasını taşıyan mektup, göğsünün üzerinde bulundu ve İvan Ogaref'e verildi.

Olayı seyredenler arasındaki, “iyi bir karşılık!” diyen kişi Alcide Jolivet’den başkası değildi. Meslektaşıyla birlikte Zabediero ordugahında bulunuyorlardı ve bu sahneyi görmüşlerdi.

“Bu kuzey insanları sert adamlar doğrusu!” dedi Harry Blount’a. “İtiraf edin ki yol arkadaşımıza bir telafi borçluyuz! Korpanof ya da Strogof bunu hak ediyor! İşim meselesi için güzel bir rövanş!”

“Evet, rövanş olduğu doğru,” diye cevapladı Harry Blount, “ama Strogof artık ölü bir adam. Kendi çıkarı için, belki de bunu henüz hatırlamasa daha iyi ederdi!”

“Annesini kırbaç darbeleri altında ölüme mi bıraksaydı!”

“Bu davranışıyla annesi ve kardeşi için daha iyi bir kader hazırladığını mı sanıyorsunuz?”

“Hiçbir şey sanmıyorum, hiçbir şey bilmiyorum,” diye cevap verdi Alcide Jolivet, “eğer onun yerinde olsaydım ben de başka türlü davranmazdım! Nasıl bir yara açtı yüzünde ama! Eh, bazen taşmak gerek! Tanrı eğer her zaman ve her yerde sakin olmamızı isteseydi damarlarımıza kan yerine su koyardı!”

“Bir gazete haberi için güzel bir olay!” dedi Harry Blount. “Sadece İvan Ogaref şu mektubu bize gösterseydi!..”

İvan Ogaref, yüzünü kaplayan kanı dindirdikten sonra mektubun mührünü parçaladı. Adeta yazılanların içine girmek ister gibi mektubu tekrar tekrar ve uzun uzun okudu.

Mişel Strogof'un sımsıkı bağlanması ve diğer esirlerle birlikte Tomsk'a götürülmesi için emirler verdikten sonra, Zabediero'da konaklayan birliklerin kumandasını aldı ve sağır edici davul ve borazan sesleri arasında, emirin kendisini beklemekte olduğu şehre doğru yöneldi.

4

MUZAFFERANE GİRİŞ

1604'te, Sibirya eyaletlerinin neredeyse tam ortasında kurulmuş olan Tomsk Asya Rusyası'nın en önemli şehirlerinden biridir. Tomsk, altmışıncı paralelin üzerinde bulunan Tobolsk ve ellinci meridyenin ötesinde kurulmuş olan İrkutsk'un aleyhine büyümektedir.

Bununla birlikte Tomsk, daha önce de söylediğimiz gibi, bu önemli eyaletin merkezi değildir. Eyaletin genel valisi ve resmi daireler Omsk'ta bulunur. Ama Tomsk, Altay Dağlarına, yani Hokas topraklarının Çin sınırına dayanan bu bölgenin en kayda değer şehridir. Bu dağların yamaçları, Tom vadisine kadar aralıksız olarak, platin, altın, gümüş, bakır, altınlı kurşun yataklarıyla doludur. Memleket zengin olduğu gibi şehir de zengindir, çünkü birçok verimli işletmenin merkezindedir. Aynı şekilde; evlerinin, mobilyalarının, arabalarının gösterişiyle de Avrupa'nın büyük başkentleriyle rekabet edebilir. Burası kazma kürekle zenginleşmiş bir milyonerler şehridir ve çarın temsilcisine ev sahipliği yapmak şerefine sahip değilse bile, hatırlı kişilerinin başında şehrin en önemli tüccarının, imparatorluk hükümeti madenlerinin başlıca imtiyaz sahibinin varlığıyla teselli bulur.

Vaktiyle Tomsk dünyanın ucunda sayılırdı. Oraya gitmek dernek, çok büyük bir yolculuğa kalkışmak dernekti. Şimdiyse bu, yol istilacılarla dolu olmadığı sürece ancak basit bir gezinti sayılır. Hatta yakında, Ural Sıradağları'nı aşarak burayı Perm'e bağlayacak bir demiryolu bile yapılacaktır.

Tomsk güzel bir şehir midir? Seyyahlar bu konuda farklı fikirlere sahiptir. Şangay-Moskova yolculuğu esnasında burada birkaç gün geçirmiş olan Madam de Bourboulon, buradan pek de güzel bir yer olarak söz etmez. Onun tasvirine göre burası; taştan ya da tuğladan yapılmış eski evleri, büyük Sibirya şehirlerinde olduğundan çok farklı daracık yollarıyla, özellikle Tatarların yığıldığı, sakin sarhoşların -"Kuzey haklarında olduğu gibi sarhoşlukları da hissedilir!"- çokça bulunduğu pis mahalleleriyle ancak anlamsız bir şehirdir.

Seyyah Henri Russel-Killough ise Tomsk'a tam bir hayranlık duymaktadır. Acaba bu, Madam de Bourboulon'un şehri sadece yaz boyunca ziyaret etmiş olmasına karşılık, Henri Russel-Killough'un burayı kışın ortasında, kardan mantosunun altında görmüş olmasına mı bağlıdır? Bu mümkündür ve bazı soğuk ülkelerin değerinin ancak soğuk mevsimde anlaşılabileceği - aynen bazı sıcak ülkelerin değerinin sıcak mevsimde anlaşılabileceği gibi— yolundaki görüşü doğrular niteliktedir.

Her ne olursa olsun, Russel-Killough gayet olumlu bir şekilde Tomsk'un yalnızca Sibirya'nın en güzel şehri olmayıp, sütunlu evleriyle, ahşap kaldırımlarıyla, geniş ve düzenli sokaklarıyla ve Fransa'nın bütün ırmaklarından daha geniş olan Tom'un sularına görüntüleri akseden on beş muhteşem kilisesiyle, aynı zamanda dünyanın en güzel şehirlerinden biri olduğunu da söyler.

Gerçek ise bu iki görüşün ortasındadır. Yirmi beş bin nüfusluk Tomsk, oldukça sarp, uzun bir tepenin üzerine, güzel bir görüntü verecek şekilde yerleşmiştir.

Fakat dünyanın en güzel şehri, istilacılar orayı işgal edince dünyanın en çirkin şehrine dönüşmüştü. Ona bu dönemde kim hayran kalabilirdi? Orada geçiçi olarak bulunan birkaç Kazak piyade taburuyla savunulan şehir, emirin birliklerinin

saldırılarına dayanamamıştı. Nüfusun Tatar kökenli bir bölümü, bu kendileri gibi Tatar kabileleri hiç de kötü karşılamamışlardı ve şu anda Tomsk, sanki Hokand ya da Buhara hanlıklarının ortasına taşınmış gibi ne Rus, ne SibiryalI havası taşıyordu.

Emir, muzaffer birlikleri Tomsk'ta karşılayacaktı. Onların şerefine verilecek şarkılı, danslı, "fantazya"[→]bir kutlamayı, gürültülü bir âlem takip edecek olmalıydı.

Bu tören için Asyalı zevkine göre seçilen yer Tom suyuna yüz ayak yükseklikten hâkim bir tepenin üzerindeki geniş yaylaydı. Güzel evlerin ve iri kubbeli kiliselerin uzun perspektifiyle tüm bu ufuk, ırmağın sayısız kıvrımları, sıcak bir sis içindeki ormanın oluşturduğu arka plan, birkaç enfes çam grubu ve devasa sedirin yemyeşil çerçevesini oluşturduğu, hayranlık uyandırıcı bir kare oluşturuyordu.

Yaylanın sol tarafında, göz kamaştırıcı bir dekor oluşturan, tuhaf bir mimariye sahip şu yarı-Mağripli yarı-tatar Buhara tarzı abidelerin bir numunesi kuşkusuz- bir saray, geçici bir süre için geniş taraçaların üzerinde yükseliyordu. Bu sarayın üzerinde, her tarafta yükselen minarelerin ucunda, yaylaya gölge veren ağaçların yüksek dallarında Tatar ordusuyla birlikte Buhara'dan gelmiş olan evcilleştirilmiş yüzlerce leylek dönüp duruyordu.

Bu taraçalar emirin divanına, müttefik hanlara, hanlıkların yüksek mevki sahiplerine ve Türkistan hükümdarlarının her birinin haremlerine ayrılmıştı.

Birçokları Transkafkasya ve İran pazarlarından satın alman bağımlı kölelerden başka bir şey olmayan bu sultanlardan bazılarının yüzleri açıktı, bazılarıysa sadece gözlerini açıkta bırakan peçeler taşıyorlardı. Hepsi de son derece gösterişli giyinmişlerdi. Kürklü giysilerinin, dizi dizi kıymetli taşlardan oluşan bileziklerle dolu çıplak kollarını ve tırnakları kına özüyle boyanmış küçük ellerini açıkta bırakan kolları geriye kıvrılmış ve

Avrupa pufu tarzında birleşmekteydi. Bazıları, inceliği ancak örümcek ağıyla kıyaslanabilecek ipek kumaşlardan, bazılarıysa dar çizgili bir pamuklu kumaş olan alacadan yapılmış olan bu elbiseler, en ufak bir harekette Doğuluların kulaklarına son derece hoş gelen hışırtılar çıkarıyorlardı. Bu üst kıyafetin altında, zerafetle işlenmiş ve İncilerle süslü ince botların biraz yukarısında büzülmüş ipek pantolonu kapatan diba etekler parıldıyordu. Hiçbir peçenin saklamadığı kadınların rengarenk türbanlarından taşan saç örgüleri, olağanüstü gözleri, muhteşem dişleri, hafif bir çizgiyle göz kenarlarına bitiştirilen kaşlarının karalığıyla ve kurşuna çalan gözkapaklarının sürmeleriyle daha da belirginleşen göz kamaştırıcı tenleri hayranlık uyandırıcıydı.

Tentelerle korunan Karaçaların altında, iki yanlarında birer kavisli kılıç, kuşaklarında hançer, ellerinde on ayak uzunluğunda mızrak taşıyan emirin özel korumaları nöbet tutuyordu. Bu Tatarlardan bazıları beyaz sopalar, bazıları gümüş altın tellerden yapılmış sorguçlarla süslü devasa mızraklar taşıyorlardı.

Tom'un eteklerini yıkadığı dik eğimin üzerindeki bu geniş yaylayı, en sonuna kadar, Orta Asya'nın bütün yerli unsurlarından oluşan kozmopolit bir kalabalık doldurmuştu. Özbekler, siyah koyun derisinden kocaman börkleri, kızıl sakalları, gri gözlen, Tatar modasına göre dikilmiş bir tür gömlek olan arkalıklarıyla oradaydılar.

Rus-Çin sınırının emirin sesiyle ayaklanan bütün halkları gibi, alınları ve şakakları tıraşlı, saçları örgülü, uzun elbiseli, ipek gömleklerini bir kuşakla sıkmış, siyah kenarlı ve kırmızı saçaklı kiraz rengi satenden oval külahlar giymiş Mançular ve onlarla birlikte, siyah saçlarına zarifçe altın iğneler ve kurdeleler kondurmuş, başlarını yapma çiçeklerle süslemiş, hayranlık uyandırıcı tipteki Mançurya kadınları da oradaydılar. Ve nihayet

Mogollar, Buharalılar, Acemler, Türkistan Çinlileri, Tatar kutlamalarının davetlisi olan bu kalabalığı tamamlıyordu.

Bu istilacılar toplantısında yalnızca SibiryalIlar eksikti. Kaçmayı başaramamış olanlar da, Feofar Han'ın bu zafer merasimini şanına layık şekilde noktalamak için verebileceği yağma emrinin kaygısıyla evlerine çekilmişlerdi.

Emir; askeri bando gürültüleri, Tanrı'am sesleri, top ve tüfek atışları arasında, saat dörtte meydana girdi.

Feofar, başının üzerinde elmastan bir sorguç taşıyan en gözde atma binmişti. Emirin üzerinde hâlâ savaş kıyafeti vardı. İki yanında Hokand ve Kunduz hanları, hanlıkların ileri gelenleri gidiyor, çok sayıda kurmay da ona eşlik ediyordu.

Bu sırada taraçada Feofar'in ilk karısı, eğer Buhara devletlerinin sultanları için bu tanımlama kullanılabilirse, kraliçe göründü. Kraliçe ya da köle, ama Acem kökenli bu kadın hayran olunacak kadar güzeldi. Muhammedi geleneklere aykırı olarak, kuşku yok ki emirin bir kaprisi yüzünden, yüzü açıktı. Dört örgü halindeki saçları, en değerli taşlarla süslü külahından arkaya dökülen altın lameli ipek tülün zar zor örttüğü göz kamaştırıcı beyazlıktaki omuzlarını okşuyordu. Mavi ipek eteğinin altında, geniş koyu çizgili ipek tülden "zir-ca-me" vardı ve kuşağının üstünde, aynı kumaştan bir tür gömlek olan "pirehen" boynuna doğru çıkarak, V biçiminde zarif bir açıklık oluşturuyordu. Ama başından, Acem terlikleri içindeki ayaklarına kadar, tam bir mücevher israfı içindeydi; gümüş tellerle birbirine geçirilmiş altın tomanlar, meşhur Elburz madenlerinden çıkarılmış firuzeden tespihler, akik, zümrüt, opal, safir kolyeler öyle boldu ki, elbisesinin üst kısmı ve eteği değerli taşlardan dokunmuş gibi görünüyordu. Boynunda, kollarında, ellerinde, kemerinde, ayaklarında parıldayan binlerce elmasa gelince, bunlara milyonlarca rubleyle bile paha

biçilemezdi ve bunlar öylesine güçlü bir ışık saçıyorlardı ki, her birinin merkezinde bir akım, güneş ışınının meydana getirdiği bir enerji kaynağını tutuşturuyor zannedilebilirdi.

Emir ve hanlar ile onlara eşlik eden ileri gelenler atlarından indiler.

Hepsi de, birinci taraçanın ortasında yükselen muhteşem bir çadırda yerlerini aldılar. Çadırın önünde her zamanki gibi, kutsal rahlenin üzerine Kuran yerleştirilmişti.

Feofar'ın yardımcısı kendisini fazla bekletmedi; saat beş olmadan, bando sesleri onun gelişini bildirdi.

Çoktan Yaralıyüz diye adlandırılmış olan İvan Ogaref, bu kez üzerinde Tatar subayı üniforması taşıyordu, emirin çadırının önüne atla geldi. Ortasında yalnızca eğlencelere ayrılan bir yer kalmış bulunan meydanın iki tarafına dizilen, Zabediero ordugahı askerlerinden bir grup ona eşlik ediyordu. Hainin yüzünü yanlamasına kesen geniş bir yara izi göze çarpıyordu.

İvan Ogaref emire önemli subaylarını takdim etti, Feofar Han da, vekarının temelini oluşturan soğukluğunu bir kenara bırakmadan onları, memnun kalacakları şekilde karşıladı.

En azından, şimdi artık haber yakalamak için birleşmiş olan ayrılmaz ikili Harry Blount ve Alcide Jolivet'nin yorumuyla böyleydi durum. Zabediero'dan ayrıldıktan sonra hızla Tomsk'a gelmişlerdi. Tatarları yüz üstü bırakıp en kısa zamanda birkaç Rus koluyla buluşmak ve eğer mümkün olursa onlarla birlikte İrkutsk'a gitmek konusunda kararlıydılar. Bu istilada, bu yangınlarda, bu yağmalarda, bu ölümlerde gördükleri onları fazlasıyla iğrendirmişti ve Sibirya ordusunun saflarında bulunmak için acele ediyorlardı.

Bununla birlikte Alcide Jolivet arkadaşına Tatar birliklerinin bu muzafferane girişi hakkında bir iki not düşmeden Tomsk'tan

ayrılamayacağını belirtti -yalnızca kuzininin merakını tatmin etmek içindi bu-, Harry Blount da birkaç saat kalmaya karar verdi ama aynı gece ikisi de yeniden İrkutsk yoluna düşeceklerdi ve atlarıyla emirin keşif kollarının önüne geçmeyi umuyorlardı.

Alcide Jolivet ve Harry Blount kalabalığa karışmış, kendilerine iyi bir gazete yazısı sağlayacak olan bu kutlamanın hiçbir ayrıntısını kaçırmamak için etrafı kolaçan ediyorlardı. Kendi ihtişamı içinde Feofar Han'a, karılarına, subaylarına, muhafızlarına ve Avrupa törenlerinin, hakkında hiçbir fikir veremeyeceği bu Şark debdebesine hayran kalıyorlardı. Ama İvan Ogaref emirin karşısına geldiğinde aşağılamayla yüzlerini çevirdiler ve biraz sabırsızlıkla kutlamaların başlamasını beklediler.

"Görüyor musunuz azizim Blount," dedi Alcide Jolivet, "paralarının karşılığını almak isteyen burjuvalar gibi çok erken gelmişiz! Bütün bunlar yalnızca perdenin açılışıymış, oysa ki, bale için gelmek daha zevkli olurdu." "Hangi bale?" diye sordu Harry Blount. "Mecburi bale elbette! Ama zannediyorum perde kalkmak üzere."

Alcide Jolivet operadaymış gibi, küçük dürbününü kabından çıkardı ve bu işten iyi anlayan biri gibi, Feofar kumpanyasının ilk üyelerini incelemeye başladı.

Ama eğlencelerden önce çekilmez bir tören yer alacaktı.

Aslında, galiplerin zaferi, mağluplar halkın önünde tahkir edilmeden tamamlanmış sayılmazdı. İşte bu yüzden yüzlerce esir, askerlerin kırbaç tehdidi altında ortaya sürüldü. Arkadaşlarıyla birlikte şehrin hapishanesine tıkılmadan önce Feofar Han ve müttefiklerinin önünden geçmek zorundaydılar.

Bu esirlerin ilk sırasında Mişel Strogof görülüyordu. İvan Ogaref'in emirlerine uygun bir biçimde, bir grup asker tarafından özel olarak gözetim altında tutuluyordu. Annesi ve

Nadya da oradaydı.

Kendisiyle ilgili bir mesele söz konusu olduğunda her zaman güçlü olan SibiryalI ihtiyar kadının yüzü müthiş soluktu. Korkunç bir sahnenin gerçekleşmesini bekliyordu. Oğlunun, emirin karşısına çıkarılması sebepsiz değildi. Marfa onun adına korkuyordu. Herkesin gözü önünde, kendisine kalkan bu kırbacın yüzüne indirilmesini affedecek adam değildi İvan Ogaref, ve intikamı merhametsiz olacaktı. Mişel Strogof muhakkak ki Orta Asya barbarlarının alışık olduğu türden korkunç bir işkencenin tehdidi altındaydı. Eğer İvan Ogaref, askerler üzerine atıldığı sırada onu koruduysa bu, onu emirin adaletine saklamanın ne dernek olduğunu bildiği içindi.

Zaten Zabediero ordugahındaki uğursuz sahneden beri ana ile oğul hiç konuşmamıştı. Onları acımasızca birbirlerinden ayırmışlardı. Bu, içinde bulundukları sefaleti daha da ağırlaştırmıştı, zira bu birkaç günlük esaret sırasında birlikte olmak, durumlarını biraz olsun hafifleştirebilirdi. Marfa Strogof istemeden sebep olduğu bütün kötü şeyler için oğlundan af dilemek istemişti, çünkü analık duygularına hâkim olamadığı için kendisini suçluyordu! Eğer Omsk'ta, posta merkezinde onunla karşı karşıya geldiği zaman kendisini tutabilmiş olsaydı Mişel Strogof buradan tanınmadan geçecek ve bu felaketler başına gelmeyecekti!

Mişel Strogof ise, annesinin orada bulunmasının, İvan Ogaref'in onu kendisiyle karşı karşıya getirmesinin sebebinin, kendi işkencesini görerek acı çekmesini sağlamak olduğunu düşünüyordu, hatta belki de, kendisi için olduğu gibi onun için de korkunç bir ölüm hazırlanıyordu!

Nadyaya gelince, onları kurtarmak için ne yapabileceğini soruyordu kendine, ana ile oğulun yardımına nasıl koşabilirdi? Ne düşüneceğini bilmiyordu, ama her şeyden önce dikkatleri

üzerine çekmekten kaçınması gerektiğini müphem bir biçimde hissediyordu, kendisini gizlemesi, bir köşede büzülmesi gerekiyordu. Belki de böylece, aslanı hapseden ağı kemirebilirdi. Her halükarda, eğer harekete geçmesi için bir fırsat çıkarsa harekete geçecekti. Marfa Strogof'un oğlu için kendini feda etmeliydi.

Bu sırada, esirlerin çoğu emirin önünden geçmişti ve geçerken de her biri, kulluk göstergesi olarak, alınları toz içinde kalıncaya dek yere kapanmak zorunda kalmışlardı. Bu, tahkirle başlayan bir esaretti! Bu talihsizler eğilmekte çok yavaş davrandıklarında, muhafızların sert eli onları şiddetle yere fırlatıyordu.

Alcide Jolivet ve arkadaşının böyle bir gösteri karşısında gerçek bir öfke duymamalarına imkan yoktu.

“Alçakça bir şey bu! Gidelim buradan!” dedi Alcide Jolivet.

“Hayır!” diye cevap verdi Harry Blount. “Her şeyi görmeliyiz!”

Alcide Jolivet, arkadaşının kolunu tutarak birdenbire bağırdı:

“Her şeyi görmek mi?.. Ah!..”

"Neyiniz var?” diye sordu öteki.

"Bakın Blount! Bu o kız!”

"O kız mı!”

"Yol arkadaşımızın kız kardeşi! Tek başına ve esir! Onu kurtarmak gerek...”

"Kendinize hâkim olun,” diye cevap verdi Harry Blount soğuk bir tavırla. “Bizim bu genç kız lehine müdahalede bulunmamız, onun için faydalı olmaktan çok zararlı olabilir.”

Atılmaya hazır olan Alcide Jolivet durdu, yüzü saçlarıyla yarı yarıya örtülmüş olan Nadya, onları fark etmemişti ve kendi sırası gelince, hiç dikkat çekmeden emirin önünden geçti.

Nadya’nın ardından Marfa Strogof gelmişti ve kendisini tozun

içine yeterince hızlı atmadığı için muhafızlar onu sertçe ittiler.

Marfa Strogof düştü.

Oğlu, askerlerin güçlükle engelleyebildiği korkunç bir hareket yaptı.

Ama Marfa Strogof ayağa kalktı, tam onu götürürlerken İvan Ogaref müdahale etti:

"Bu kadın kalsın!"

Nadya ise esir kalabalığının arasına doğru itildi. İvan Ogaref in bakışları onun üzerinde durmamıştı.

Mişel Strogof emirin karşısına getirildi, gözlerini eğmeden ayakta durdu.

“Alnın yere!” diye bağırdı İvan Ogaref.

“Hayır!” diye cevap verdi Mişel Strogof.

iki muhafız onu eğilmeye zorlamak istedi ama güçlü genç adamın elinin altında yere yapışan onlar oldu.

İvan Ogaref Mişel Strogof'a doğru ilerledi:

“Öleceksin!” dedi.

Mişel Strogof gururla cevap verdi:

“Ben öleceğim, ama bir hainin yüzü olan senin suratın İvan, bu rezil kırbaç darbesini her zaman taşıyacak!”

Bu cevap üzerine İvan Ogaref'in korkunç bir şekilde rengi attı.

Emir sakin olduğu kadar tehditkar bir sesle sordu:

“Bu esir kim?”

“Bir Rus casusu,” diye cevap verdi İvan Ogaref.

Mişel Strogof'un casus olduğunu söylerken, onun hakkında verilecek olan hükmün korkunç olacağını biliyordu.

Mişel Strogof İvan Ogaref'in üzerine yürüdü.

Askerler onu durdurdu.

Emirin bir el hareketi üzerine herkes yere eğildi. Sonra eliyle Kuran'ı gösterdi. Kendisine getirilen kutsal kitabı açtı ve parmağını sayfalardan birinin üzerine koydu.

Mişel Strogof un kaderini tesadüf ya da daha doğrusu, Doğuluların düşüncesine göre, Tanrı bizzat kendisi tayin edecekti. Orta Asya halkları bu uygulamaya fal adını verirler. Hâkimin parmağının dokunduğu ayetin anlamını yorumladıktan sonra, her ne olursa olsun bu hükmü uygularlar.

Emir, parmağını Kuran sayfası üzerine bastırdı. Bunun üzerine ulemaların reisi ona yaklaştı, şu kelimelerle biten ayeti yüksek sesle okudu:

"Ve o artık, yeryüzü nesnelerini görmeyecek."

"Rus casusu," dedi Feofar Han, "Tatar ordugahında neler olduğunu görmek için geldin! Bak öyleyse, görebildiğince bak!"

5

“BAK, GÖREBİLDİĞİNCE BAK!”

Elleri bağlı olan Mişel Strogof, taraçamn altında, emirin tahtı karşısında tutuldu.

Maddi manevi bunca işkencenin artık çökerttiği annesi, ne bakmaya ne dinlemeye cesaret edebiliyordu.

“Bak! Görebildiğince bak!” demişti Feofar Han, elini tehditkar bir şekilde Mişel Strogof'a uzatarak.

Tatar âdetlerinden haberdar olan İvan Ogaref, kuşku yok ki bu sözün sonucunun nereye gideceğini anlamıştı, dudakları bir an için, acımasız bir gülümsemeyle kısıldı. Sonra, Feofar Han’ın yanında yerini aldı.

Aynı anda bir borazan sesi duyuldu. Eğlencenin başlayacağının işaretiydi bu.

“İşte bale başlıyor,” dedi Alcide Jolivet Harry Blount’a, “ama bütün geleneklerin aksine, barbarlar bunu dramdan önce sahneliyor!”

Mişel Strogof bakma emri almıştı, bakıyordu.

Meydana bir dansöz kalabalığı doluştu. Dut ağacından, uzun saplı, bükülmüş ipekten iki tele sahip ve dört akorlu bir mandolin olan dutar; arka tarafı açık, at kılı gerilmiş ve yayla çalman bir tür viyolonsel olan kobiz; kamıştan uzun bir fülüt olan çibizga; borazanlar, dümbelekler, Tanrı'amlardan oluşan çeşitli Tatar enstrümanları şarkıcıların gırtlak sesleriyle birleşerek tuhaf bir uyum oluşturuyordu. Buna bir de, orta bölümlerine, Eolya arplarındaki gibi rüzgarda titreşen teller

gerilmiş on iki uçurtmadan oluşan hava orkestrasının seslerini eklemek yerinde olur.

Danslar hemen başladı.

Bu dansçıların hepsi Acem kökenliydi. Fakat bunlar köle değildi ve özgürce mesleklerini icra ediyorlardı. Vaktiyle bu dansçılar Tahran sarayının resmi törenlerinde boy gösterirlerdi, fakat şu andaki hükümdar ailesinin tahta çıkışından beri krallıktan yavaş yavaş sürülmüşler ve talihlerini başka yerde aramak zorunda kalmışlardı. Milli kıyafetler giymiş olan dansçıların üzerini bol miktarda mücevher süslüyordu. Kulaklarından küçük altın üçgenler ve uzun çubuklar sarkıyordu; boyunlarını işlemeli gümüş halkalar çevrelemekteydi, çift sıra değerli taşlardan oluşan bilezikler kollarını ve bacaklarını sıkıca kavramıştı; uzun saç örgülerinin ucunda, İnciler, firuzeler ve akikler sallanıyordu. Bellerindeki kuşak, Avrupa tarzı Büyük Haç nişanlarına benzeyen parlak bir kancayla tutturulmuştu.

Bu dansçılar çeşitli dansları, bazen birlikte bazen teker teker, büyük bir zerafetle icra ediyorlardı. Yüzleri açıktı ama bazen,, suratlarının önüne hafif bir peçe alıyorlardı ve yıldızlı bir gökyüzünden bulutun geçişi gibi sanki bütün bu ışık saçan gözlerin önünden bir tül bulutu geçiyordu. Bu Acem kadınlarından bazıları boyunlarında eşarp niyetine ucunda sivri tarafı aşağıya bakan, üçgen şeklinde küçük bir torbanın sallandığı, İncilerle süslü deri bir kayış taşıyorlardı ve torbaları belirli bir zamanda açıyorlardı. Altın filigrandan dokunmuş bu torbalardan, üzerlerine Kuran'dan ayetler işlenmiş, kızıl ipekten dar ve uzun şeritler çekiyorlardı. Bu şeritleri kendi aralarında bir kuşak oluşturacak şekilde geriyorlar, diğer dansçılar da bu kuşağın altından, adımlarına hiç ara vermeksizin geçerken, her ayetin içerdiği emre uygun olarak ya secdeye varıyorlar ya da

Muhammed'in gökyüzündeki hurileri arasına katılıyormuş gibi hafif bir sıçramayla uçuyorlardı.

Fakat Alcide Jolivet'yi şaşkınlığa düşüren asıl dikkat çekici olan şey, bu Acem kadınlarının, ateşli olmaktan çok kayıtsız olmalarıydı. Tutku eksikti onlarda ve danslarının türüyle olduğu gibi icraatlarıyla da, tutkulu Mısır dansözlerinden çok sakin ve edepli Hint rakkaselerini hatırlatıyorlardı.

Eğlencenin ilk bölümü tamamlandıktan sonra, ciddi bir sesin şu sözleri söylediği duyuldu:

"Bak! Görebildiğince bak!"

Emirin sözlerini tekrarlayan uzun boylu Tatar, Feofar Han'ın celladıydı. Mişel Strogof'un arkasında durmuştu ve elinde, geniş ağızlı, kavisli bir kılıç tutuyordu, Karşı ya da Hisar'ın meşhur silahçılarının, çeliğine su verdiği işlemeli kılıçlardan biriydi bu.

Muhafızlar onun yanma, içinde hiç duman çıkarmadan yanan birkaç harlı kömürün bulunduğu bir mangalın oturtulduğu üç ayak getirdiler. Mangalın üzerindeki hafif buğuya sebep olan, kömürün yüzeyine serpilen, günlük ve aselbent karışımı, reçineli ve rayihalı bir maddenin yanmasıydı.

Bu sırada, Acemlerin yerini derhal başka bir grup dansçı aldı; Mişel Strogof'un hemen tanıdığı farklı bir ırktı bu.

Aynı şekilde, iki gazeteci de bunları tanımıştı, Harry Blount meslektaşına döndü:

"Nijni-Novgorod'daki Çiganlar bunlar!"

"Ta kendileri!" diye bağırdı Alcide Jolivet. "Düşünüyorum da, onların gözleri bu casuslara bacaklarından çok daha fazla para getiriyor olmalı!"

Bunları emirin hizmetindeki casuslar diye nitelerken, bildiği gibi, Alcide Jolivet yanılmıyordu.

Çiganlarm ilk sırasında, güzelliğini daha da artıran tuhaf ve göz alıcı kıyafetiyle Sangarre boy gösteriyordu.

Sangarre dans etmiyordu, ama, keyfi adımları, ırklarının Avrupa'da dolaştığı her ülkeden, Bohemya'dan, Mısır'dan, İtalya'dan İspanya'dan bir şeyler taşıyan dansçılarının ortasında bir mim sanatçısı gibi duruyordu. Dansçılar, kollarında şıkırdayan zillerin ve bir tür tef olan, sert derisi üzerinde gezdirdikleri parmaklarının altında inleyen dairelerin sesleriyle hareketleniyorlardı.

Sangarre bu dairelerden birini ellerinin arasında titretiyor, gerçek Kibele rahiplerinden oluşan bu grubu coşturuyordu.

En fazla on beş yaşlarındaki bir Çigan oğlan ilerledi. Tırnaklarını hafifçe kaydırarak iki telini titrettiği bir dutar tutuyordu elinde. Ve şarkı söylüyordu. Çok garip ritimli bu şarkının ilk dörtlüğü sırasında bir dansçı onun yanma gelerek kıpırdamadan durdu, onu dinliyordu ama genç şarkıcının, nakaratı her tekrarlayışmda, dairesini sallayarak ve kastanyet şıkırtılarıyla onu şaşkına çevirerek dansına yeniden başlıyordu.

Sonra, son nakaratın ardından dansçılar, danslarının binlerce kıvrılma bükülme hareketi arasında çiganın etrafını sardılar.

Bu sırada, emir, müttefikleri ve her rütbedeki subayları etrafa yağmur gibi altın saçmaya başladı ve dansçıların zillerine çarpan altınların sesleri, dutarların ve dümbeleklerin son mırıltılarına karıştı.

"Yağmacılar gibi müsrifler!" dedi Akide Jolivet arkadaşının kulağına.

Bu yerlere saçılan elbette ki çalıntı paraydı, çünkü tomanlar ve Tatar altınlarıyla birlikte dukalar ve Moskova rubleleri de yağıyordu.

Sonra bir an için sessizlik oldu ve elini Mişel Strogof'un

omzuna koyan cellat, tekrarının giderek daha da uğursuz hale getirdiği şu sözleri söyledi:

"Bak, görebildiğince bak!"

Ama Alcide Jolivet, celladın bu kez kılıcını elinde tutmadığını fark etti.

Bu sırada güneş, ufkun altına inmişti bile. Kırın arka taraflarını bir yarı-karanlık kaplamaya başlamıştı. Sedir ve çam ağaçları giderek kararıyor, Tomun uzaklarda gölgelenen suları ilk sislere karışıyordu. Karanlık, şehre hâkim yaylanın üzerine doğru yayılmakta gecikmeyecekti.

Ama bu sırada, ellerinde meşaleler taşıyan yüzlerce köle meydanı doldurdu. Sangarre'nin getirdiği Çiganlar ve Acemler yeniden emirin tahtı önünde boy gösterdiler ve tezat oluşturacak şekilde, birbirlerinden çok farklı tarzlardaki danslarını sergilediler. Şarkıcıların gırtlak nağmeleri eşliğindeki Tatar orkestrasının enstrümanları vahşi bir ahenkle coşmuştu. Yere indirilmiş olan uçurtmalar, bir yıldız kümesini andıran rengarenk fenerleri de kaldırarak yeniden havalanmıştı ve bu göksel aydınlatmanın ortasında, serin rüzgarla telleri daha da yoğun titreşiyordu.

Sonra, savaş üniformaları içindeki bir Tatar süvari taburu, şiddeti giderek artan dansın arasına karıştı ve çok tuhaf bir etki yaratan bir yaya fantazya başladı.

Kınsız kılıç ve uzun piştovlarla silahlı olan bütün bu askerler bir çeşit ip cambazlığı yaparak havayı, dümbelek tımbırularının, daire hırıltılarının, dutar gıcırtılarının üzerine boşalan patlamalarla, alaybozan atışlarıyla doldurdular. Metalik bir karışım sayesinde, Çin modasına uygun olarak, renkli barutla dolu olan silahları, kırmızı, yeşil, mavi, uzun atışlar yapmaktaydı, adeta bütün bu topluluk yapay bir ateşin ortasında hareket ediyordu. Bu eğlence bazı yönleriyle, askeri bir dans

olan, baş dansçıların kılıç ve hançerlerin sivri uçları ortasında döndükleri antik "cybistique"i hatırlatıyordu ve Orta Asya halklarının bu geleneği onlardan miras almış olması mümkündü, ancak bu Tatar tarzı "cybistique", dansçıların üzerinde kıvrılan bu renkli ateşlerle daha da tuhaf hale gelmişti. Sanki, dansçıların her hareketi için sonsuz kombinasyonu olan bir kıvılcım kaleydoskopuydu bu.

Modem sahne sanatlarının en uç örneklerini bilen Parisli bir gazeteci olarak her türlü zevkten ne kadar usanmış olursa olsun, Akide Jolivet, Montmartre ve Madeleine bulvarları arasında olsa, "Fena değil! Fena değil!" anlamına gelecek olan hafif bir baş hareketi yaptı.

Sonra birdenbire, bir işaret verilmiş gibi, fantazyanm bütün ateşleri söndü, danslar durdu, dansçılar ortadan kayboldu. Tören bitmişti ve birkaç saniye önce bunca ışık dolu olan yaylayı şu anda yalnızca meşaleler aydınlatıyordu.

Emirin bir işareti üzerine Mişel Strogof meydanın ortasına getirildi.

"Blount," dedi Akide Jolivet arkadaşına, "bütün bunların sonunu görmek niyetinde misiniz?"

"Asla," diye cevap verdi FLarry Blount.

"Umarım Daily Telegraph okurları, Tatar tarzı bir infazın ayrıntılarından hoşlanmıyorlardır?"

"Sizin kuzininizden daha fazla değil."

"Zavallı oğlan!" dedi Akide Jolivet Mişel Strogofa bakarak. "Bu yiğit asker savaş alanında ölmeyi hak ediyordu!"

"Onu kurtarmak için yapabileceğimiz bir şey var mı?" diye sordu Harry Blount.

"Hiçbir şey yok."

İki gazeteci, Mişel Strogof'un kendilerine karşı ne kadar cömertçe davrandığını hatırladılar. Şimdi artık, görevinin esiri olarak ne tecrübelerden geçmek zorunda kaldığını biliyorlardı ve acıma nedir bilmeyen bu Tatarların arasında, onun için yapabilecekleri hiçbir şey yoktu!

Bu talihsiz için hazırlanan işkenceye katılmak konusunda pek de istekli olmadıklarından, iki gazeteci şehre döndüler.

Bir saat sonra İrkutsk yolunda at koşturmaktaydılar; Alcide Jolivet'nin vaktinden önce davranarak, şimdiden "intikam seferi" olarak adlandırdığı harekatı Rusların arasında izlemeyi deneyeceklerdi.

Bu sırada, emire mağrur, İvan Ogaref'e aşağılayıcı bir bakışla bakan Mişel Strogof ayakta duruyordu. Ölmeyi bekliyordu, bununla birlikte, onda bir zayıflık belirtisi aramak boşunaydı.

Seyirciler de, işkencenin kendileri için fazladan bir cazibe unsuru olduğu Feofar Han'ın kurmayları gibi, meydanın kenarlarında durmuş infazın tamamlanmasını bekliyorlardı. Daha sonra, merakı tatmin olan bütün bu vahşi kabile sarhoşluk denizine dalacaktı.

Emir bir el hareketi yaptı. Muhafızlar tarafından itilen Mişel Strogof taraçaya yaklaştı; Feofar, onun da anladığı Tatar dilinde şunları söyledi:

"Buraya görmek için geldin Rus casusu. Ve son kez gördün. Biraz sonra gözlerin, sonsuza kadar ışığa kapanacak!"

Mişel Strogof un cezası, ölüm değil, körlük olacaktı. Gözlerini kaybetmek, belki de hayatını kaybetmekten daha korkunçtu! Zavallı adam, körlüğe mahkum edilmişti.

Emirin ağzından çıkan cezayı duyduğunda Mişel Strogof yine de gücünü kaybetmedi. Sanki bütün hayatını son bir bakışa sığdırmak ister gibi, gözlerini kocaman açarak, itidalini korudu.

Bu vahşi adamlara yalvarmak faydasızdı, hem de zaten ona yakışmazdı. Bunu aklından bile geçirmedi. Bütün düşüncesi, geri döndürülemez biçimde başarısızlığa uğramış olan görevi, bir daha asla göremeyeceği annesi ve Nadya üzerinde yoğunlaşmıştı! Ama hissettiği heyecanın bir zerresini bile dışarıya yansıtmıyordu.

Fakat sonra, bir intikam duygusu bütün benliğini sardı. İvan Ogaref'e doğru döndü.

"İvan," dedi tehditkar bir sesle, "hain İvan, gözlerimin son tehdidi senin üzerine olacak!"

İvan Ogaref omuzlarını silkti.

Ama Mişel Strogof yanılıyordu. Gözleri sonsuza dek kapanırken İvan Ogaref'e bakıyor olmayacaktı.

Marfa Strogof gelip onun önünde durdu.

"Anneciğim!" diye bağırdı. "Evet! Evet, en yüce bakışım senin üzerine, bu sefile değil! Burada, önümde kal! Kal ki sevgili yüzünü biraz daha göreyim! Kal ki gözlerim sana bakarken kapansın!.."

SibiryalI ihtiyar kadın, tek kelime etmeden ilerliyordu...

"Çekin şu kadını!" dedi İvan Ogaref.

iki asker Marfa Strogof'u itti. Kadın geriledi ama oğlunun birkaç adım ötesinde ayakta durmaya devam etti.

Cellat ortaya çıktı. Bu kez elinde, çıplak kılıcını tutuyordu ve rayihalı kömürlerin yandığı mangaldan henüz çekilmiş olan bu kılıç akkor halindeydi.

Mişel Strogof, Tatar âdetlerine uygun olarak kızgın bir kılıç ağzının gözlerinin önünden geçirilmesiyle kör edilecekti!

Mişel Strogof, karşı koymaya çalışmadı. Gözlerinde, bakışlarıyla adeta yuttuğu annesinden başka hiçbir şey yoktu!

Bütün hayatı, bu son görüntünün içindeydi.

Gözlerini inanılmaz bir biçimde kocaman açmış olan Marfa Strogof, kollarını ona doğru uzatmış bakıyordu!..

Akkor haline gelmiş olan kılıcın ucu Mişel Strogof un gözlerinin önünden geçti.

Bir umutsuzluk çığlığı duyuldu. İhtiyar Marfa, hareketsiz yere yığıldı!

Mişel Strogof artık kördü.

Emirleri yerine getirilmiş olan emir, bütün beraberindekilerle birlikte çekildi. Biraz sonra meydanda, İvan Ogaref ile meşale taşıyanlardan başka kimse kalmamıştı.

Bu sefil, kurbanına biraz daha hakaret etmek ve cellattan sonra ona son darbeyi vurmak mı istiyordu?

İvan Ogaref yavaş yavaş, onun geldiğini hissedip doğrulan Mişel Strogof'a yaklaştı.

Cebinden imparatorluk mektubunu çıkardı, açtı ve müthiş bir ironiyle, çarın ulağının artık kapanmış olan gözlerinin önünde tutarak şöyle dedi:

“Oku şimdi Mişel Strogof, oku da İrkutsk’a gidip okuduklarını söyle! Çarın gerçek ulağı İvan Ogareftir!”

Bunu söyledikten sonra hain, mektubu göğsüne yerleştirdi. Sonra da arkasına dönmeden meydandan ayrıldı, meşale taşıyanlar da onu takip ettiler.

Mişel Strogof, hareketsiz duran, belki de ölmüş olan annesinin birkaç adım ötesinde tek başına kalmıştı.

Uzaklardan çığlıklar, şarkılar, eğlencenin bütün gürültüleri duyuluyordu. Işıklandırılmış olan Tomsk, bir bayram şehri gibi parıldıyordu.

Mişel Strogof kulak kesildi. Meydan sessiz ve ıssızdı.

El yordamıyla annesinin düşmüş olduğu yere doğru ilerledi. Onun elini buldu, üzerine eğildi, yüzünü yüzüne yaklaştırdı, kalp atışlarını dinledi. Sanki çok alçak sesle onunla konuşur gibiydi.

İhtiyar Marfa hâlâ yaşıyor muydu, oğlunun söylediklerini duyuyor muydu?

Durumu her ne olursa olsun, hiçbir harekette bulunmadı.

Mişel Strogof onun alnını ve beyaz saçlarını öptü. Sonra ayağa kalktı, ayağıyla yoklayarak, yolunu bulmak için, ellerini uzatmaya çalışarak yavaş yavaş meydanın ucuna doğru yürüdü.

Birdenbire Nadya ortaya çıktı.

Dosdoğru arkadaşının üzerine yürüyordu. Elindeki hançerle, Mişel Strogof'un kollarını bağlayan ipleri kesti.

Nadya hiçbir şey söylemediği için, kör adam kendisini kimin çözdüğünü bilmiyordu.

Ama Nadya bu işi bitirdikten sonra:

“Ağabey!” dedi.

“Nadya,” diye mırıldandı Mişel Strogof, “Nadya!”

“Gel ağabey! Benim gözlerim bundan böyle senin gözlerin olacak ve seni ben İrkutsk’a götüreceğim!”

6

UZUN YOL ARKADAŞI

Mişel Strogof ve Nadya yarım saat sonra Tomsk'tan ayrıldılar.

O gece, bir grup esir daha Tatarlardan kaçmayı başardı, çünkü hepsi az veya çok alık olan subaylar ve askerler, gerek Zabediero ordugahında, gerek kafilenin yürüyüşü esnasında olsun, o âna kadar çok sıkı tuttukları gözetimi şuursuzca gevşetmişlerdi. Nadya, önce diğer esirlerle birlikte götürülmüş, sonra kaçmayı başararak, Mişel Strogof emirin karşısına getirildiği sırada yaylaya geri dönmüştü.

Burada kalabalığa karışarak her şeyi görmüştü. Akkor halindeki kılıç arkadaşının gözleri önünden geçerken dudaklarından bir çığlık olsun kaçırmamıştı. Hareketsiz ve sessiz kalacak gücü bulmuştu, ilahi bir ilham ona; Marfa Strogof'un oğluna, ulaşmaya yemin ettiği amacında kılavuzluk etmesi için kendisini sakınması, özgür olması gerektiğini söylemişti. ihtiyar SibiryalI hareketsiz yere yığıldığında, kalbi bir an için durmuş, ama bir düşünceyle bütün gücü geri gelmişti.

"Körün köpeği olacağım!" dedi kendi kendine.

İvan Ogaref'in gidişinden sonra Nadya karanlıkta gizlenmiş, kalabalığın yayladan ayrılmasını beklemişti. Hakkında hiçbir kaygı duyulması gerekmeyen sefil bir yaratık gibi terk edilmiş olan Mişel Strogof yalnızdı. Nadya, onun annesine doğru gidişini görmüştü, onun üstüne eğilişini, alnını öpüşünü, sonra ayağa kalkışını, el yordamıyla kaçmaya çalışmasını...

Birkaç saniye sonra ikisi el ele dik yamacı inmiş, şehrin ucuna kadar Tom kıyılarını izledikten sonra surdaki bir gedikten

çıkabilmişlerdi.

İrkutsk yolu, doğuya doğru giden tek yoldu. Yanılmanın imkanı yoktu. Nadya Mişel Strogof'u hızla sürükledi. Emirin keşif kollarının birkaç saat âlem yaptıktan sonra, ertesi günden itibaren yeniden bozkıra dalmaları ve bütün iletişimi kesmeleri mümkündü. Dolayısıyla onlardan ileride olmak, Tomsk'a beş yüz verst (533 km.) mesafedeki Krasnoyarsk'a onlardan önce ulaşmak ve nihayet, anayoldan mümkün olduğu kadar geç ayrılmak önemliydi. Yol dışına çıkmak tekinsizdi, meçhuldü, kısa vadede ölüm demekti.

Nadya, 16 Ağustos'u 17 Ağustos'a bağlayan bu gecenin yorgunluklarına nasıl katlandı? Böylesine uzun bir mesafeyi kat etmek için gerekli fiziksel gücü nasıl buldu? Bu neredeyse anlaşılmaz bir şeydi. Ama ertesi günün sabahı, Tomsk'tan ayrılmalarından on iki saat sonra, beş yüz verstlik bir yolun ardından Mişel Strogof ile birlikte Semilovskoe kasabasına ulaşmış oldukları da bir o kadar gerçekti:

Mişel Strogof'un ağzından tek bir kelime bile çıkmamıştı. Nadya onun elini tutmuyordu, bütün gece boyunca arkadaşının elini tutan oydu; ama titremeleriyle kendisine rehberlik eden bu el sayesindedir ki olağan yürüyüşle ilerleyebilmişti.

Semilovskoe neredeyse tamamen terk edilmişti. Kasaba sakinleri Tatarlardan korkup Yeniseisk eyaletine kaçmışlardı. Ancak iki üç evde hâlâ oturuluyordu. Şehirde ise işe yarar ya da değerli ne varsa at arabalarına yüklenip götürülmüştü.

Bu sırada Nadya, birkaç saatlik bir mola vermek ihtiyacı içindeydi. Her ikisinin de yemek yemeleri ve dinlenmeleri gerekiyordu.

Genç kız arkadaşını kasabanın ucuna doğru götürdü. Burada kapısı açık, boş bir ev vardı. İçeri girdiler. Odanın ortasında, bütün Sibirya evlerinde bulunan yüksek sobanın yanında, kötü

bir tahta kerevet vardı. Oraya oturdular.

Nadya kör arkadaşının yüzüne, ona bugüne kadar hiç bakmamış gibi baktı. Bu bakışlarda minnettarlıktan daha fazlası, merhametten daha fazlası vardı. Eğer Mişel Strogof onu görebiliyor olsaydı; bu güzel, hüzünlü bakışlardaki sınırsız bağlılık ve şefkat ifadesini okuyabilirdi.

Akkorlaşmış kılıçla kızaran körün gözkapakları kupkuru gözlerini yarıya kadar kapatmıştı. Üzerinde hafif kıvrımlar oluşan gözkapakları sertleşmiş gibiydi, gözbebeği garip bir şekilde büyümüştü; irisi, sanki daha önce olmadığı kadar koyu bir maviydi, kaşları ve kirpikleri yanmıştı, ama en azından görünüşte, genç adamın delici bakışları hiç değişmemiş gibiydi. Artık göremiyorsa, artık tamamıyla körse bu, kızgın çeliğin sıcaklığı, retinanın ve göz sinirinin duyarlılığını bütünüyle tahrip ettiği içindi.

Bu sırada Mişel Strogof ellerini uzattı.

“Orada mısın Nadya?” diye sordu.

“Evet,” diye cevap verdi genç kız, “yanındayım ve seni asla terk etmeyeceğim Mişel.”

Nadya tarafından adı ilk defa telaffuz edilen Mişel Strogof titredi. Arkadaşının her şeyi; kim olduğunu ve onu ihtiyar Marfa ile hangi bağın birleştirdiğini bildiğini anlamıştı.

“Nadya,” dedi, “ayrılmamız gerekecek!”

“Ayrılmak mı? Neden o Mişel?”

“Senin yolculuğuna engel olmak istemiyorum! Baban seni İrkutsk’ta bekliyor! Babanla buluşmalısın!”

“Senin benim için yaptıklarından sonra seni bırakırsam Mişel, babam beni lanetleyecektir!”

Mişel Strogof, genç kızın, elinin üzerine koyduğu elini sıktı.

“Nadya! Nadya! Yalnızca babanı düşünmelisin!” dedi.

“Mişel,” diye devam etti Nadya, “senin bana, babamdan fazla ihtiyacın var! İrkutsk’a gitmekten vaz mı geçeceksin?”

Mişel Strogof, gücünden hiçbir şey kaybetmediğini gösteren bir ses tonuyla bağırdı:

“Asla!”

“Ama mektup artık sende değil!..”

“İvan Ogaref'in benden çaldığı mektup!.. Bu o kadar da önemli değil Nadya! Bana casus muamelesi yaptılar! Ben de casus gibi davranacağım! İrkutsk’a gidip bütün gördüklerimi, bütün duyduklarımı anlatacağım ve Tanrı’nın huzurunda yemin ediyorum, bir gün o hain beni yeniden karşısında bulacak! Ama önce İrkutsk’a gitmeliyim.”

“Ve ayrılmaktan mı söz ediyorsun Mişel?” “Nadya, bu sefiller her şeyimi aldılar!” “Benim birkaç rublem var ve gözlerim! Senin yerine görebilirim Mişel ve senin tek başına gidemeyeceğin yere seni götürebilirim!” “Peki nasıl gideceğiz?”

“Yürüyerek.”

“Nasıl yaşayacağız?”

“Dilenerek.”

“Gidelim Nadya!”

“Gel Mişel.”

Bu iki genç insan artık birbirlerine ağabey kardeş demiyorlardı. Ortak sefaletleri içinde, kendilerini birbirlerine daha sıkı bağlanmış hissediyorlardı. Bir saat dinlendikten sonra ikisi birlikte evden ayrıldılar. Kasabanın sokaklarında dolaşan Nadya, çornekleb denen birkaç parça arpa ekmeğiyle, biraz da, Rusya’da meod adıyla bilinen bal şerbetinden buldu. Bunlar için hiçbir bedel ödemesi gerekmemişti, çünkü dilencilik mesleğine

başlamıştı bile. Bu ekmekle bal şerbeti, iyi kötü, Mişel Strogof un açlığını ve susuzluğunu bastırmıştı. Nadya, bu yetersiz gıdanın en büyük parçasını ona ayırmıştı. Mişel Strogof, arkadaşının birbiri ardına ağzına verdiği ekmek parçalarını yiyor, onun dudaklarına götürdüğü mataradan içiyordu.

"Yiyor musun Nadya?" diye sordu birçok kere.

"Evet Mişel," diye cevap verdi her seferinde, arkadaşından artanlarla yetinen genç kız.

Mişel ve Nadya Semilovskoe'den ayrıldılar ve yeniden, zahmetli İrkutsk yoluna koyuldular. Genç kız yorgunluğa kuvvetle direniyordu. Eğer Mişel Strogof onu görebiliyor olsaydı belki de kendinde daha ileriye gidecek cesareti bulamayacaktı. Ama Nadya şikayet etmiyordu ve tek bir iç çekiş bile duymayan Mişel Strogof, önünü alamadığı bir aceleyle yürüyordu. Ama neden? Hâlâ Tatarların önüne geçmeyi umabilir miydi? Yaya gidiyordu, parasızdı, kördü ve eğer tek kılavuzu Nadya olmasaydı, yolun bir köşesine uzanıp orada sefalet içinde ölmekten başka yapabileceği bir şey olmayacaktı! Ama eğer bu enerji sayesinde Krasnoyarsk'a ulaşabilirse, belki de her şey kaybedilmiş sayılmazdı; kendisini tanıtacağı vali, İrkutsk'a ulaşması için ona gerekli imkanları sağlamakta elbette ki tereddüt etmeyecekti.

Düşüncelere dalmış olan Mişel Strogof fazla konuşmadan ilerliyordu. Nadya'nın elini tutmuştu, ikisinin arasında kesintisiz bir iletişim vardı. Onlara öyle geliyordu ki, düşüncelerini birbirlerine anlatmak için artık kelimelere ihtiyaçları yoktu. Zaman zaman Mişel Strogof ona şöyle diyordu:

"Konuş benimle Nadya."

"Ne gereği var Mişel? Birlikte düşünüyoruz ya!" diye cevap veriyordu genç kız, sesinde hiçbir yorgunluk belirtisi olmamasına dikkat ederek.

Ama bazen, kalbi sanki bir anlığına durmuş gibi, bacakları titriyor, adımı yavaşlıyor, kolu geriliyor ve geride kalıyordu. O zaman Mişel Strogof duruyor, kendisiyle beraber taşıdığı karanlığın ardındakini fark etmeye çalışır gibi, gözlerini zavallı kızın üzerine dikiyordu. Göğsü şişiyor, sonra arkadaşına en güçlü şekilde destek olarak ileriye doğru yürümeye devam ediyordu.

Bununla birlikte, bu ardı arkası kesilmez felaketlerin ortasında, her ikisini de yorgunluktan kurtaracak mutlu bir olay gerçekleşecekti.

Semilovskoe'den ayrılmalarının üzerinden yaklaşık iki saat geçmişti ki Mişel Strogof durdu.

"Yol boş mu?" diye sordu.

"Tamamıyla boş," diye cevap verdi Nadya.

"Arka taraftan gelen bir gürültü duymuyor musun?"

"Gerçekten de."

"Eğer bu gelenler Tatarsa saklanmamız gerek. İyi bak."

"Bekle Mişel!" diye cevap verdi Nadya ve birkaç adım ötede sağa doğru kıvrılan yola tırmandı.

Bir an için yalnız kalan Mişel Strogof kulak kabarttı.

Nadya hemen geri döndü ve şöyle dedi:

"Bir yük arabası, genç bir adam kullanıyor."

"Yalnız mı?"

"Yalnız."

Mişel Strogof bir an tereddüt etti. Saklanmalı mıydı? Yoksa tam aksine, kendisi için değilse bile Nadya için bu araçta bir yer bulma şansını mı denemeliydi? Ona kalsa, yük arabasına bir eliyle dayanmakla yetinir, hatta gereğinde onu itebilirdi, zira bacakları hâlâ güçlüydü, ama Obi geçidinden beri yani sekiz gündür yürüyen Nadya'nın, gücünün sonuna geldiğini

hissediyordu.

Bekledi.

Yük arabası biraz sonra yolun dönemecinden göründü. Bu, epeyce harap ama üç kişiyi alabilecek kadar sağlam -bu ülkedeki adıyla- bir kibitkaydı.

Kibitkalara genellikle üç at koşulduğu halde bu yalnızca, uzun tüylü, uzun kuyruklu, taşıdığı Moğol kanı gücünün ve cesaretinin teminatı olan tek bir at tarafından çekiliyordu.

Arabayı, yanında köpek olan bir delikanlı kullanıyordu.

Nadya bu delikanlının Rus olduğunu anladı, güven telkin eden tatlı ve soğukkanlı bir yüzü vardı. Zaten hiç de acelesi var gibi görünmüyordu. Atını fazla yormamak için sakince ilerliyordu, onun bu gidişini görenler, Tatarların her an kesebileceği bir yolu izlediğini akıllarından bile geçirmezlerdi.

Nadya, Mişel Strogof'u elinden tutarak yolun kenarına çıktı.

Kibitka durdu ve sürücüsü genç kıza gülümseyerek baktı. Gözlerini kocaman açarak, sevimli bir tavırla sordu:

“Nereye gidiyorsunuz böyle?”

Mişel Strogof, bu sesi daha önce bir yerlerde duyduğunu düşünüyordu. Ve kuşkusuz bu ses tonu, kibitkanın sürücüsünü tanımasına yetmişti zira bir anda yüzünün çizgileri gevşedi.

Delikanlı bu sefer doğrudan Mişel Strogof'a seslenerek tekrar sordu:

“Eee, nereye gidiyorsunuz?”

“İrkutsk’a gidiyoruz,” dedi öteki.

“Oooo! Dostum, İrkutsk’a daha verstler ve verstler olduğunu bilmiyor musun?” “Biliyorum.”

“Ve yürüyerek gidiyorsun?”

“Yürüyerek'.”

“Sen tamam! Ama ya küçük hanım?..”

“O benim kardeşim,” dedi Mişel Strogof, Nadya ya tekrar bu sıfatı vermenin ihtiyatlı bir hareket olduğunu düşünmüştü.

“Tamam, kardeşin dostum! Ama inan bana, asla İrkutsk’a ulaşamayacak!”

Mişel Strogof ona yaklaştı:

“Bak arkadaşım, Tatarlar bizi soydu, sana verebilecek tek bir köpeğim bile yok; ama eğer kardeşimi yanma alırsan ben yürüyerek arabanı takip ederim, gerekirse koşarım, seni bir saat bile geciktirmem...”

“Ağabey,” diye bağırdı Nadya, “istemiyorum... istemiyorum! Bayım, ağabeyim kör!” “Kör mü!” dedi delikanlı sevecen bir sesle. Nadya, merhamet dilenir gibi kollarını uzatarak cevap verdi:

“Tatarlar gözlerini dağladı!”

“Gözlerini mi dağladı? Ah, zavallı dostum! Ben Krasnoyarsk’a gidiyorum. Neden sen de kız kardeşinle birlikte kibitkaya binmeyesin? Biraz sıkışırsak üçümüz de sığarız. Zaten köpeğimin yürüyerek gitmeye itirazı olmaz. Yalnız, atımı yormamak için hızlı gitmeyeceğim.” “Arkadaşım, adın ne senin?” diye sordu Mişel Strogof.

“Adım Nikolay Pigasof.”

“Bu adı asla unutmayacağım,” dedi Mişel Strogof.

“Haydi bin kör dostum. Kardeşin senin yanında, arabanın arkasında olacak, ben de kullanmak için ön taraftayım. Arkada kayın ağacı kabuğuyla arpa sapı var. Kuş yuvası gibidir orası. Haydi Şerko, bize yer aç!”

Köpek fazla nazlanmadan aşağı indi. Gri tüylü, orta büyüklükte, kocaman kafalı, Sibirya ırkından bir köpekti bu ve

sahibine çok bağlı görünüyordu.

Mişel Strogof ve Nadya çabucak kibitkaya yerleştiler. Mişel Strogof, Nikolay Pigasof'un ellerini arar gibi ellerini uzattı.

“Elimi mi sıkmak istiyorsun!” dedi Nikolay Pigasof. “İşte burada dostum! Ne kadar istersen sıkabilirsin!”

Kibitka ilerlemeye başladı. Nikolay’ın asla vurmadığı at eşkin gidiyordu. Mişel Strogof fazla hız kazanamamış olsa bile en azından Nadya yeni yorgunluklardan korunmuş oluyordu.

Genç kız öylesine yorgundu ki, kibitkanın tekdüze hareketiyle sallanırken, tam bir bitkinlik uykusuna daldı. Mişel Strogof ile Nikolay onu yatırdılar. Merhametli delikanlı durumdan çok etkilenmişti ve eğer Mişel Strogof un gözlerinden bir damla gözyaşı akmıyorsa bu, kızgın demir son damlayı da kuruttuğu içindi!

“Çok nazik,” dedi Nikolay.

“Evet,” diye cevap verdi Mişel Strogof. “Güçlü olmak istiyor dostum, cesur da ama aslında zayıf, narin! Uzaktan mı geliyorsunuz?”

“Çok uzaktan.”

“Zavallı gençler!.. Gözlerini dağladıkları zaman canın çok acımış olmalı!”

Mişel Strogof, sanki görebilecekmiş gibi Nikolay'a döndü:

“Çok acıdı.”

“Ağlamadın mı?”

“Ağladım.”

“Ben olsam ben de ağlarım. Sevdiklerini bir daha göremeyeceğini düşünmek!.. Ama sonuçta, onlar sizi görüyor. Belki bu bir teselli olabilir!”

“Evet, belki!.. Söylesene arkadaşım, daha önce beni bir yerlerde

gördün mü hiç?"

"Seni mi dostum? Hayır hiç görmedim." "Ama sesin bana hiç yabancı gelmiyor." "Bakın şu işe!" diye cevap verdi Nikolay gülümseyerek. "Benim sesimi tanıyor! Belki de bunu nereden geldiğimi öğrenmek için soruyorsun. Sana söyleyeceğim. Ben Kolivan'dan geliyorum."

"Kolivan'dan mı?" dedi Mişel Strogof. "Öyleyse seninle orada karşılaştım. Telgrafhanede miydin?"

"Olabilir," diye cevap verdi Nikolay. "Orada kalıyordum. Telgraf memuruydum."

"Ve son âna kadar işinin başında kaldın, değil mi?"

"Eh! Özellikle orada olunması gereken zamanda!"

"Bir İngilizle bir Fransızın ellerinde rublelerle, senin gişenin önünde tartıştıkları gündü bu; İngiliz, Kutsal Kitap'ın ilk ayetlerini telgraflamıştı hani?"

"Bu mümkün dostum, ama hatırlamıyorum!"

"Nasıl! Hatırlamıyor musun?"

"Çektiğim telgrafları hiçbir zaman okumam. Benim görevim onları unutmaktır, bunun en kısa yolu da hiç bilmemek."

Verdiği bu cevap Nikolay Pigasof'un kişiliğini yansıtıyordu.

Bu sırada, Mişel Strogof'un içten içe, daha hızlı olmasını dilediği kibitka, kendi halinde ağır ağır ilerliyordu. Nikolay ve atı, ne biri ne diğerinin vazgeçebileceği bir yürüyüş tarzına alışıktılar. At, üç saat yürüyor, bir saat dinleniyordu; gece gündüz böyleydi bu. Molalar esnasında at otluyor, kibitkanın yolcularıysa, sadık Serko'nun eşliğinde yemek yiyorlardı. Kibitka'da en azından yirmi kişilik erzak vardı ve Nikolay elindekileri, kardeş zannettiği konuklarına cömertçe sunuyordu.

Bir günlük dinlenmenin ardından Nadya, biraz olsun gücüne

kavuştu. Nikolay ona mümkün olduğu kadar iyi bakmıştı. Yolculuk, katlanılabilir koşullar altında geçiyordu; yavaştı kuşkusuz ama düzenliydi. Bazı kereler, geceleri Nikolay arabayı sürerken uyuyakalıyor ve vicdanının rahatlığını ispatlayacak şekilde horulduyordu. Belki de dikkatli bakılırsa, Mişel Strogof'un ellerinin dizginleri aradığı ve Serko'nun şaşkınlık içinde ama itiraz etmeyen bakışları altında, atı daha hızlı bir yürüyüşe kaldırdığı görülebilirdi. Sonra, Nikolay uyanır uyanmaz bu tırıs derhal eşkine dönüyor ama kibitka, nizami hızına göre en az birkaç verst kazanmış oluyordu.

İşimsk Irmağı, İşimskoe, Berikilskoe, Küskoe kasabaları, Mariinsk Irmağı ve aynı adı taşıyan kasaba, Bogostovlskoe ve nihayet, Batı

Sibirya ile Doğu Sibirya'yı ayıran küçük bir akarsu olan Çula işte böyle geçildi. Yol kimi zaman, geniş bir tarlayı gözler önüne seren muazzam arazilerin, kimi zaman içinden hiçbir zaman çıkılamayacak zannedilen sık ve sonu gelmez çam ormanlarının arasından uzayıp gidiyordu.

Her yer ıssızdı. Kasabalar neredeyse tamamen terk edilmişti. Geniş ırmağın Tatarları durdurabileceğini tahmin eden köylüler Yenisey'in ötesine kaçmışlardı.

22 Ağustos'ta kibitka, Tomsk'tan üç yüz seksen verst ilerideki Atşinsk kasabasına ulaştı. Krasnoyarsk'a daha yüz yirmi verst vardı. Bu yolculuk esnasında hiçbir olay olmamıştı. Altı gündür bir arada olan Nikolay, Mişel Strogof ve Nadya aynı kalmışlardı; birisi, bozulması imkansız sükuneti içinde, diğer ikisi endişeli ve arkadaşlarının ne zaman kendilerinden ayrılmak isteyeceği düşüncesi içinde.

Mişel Strogof, geçtikleri, yerleri, denebilir ki Nikolay ve genç kızın gözleriyle görüyordu. Her ikisi de sırayla kibitkanın geçtiği şehirlerin görünüşünü anlatıyorlardı. Ormanda mı ovada mı

olduğunu, bozkırın üzerinde bir kulübe bulunup bulunmadığını, birkaç Sibiryalının ufukta belirip belirmediğini biliyordu Mişel Strogof. Nikolay'ın anlatacakları tükenmiyordu, sohbet etmeyi seviyordu ve olayları ne yönden ele alırsa alsın onu dinlemek hoş oluyordu.

Bir gün Mişel Strogof ona havanın nasıl olduğunu sordu.

"Oldukça iyi dostum," diye cevap verdi Nikolay, "ama bunlar yazın son günleri. Sibirya'da sonbahar kısa olur, yakında kışın ilk soğuklarını hissedeceğiz. Belki de Tatarlar bu zorlu mevsim boyunca konaklamayı düşünürler, kim bilir?"

Mişel Strogof, şüpheli bir tavırla başını salladı.

"Buna inanmıyor musun dostum," diye cevapladı Nikolay, "İrkutsk'a yürüyeceklerini mi düşünüyorsun?"

"Bundan kaygı duyuyorum," dedi Mişel Strogof.

"Evet... Haklısın. Yolda arayı soğutmalarına izin vermeyecek kötü bir adam var yanlarında. İvan Ogaref'ten söz edildiğini duydun mu hiç?"

"Evet."

"Biliyor musun, vatana ihanet etmek iyi bir şey değil!"

"Hayır... iyi bir şey değil..." diye cevap verdi tepki vermemeye çalışan Mişel Strogof.

"Dostum, bana öyle geliyor ki senin yanında İvan Ogaref'ten söz edildiğinde yeterince öfke duymuyorsun! Bu isim telaffuz edildiğinde bütün Rus yürekler yerinden fırlamak!" "İnan bana arkadaşım, ondan, senin asla nefret edemeyeceğin kadar nefret ediyorum," dedi Mişel Strogof.

"Bu mümkün değil," diye cevap verdi Nikolay, "hayır, mümkün değil! İvan Ogaref ne zaman aklıma gelse, ne zaman onun kutsal Rusyamıza yaptığı kötülük aklıma gelse içimi öfke

kaplıyor, eğer onu elime geçirirsem...” “Eğer eline geçirirsen, arkadaşım?..” “Zannediyorum onu öldürürüm.”

“Ben ise bundan eminim,” diye cevap verdi Mişel Strogof sakince.

7

YENİSEY'DEN GEÇİŞ

25 Ağustos'ta, gün batarken kibitka, Krasnoyarsk'ın görünebildiği bir mesafeye ulaştı. Tomsk'tan buraya kadar yolculuk sekiz gün sürmüştü. Mişel Strogof'un elinden geleni yapmasına rağmen daha kısa sürede bitmediyse bu, her şeyden çok Nikolay az uyuduğu içindi. Başka ellerde aynı mesafeyi aşmak için yalnızca altmış saat harcayacak olan atını harekete geçirmenin imkansızlığı buradaydı.

Ama neyse ki Tatarlar henüz sorun yaratmamıştı. Kibitkanın izlediği yol üzerinde hiçbir keşif kolu görülmemişti. Bu durumun açıklanması zor görünüyordu. Mutlaka, emirin birliklerini, zaman kaybetmeden İrkutsk üzerine yürümekten alıkoyacak ciddi bir şeyler olmuş olmalıydı.

Gerçekten de böyle bir durum vardı. Yeniseisk'te aceleyle toplanan yeni bir Rus kuvveti, şehri geri almak üzere Tomsk üzerine yürümüştü. Ancak, emirin birlikleri karşısında çok zayıf kaldığından toplanıp geri çekilmek zorunda kalmıştı. Feofar Han'ın emri altında, kendi askerleri ve Flokand ve Kunduz hanlıklarının askerleri de dahil olmak üzere, toplam iki yüz elli bin adam vardı ki Rus hükümeti buna henüz yeterli kuvvetle karşı koyacak durumda değildi. Dolayısıyla istila, bu kadar çabuk durdurulabilecek gibi görünmüyordu ve Tatar güruhu İrkutsk üzerine yürüyebilirdi.

Tomsk muharebesi 22 Ağustos'ta yapılmıştı. Mişel Strogof'un bundan haberi yoktu, ama bu, emirin öncü birliklerinin ayın 25'inde neden hâlâ Krasnoyarsk'ta görülmediklerini açıklıyordu.

Mişel Strogof, yola çıkışından sonra yaşanan bu son olayları bilemeyecek durumda olsa da, yine de bildiği bir şey vardı, o da Tatarların günlerce önünde olduğu, hâlâ sekiz yüz elli verst (900 km.) uzaklıkta olsa da İrkutsk'a onlardan önce ulaşmak konusunda umutsuzluğa kapılmaması gerektiğiydi.

Zaten, nüfusu yaklaşık on iki bin olan Krasnoyarsk'ta ulaşım aracı bulmak zor olmayacak gibi görünüyordu. Nikolay Pigasof burada durmak zorunda olduğuna göre, onun yerine bir başka rehber, kibitkanın yerine de daha hızlı bir başka araç bulmak gerekecekti. Mişel Strogof, şehrin valisine başvurarak kendisini tanıttıktan ve çarın ulağı olduğunu açıkladıktan -ki bu onun için kolay olacaktı- sonra, en kısa sürede İrkutsk'a ulaştırılacağından kuşku duymuyordu. Bu durumda, cesur Nikolay Pigasof'a teşekkür etmekten başka yapacak bir şey kalmıyordu, ardından da Nadya ile birlikte derhal yola çıkmaları gerekiyordu, zira Mişel Strogof onu babasının ellerine teslim etmeden bırakmak istemiyordu.

Bununla birlikte Nikolay, Krasnoyarsk'ta kalmaya karar verdiyse de, bu kendisinin de söylediği gibi, "orada iş bulmak şartına bağlı" idi.

Gerçekten de son dakikaya kadar Kolivan postanesinde işinin başında durduktan sonra bu örnek memur, kendini yeniden idarenin hizmetine sunmak istiyordu.

"Hak etmediğim aylıkları neden alayım?" diye tekrarlayıp duruyordu.

Ayrıca, eğer hâlâ İrkutsk ile arasında telgraf bağlantısının devam ediyor olması gereken Krasnoyarsk'ta hizmetinden yararlanılması mümkün olmazsa, ya Udinsk postanesine ya da Sibirya'nın merkezine bile gitmeyi teklif edecekti. Bu durumda, iki kardeşle birlikte yolculuğa devam edecekti ki, onlar da ondan daha güvenilir bir kılavuz, daha sadık bir arkadaş bulamazlardı.

Kibitka, Krasnoyarsk'a en fazla yarım verst uzaklıktaydı. $ehrin yakınlarında, sağda solda, yol üzerine dikilmiş sayısız tahta haç göze çarpıyordu. Saat akşamın yedisiydi. Açık gökyüzünde kiliselerin silueti, Yenisey'in yüksek falezleri üzerine kurulmuş evlerin profili belirmişti. Irmağın suları havadaki son dağınık ışıklar altında parıldamaktaydı.

Kibitka durmuştu.

"Neredeyiz kardeşim?" diye sordu Mişel Strogof.

"İlk evlere en fazla yarım verst uzaklıktayız," diye cevap verdi Nadya.

"Uyuyan bir şehir mi bu?" dedi Mişel Strogof. "Kulağıma hiçbir ses gelmiyor."

"Ben de ne karanlıkta parlayan bir ışık görüyorum ne de yukarıya yükselen bir duman," diye ekledi Nadya.

"Tuhaf şehir!" dedi Nikolay. "Gürültü yapmıyorlar ve erken saatte yatıyorlar!"

Mişel Strogof kötü bir şeyler sezinledi. Yolculuğunu güvenli bir biçimde tamamlayacak bir ulaşım yolu bulacağını zannettiği Krasnoyarsk'a bağladığı umutlardan Nadya'ya hiç söz etmemişti. Bir kere daha umudunun kırılacağından endişe ediyordu! Ama Nadya, artık imparatorluk mektubunu taşımadığına göre, arkadaşının İrkutsk'a gitmekte neden acele ettiğini anlayamamış olduğu halde, onun ne düşündüğünü sezmişti. Hatta bir gün bu düşüncesini ona hissettirmişti.

"İrkutsk'a gitmeye yemin ettim," diyerek cevaplamakla yetinmişti Mişel Strogof.

Ama görevini tamamlamak için hâlâ Krasnoyarsk'ta hızlı bir ulaşım aracı bulması gerekiyordu.

"Eeee, arkadaşım," dedi Nikolay'a, "neden ilerlemiyoruz?"

"Arabamın gürültüsüyle şehir sakinlerini uyandırmaktan korkuyorum da ondan!"

Ve hafif bir kırbaç darbesiyle Nikolay, atını harekete geçirdi. Serko birkaç kere havladı ve kibitka, Krasnoyarsk'a giden yolu hafif tırısla inmeye başladı. On dakika sonra anayola girmişti.

Krasnoyarsk tamamıyla ıssızdı. Madam de

Bourboulonun deyimiyle "Kuzeyin Atması" olan bu şehirde tek bit Atinalı yoktu. Temiz ve geniş sokaklarında dolaşan, parlak koşumlu arabalarından tek bir tanesi yoktu. Anıtsal bir görünüme sahip muhteşem ahşap evlerinin önündeki kaldırımlardan geçen tek bir kişi yoktu! Yenisey kıyılarına kadar uzanan kayın ormanlarıyla birleşen bu nefis parkın ortasında gezen, en son Fransız modasına uygun giyinmiş tek bir zarif SibiryalI kadın yoktu! Katedralin büyük çanı sessizdi, kiliselerin ahenkli çan sesleri susmuştu ve bir Rus şehrinin çan sesleriyle dolu olmaması az görülür bir durumdu. Ama burada mutlak bir terk ediş vardı. Daha önce öylesine canlı olan bu şehirde tek bir canlı varlık kalmamıştı!

Hattın kesilmesinden önce çarın kabinesi tarafından yollanan son telgraf; valiye, garnizona, her kim olursa olsun, şehir halkına, Krasnoyarsk'ı terk etmeleri, az ya da çok değerli olan veya Tatarların işine yarayabilecek bütün eşyaları yanlarında götürmeleri ve İrkutsk'a sığınmaları emrini vermişti. Aynı emir, eyaletin bütün kasabalarının ahalisine de gitmişti. Moskova hükümeti istilacıların karşısına ıssız bir çöl çıkarmak istiyordu. Rostopçin[→] tarzı emirleri tartışmak bir an bile akıllardan geçmedi. İşte bu emirler uygulandığı için Krasnoyarsk'ta tek bir canlı varlık kalmamıştı.

Mişel Strogof, Nadya ve Nikolay şehrin sokaklarından sessizce geçtiler, ister istemez bir dehşet duygusuna kapılıyorlardı. Bu ölü şehirdeki tek gürültüyü çıkaran onlardı. Mişel Strogof dışarıya

hiçbir şey belli etmiyordu ama kendisini izleyen bu kötü şansa karşı büyük bir öfke duyuyor olmalıydı, umutları bir kere daha boşa çıkmıştı.

“Hey Tanrım!” diye bağırdı Nikolay, “bu ıssız çölde aylıklarımı almama imkan yok!”

“Arkadaşım,” dedi Nadya, “bizimle birlikte İrkutsk yoluna devam etmelisin.”

“Gerçekten de, öyle yapmalıyım!” diye cevap verdi Nikolay. “Udinsk ile İrkutsk arasında hat hâlâ çalışıyor olmalı, ve orada... Gidelim mi dostum?”

“Yarını bekleyelim,” diye cevap verdi Mişel Strogof.

“Haklısın,” dedi Nikolay, Yenisey’i geçeceğiz ve geçerken orayı görmemiz şart!..”

“Orayı görmek!” diye mırıldandı Nadya kör arkadaşını düşünerek.

Nikolay onu duymuştu ve Mişel Strogof'a dönerek şöyle dedi:

“Affedersin dostum, ne yazık ki gece ve gündüz senin için bir!”

“Kendini suçlama arkadaşım,” diye cevap verdi Mişel Strogof, elini gözlerinin önünden geçirerek, “senin gibi bir kılavuzum varken hâlâ faal olabilirim. Birkaç saat dinlen. Nadya da dinlensin. Yarın, sabah olacak!”

Mişel Strogof, Nadya ve Nikolay dinlenecek bir yer bulmakta fazla zorlanmadılar. Kapısını ittikleri ilk ev, diğer bütün evler gibi boştu. Evin içinde yalnızca birkaç demet yaprak bulabildiler. Daha iyisi olmadığı için at, bu zayıf gıdayla yetinmek zorunda kaldı. Kibitkadaki erzaklar ise henüz tükenmemişti, herkes payına düşeni aldı. Sonra, Nikolay ve genç kız, bir lambanın son alevlerinin aydınlattığı, duvarda asılı mütevazı bir Panaghia resminin önünde diz çöküp, ardından uykuya daldılar, oysa ki bu sırada, gözüne uyku girmesi mümkün olmayan Mişel Strogof

uyanıktı.

Ertesi gün, 26 Ağustos'ta, şafak sökmeden yeniden at koşulan kibitka, Yenisey'in kıyısına ulaşmak üzere, kayın ağaçlarından oluşan parkın içinden geçti.

Mişel Strogof'un zihni fazlasıyla meşguldü. Eğer Tatarların ilerleyişini geciktirmek için bütün sandallar ve sallar parçalandıysa -ki bu ihtimal dahilindeydi- ırmağı nasıl geçecekti? Yenisey'i iyi tanıyordu, oradan daha önce birçok kez geçmişti. Genişliğinin fazla, adalar arasında kazdığı çifte yataktaki akıntının şiddetli olduğunu biliyordu. Olağan şartlarda, yolcu, araba ve at taşımak için özel olarak yapılmış bu sallar aracılığıyla Yenisey'in geçişi üç saatlik bir süre gerektiriyordu, üstelik bu sallar, büyük zorluklar pahasına sağ kıyıya ulaşabiliyorlardı. Hiçbir teknenin bulunamadığı durumda, kibitka bir kıyıdan diğerine nasıl ulaşacaktı?

"Yine de geçeceğim!" diye tekrarladı Mişel Strogof.

Kibitka, parkın büyük yollarından birinin noktalandığı sol kıyıya ulaştığında güneş yükselmeye başlamıştı. Bu bölgede kıyılar, Yenisey'in akıntısına yaklaşık yüz ayaklık bir mesafeden hâkimdi.

Mişel Strogof, hiç kuşku yok ki mekanik bir alışkanlıkla, sanki kendisi görebilirmiş gibi, gözlerini bir kıyıdan diğerine hırsla gezdirdi.

"Bir sal görebiliyor musunuz?" diye sordu.

"Daha yeni gün doğuyor ağabey," diye cevap verdi Nadya, "ırmağın üstündeki sis hâlâ çok kaim, sular seçilmiyor."

"Ama ben onların gürültülerini duyuyorum," diye cevapladı Mişel Strogof.

Gerçekten de, bu sisin alt katmanlarından, birbirlerine çarpan akıntı ve karşı akıntının boğuk gürültüsü geliyordu. Yılın bu

döneminde seviyesi çok yüksek olan sular bir sel şiddetiyle akıyor olmalıydı. Sis perdesinin kalkmasını beklerken üçü de bu sesleri dinliyordu. Güneş hızla ufkun üstünde yükseliyordu ve ilk ışıkları bu buharı dağıtmakta gecikmeyecekti.

“Nedir durum?” diye sordu Mişel Strogof.

“Sis dağılmaya başladı ağabey,” diye cevap verdi Nadya, “güneş ışınları sisin arasından süzülüyor.”

“Hâlâ ırmağın seviyesini görmüyor musun kardeşim?”

“Henüz değil.”

“Biraz sabır dostum,” dedi Nikolay, “bütün bunlar eriyip gidecek! Bak! Rüzgar esiyor! Sisi dağıtmaya başladı bile. Sağ kıyının yüksek tepeleri, ağaç sıralarını gösterdi şimdiden! Her şey gidiyor! Her şey uçuyor! Güneşin güzel ışınları, bu sis yığınlarını yoğunlaştırdı! Ah, ne kadar güzel, benim zavallı kör dostum ve senin böyle bir gösteriyi seyredememen ne yazık!”

“Hiç vapur görüyor musun?” diye sordu Mişel Strogof.

“Bir tane bile görmüyorum,” diye cevap verdi Nikolay.

“İyi bak arkadaşım, bu kıyıya ve gözünün alabildiğine karşı kıyıya! Bir vapur, bir sandal, bir küçük kayık!..”

Nikolay ve Nadya, falezin son kayın ağaçlarına tutunarak ırmağın üzerine eğildiler. Gözlerinin önünde muazzam bir alan uzanıyordu. Yenisey bu mevkide en az bir buçuk verstti ve suları hızla akan, eşit derecede önemli olmayan iki kol oluşturuyordu. İki kol arasında; üzerinde, aççaağaçlar, söğütler, kavaklar yükselen, ırmağın ortasına demir atmış yeşil gemileri andıran çok sayıda ada bulunuyordu. Doğu kıyısının daha ötesinde, güneş ışığıyla kızıllaşmış dorukları ormanlarla kaplı yüksek tepeler sıralanıyordu. Yenisey’in, yukarı ve aşağı kısımları göz alabildiğine uzanıyordu. Bütün bu enfes manzara, elli verstlik bir mesafe boyunca gözler önüne serilmişti.

Fakat ne sol kıyıda ne sağ kıyıda ne de adaların kıyılarında tek bir sandal vardı. Hepsi de emir üzerine ya götürülmüş ya parçalanmıştı. Eğer Tatarlar bir dubalı köprünün kurulması için gerekli olan malzemeyi güneyden getirmezlerse, İrkutsk üzerine yürüyüşleri bu Yenisey engeli karşısında, belirli bir süre için kesinlikle duracaktı.

"Daha yukarıda, Krasnoyarsk'ın son evlerine yakın küçük bir liman olduğunu hatırlıyorum," dedi Mişel Strogof, "sallar oraya yanaşırdı. Arkadaşım, ırmağın akıntısı boyunca yukarı çıkalım, bak bakalım hiç kıyıda unutulmuş bir sandal kalmış mı."

Nikolay gösterilen yöne doğru ilerledi. Mişel Strogof un elini tutmuş olan Nadya ona hızlı adımlarla yol gösteriyordu. Bir tekne, kibitkayı, ya da kibitkayı olmasa bile içindekileri taşıyabilecek büyüklükte basit bir kayık olsa, Mişel Strogof geçişi denemek konusunda tereddüt etmeyecekti!

Yirmi dakika sonra, üçü birlikte, son evlerin ırmak seviyesine kadar indiği yerde bulunan küçük limana ulaşmışlardı. Burası, Krasnoyarsk'ın aşağısına kurulmuş bir köy gibiydi.

Fakat kumsalda tek bir tekne, iskele olarak kullanılan sette tek bir kayık, hatta üç kişilik bir sal yapmaya yarayabilecek hiçbir şey yoktu.

Mişel Strogof Nikolay'a durumu sordu, o da, ırmaktan geçişin mutlak surette imkansız göründüğü yolunda cesaret kırıcı bir cevap verdi.

"Geçeceğiz," diye cevap verdi Mişel Strogof.

Ve araştırmalar devam etti. Krasnoyarsk'ın bütün evleri gibi terk edilmiş kıyıdaki evleri aradılar. Kapıları itmekten başka yapılacak bir şey yoktu. Bunlar, fakir insanların tamamıyla boş kulübeleriydi. Nikolay birine bakıyor, Nadya diğerini dolaşıyordu. Mişel Strogof dahi oraya buraya giriyor, el

yordamıyla işine yarayacak bir şeyler olup olmadığını anlamaya çalışıyordu.

Nikolay ile genç kız, her biri kendi tarafında bu kulübeleri boşuna araştırmışlardı, çağırıldıklarını duyunca arayışlarını bıraktılar.

ikisi de kıyıya geri döndüler ve Mişel Strogof'un bir kapının eşiğinde olduğunu fark ettiler.

“Buraya gelin!” diye bağırdı onlara Mişel Strogof.

Nikolay ile Nadya derhal ona doğru koştular ve onun peşinden kulübeye girdiler.

Mişel Strogof, kilerin dibine yığılmış çeşitli eşyalara dokunarak sordu:

“Nedir bunlar?”

“Bunlar tulum,” diye cevapladı Nikolay, “ve yarım düzine kadar var!”

“İçleri dolu mu?..”

“Evet, kımız dolu ve işte tam vaktinde gelen bir erzak ikmali!”

Kımız, kısrak ya da deve sütünden yapılan,' kuvvet verici, hatta sarhoş edici bir içkidir. Nikolay’ın bu keşif için sevinmekten başka bir şey gelmiyordu elinden.

“Bir tanesini bir kenara bırak,” dedi Mişel Strogof, “ama diğer hepsini boşalt.”

“Derhal, dostum.”

“Yenisey’i geçmek için işte bunlardan yararlanacağız.”

“Peki ya sal?”

“Yüzmek için yeterince hafif olan kibitkanın kendisi sal olacak. Zaten biz de atla birlikte, bu tulumlar aracılığıyla ona ve ata destek olacağız.”

“iyi düşünmüşsün dostum,” diye bağırdı Nikolay. “Tanrı yardım ederse kazasız belasız karşıya ulaşırız... ama belki düz bir hat üzerinden olmaz, çünkü akıntı çok hızlı!”

“Önemli değil!” diye cevapladı Mişel Strogof. “Hele bir karşı tarafa geçelim, ırmağın ötesinde İrkutsk yolunu yeniden buluruz.”

“Iş başına!” dedi Nikolay ve tulumları boşaltıp kibitkaya taşımaya başladı.

Kımız dolu tulumlardan biri saklandı, diğerleri, yüzen araç olarak kullanılmak üzere havayla doldurulup kapatıldı. Bu tulumlardan, atın yanlarına bağlanan ikisi onun su yüzeyinde kalmasına yardım edecekti. Diğer ikisi, arabanın sala dönüşecek olan kasasının su kesimi çizgisini güvence altına almak için tekerleklerin arasına, kibitkanın oklarına yerleştirilecekti.

Bu iş biraz sonra tamamlandı.

“Korkmayacaksın değil mi Nadya?” diye sordu Mişel Strogof.

“Hayır ağabey,” diye cevapladı genç kız.

“Ya sen arkadaşım?”

“Ben mi!” diye bağırdı Nikolay. “Sonunda hayallerimden birini gerçekleştirdim: Yüzen araba!”

Bu bölgedeki kıyı yeterince yokuş olduğundan kibitkayı suya indirmeye uygundu. At arabayı suların kıyısına kadar getirmişti, biraz sonra ise alet, ırmağın üzerinde yüzüyordu. Serkoya gelince, cesurca yüzmeye başlamıştı bile.

Arabada ayakta duran üç yolcu tedbiren ayakkabılarını çıkarmışlardı ama tulumlar sayesinde topukları bile ıslanmadı.

Atm dizginlerini Mişel Strogof tutuyor ve Nikolayn'ı verdiği bilgiler doğrultusunda hayvanı kavisli olarak yönlendiriyordu ama akıntıya karşı mücadele ederek yorulmasını istemediğinden

onu da kokuyordu. Kibitka suların akış yönünü takip ettiği sürece her şey iyi gitti, birkaç dakika sonunda Krasnoyarsk rıhtımlarını geçmişti. Kuzeye doğru yönünü değiştiriyordu, daha şimdiden şehrin oldukça aşağısında karşı kıyıya yanaşacağı belliydi. Ama bunun fazla önemi yoktu.

Eğer akıntı düzenli bir şekilde devam ederse bu pek de mükemmel olmayan aletin üzerinde bile Yenisey'den geçiş büyük zorluklar çıkarmayacaktı. Fakat çok yazık ki bu gürültülü suların yüzeyinde sayısız hortum dönüp duruyordu ve Mişel Strogof'un yönünü değiştirmek için bütün gücünü kullanmasına rağmen kibitka biraz sonra, karşı konulamaz bir biçimde bu hunilerden birine doğru sürüklendi.

Burada tehlike çok büyüktü. Kibitka artık doğudaki kıyıya doğru gitmiyor, yönünü değiştiremiyordu. Sirk pistindeki bir binici gibi, anaforun merkezine doğru eğilerek müthiş bir hızla dönüyordu. Hızı çok yüksekti. At başını zar zor suyun üzerinde tutabiliyordu ve boğulma tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Serko, kibitkanın üzerinde bir yere dayanmak zorunda kalmıştı.

Mişel Strogof neler olduğunu anlamıştı. İçinden asla çıkamayacağı, gitgide daralan dairesel bir hat üzerinde sürüklendiğini hissediyordu. Gözleri, ondan daha iyi kaçabilmek için tehlikeyi görmeyi arzuluyordu... ama artık, mümkün değildi!

Nadya da susuyordu. Çukurun merkezine doğru giderek daha fazla eğilen aletin düzensiz hareketlerine karşı destek almak için arabanın korkuluklarına tutunmuştu.

Nikolay'a gelince, acaba durumun vahametini anlamıyor muydu? Tehlikeye karşı bir soğukkanlılık mı yoksa hor görme miydi ondaki, cesaret mi yoksa kayıtsızlık mı? Onun gözünde hayatın değeri yok muydu ve Şarklıların dediği gibi, "beş günlük bir misafirhane" olan dünyayı, altıncı gün ister istemez terk

etmek mi gerekiyordu? Her ne olursa olsun, hep gülen yüzü, bir an bile kendisini yalanlamadı.

Sonuçta kibitka bu hortuma kapılmıştı ve at da gücünün son haddine gelmişti. Mişel Strogof birdenbire, kendisini engelleyebilecek kıyafetleri üzerinden çıkararak suya atladı, sonra ürkmüş olan atın dizginlerini kuvvetle yakalayarak ona öyle bir hareket verdi ki, atı çekim alanının dışına çıkarmayı başarabildi ve anında, güçlü akıntının yardımıyla kibitka yeni bir hız kazanarak yönünü değiştirdi.

“Yaşasın!” diye bağırdı Nikolay.

Kibitka, limandan ayrıldıktan yalnızca iki saat sonra, ırmağın büyük kolunu aşmış, hareket noktasından altı verst aşağıda, bir adanın kıyısına yanaşmıştı.

Burada, at, arabayı kıyıya çıkardı ve cesur hayvan bir saat dinlendirildi. Sonra, muhteşem kayın ağaçlarıyla kaplı ada boydan boya kat edildi ve kibitka, Yenisey’in küçük kolunun kıyısına ulaştı.

Bu geçiş daha kolay oldu, ikinci yatakta ırmağın akıntısını kesen tek bir anafor yoktu ama akıntı öylesine hızlıydı ki, kibitka, sağ kıyıya ancak beş verst kadar aşağıda ulaşabildi. Toplam olarak yönünü on bir verst değiştirmişti.

Sibirya topraklarının, üzerlerinde henüz tek bir köprü bile bulunmayan bu geniş su akıntıları, iletişim imkanlarının önünde ciddi engeller oluşturur. Bunların hepsi, az veya çok, Mişel Strogof'a uğursuzluk getirmişti, İrtiş üzerinde, Nadya ile birlikte bindikleri sal Tatarlar tarafından saldırıya uğramıştı. Obi üzerinde, atı bir kurşunla vurulduktan sonra peşine düşen süvarilerden mucize eseri kurtulmuştu. Aslında yine de, en az zararla kapatılmış olanı bu Yenisey geçişiydi.

Nikolay ırmağın sağ kıyısına çıktıktan sonra ellerini

ovuşturarak şöyle dedi:

“Eğer bu geçiş bu kadar zor olmasaydı, bu kadar eğlenceli de olmayacaktı!”

“Bizim için yalnızca zor olan, arkadaşım,” diye cevap verdi Mişel Strogof, “Tatarlar için belki de imkansız olacak!”

8

YOLDAN GEÇEN BİR TAVŞAN

Mişel Strogof artık, İrkutsk'a kadar yolun serbest olduğuna inanabilirdi. Tomsk'ta tutulan Tatarlardan öndeydi ve emirin askerleri Krasnoyarsk'a geldiklerinde, yalnızca terk edilmiş bir şehir bulacaklardı. Burada, Yenisey'in iki.kıyısı arasında doğrudan ulaşımı sağlayacak hiçbir vasıta yoktu. O halde, kurulması kolay olmayan bir dubalı köprü geçişlerini sağlayana kadar, birkaç gün gecikeceklerdi.

Çarın ulağı, İvan Ogaref ile Omsk'taki uğursuz karşılaşmasından beri ilk defa kendini daha endişesiz hissediyordu ve amacıyla arasına hiçbir yeni engelin girmeyeceğini ümit edebiliyordu.

Kibitka, güneydoğuya doğru on beş verst kadar indikten sonra yeniden bozkır üzerindeki uzun yola erişti ve bu yolda ilerlemeye başladı.

Yol güzeldi, hatta Krasnoyarsk ile İrkutsk arasındaki bu bölümü, bütün yolun en iyi kısmı kabul edilirdi. Burada, yolcuları bekleyen daha az engebe, onları yakıcı güneşten koruyan gölgelikler, yer yer yüz verstlik bir alanı kaplayan çam ve sedir ormanları vardı. Bu artık, ufukta gökyüzü çizgisiyle birleşen uçsuz bucaksız bozkır değildi. Fakat bu zengin memleket tamamıyla boştu. Bütün kasabalar terk edilmişti. Slav tipinin hâkim olduğu SibiryalI köylülerden bir teki bile ortalıkta yoktu. Burası bomboştu ve bilindiği gibi emir üzerine boşaltılmıştı.

Hava güzeldi ama şimdiden geceler serin olmaya başlamıştı ve güneş ışınları artık havayı daha zor ısıtıyordu. Aslında, eylülün

ilk günlerine geliniyordu ve bu yüksek enlemlerde günler, gözle görülür derecede kısalmıştı. Sibirya topraklarının bu bölümü, Edinburg ve Kopenhag'ın yer aldığı, ellibeşinci paralelin daha yukarısında olmadığı halde, sonbahar burada kısa sürer. Hatta bazen, yazın neredeyse hemen ardından ansızın kış gelir. Asya Rusyası'nın bu vakitsiz gelen kışları boyunca bazen termometre göstergesi cıvanın donma noktasına[→] kadar düşer ve sıfırın altında yirmi derecelik bir ısı dayanılabilir kabul edilir.

Sonuçta hava, yolcuların işini kolaylaştırıyordu, ne fırtına vardı ne de yağmur. Sıcaklık mutedil, geceler ise serindi. Nadya'nın da Mişel Strogof un da sağlıkları iyiydi ve Tomsk'tan ayrıldıklarından beri, katlandıkları yorgunluklar yavaş yavaş geçiyordu.

Nikolay Pigasof'a gelince, daha önce hiç bu kadar keyfi yerinde olmamıştı. Bu onun için bir gezinti, memuriyeti olmayan bir memurun tatilini geçirmek için yaptığı zevkli bir yolculuktu.

"Bu kesinlikle," dedi, "bir manipülatörü hareket ettirmek için günde on iki saat sandalye tepesinde olmaktan iyidir!"

Bu sırada Mişel Strogof Nikolay'ı, atını biraz daha hızlı yürütmesi konusunda ikna edebilmişti. Bunu başarabilmek için, Nadya ile birlikte, İrkutsk'ta sürgünde olan babalarının yanma gittiklerini ve bir an önce oraya ulaşmak için acele ettiklerini söylemişti.

Elbette ki bu hayvanı fazla yormamak gerekiyordu, çünkü büyük ihtimalle onun yerini alacak bir başka at bulmak mümkün olmayacaktı. Ama dinlenmesi için sık sık mola vererek -mesela her on beş verstte bir- yirmi dört saatte kolaylıkla altmış verst kat edilebilirdi. Zaten bu güçlü bir attı ve ırkı itibarıyla, uzun yorgunluklara katlanmaya muktedirdi. Yol boyunca otlak sıkıntısı çekilmeyecekti, bu otlaklarda bol miktarda ot vardı. Dolayısıyla ondan biraz daha fazla güç harcamasını beklemek

mümkündü.

Nikolay için bu sebepler ikna edici olmuştu. Babalarının sürgün hayatını paylaşmaya giden bu iki genç insandan çok etkilenmişti. Hiçbir şey ona bundan daha dokunaklı görünmüyordu. Gülümseyerek Nadya'ya şöyle dedi: "Ne tanrısal bir lütuf! Bay Korpanof sizi gördüğünde, sizi kucaklamak için kollarını açtığında kim bilir ne büyük bir sevinç duyacak! Eğer İrkutsk'a kadar gidersem -ki bu şu anda bana gayet muhtemel görünüyor- benim de bu karşılaşmada bulunmama izin verir misiniz! Verirsiniz değil mi?"

Sonra elini alnına vurarak devam etti: "Fakat aynı zamanda, zavallı büyük oğlunun kör olduğunu fark ettiğinde ne büyük bir acı duyacak! Ah, bu dünyada her şey nasıl da birbirine karışmış!"

Nihayet, bu konuşmalar, kibitkanın daha hızlı gitmesiyle sonuçlandı; Mişel Strogof'un hesaplarına göre, şu anda, saatte on ila on iki verst yol almaktaydı.

Böylece, 28 Ağustos'ta yolcular, Krasnoyarsk'tan seksen verst ilerideki Balaisk kasabasını, 29 Ağustos'ta da, Balaisk'e kırk verst mesafedeki Ribinsk'i geçtiler.

Ertesi gün, buradan otuz beş verst ötedeki, daha büyük bir kasaba olan ve Yenisey'in, Sayansk Dağları'ndan inen, kasabayla aynı adı taşıyan küçük kolu tarafından sulanan Kamsk'a geldiler. Burası, meydanın etrafına toplanmış hoş görünüşlü ahşap evleriyle fazla önemli bir şehir değildi; altın yaldızlı haçı güneşte parlayan katedrali tüm bu manzaraya hâkim konumdaydı.

Evler boş, kilise ıssızdı. Ne bir posta menzili, ne meskun bir han vardı, ne ahırlarda tek bir at, ne de bozkırda tek bir evcil hayvan. Moskova hükümetinin emirleri çok sıkı uygulanmış, götürülemeyen her şey tahrip edilmişti.

Kamsk'tan çıkarken Mişel Strogof, Nadya ve Nikolay'a,

İrkutsk'tan önce, biraz önemli sayılabilecek, küçük bir şehir olan Nijni-Udinsk'ten başka bir yer bulamayacaklarını belirtti. Nikolay da, bu şehirde bir telgraf istasyonu olduğunu söyledi. Eğer Nijni-Udınsk de Kamsk gibi terk edilmiş durumdaysa, o da bir iş aramak için Doğu Sibirya'nın merkezine kadar gitmek zorunda kalacaktı.

Kibitka, Kamsk'ınbiraz ötesinde yolu kesen küçük akarsuyu, geçit yerinden, fazla zorluk çekmeden aştı. Zaten Yenisey ile, onun büyük kollarından biri olan ve İrkutsk'u sulayan Angara arasında korkulacak önemli bir akarsu yoktu, belki Dinka'ya dikkat etmek gerekebilirdi. Sonuçta yolculuğun böyle bir sebepten gecikmesi mümkün değildi.

Kamsk ile bir sonraki kasaba arasındaki mesafe çok uzundu, yaklaşık yüz otuz verst. Düzenli aralıklarla mola verildiğini söylemeye gerek yok, "Aksi takdirde," diyordu Nikolay, "atın bazı haklı şikayetleriyle karşılaşırız." Nikolay, bu cesur hayvanla, onu on beş verstte bir dinlendireceği konusunda anlaşmış gibiydi ve insan, bir hayvanla bile olsa, bir kere anlaşma yaptıktan sonra, bu anlaşmaya sadık kalmalıydı, adalet bunu gerektirirdi.

Kibitka, küçük Biriusa Çayı'nı geçtikten sonra 4 Eylül sabahı Biriusinks'e ulaştı.

Burada, iyi bir tesadüf eseri, erzağı tükenmiş olan Nikolay, terk edilmiş bir fırında bir düzine kadar, koyun yağıyla yapılan bir tür pasta olan poğaça ve bolca haşlanmış pirinç buldu. Bunlar, Krasnoyarsk'ta kibitkaya yeterli miktarda ikmal edilen kımıza tam zamanında eklenecekti.

Burada bir süre dinlendikten sonra, 5 EylüBde, yemeğin ardından yola çıktılar. Artık, İrkutsk'a yalnızca beş yüz verst kalmıştı. Arkalarından Tatar öncü birliklerinin geldiğini gösteren hiçbir işaret yoktu. Mişel Strogof, artık hiçbir şeyin yolculuğuna köstek olmayacağını ve sekiz, en fazla on gün sonra,

grandükün huzurunda olacağını düşünmeye başlamıştı.

Biriusinsk'ten çıkarken, kibitkanın otuz adım önünden, yoldan bir tavşan geçti.

"Ah!" dedi Nikolay.

Mişel Strogof, en ufak gürültüyü bile fark eden bir körün hassasiyetiyle sordu:

"Neyin var arkadaşım?"

"Görmedin mi?.." dedi Nikolay ve ansızın gülen yüzü karardı. Sonra şunu ekledi:

"Ah! Hayır! Göremedin ve görmediğin de çok iyi oldu dostum!"

"Ama ben hiçbir şey görmedim," dedi Nadya.

"Çok iyi! Çok iyi! Ama ben... gördüm!"

"Neydi gördüğün söylesene?" diye sordu Mişel Strogof.

"Yolumuzun üzerinden geçen bir tavşan!" diye cevap verdi Nikolay.

Rusya'da, halk arasındaki inanışa göre, bir yolcunun yolunun üzerinden geçen tavşan, bir felaketin geleceğine işarettir.

Rusların çoğu gibi batıl inançlara sahip olan Nikolay kibitkayı durdurmuştu.

Mişel Strogof, arkadaşının, tavşanların geçtiği yerler hakkındaki boş inancını hiçbir şekilde paylaşmıyor olmakla beraber onun tereddüdünü anlamıştı ve ona güven vermeye çalıştı:

"Kaygılanacak bir şey yok arkadaşım," dedi ona.

"Senin için de, onun için de kaygılanacak bir şey yok dostum, biliyorum," dedi Nikolay, "ama benim için var!"

Biraz sonra:

"Kader bu," diye ekledi.

Ve tekrar atını tırısa kaldırdı.

Bununla birlikte, uğursuz alamete rağmen bütün gün kazasız belasız geçti.

Ertesi gün, 6 Eylül'de, öğle vakti kibitka bütün civar bölge gibi ıssız olan Alsalevsk kasabasında mola verdi.

Burada Nadya, bir evin eşiğinde, SibiryalI avcıların kullandığı sağlam ağızlı iki bıçak buldu. Bir tanesini Mişel Strogof'a verdi, o da bunu elbisesinin altına sakladı, diğerini de kendine ayırdı. Kibitka, Nijni-Udinsk'e yalnızca yetmiş beş verst mesafedeydi.

Nikolay bu iki gün boyunca her zamanki neşesine kavuşamadı. Uğursuzluk alameti, onu tahmin edileceğinden fazla etkilemişti ve o zamana kadar bir saat bile konuşmadan duramamış olan bu adam, kimi zaman uzun bir sessizliğe gömülüyor, Nadya onu bu sessizlikten zorlukla çekip çıkarıyordu. Bütün bunlar, üzüntü içindeki bir zihnin göstergesiydi ve bu, batıl inançlı ataları Kuzey mitolojisinin kurucusu olan, Kuzey ırklarına mensup insanların durumunu açıklıyordu.

Ekaterinburg'dan itibaren İrkutsk yolu, ellibeşinci enleme hemen hemen paralel gider. Ama Biriusinsk'ten çıktıktan sonra, yüzüncü meridyeni kesecek şekilde güneydoğuya doğru kıvrılır. Sayansk Dağlarının son yokuşlarını aşarak en kısa şekilde Doğu Sibirya'nın merkezine ulaşır. Bu dağlar, iki yüz verstlik bir mesafeden görülebilen Altay Sıradağları'nın yön değiştirmiş bir devamıdıı

Kibitka işte bu yol üzerinde hızla ilerliyordu. Koşuyordu da denebilir! Nikolayın artık atını korumayı düşünmediği, onun da menzile varmakta acele ettiği hissediliyordu! Bütün kaderci kabullenişine rağmen, İrkutsk surlarından içeriye girmediği sürece kendini güvende hissetmeyecekti. Onun gibi düşünen birçok Rus'un, yollarının üzerinden bir tavşan geçtikten sonra, atlarının dizginlerini çevirip geriye döndükleri çok olmuştur!

Bununla birlikte, Nadya'nın, Mişel Strogof'a aktararak doğruluğuna ikna olduğu, Nikolay'ın bazı gözlemleri, başlarından geçen olaylar zincirinin belki de henüz son bulmuş olmadığı şüphesini yaratıyordu.

Gerçekten de, Krasnoyarsk'tan itibaren arazi yalnızca doğal bir görünüme sahipken, ormanlarda artık ateş ve nal izleri vardı, yolun iki yanında uzanan çayırlar tahrip edilmişti: Buradan önemli bir birliğin geçmiş olduğu aşikardı.

Nijni-Udinsk'e otuz verst kala karşılaştıkları, yakın zamana ait tahribatın alametleri artık görmezden gelinemezdi ve bunu Tatarlardan başkasına atfetmek mümkün değildi.

Yapılan tahribat, yalnızca tarlaların at nalları altında çiğnenmesinden, ormanda ağaçların baltayla kesilmesinden ibaret değildi. Yol boyunca dağınık olarak bulunan evlerden bazıları, boş oldukları gibi, birkaçı yarı yıkılmış, birkaçı yarı yanmış durumdaydı. Duvarlarda kurşun delikleri görülüyordu.

Mişel Strogof'un nasıl bir kaygı içinde olduğunu anlamak zor olmayacaktır. Yakın zamanda, yolun bu kısmından bir Tatar kolunun geçmiş olduğundan artık kuşku duyulamazdı, bununla birlikte, bunların emirin askerleri olması mümkün değildi, çünkü onlar farkına varmadan önlerine geçmiş olmalarına imkan yoktu. Ama öyleyse kimdi bu yeni istilacılar ve İrkutsk anayoluna çıkmak için bozkırın hangi yollarından dolaşarak gelmişlerdi? Çarın ulağının karşısına hangi yeni düşmanlar çıkacaktı?

Mişel Strogof, onları kaygılandırmak istemediğinden bu endişelerini ne Nikolay ile ne de Nadya ile paylaştı. Zaten, aşılmaz bir engel onu durdurana kadar yoluna devam etmeye karar vermişti. Daha sonra, ne yapacağını duruma göre düşünecekti.

Ertesi gün, önemli bir süvari ve piyade birliğinin, kısa süre

önce buradan geçmiş olduğu ihtimali daha da arttı. Ufkun üzerinde dumanlar görülmeye başladı. Kibitka ihtiyatla ilerliyordu. Terk edilmiş kasabalardaki evlerden bazıları hâlâ yanıyordu, buraların yakılmasının üzerinden en fazla yirmi dört saat geçmiş olmalıydı.

Nihayet, 8 Eylül günü kibitka durdu. At ilerlememekte inat ediyor, Serko acı acı havlıyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Mişel Strogof.

Kibitkadan aşağı atlayan Nikolay cevap verdi:

"Bir ceset!"

Bu ceset, korkunç bir şekilde parçalanmış ve çoktan soğumuş bir mujiğe aitti.

Nikolay istavroz çıkarttı. Sonra, Mişel Strogof un yardımıyla cesedi yolun kenarına taşıdı. Onu, usulüne uygun şekilde defnetmek, bozkırın yırtıcı hayvanlarının ondan geriye kalanları parçalamasını engellemek için derinlere gömmek istedi, ama Mişel Strogof ona zaman bırakmadı:

"Gidelim arkadaşım, gidelim! Bir saat bile geç kalmamalıyız!"

Ve kibitka tekrar yola koyuldu.

Zaten, Nikolay eğer Sibirya anayolunda karşısında çıkan her ölü için son görevini yerine getirmeye kalksaydı, hepsine yetişmesi imkansız olacaktı! Nijni-Udinsk yakınlarında, yerde boylu boyunca yatan belki yirmi ceset gördüler.

Yine de, istilacıların eline düşmeksizin, imkansız olduğu bariz biçimde anlaşılana kadar aynı yolu takip etmek gerekiyordu. Güzergah değiştirilmemişti ama her yeni kasabada karşılaşılan tahribatlar ve viraneler giderek artıyordu. Adlarından Polonyalı sürgünler tarafından kuruldukları anlaşılan bütün bu köyler, yağma ve yangın dehşetine terk edilmişti. Kurbanların kanı henüz tam olarak kurumamıştı bile. Bu uğursuz olayların hangi

şartlar altında cereyan ettiğini bilmekse imkansızdı. Bunu anlatabilecek tek bir canlı bile kalmamıştı.

Aynı gün, akşam saat dörde doğru Nikolay, ufukta Nijni-Udinsk kiliselerinin yüksek çan kulelerinin göründüğünü haber verdi. Kulelerin etrafı, bulut olamayacak duman kıvrımlarıyla çevriliydi.

Nikolay ve Nadya duruma bakıp gördüklerini Mişel Strogof'a anlattılar. Ne yapacaklarına karar vermeleri gerekiyordu. Eğer şehir terk edilmiş durumdaysa içinden tehlikesizce geçilebilirdi, ama eğer açıklanamayacak bir biçimde Tatarların işgali altındaysa, her ne pahasına olursa olsun geri dönülmeliydi.

"Tedbirli ilerleyelim," dedi Mişel Strogof, "ama ilerleyelim!"

Bir verst daha ilerlediler.

"Bunlar bulut değil, bunlar duman," diye bağırdı Nadya, "ağabey şehri yakıyorlar!" Gerçekten bu açıkça görülüyordu. Dumanların arasında alevler parlıyordu. Dumanlar gitgide koyulaşarak göğe yükselmekteydi. Kaçmaya çalışan hiç kimse yoktu. Muhtemelen şehri ateşe verenler burayı boş bulmuş ve yakmışlardı. Fakat bunu yapanlar Tatarlar mıydı? Yoksa, grandükün emirlerine itaat eden Ruslar mıydı? Çar hükümeti, Krasnoyarsk'tan, Yenisey'den itibaren, emirin askerlerine sığmak olabilecek tek bir şehir, tek bir kasaba bile kalmamasını mı istemişti? Mişel Strogof'u ilgilendirense, ilerlemesi mi yoksa durması mı gerektiğiydi.

Mişel Strogof kararsızdı. Artıları ve eksileri değerlendirdikten sonra, açılmış bir yol olmaksızın bozkırda yolculuk etmek ne kadar yorucu olursa olsun, bir kez daha Tatarların eline düşmek tehlikesini göze almaması gerektiğini düşündü. Tam Nikolay'a yoldan ayrılmayı ve eğer gerekirse, Nijni-Udinsk'i geçtikten sonra tekrar bu yola girmeyi teklif edecekti ki, sağ taraftan bir silah sesi duyuldu. Bir kurşun vızladı ve kibitkanın atı

kafasından vurularak cansız yere yığıldı.

Aynı anda bir düzine kadar süvari yola fırladı ve kibitkanın etrafı sarıldı. Mişel Strogof, Nadya ve Nikolay, daha ne olduğunu bile anlayamadan esir düştüler ve hızla Nijni-Udinsk'e doğru sürüklendiler.

Mişel Strogof, bu ani saldırı karşısında soğukkanlılığından hiçbir şey kaybetmemişti. Düşmanlarını göremediği için kendini savunmayı da düşünmemişti. Gözlerini kullanabiliyor olsa bile buna kalkışmazdı, bir katliama yol açmak olurdu bu. Ama görmüyorsa bile, söylediklerini duyabiliyor ve anlayabiliyordu.

Gerçekten de, dillerinden, bunların Tatar askerleri olduğunu, söylediklerinden de istila ordusunun öncüleri olduğunu anladı.

işte Mişel Strogof un önünde sarf edilen sözler ve daha sonra gizlice dinlediği konuşmalardan öğrendikleri bunlardı.

Bu askerler doğrudan doğruya, hâlâ Yenisey'in ötesinde olan emirin emri altında değildi. Bunlar, yakında İrkutsk civarında, Feofar'ın ordusuyla birleşecek olan, Hokand ve Kunduz hanlıklarının Tatarlarından özel olarak oluşturulmuş üçüncü bir kolun parçasıydı.

Bu kol, İvan Ogaref'in tavsiyesi üzerine, doğu eyaletlerinde istilanın başarısını temin etmek amacıyla, Semipalatinsk hükümetinin sınırını aştıktan ve Balkaş Gölü'nün güneyinden geçtikten sonra Altay Daglan'nın etekleri boyunca ilerlemişti. Kunduz hanının bir subayının komutasındaki kol, yağmalayarak ve yakıp yıkarak Yenisey'in yukarı kesimlerine ulaşmıştı. Burada, Krasnoyarsk'ta çarın emriyle neler yapılmış olduğunu bilen subay, emirin birliklerinin ırmaktan geçişini kolaylaştırmak için, Feofar'ınsağ kıyıda İrkutsk yoluna devam etmesini sağlayacak şekilde, ırmağa, gerek geçiş için kullanılabilecek, gerek bir köprü için malzeme oluşturabilecek bir kayık filosu bırakmıştı. Daha sonra bu üçüncü kol, dağların

eteklerini dolaşıp Yenisey vadisine inmiş ve Alsalevksk yakınlarında bu yola girmişti. Tatar savaşlarının temelini oluşturan korkunç harabeye çevirme işlemi bu küçük şehirden başlamıştı. Nijni-Udinsk de bu ortak kaderi paylaşmıştı ve sayıları elli bin civarında olan Tatarlar, İrkutsk önündeki ilk mevzilere yerleşmek üzere burayı terk etmişlerdi bile. Kısa bir süre içinde emirin birlikleriyle buluşacak olmalıydılar.

Durum böyleydi ve bu, Doğu Sibirya'nın tamamıyla tecrit edilmiş ve merkezinde nispeten az sayıda savunma askeri bulunan bu bölgesi için çok vahimdi.

İşte Mişel Strogof'un edindiği bilgiler bunlardı. İrkutsk önlerine üçüncü bir Tatar kolu geliyordu ve yakında, emirin ve İvan Ogaref'in birlikleriyle buluşacaktı. Sonuçta, İrkutsk'un kuşatılması ve bunun ardından teslim alınması bir zaman meselesiydi, belki de çok kısa bir zaman söz konusuydu.

Mişel Strogof'un kafasının hangi düşüncelerle dolu olduğu anlaşılabilir! Böyle bir durumda, nihayet bütün cesaretini, bütün umudunu kaybetmişse buna kim şaşırırdı ki? Bununla birlikte cesaretinden ve umudundan hiçbir şey kaybetmemişti ve dudaklarından yalnızca şu sözler çıkıyordu: "Başaracağım!"

Tatar süvarilerin saldırısından yarım saat sonra Mişel Strogof, Nikolay ve Nadya Nijni-Udinsk'e girdiler. Sadık köpek onları izlemişti, ama geriden. Son yağmacıların da terk ettiği, bu alevler içindeki şehirde kalamazlardı.

Esirler atlara bindirilip hızla götürüldüler. Nikolay her zamanki gibi kadere boyun eğmiş görünüyordu, Nadya'nın Mişel Strogofa olan inancı hiç sarsılmamıştı, Mişel Strogof ise görünüşte kayıtsızdı ama kaçacak fırsat kolluyordu.

Tatarlar, esirlerinden birinin kör olduğunu gözden kaçırmış değillerdi ve doğalarındaki barbarlık onları bu zavallıya bir oyun oynamaya itti. Hızlı gidiliyordu. Mişel Strogof'un, ondan başka

kılavuzu olmayan atı gelişigüzel gidiyor, sık sık yoldan çıkarak kafilenin düzenini bozuyordu. Bu yüzden ona edilen hakaretler, yapılan kabalıklar genç kızın kalbini parçalıyor, Nikolay'ı çıldırtıyordu. Ama ne yapabilirlerdi? Tatarların dilini bilmiyorlardı, hem zaten müdahaleleri acımasızca engellenecekti.

Biraz sonra, barbarlığın son noktasına ulaşmış olan bu askerler, Mişel Strogof'un bindiği atı kör bir atla değiştirmek fikrini ortaya attılar. Buna yol açan, süvarilerden birinin, Mişel Strogof'un da duyduğu şu sözleri olmuştu: "Ama bu Rus belki de görüyordur!"

Bu olay Nijni-Udinsk'ten altmış verst ileride, Tatan ve Şibardinskoe kasabaları arasında geçiyordu. Mişel Strogof bu kör ata bindirilmiş, dizginler de dalga geçercesine eline verilmişti. Sonra kırbaç darbeleriyle, taşlarla, haykırışlarla atı tahrik edip dörtnala gitmesini sağladılar.

Kendisi gibi kör olan binicisinin düz bir hat üzerinde tutamadığı hayvan kah ağaçlara çarpıyor kah yolun dışına çıkıyordu. Bu şekilde giderken atın bir yere çarpması veya Mişel Strogof'un attan düşmesi son derece kötü sonuçlara yol açabilirdi.

Mişel Strogof itiraz etmedi, tek bir şikayette bulunmadı. Atı yere yuvarlandığında gelip kaldırmalarını bekliyordu. Onlar da gelip kaldırıyorlar ve bu acımasız oyun devam ediyordu.

Nikolay bu kötü muamele karşısında daha fazla kendini tutamadı. Arkadaşının yardımına koşmak istedi. Ama onu durdurdular ve tartakladılar.

Bu oyun, eğer ciddi bir kaza ona son vermemiş olsa, hiç kuşku yok ki, Tatarların büyük coşkusuyla daha uzun süre devam edecekti.

10 Eylül günü kör at yolun kenarındaki, derinliği otuz kırk ayağı bulan bir çukura doğru koştu.

Nikolay o tarafa doğru atılmak istedi! Onu tuttular. Kılavuzu olmayan at binicisiyle birlikte bu çukura doğru yuvarlandı.

Nadya ve Nikolay korku dolu bir çığlık attılar!.. Talihsiz arkadaşlarının düşüp parçalandığını sanmış olmalıydılar!

Onu kaldırmaya gittiklerinde, tam zamanında eyerden atlamış olan Mişel Strogof'un hiçbir yara almadığını ama iki bacağını kırmış olan zavallı atın işe yaramaz hale geldiğini gördüler.

Attan bir son kurşunu bile esirgeyerek orada öylece ölüme terk ettiler, Tatarlardan birinin eyerine bağlanan Mişel Strogof da müfrezeyi yürüyerek takip etmek zorunda kaldı.

Yine tek bir şikayet, tek bir itiraz çıkmadı ağzından! Hızlı adımlarla yürüyor, onu bağlayan ipin kendisini sürüklemesine izin vermiyordu. General Kisof'un çara söz ettiği, hep aynı "çelik adanT'dı o!

Ertesi gün 11 Eylül'de müfreze, Şibarlinskoe kasabasına geçti.

Burada, çok vahim sonuçlar doğurabilecek bir olay meydana geldi.

Gece olmuştu. Tatar süvariler mola vermiş ve hepsi az çok sarhoş olmuştu. Yeniden yola çıkacaklardı.

O âna kadar, bir mucize eseri, askerler tarafından saygı gösterilen Nadyaya içlerinden biri sarkıntılık etti.

Mişel Strogof, bu hareketi de, bunu yapanı da görmemişti, ama Nikolay görmüştü.

Bunun üzerine Nikolay sakince, fazla düşünmeden, belki de yaptığı hareketin bilincinde olmaksızın, dosdoğru askerin üzerine yürüdü ve onun kendisini durduracak bir hareket yapmasına fırsat vermeden atın eyerindeki piştovu yakalayarak

göğsüne boşalttı.

Müfrezeye kumanda eden subay, silah sesi üzerine derhal oraya koştu.

Süvariler zavallı Nikolay'ı parçalamak üzereyken, subayın bir işareti üzerine onu sımsıkı bağladılar, bir ata bindirdiler ve müfreze dörtnala uzaklaştı.

Mişel Strogof'u bağlayan ve onun aşındırmış olduğu ip, a tın ani hamlesiyle koptu ve hızla giden yarı sarhoş süvari bunun farkına bile varmadı.

Mişel Strogof ve Nadya yolun üzerinde yapayalnız kalmışlardı.

9

BOZKIRDA

Mişel Strogof ve Nadya, Perm'den İrtiş kıyılarına ulaşan yolda olduğu gibi, bir kere daha özgürdüler. Ama yolculuk koşulları ne kadar da değişmişti! O zamanlar rahat bir araba, sık sık değiştirilen atlar ve bağımlı posta menzilleri yolculuğun süratini temin ediyordu. Şimdiyse herhangi bir ulaşım aracı edinmenin imkansızlığı içinde yayaydılar, çaresizdiler, asgari yaşamsal ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaklarını dahi bilmiyorlardı ve önlerinde daha dört yüz verst vardı! Üstelik Mişel Strogof, ancak Nadya'nın gözleriyle görebiliyordu.

Tesadüfün kendilerine armağan ettiği dostlarınıysa en acıklı şekilde kaybetmişlerdi.

Mişel Strogof yolun kenarındaki meyile attı kendini. Ayakta duran Nadya, yeniden yola koyulmak için onun ağzından çıkacak bir kelimeyi bekliyordu.

Saat gecenin onuydu. Güneş ufkun ardında kaybolalı üç buçuk saat olmuştu. Görünürde tek bir ev, tek bir kulübe yoktu. Son Tatarlar da uzaklarda gözden kayboluyorlardı. Mişel Strogof ve Nadya tamamıyla yalnızdılar.

"Arkadaşımıza ne yapacaklar?" diye bağırdı genç kız. "Zavallı Nikolay! Bizimle karşılaşmak onun felaketi oldu!"

Mişel Strogof cevap vermedi.

Nadya yeniden söze başladı:

"Mişel, sen Tatarların elinde oyuncak olduğun zaman seni nasıl savunduğunu, benim için hayatını tehlikeye attığını

bilmiyor musun?"

Mişel Strogof hâlâ susuyordu. Böyle hiç kımıldamadan, başını ellerinin arasına almış kim bilir ne düşünüyordu? Ona cevap vermediği halde acaba onu duyuyor muydu?

Evet! Duyuyordu, zira genç kız, "Seni nereye götüreyim Mişel?" dediği anda cevap verdi.

"İrkutsk'a!"

"Anayoldan mı?"

"Evet, Nadya."

Mişel Strogof her şeye rağmen, amacına ulaşmaya ant içmiş adamdı yine. Anayoldan gitmek, oraya en kısa yoldan gitmek demekti. Eğer Feofar Han'ın öncü birlikleri ortaya çıkarsa, yolun dışına çıkmaları gerekecekti.

Nadya yeniden Mişel Strogof'un elini tuttu ve yola koyuldular.

Ertesi gün, 12 Eylül sabahı, yirmi verst ilerideki Tulunovskoe kasabasında kısa bir mola verdiler. Yanmış yıkılmış olan kasaba ıssızdı. Nadya bütün gece boyunca, Nikolay'ın yol üzerine bırakılmış olabilecek cesedini aradı. Ama yıkıntıları kolaçan etmesi, ölülerin arasında onu bulmaya çalışması boş bir çabadan öteye gitmedi. Buraya kadar, Nikolay ölümden kurtulmuş gibi görünüyordu. Ama kim bilir onu, hangi zalim işkence için İrkutsk ordugahına saklıyorlardı?

Arkadaşının da muzdarip olduğu açlıktan bitkin düşen Nadya, kasabadaki evlerden birinde, gıda değerini korumuş olabilecek bir miktar kurutulmuş et ve buharlaştırma usulüyle kurutulmuş ekmek parçaları olan "sukhari'ler bulunca mutlu oldu. Mişel Strogof ve genç kız, bunlardan taşıyabildikleri kadar aldılar. Böyleyce, günlerce yiyecek sıkıntıları olmayacaktı. Angara'nın binlerce küçük kolunun aktığı bir bölgede suları zaten eksik olmazdı.

Yeniden yola koyuldular. Mişel Strogof' emin adımlarla yürüyor ve adımlarını ancak arkadaşı için yavaşlatıyordu. Arkada kalmak istemeyen Nadya kendini yürümeye zorluyordu. Neyse ki arkadaşı, yorgunluğun onu nasıl sefil bir vaziyete düşürdüğünü görmüyordu.

Bununla birlikte, Mişel Strogof bunu hissetmekteydi.

"Gücünün sonuna geldin, zavallı çocuk," diyordu ona bazen.

"Hayır," diye cevap veriyordu Nadya.

"Yürüyemeyecek duruma geldiğin zaman ben seni taşırım Nadya."

"Tamam Mişel."

O gün, küçük Oka akarsuyunu geçmeleri gerekti, ama bu akarsudan geçiş çok kolay olduğundan hiçbir zorlukla karşılaşmadılar.

Hava kapalı, sıcaklık dayanılabilir durumdaydı. Ama havanın yağmura dönmesinden endişe duyulabilirdi, ki bu da sefaletlerini bir kat daha artırırdı. Hatta birkaç kez sağnak yağış oldu ama devam etmedi.

Hep böyle el ele, az konuşarak ilerliyorlar, Nadya, geriye ve ileriye bakıyordu.

Günde iki kere mola veriyorlar, geceleri altı saat dinleniyorlardı. Nadya bazı kulübelerin içinde, bu memlekette çok bol bulunan ve libresi iki buçuk kopekten fazla etmeyen, az miktarda koyun eti buldu.

Ama Mişel Strogof'un belki de ümit etmiş olabileceğinin aksine, bu bölgede tek bir yük hayvanı yoktu. At, deve namına her şey ya katledilmiş ya da götürülmüştü. Dolayısıyla bu uçsuz bucaksız bozkırda yayan devam etmesi gerekecekti.

Buralarda, İrkutsk üzerine yürüyen üçüncü Tatar kolunun

izleri görülüyordu. Sağda solda ölü atlar, terk edilmiş yük arabaları vardı. Yol üzerinde, özellikle köylerin girişinde bahtsız SibiryalIların cesetleri diziliydi. Nadya, içindeki tiksintiyi bastırarak bu cesetlere bakıyordu!..

Kısacası tehlike önde değil arkadaydı. Emirin, İvan Ogaref tarafından idare edilen asıl ordusunun öncü birlikleri her an ortaya çıkabilirdi. Aşağı Yenisey'den gönderilen kayıklar Krasnoyarska ulaşmış ve hemen, ırmağı geçmek için hizmete sokulmuş olmalıydı. Yani istilacılar için yol açıktı. Hiçbir Rus birliği, Krasnoyarsk ile Baykal Gölü arasındaki yolu kapatamazdı. Dolayısıyla Mişel Strogof, Tatar keşif kollarının her an gelebileceğini düşünüyordu.

Nadya her molada yüksek bir yere çıkıp dikkatle batı yönüne bakıyordu, ama henüz atlı bir birliğin geldiğini haber veren en ufak bir toz bulutu görünmüyordu.

Sonra tekrar yola koyuluyorlardı ve Mişel Strogof, zavallı Nadya'yı sürüklediğini hissettiği zaman adımlarını yavaşlatıyordu. Çok az konuşuyorlar ve yalnızca Nikolay'dan söz ediyorlardı. Genç kız, bu birkaç günlük arkadaşın kendileri için ne çok şey olduğunu hatırlıyordu.

Mişel Strogof, Nadya'ya cevap verirken, ona umut aşılamaya çalışıyordu; ama kendisinde umudun zerresi yoktu, çünkü talihsiz Nikolay'ın ölümden kurtulamayacağını çok iyi biliyordu.

Mişel Strogof bir gün genç kıza şöyle dedi:

"Bana hiç annemden söz etmiyorsun Nadya?"

Annesi! Nadya ondan söz etmek istememişti. Neden onun acılarını tazelesindi ki? İhtiyar Sibiryalı ölmemiş miydi? Oğlu, Tomsk yaylasında serilip kalmış bu cesede son bir öpücük vermemiş miydi?

"Bana ondan söz et Nadya," dedi yine de Mişel Strogof, "haydi

konuş! Beni memnun edersin!”

Nadya bunun üzerine o âna kadar yapmamış olduğu şeyi yaptı. Birbirlerini ilk defa gördükleri Omsk’taki karşılaşma anından itibaren Marfa ile aralarında geçen her şeyi anlattı. Onu hiç tanımadığı halde, açıklanması imkansız bir içgüdünün kendisini nasıl ihtiyar esire doğru ittiğini; onun nasıl üzerine titrediğini ve ondan nasıl cesaret aldığını anlattı. O sırada Mişel Strogof, onun için Nikolay Korpanoftu.

Mişel Strogof kederli bir yüzle cevap verdi: “Hep Nikolay Korpanof olarak kalmalıydım!”

Biraz sonra devam etti:

“Yeminimi tutmadım Nadya. Annemi görmeyeceğime yemin etmiştim!”

“Ama sen onu görmek için uğraşmadın ki Mişel!” dedi Nadya. “Tesadüf onu senin karşına çıkardı!”

“Yemin ettim, ne olursa olsun yeminime ihanet etmemeliydim!”

“Mişel, Mişel! Marfa Strogof un üzerinde kalkan kırbacı gördüğünde yerinde durabilir miydin? Hayır! Bir oğulu anasına yardım etmekten alıkoyacak bir yemin olamaz!”

“Yeminimi tutamadım Nadya,” diye cevap verdi Mişel Strogof, “Tanrı ve Baba beni affetsin!”

“Mişel,” dedi, bunun üzerine genç kız, “sana bir soru soracağım. Eğer bana cevap vermen gerekmediğini düşünüyorsan cevap verme. Senden gelen hiçbir şey beni kırmaz.” “Söyle Nadya.”

“Artık çarın mektubunu senden aldıkları halde, İrkutsk’a gitmekte neden bu kadar acelecisin?”

Mişel Strogof arkadaşının elini daha kuvvetli sıktı, ama cevap

vermedi.

Nadya devam etti:

“Moskova’dan ayrılmadan önce mektupta ne yazdığını biliyor muydun?”

“Hayır, bilmiyordum.”

“Mişel, seni İrkutsk’a götüren tek sebebin, beni babamın ellerine teslim etmek arzusu olduğunu mu düşünmeliyim yoksa?”

“Hayır Nadya,” diye cevap verdi Mişel Strogof ciddi bir şekilde, “bunun böyle olduğunu düşünmene izin verirsem seni yanıltmış olurum. Görevimin gitmemi emrettiği yere gidiyorum! Seni İrkutsk’a götürmek meselesine gelince Nadya, şimdi asıl beni oraya götüren sen değil misin? Benim görmemi sağlayan senin gözlerin değil mi, bana kılavuzluk eden senin ellerin değil mi? Benim daha önce senin için yapabildiklerimin yüz katım sen benim için yapmadın mı? Kader bizi yerden yere vurmaktan vazgeçecek mi bilmiyorum ama, seni babanın ellerine teslim ettiğim için bana teşekkür ettiğin gün, ben de sana beni İrkutska getirdiğin için teşekkür edeceğim!”

Nadya çok etkilenmişti:

“Zavallı Mişel! Böyle konuşma! Sana sorduğum sorunun cevabı değil bu. Mişel, şu anda İrkutska gitmek için neden bu kadar acele ediyorsun?”

“Çünkü İvan Ogareften önce orda olmam lazım!” diye bağırdı Mişel Strogof.

“Hâlâ mı?”

“Hâlâ... Ve olacağım da!”

Mişel Strogof bu son sözleri yalnızca haine duyduğu kinle söylememişti. Nadya, arkadaşının kendisine her şeyi

söylemediğini, söylemeyeceğini anlamıştı.

Üç gün sonra, 15 Eylül'de, Tulunovskoe'ye yetmiş verst uzaklıktaki Kuitunskoe kasabasına ulaştılar. Genç kız artık yürürken müthiş acılar çekiyordu. Acı içindeki ayaklarının üstünde zorlukla durmaktaydı. Ama direniyor, yorgunlukla mücadele ediyordu ve tek düşüncesi şuydu: "Nasıl olsa benim halimi göremiyor, düşüp kalacağım âna kadar yürüyeceğim!"

Zaten, Tatarların gidişinden beri, yolun bu kısmında hiçbir engel, yolculuğun bu aşamasında hiçbir tehlike yoktu. Yalnızca fazlasıyla yorgundular.

Üç gün boyunca bu böyle devam etti, istilacıların üçüncü kolunun hızla doğuya doğru ilerlediği gayet açıktı. Arkalarında bıraktıkları viranelerden, dumanı tütmeyen küllerden, yerde uzanan, çürümeye başlamış cesetlerden anlaşılıyordu bu.

Batı tarafında bir şey yoktu. Emirin öncü birlikleri görünmüyordu. Mişel Strogof, bu gecikmeyi açıklayabilmek için en inanılmaz varsayımları kafasında evirip çeviriyordu. Acaba Ruslar, yeterli bir kuvvetle doğrudan doğruya Tomsk'u ya da Krasnoyarsk'ı mı tehdit ediyorlardı? Acaba, diğer ikisinden ayrı olan üçüncü kolun önü kesiliyor muydu? Eğer durum böyleyse, İrkutsk'un savunması grandük için kolay olacak, istilayı geri püskürtmek için zaman kazanılacaktı.

Mişel Strogof zaman zaman bu umutlara kapılıyor, ama kısa süre içinde bütün bunların hayali olduğunu anlıyor ve grandükün selameti yalnızca onun ellerindeymiş gibi, yalnızca kendine güveniyordu!

Angara'nın kollarından Dinka ya yakın bir mesafede bulunan ve küçük bir kasaba olan Kimilteiskoe ile Kuitunskoe arasında altmış verst vardı. Mişel Strogof, önemli sayılabilecek bu akarsuyun, yollarının üzerinde oluşturduğu engeli düşünürken hiç kaygılanmıyor değildi. Sal ya da kayık bulmak söz konusu

bile olamazdı. Eski, daha mutlu zamanlarda burayı geçmişti ve geçişin epeyi zor olduğunu hatırlıyordu. Ama bu akarsuyu bir kere geçtikten sonra, bir daha hiçbir ırmak, hiçbir akarsu, buradan İrkutska ulaşan iki yüz otuz verstlik yolu kesmeyecekti.

Kimilteiskoe'ye ulaşmak için en az üç güne ihtiyaçları vardı. Nadya kendini zorla sürüklüyordu. Manevi gücü ne olursa olsun, fiziksel gücü tükenmek üzereydi. Mişel Strogof bunu çok iyi biliyordu.

Eğer kör olmasaydı, kuşkusuz Nadya ona şöyle diyecekti:

"Git, Mişel, beni bir kulübede bırak! İrkutsk'a ulaş! Görevini tamamla! Babamı bul! Ona benim nerede olduğumu söyle! Onu beklediğimi söyle, ikiniz gelip beni bulursunuz! Git! Korkmuyorum! Tatarlardan gizlenirim! Onun için ve senin için kendimi korurum! Git Mişel! Ben artık yürüyemeyeceğim.,,

Nadya çok kereler durmak zorunda kalmıştı. Böyle olunca Mişel Strogof onu kollarına alıyor ve genç kızı taşırken, onun yorgunluğunu düşünmek zorunda kalmadan, kendi yorulmak bilmez bacakları sayesinde daha da hızlı yürüyordu.

18 Eylül'de, gece saat onda nihayet Kimilteiskoe'ye ulaştılar. Nadya bir tepenin üzerinden, ufukta karaltı halinde bir hat fark etti. Dinka idi bu. Birkaç şimşeğin ışığı sularına vuruyordu, gökgürültüsü olmaksızın etrafı aydınlatan şimşeklerdi bunlar.

Nadya, arkadaşını viraneye dönmüş kasabanın içine götürdü. Yangının külleri soğumuştu. Son Tatarlar buradan geçeli en az beş altı gün olmuştu.

Kasabanın son evlerine geldiklerinde Nadya kendini taş bir sıra üzerine bırakıverdi.

"Mola mı veriyoruz?" diye sordu Mişel Strogof.

"Gece oldu Mişel," diye cevapladı Nadya. "Birkaç saat dinlenmek istemiyor musun?"

“Dinka’yı geçmiş olmak isterdim Nadya,” diye cevap verdi Mişel Strogof, “ırmak emirin öncü birlikleriyle aramızda olsun isterdim. Ama sen artık kendini bile taşıyamıyorsun zavallı Nadya.”

“Gel Mişel,” diye cevap verdi Nadya ve arkadaşının elinden tutup onu sürükledi.

Dinka’nın İrkutsk yolunu kestiği yer buradan iki ya da üç verst ilerideydi. Genç kız, arkadaşının kendisinden istediği bu son gayreti göstermeyi arzulamıştı. Şimşeklerin soluk aydınlığında ikisi birlikte yürüyorlardı. Küçük ırmağın ortasında kaybolduğu uçsuz bucaksız bir çölden geçiyorlardı. Sibirya bozkırının yeniden başladığı bu geniş düzlükte, çıkıntı oluşturan tek bir ağaç, tek bir tepecik yoktu. Hafif bir rüzgar bile esmiyor ve bu durgunluk, en ufak sesin bile sonsuz bir mesafeye kadar yayılmasına izin veriyordu.

Mişel Strogof ve Nadya, sanki ayakları toprakta bir çukura girmiş gibi birdenbire durdular.

Bozkırdan bir havlama sesi geliyordu.

“Duyuyor musun?” dedi Nadya.

Bunu acıklı bir haykırış, ölmek üzere olan bir insanın son çağrısına benzeyen umutsuz bir çığlık takip etti.

Genç kız, uğursuz bir sezginin etkisiyle bağırdı:

“Nikolay! Nikolay!”

Etrafı dinleyen Mişel Strogof başını salladı.

“Gel Mişel, gel!” dedi Nadya.

Ve biraz önce kendini zorlukla sürükleyen genç kız, aşırı bir heyecanın etkisiyle, bütün gücüne yeniden kavuştu.

Tozlu bir toprağın değil, kısa çimenlerin üzerine basmakta olduğunu hisseden Mişel Strogof sordu:

“Yoldan ayrıldık mı?”

“Evet... Öyle gerekiyor!..” diye cevap verdi Nadya. “Çığlık şuradan, sağ taraftan geldi!”

Birkaç dakika sonra her ikisi, ırmağa ancak yarım verstlik bir mesafedeydiler.

ikinci bir havlama daha duyuldu, daha zayıf olmakla beraber, kesinlikle daha yakından geliyordu.

Nadya durdu.

“Evet!” dedi Mişel. “Bu havlayan Serko!..

Sahibini takip etmiş!”

“Nikolay!” diye bağırdı genç kız.

Çağrısı cevapsız kaldı.

Yalnızca birkaç yırtıcı kuş havalandı ve gökyüzünün derinliklerinde kayboldu.

Mişel Strogof kulak kesilmişti. Nadya, bir ayna gibi akisler yapan ışıklara gömülmüş düzlüğe bakıyor, ama hiçbir şey göremiyordu.

O sırada, bu defa iniltili bir tonda hafif bir ses duyuldu: “Mişel!..”

Sonra, kanlar içindeki bir köpek Nadya’nın üzerine atladı. Serko idi bu.

Nikolay uzakta olamazdı! Mişel adını mırıldanan yalnızca o olabilirdi! Neredeydi? Nadya’nın ona seslenecek kadar dahi gücü yoktu.

Mişel Strogof yerde sürünerek el yordamıyla onu arıyordu.

Aniden Serko yeniden havlayarak, yere teğet geçen dev bir kuşun üzerine atladı.

Bu bir akbabaydı. Serko onun üzerine doğru atılınca havalandı

ama tekrar inerek köpeğe saldırdı. Beriki yeniden akbabaya doğru atıldı!.. Kafasına müthiş bir gaga darbesi yiyen Serko bu defa cansız yere yığıldı.

Aynı anda Nadya, dehşet dolu bir çığlık kopardı!

"Orada... Orada!"

Topraktan bir baş çıkmıştı. Gökyüzünden bozkıra yayılan yetersiz ışık altında Nadya'nın ayağı ona takılabilirdi.

Nadya, bu başın yanı başında dizlerinin üzerine çöktü.

Nikolay, gaddar Tatar âdetlerine uygun olarak boynuna kadar toprağa gömülmüş, açlıktan, susuzluktan, belki de kurtların dişleri ya da yırtıcı kuşların gagaları altında, can vermesi için terk edilmişti. Yerin hapsettiği, içinden çıkamadığı bu toprağın sıkıştırdığı, bir tabutun içindeki ceset gibi kolları vücuduna yapışık bu kurban için ne korkunç bir işkenceydi bu! Kırmaya gücünün yetmediği bu kilden kalıbın içine diri diri gömülmüş olan mahkumun, çok yavaş gelen ölümü dilemekten başka çaresi yoktu!

Tatarlar esirlerini üç gün önce buraya gömmüşlerdi!.. Üç günden beri Nikolay, bu çok geç gelen yardımı bekliyordu!

Akbabalar topraktan çıkan bu başı fark etmişlerdi. Köpek birkaç saattir sahibini bu yırtıcı kuşlara karşı savunuyordu!

Mişel Strogof, bu diriyi mezarından çıkarmak için bıçağıyla toprağı kazmaya başladı!

Nikolay'ın o âna kadar kapalı olan gözleri yeniden açıldı.

Mişel ve Nadya'yı tanıdı. Sonra şöyle mırıldandı:

"Elveda dostlarım. Sizi bir kere daha görebildiğime memnunum! Benim için dua edin!.."

Ve bunlar, onun son sözleri oldu.

Mişel Strogof, bir kaya sertliğindeki toprağı kazmaya devam

etti ve sonunda bahtsız adamın bedenini çıkarmayı başardı. Hâlâ atıyor mu diye kalbini dinledi!.. Kalbli artık atmıyordu.

Mişel Strogof, bozkır üzerinde açıkta kalmaması için onu gömmek istedi ve Nikolay'ın diri diri gömüldüğü bu deliği, ölüyü yatıracak şekilde büyüttü, genişletti! Sadık Serko da sahibinin yakınma gömülmeliydi!

Bu sırada yolun üzerinde, en fazla yarım verst uzaklıkta büyük bir gürültü koptu.

Mişel Strogof sesleri dinledi. Gürültülerden, bir süvari müfrezesinin Dinka'ya doğru ilerlediğini anladı:

"Nadya! Nadya!" dedi alçak sesle.

Dua etmekte olan Nadya bu sesle doğruldu.

"Bak! Bak!" dedi Mişel Strogof ona.

"Tatarlar!" diye mırıldandı genç kız.

Gerçekten de, İrkutsk yolundan hızla geçenler emirin öncü birlikleriydi.

"Onu gömmeme engel olamayacaklar!" dedi Mişel Strogof.

Ve işine devam etti.

Biraz sonra, Nikolay'ın elleri göğsünün üzerinde birleştirilmiş cesedi bu mezara yerleştirildi. Mişel Strogof ve Nadya diz çöküp son bir kez kendilerine olan bağlılığını hayatıyla ödeyen bu iyi ve kimseye zararı olmayan, zavallı varlık için dua ettiler.

"Artık," dedi Mişel Strogof, mezarın üzerine toprak atarken, "bozkır kurtları onu yiyemeyecek!"

Sonra yumruğunu tehditkar bir şekilde yoldan geçmekte olan süvari birliğine doğru uzattı.

"Yola çıkalım Nadya!" dedi.

Mişel' Strogof artık Tatarların geçtiği bu yolu takip edemezdi.

Bozkıra dalmak ve İrkutskYm çevresinden dolaşmak gerekiyordu. Dolayısıyla Dinka'yı nasıl geçeceğini düşünmesine gerek yoktu.

Nadya artık yürüyemiyordu ama arkadaşının gözleri yerine görebiliyordu. Mişel Strogof onu kollarına aldı ve eyaletin güneybatısına doğru ilerlemeye başladı.

Gidilmesi gereken daha iki yüz verst vardı. Bunu nasıl yaptılar? Bunca yorgunluğa nasıl katlandılar? Yolda karınlarını nasıl doyurdular? Hangi insanüstü güçle Sayansk Dağlarının ilk yokuşlarını aştılar? Bunu ne Nadya ne de Mişel Strogof söyleyebilirdi!

Bununla birlikte, on iki gün sonra, 2 Ekim'de, akşam saat altıda, ayaklarının dibinde uzanan muazzam bir su kütlesinin önüne gelmişlerdi.

Bu, Baykal Gölü'ydü.

10

BAYKAL VE ANGARA

Baykal Gölü deniz seviyesinden bin yedi yüz ayak yüksekliktedir. Yaklaşık olarak, uzunluğu dokuz yüz, genişliği yüz versttir. Derinliği bilinmemektedir. Madam de Bourboulon, denizcilerin söylediğine göre Baykal'ın"deniz hanım" olarak adlandırılmak istendiğini, "Göl bey" dendiğindeyse hemen öfkeye kapıldığını aktarır. Bununla birlikte, efsaneye bakılırsa burada hiçbir Rus boğulmamıştır.

Üç yüzden fazla akarsuyla beslenen bu dev tatlı su havzasının etrafı muhteşem yanardağlarla çevrilidir. Gölden çıkan tek akarsu olan Angara, İrkutsk'u geçtikten sonra Yeniseisk şehrinin biraz yukarısında Yenisey'e dökülür. Baykal'ın etrafını çeviren dağlara gelince, bunlar geniş Altay dağ silsilesinden ayrılan Tunguz Dağları'nın bir kolunu oluşturur.

Bu dönemde soğuklar kendini hissetti rmeye başlamıştı bile. Özel iklim şartlarının etkisi altındaki bu bölgede, sonbahar yerini vakitsiz gelen kışa bırakmış görünüyordu. Ekimin ilk günleriydi. Artık güneş akşam saat beşte ufukta kayboluyor ve uzun geceler sıcaklığın sıfıra düşmesine sebep oluyordu. Yaza kadar devam edecek olan ilk karlar Baykal'ın etrafındaki dorukları beyaza boyamıştı bile. Bu iç deniz Sibirya kışı boyunca ayaklarca kalınlıkta donar ve ulaklarla kervanların kızakları bunun üzerinde yol alır.

Sebebi her ne olursa olsun -onu "göl bey" diye adlandırmak gibi bir adap eksikliği ya da bütün diğer meteorolojik sebepler- Baykal şiddetli fırtınalara sahne olur. Akdeniz dalgaları gibi kısa

olan dalgaları, yaz boyunca üzerinde gidip gelen sallar, yelkenliler, istimbotlar için çok tehlikelidir.

Mişel Strogof'un, bütün hayatı adeta gözlerinde yoğunlaşmış olan Nadya'yı kucağında taşıyarak ulaştığı yer gölün güneybatı ucuydu. Eyaletin bu vahşi bölgesinde, bitkinlik ve mahrumiyet içinde ölmekten başka ne bekleyebilirlerdi? Öte yandan, çarın ulağının amacına ulaşması için; altı bin verstlik bu uzun yoldan geriye ne kalmıştı ki? Göl kıyısından Angara'nın ağzına kadar yalnızca altmış verst, Angaranm ağzından İrkutska seksen verst; yani toplam yüz kırk verst vardı ki bu, sağlam ve zinde bir adam için, yaya bile olsa üç günlük yol dernekti.

Mişel Strogof, bunca şeyden sonra hâlâ böyle bir adam olabilir miydi?

Hiç kuşku yok ki Tanrı onun böyle bir tecrübeden geçmesini istemedi. Hep üzerine çullanan kader, sanki bir an için onu korumak istemişti. Baykal'ın bu uç noktası, Mişel Strogof un ıssız zannettiği ve her zaman da öyle olan bozkırın bu bölgesi, o sırada ıssız değildi.

Gölün güneybatı noktasını oluşturan köşede toplanmış elli kadar insan vardı.

Nadya, Mişel Strogof un kollarında dağ geçidinden çıkar çıkmaz önce bu insan topluluğunu fark etti.

Genç kız bir an için bunun Baykal kıyılarını vurmak için gönderilmiş bir Tatar müfrezesi olmasından korkmuş olmalıydı, böyle bir durumda kaçmaları mümkün olmayacaktı.

Ama Nadya durumu çabucak anladı.

"Ruslar!" diye bağırdı.

Ve bu son gayretin ardından gözleri kapandı, başı Mişel Strogof'un göğsüne düştü.

Ama bu Ruslardan bazıları onları fark etmişti, onlara doğru

koştular ve kör ile genç kızı bir salın bağlı olduğu kumsala getirdiler.

Sal kalkmak üzereydi.

Bu Ruslar, aynı ortak çıkarın Baykal'ın bu köşesinde bir araya getirdiği, farklı şartlara sahip kaçaklardı. İrkutsk'a sığınmak için Tatar keşif kollarının önünden kaçmışlardı ve istilacılar Angara'nın iki yakasını da tuttuğundan beri karadan gidemeyecekleri için, şehrin ortasından geçen ırmağın akıntısıyla aşağı inerek oraya ulaşmayı umuyorlardı.

Onların bu planı Mişel Strogof'un kalbini sevinçle doldurdu. Oyunda eline son bir koz geçiyordu. Ama gerçek kimliğini her zamankinden daha fazla gizlemek istediği için bu sevincini belli etmemeyi başarabildi.

Kaçakların planı çok basitti. Baykal'ın yukarı kıyısını Angara'nın ağzına kadar takip eden bir akıntı vardır. İşte öncelikle BaykaPm sularının döküldüğü yere ulaşabilmek için bu akıntıdan faydalanmayı düşünüyorlardı. Irmağın süratli akıntısı bu noktadan İrkutsk'a kadar onları saatte on on iki verstlik bir hızla sürükleyecekti. Bir buçuk günde şehri görebilecekleri bir mesafeye ulaşmaları gerekirdi.

Bu civarda hiçbir deniz taşıtı yoktu. Onun için üretmek gerekmişti. Sibirya ırmaklarında her zaman kullanılanlara benzeyen bir sal ya da daha doğrusu tahtadan bir tren imal edilmişti. Bu yüzen alet için gereken malzeme kıyıda bulunan çam ormanından temin edilmişti. Sazlarla birbirine bağlanan kütüklerin oluşturduğu platformun üzerine yüz kişi rahatlıkla sığabilirdi.

Mişel Strogof ve Nadya bu sala bindirildiler. Genç kız kendine gelmişti. Ona da, arkadaşına da yiyecek bir şeyler verdiler. Sonra Nadya yapraktan bir yatağın üzerine uzanıp derin bir uykuya daldı.

Mişel Strogof kendisine soru soranlara cevap verirken Tomsk'ta geçen olaylardan hiç söz etmedi. Kendini, emirin birlikleri Dinka'nın sol kıyısına gelmeden önce İrkutsk'a ulaşmayı başaramamış bir Krasnoyarsklı olarak tanıttı ve büyük ihtimalle Tatar kuvvetlerinin çok büyük bir kısmının Sibirya'nın idari merkezi olan şehrin önünde mevzi almış olduklarını ekledi.

Dolayısıyla, kaybedilecek bir saniye bile yoktu. Zaten soğuklar gittikçe daha da artıyordu. Geceleri ısı sıfırın altına düşüyordu. Baykal'ın yüzeyinde şimdiden buz parçaları oluşmuştu bile. Sal, göl üzerinde, rahatlıkla manevra yapabiliyorsa da, buz parçalarının, akışını engellemesi durumunda Angara kıyıları arasında aynı rahatlıkla hareket edemeyecekti.

İşte bütün bu sebeplerden kaçakların vakit geçirmeden yola çıkmaları gerekiyordu.

Akşam saat sekizde halatlar çözüldü ve sal akıntıyla birlikte kıyı boyunca ilerlemeye başladı. Güçlü kuvvetli birkaç mujiğin kulandığı sırıklar sala düzgün bir yön vermeye yetiyordu.

Yaşlı bir Baykal denizcisi salın kumandasını üstlenmişti. Bu, teni göl rüzgarlarıyla yanmış altmış beş yaşlarında bir adamdı. Gür, beyaz sakalı göğsünün üzerine iniyordu. Başındaki tüylü kalpağıyla ciddi ve vakur bir görünüşü vardı. Belinden bir kuşakla sıkılmış olan geniş ve uzun kaputu topuklarına dökülüyordu. Arka tarafta oturan bu sessiz ihtiyar, on saatte on kelime bile konuşmadan el hareketleriyle kumanda ediyordu. Zaten yapılacak olan tek şey, salı, açığa kaydırmadan, kıyı boyunca ilerleyen akıntı üzerinde tutmaktan ibaretti.

Salın üzerinde farklı şartlara sahip Ruslar olduğunu söylemiştik. Gerçekten de yerli mujiklerin, erkeklerin, kadınların, yaşlıların ve çocukların arasında, yolculukları sırasındaki istilayla şaşkınlığa uğramış iki üç tane hacı, birkaç keşiş ve bir de papaz vardı. Ellerine yolculuk asalarını almış,

kuşaklarına mataralarını asmış hacılar, yakarır bir tarzda mezamir okuyorlardı. Birisi Ukrayna'dan, diğeri Sarı Deniz'den, üçüncüsü de Finlandiya taşrasından geliyordu. Epeyce yaşlı olan bu sonuncusu kuşağında, aynen bir kilisenin sütununa asılmış gibi duran, asma kilitli küçük bir sadaka kutusu taşıyordu. Uzun ve yorucu yolculuğu boyunca bununla bağış toplamaktaydı, ama hiçbir şey onun hesabına değildi, ancak geri döndüğünde açılacak olan bu kilidin anahtarını bile taşımıyordu.

Keşişler imparatorluğun kuzeyinden geliyorlardı. Bazı seyyahların tamamıyla bir Doğu şehri görünümüne sahip buldukları Arkhangel'den ayrılmalarının üzerinden üç ay geçmişti. Karelya kıyılarındaki kutsal adaları, Solovetsk manastırını, Troytsa manastırını, Kiev'deki Sen-Anton ve Sen-Teodosya manastırlarını, Jagellon'ların[→] eski gözdesi olan Moskova'daki Simeonof manastırını, Kazan manastırı ve Yaşlı Müminler kilisesini ziyaret etmişlerdi ve üzerlerinde cübbeleri, kapüşonları ve şayak kumaşından elbiseleriyle İrkutsk'a gidiyorlardı.

Papaza gelince, Rus imparatorluğunda sayıları altı yüz bini bulan köy papazlarından biriydi yalnızca. Mujikler kadar sefil giyinmişti, onlardan üstün bir tarafı da yoktu. Gerçekten de kilisede hiçbir mevkii ve gücü olmaksızın, aynen bir çiftçi gibi, kendisine ait toprak parçasında çift sürüyor, insanları vaftiz ediyor, nikah kıyıyor, ölü gömüyordu. Karısını ve çocuklarını kuzey eyaletlerine göndererek Tatarların hoyratlığından kurtarabilmişti. Kendisi son âna kadar ruhani çevresinde kalmış, sonra kaçmaya mecbur olmuştu. İrkutsk yolu kapalı olduğundan Baykal Gölü'ne gitmesi gerekmişti.

Salın ön tarafında toplanmış olan bu din adamları, bu sessiz gecenin ortasında seslerini yükselterek, düzenli aralıklarla dua ediyorlardı ve her ayetin sonunda dudaklarından "Slava Bogu",

yani “övgü Tanrı'yadır” sözleri dökülüyordu.

Bu yolculuk sırasında hiçbir olay olmadı. Nadya derin bir uykuya dalmış, Mişel Strogof onun başında beklemişti. Ancak uzun aralıklarla uykuya dalıyordu ama o zamanlarda bile düşünceleri kesintiye uğramıyordu.

Gün doğarken, akıntıya karşı esen kuvvetli bir rüzgar yüzünden hızı kesilen sal, Angara’nın ağzına hâlâ kırk verst mesafedeydi. Büyük ihtimalle, akşam saat üç veya dörtten önce buraya ulaşamayacaktı. Ama bunun bir sakıncası yoktu, aksine böylelikle kaçaklar gece boyunca ırmakta ilerleyecekler ve karanlık, İrkutsk’a ulaşmalarını kolaylaştıracaktı.

İhtiyar denizcinin tek endişesi su yüzeyinin buz tutmasıydı. Gece son derece soğuk olmuştu. Rüzgarın etkisiyle batıya doğru kayan çok sayıda buz parçası görülüyordu. Angara’nın ağzını geçmiş oldukları, dolayısıyla artık ırmağa giremeyecekleri için bunlar tehlikesizdi. Ama gölün doğu tarafından gelen buz parçalarının akıntıya kapılarak ırmağın iki kıyısı arasına yerleşebileceğini de düşünmeliydiler. Buradan itibaren güçlükler ve gecikmeler olması mümkündü, hatta belki de üstesinden gelinemeyecek bir engel salı durduracaktı.

Dolayısıyla gölün ne durumda olduğunu, buz parçalarının çok sayıda olup olmadığını bilmek Mişel Strogof için çok önemliydi. Uyanmış olan Nadyaya sık sık sorular soruyor, o da onu su yüzeyinde olup biten her şeyden haberdar ediyordu.

Buz parçalarının böyle yön değiştirmeleri esnasında Baykal’ın yüzeyinde garip doğal olaylar meydana geliyordu. Doğanın göl yatağına bile açtığı artezyen kuyularının birkaçından sıcak sular fışkırmaktaydı. Bu fışkıran sular çok yükseklere çıkıyor, buhar halinde yayılıyor, güneş ışınlarıyla gökkuşağının renklerini alıyor, soğuğun etkisiyle anında donuyordu. Bu ilginç gösteri, bu Sibirya denizinin üzerinde kendi zevki için, huzur içinde gezen

bir turisti muhakkak ki kendisine hayran bırakırdı.

Akşam saat dörtte ihtiyar denizci, sahildeki yüksek granit kayalarının arasındaki, Angara'nın ağzını işaret etti. Sağ kıyıda küçük Liveniçnaya limanı, kilisesi ve sahildeki birkaç ev göze çarpıyordu.

Fakat durum vahimdi; doğudan gelen ilk buz parçaları Angara'nın kıyıları arasına yönelmişti bile ve dolayısıyla İrkutsk'a doğru iniyordu. Bununla birlikte, sayıları henüz ırmağı tıkayacak kadar çok olamazdı, ne de soğuk, bu parçaları birleştirmek için ye terliydi.

Sal küçük limana geldi ve durdu. İhtiyar denizci, bazı gerekli tamiratların yapılması için burada bir saat durulmasına karar verdi. Bağlantıları gevşemiş olan kütüklerin birbirlerinden ayrılma tehlikesi vardı ve Angara'nın hızlı akıntısına direnebilmek için bunların birbirlerine sıkıca bağlanması önemliydi.

Havanın iyi olduğu mevsim boyunca Liveniçnaya limanı, Rus-Çin sınırındaki son şehir olan Kiakhta'ya giden ya da oradan gelen Baykal Gölü yolcuları için bir yükleme boşaltma istasyonudur. Dolayısıyla istimbotlar ve göl sahillerinde sefer yapan küçük tekneler buraya çok sık uğrar.

Fakat Liveniçnaya o sırada terk edilmiş durumdaydı. Şehir halkı, şimdi Angara'nın iki kıyısında ilerleyen Tatarların saldırısına açık olacaklarından, şehirde kalamamışlardı. Olağan şartlarda kışı kendi limanlarında geçiren vapur ve sandallardan oluşan küçük bir filoyu, yanlarına alabilecekleri her şeyi de yükleyerek İrkutsk'a yollamışlar ve tam zamanında Doğu Sibirya'nın merkezine sığınmışlardı.

Dolayısıyla ihtiyar denizci Liveniçnaya limanında yeni kaçaklar bulmayı beklemiyordu. Ama sal kıyıya yanaştığı anda, metruk bir evden çıkan iki yolcu bacaklarının vargücüyle sahile

doğru koşmaya başladı.

Salın arka tarafında oturan Nadya dalgın gözlerle etrafına bakıyordu. Az kalsın, çığlığına engel olamayacaktı. Mişel Strogof, onun elini yakaladığını hissedince kafasını kaldırdı:

“Neyin var Nadya?” diye sordu.

“iki yol arkadaşımız Mişel.”

“Ural geçitlerinde karşılaştığımız şu Fransız ile İngiliz mi?”

“Evet.”

Mişel Strogof sarsıldı. Zira, sıkı sıkı sakladığı gizli kimliğinin açığa çıkması tehlikesi vardı.

Gerçekten de Akide Jolivet ve Harry Blount için Nikolay Korpanof değil, çarın ulağı Mişel Strogof idi artık, işim posta menzilinde yollarının ayrılmasından beri iki gazeteci ona iki kere rastlamıştı; birincisi Zabediero ordugahında, bir kırbaç darbesiyle İvan Ogaref in yüzünü yaraladığı zaman, İkincisi Tomsk’ta emir tarafından mahkum edildiğinde. Dolayısıyla onun kim olduğunu ve gerçek unvanını iyi biliyorladı.

Mişel Strogof ne yapacağına hemen karar verdi:

“Nadya,” dedi, “bu Fransız ile İngiliz sala biner binmez, benim yanıma gelmelerini onlardan rica et!”

Bunlar gerçekten de, bir tesadüf eseri olarak değil ama, aynen Mişel Strogof gibi, olayların zorlamasıyla Liveniçnaya limanına gelmiş olan Harry Blount ve Alcide Jolivet idi.

Bilindiği gibi, iki gazeteci Tatarların Tomsk’a girişini izledikten sonra, kutlamalara son verecek olan vahşi infazı beklemeden oradan ayrılmışlardı. Eski yol arkadaşlarının öldürülmüş olduğundan kuşku duymuyorlar, onun emirin emriyle yalnızca kör edildiğini bilmiyorlardı.

Sonuçta gazeteciler, iki tane at edindikten sonra, bundan böyle

Doğu Sibirya'daki Rus ordugahlarından haber vermek niyetiyle, aynı gece Tomsk'tan ayrılmışlardı.

Alcide Jolivet ve Harry Blount hızla İrkutsk'a doğru gidiyorlardı. Oraya Feofar Han'dan önce ulaşmayı umuyorlardı ve eğer, Yenisey vadisi üzerinden güney bölgelerden, gelen üçüncü bir kol beklenmeyen bir şekilde ortaya çıkmış olmasaydı bunu başaracaklardı da. Aynen Mişel Strogof gibi, henüz Dinka'ya bile ulaşamadan yolları kesilmiş ve buradan Baykal Gölü'ne kadar inmeleri gerekmişti.

Gazeteciler Liveniçnaya'ya geldiklerinde ıssız bir liman bulmuşlardı. Diğer yandan, Tatar ordularıyla kuşatılmış olan İrkurtsk'a girmeleri imkansızdı. Dolayısıyla, sal gelinceye kadar burada, can sıkıntısı içinde üç gün beklemişlerdi.

Kaçaklar gazetecilere niyetlerini anlattılar. Gece boyunca fark edilmeden ilerleyip İrkutsk'a gitmek konusunda kesinlikle şansları vardı.

Akide Jolivet hemen ihtiyar denizciyle ilişkiye geçti ve ondan, her ne olursa olsun ücretini ödemek üzere, arkadaşını ve kendisini de götürmelerini istedi.

İhtiyar denizci ciddi bir tavırla cevap verdi:

"Burada ücret ödenmez, hayatlar ortaya koyulur, hepsi bu."

İki gazeteci sala bindi, Nadya onların ön tarafa yerleştiklerini gördü.

Harry Blount, bütün bir Ural geçişi boyunca ağzından zar zor laf çıkan yine o soğuk İngiliz'di.

Alcide Jolivet her zamankinden biraz daha ciddi görünüyordu; kabul etmek gerekir ki durumun ciddiyeti onun ciddiyetini haklı çıkarıyordu.

Koluna bir elin dokunduğunu hissettiği sırada Alcide Jolivet salın ön tarafında durmaktaydı. Arkasına döndü ve artık Nikolay

Korpanof'un değil, çarın ulağı Mişel Strogof'un kız kardeşi Nadyayı gördü.

Tam ağzından bir şaşkınlık haykırışı çıkacaktı ki, genç kızın parmağını dudaklarına götürdüğünü gördü.

"Gelin," dedi Nadya.

Alcide Jolivet kayıtsız bir tavırla Harry Blount'a kendisiyle birlikte gelmesini işaret ederek Nadyayı takip etti.

Bu sal üzerinde Nadya ile karşılaşmakla iki gazeteci büyük bir şaşkınlık yaşamışlardı, hayatta olabileceğine hiç inanmadıkları Mişel Strogof'u gördüklerindeyse şaşkınlıkları sınır tanımadı.

Mişel Strogof, onlar yaklaşırken hiç kıpırdamadı.

Alcide Jolivet genç kıza doğru dönmüştü.

"Sizi göremez beyler," dedi Nadya, "Tatarlar gözlerini dağladı! Zavallı ağabeyim artık kör!"

Alcide Jolivet ve arkadaşının yüzünü derin bir acıma duygusu kapladı.

Bir saniye sonra, her ikisi de Mişel Strogof un yanma oturup elini sıktılar ve kendileriyle konuşmasını beklediler.

"Beyler," dedi Mişel Strogof alçak sesle, "benim kim olduğumu ve Sibirya'ya ne yapmaya geldiğimi bilmemeniz gerekiyor. Sizden sırrıma saygı göstermenizi rica ediyorum. Bana söz verir misiniz?"

"Şeref sözü," diye cevap verdi Alcide Jolivet.

"Centilmen sözü," dedi Harry Blount.

"Güzel, beyler."

"Size bir faydamız olabilir mi?" diye sordu Harry Blount. "Görevinizi tamamlamanızda size yardımcı olalım ister misiniz?"

"Yalnız başıma hareket etmeyi tercih ederim," diye cevap verdi

Mişel Strogof.

“Fakat bu namussuzlar gözlerinizi dağlamış,” dedi Alcide Jolivet.

“Nadya benimle, onun gözleri bana yeter!”

Liveniçnaya’nın büyük limanından ayrıldıktan yarım saat kadar sonra sal ırmağa girdi. Saat akşamın beşiydi. Gece olmak üzereydi. Üstelik çok karanlık ve soğuk geçeceğe benziyordu, zira ısı şimdiden sıfırın altındaydı.

Alcide Jolivet ve Harry Blount, Mişel Strogof un sırrını saklamaya söz vermiş olsalar da onun yanından ayrılmamışlardı. Alçak sesle sohbet ediyorlardı, böylelikle kör adam, daha önceden bildiklerini onlardan öğrendikleriyle birleştirerek olayların durumu hakkında kesin bir fikir edinmişti.

Halihazırda Tatarların İrkutsk’u kuşatma altında tuttuğu ve üç kolun birleşmiş olduğu kesindi. Bu durumda, emirin ve İvan Ogaref'in şehrin önünde olduklarına kuşku yoktu.

İyi ama, artık imparatorun mektubunu grandüke teslim edemeyeceğine ve mektubun içeriğini de bilmediğine göre, çarın ulağının oraya ulaşmaktaki bu acelesine sebep neydi? Akide Jolivet ve Harry Blount, bunu Nadya’nın anladığından daha fazla anlıyor değillerdi.

Tek bir kere geçmişten söz ettiler; çünkü Akide Jolivet kendini, Mişel Strogof a şunu söylemek zorunda hissetmişti:

“işim posta menzilinde, ayrılmamızdan önce elinizi sıkmadığımız için size bir özür borçluyuz.”

“Hayır, beni korkağın teki sanmakta haklıydınız!”

“Fakat,” diye ekledi. Akide Jolivet, “o sefilin suratına muhteşem bir kırbaç darbesi indirdiniz, izini uzun süre taşıyacak!”

“Hayır, uzun süre değil!” diye basit bir cevap verdi Mişel Strogof.

Liveniçnaya’dan ayrıldıktan yarım saat sonra Akide Jolivet ve arkadaşı, Mişel Strogof ve arkadaşının birbiri ardına hangi zalim tecrübelerden geçtiklerini öğrenmişlerdi. Mişel Strogof'un, yalnızca genç kızın fedakarlığıyla boy ölçüşebilecek gücüne ancak hayran olabilirlerdi. Mişel Strogof hakkında tam olarak, çarın Moskova’da onun için söylediklerini düşünüyorlardı: “Gerçekten de tam bir insan!”

Sal, akıntının sürüklediği buz parçaları arasında hızla kayıyordu. Irmağın iki kıyısında, yanlamasına hareketli bir panorama açılıyor ve bir göz yanılmasıyla, birbirini izleyen bu ilginç görüntülerin karşısında yüzen aracın sabit kaldığı zannediliyordu. Şurada, garip bir profile sahip, yüksek granit falezler; ötede, ırmak sularının sel gibi aktığı vahşi boğazlar; bazen hâlâ dumanları tüten bir köy; ardından, parlak alevler yansıtan sık çam ormanları arka arkaya sıralanıyordu. Tatarlar geçtikleri her yere izlerini bırakmışlarsa da henüz ortalıkla görünmüyorlardı, çünkü özellikle İrkutsk yakınlarında toplanmışlardı.

Bu sırada, hacılar yüksek sesle dualarına devam ediyorlardı; ihtiyar denizciyse, kendilerini çok yakından sıkıştıran buz parçalarını sakince iterek, salı, Angara’nın hızlı akıntısının ortasında tutuyordu.

11

İKİ KIYI ARASINDA

Akşam saat sekizde, gökyüzünün durumunun daha önceden hissettirdiği gibi, bütün bölgeyi koyu bir karanlık kapladı. Yeni olduğu için, ayın ufkun üzerinde yükselmeyeceği belliydi. Irmağın ortasından kıyılar görünmüyordu. Falezler, az bir yükseklikte, zar zor yer değiştiren ağır bulutlara karışıyordu. Ara ara doğudan esen rüzgarlar, bu daracık Angara vadisinin soluk almasını sağlıyordu sanki.

Karanlık, kaçakların planını büyük ölçüde kolaylaştırmaya yarayabilirdi ancak. Her ne kadar Tatar ileri karakolları iki kıyı üzerine dizilmiş olsa da sal, fark edilmeden geçmek konusunda büyük bir şansa sahipti. Rusların, eyaletin güneyindeki bölgelerden herhangi bir yardım beklemelerinin mümkün olmadığını bildikleri için; kuşatmacıların, ırmağı İrkutsk'un yukarı tarafından kesmiş olmaları muhtemel görünmüyordu. Zaten çok kısa bir süre içinde, iki kıyı arasındaki buz parçalarını soğuğun etkisiyle birleştirmek suretiyle bu barajı doğanın kendisi kuracaktı.

Artık salın üzerinde mutlak bir sessizlik hüküm sürüyordu. Sal, ırmağın akıntısıyla aşağıya inmeye başladığından beri hacıların sesi duyulmaz olmuştu. Hâlâ dua ediyorlardı ama duaları artık kıyıya ulaşması mümkün olmayan bir mırıltıdan ibaretti. Salın üzerine uzanmış olan kaçaklar, ancak bedenlerinin çıkıntısı sayesinde suyun mecrasını değiştirebiliyorlardı. Ön tarafa, adamlarının yanma uzanmış olan ihtiyar denizci yalnızca, buz parçalarını sessiz hareketlerle uzaklaştırmakla

meşguldü.

Eğer daha sonra salın geçişi karşısında aşılmaz bir engel oluşturmayacaksa, bu buz parçalarının yer değiştirmesi elverişli bir durumdu. Aslında, ırmağın özgür suları üzerinde tek başına olan bu sal, her boy ve her şekildeki bu hareketli kütlelerin arasına karıştığı halde, koyu karanlıkta bile fark edilme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirdi; üstelik, kütlelerin birbirlerine çarpmalarıyla çıkan çatırtı bütün diğer şüpheli gürültüleri bastırıyordu.

Etrafı çok sert bir soğuk kaplamıştı. Birkaç kayın dalından başka sığınakları olmayan kaçaklar, o gece boyunca sıfırın altında on dereceyi bulacak olan ısı düşüşüne dayanabilmek için birbirlerine sokuluyorlardı. Doğudaki dağları sıyırıp geçtikten sonra, karla birlikte gelen rüzgar, şiddetli olmamasına rağmen fena halde ısırıyordu.

Arka tarafa uzanmış olan Mişel Strogof ve Nadya, giderek artan bu acıya hiç şikayet etmeden katlanıyorlardı. Onların yanma yerleşmiş olan Alcide Jolivet ve Harry Blount, Sibirya kışının bu ilk ataklarına ellerinden geldiği kadar dayanmaya çalışıyorlardı. Ne onlar ne de diğerleri, şimdi kimse kısık sesle bile konuşmuyordu. Zaten mevcut durum onları tamamıyla meşgul etmekteydi. Her an, zararsız atlatamayacakları bir olay, bir tehlike, bir felaket meydana gelebilirdi.

Çok yakında hedefine ulaşmayı bekleyen bir adam için, Mişel Strogof tuhaf bir biçimde sakin görünüyordu. Zaten çok daha vahim koşullar altında bile gücünü hiçbir zaman kaybetmemişti. Daha şimdiden, annesini, Nadya'yı ve kendisini düşünmekte sonunda serbest olacağı ânı görür gibi oluyordu. Onu kaygılandıran tek şey son bir kötü tesadüf ihtimaliydi: İrkutsk'a varmadan önce buz parçalarından oluşan bir engelin salı tamamen durdurması. Düşündüğü tek şey buydu, zaten

kararlıydı, eğer gerekirse tamamıyla gözükara bir hareketten çekinmeyecekti.

Nadya, sefaletin, manevi gücünü asla sarsmadan bazı kereler yok ettiği maddi gücüne birkaç saatlik dinlenmeyle yeniden kavuşmuştu. Aynı zamanda Mişel Strogof'un amacına ulaşmak için yeni bir çaba göstermesi durumunda, ona rehberlik etmek için yanında olması gerektiğini düşünüyordu. Ama İrkutsk'a yaklaştıkça babasının hayali zihninde daha net çizgilerle beliriyordu. Onu kuşatma altındaki şehirde, sevdiklerinden uzak ama hiç kuşku yok ki, vatanseverliğinin bütün atılganlığıyla istilacılara karşı mücadele ederken görür gibi oluyordu. Eğer sonunda Tanrı onlara yardım ederse, birkaç saate kadar babasının kollarında, ona annesinin son sözlerini aktarıyor olacaktı ve bir daha hiçbir şey onları ayıramayacaktı. Eğer Vasili Fedor'un sürgün hayatı son bulmayacaksa, kızı da onunla birlikte sürgün kalacaktı. Sonra doğal bir eğilimle düşünceleri yeniden, babasını tekrar görme mutluluğunu borçlu olacağı bu cömert arkadaşa; Tatarlar kovulduktan sonra yeniden Moskova yolunu tutacak olan ve belki de bir daha hiç görmeyeceği bu "agabey"e dönüyordu...

Alcide Jolivet ve Harry Blount'a gelince, ikisinin de tek bir düşüncesi vardı; durum son derece dramatikti ve eğer iyi yazılırsa en ilgi çekici haberlerden birine kaynak oluşturabilirdi. İngiliz'in aklında Daily Telegraph'm, Fransız'ın aklında ise kuzini Madeleine'in okuyucuları vardı. Her ikisi de içlerinde biraz heyecan duymuyor değillerdi.

"Olsun! Daha iyi!" diye düşünüyordu Alcide Jolivet. "Heyecan vermek için heyecanlı olmak gerek! Hatta sanıyorum bu konuda meşhur bir şiir vardı, ama kahretsin! Bir bilsem.."

Ve keskin gözleriyle ırmağı örten koyu karanlığı delmeye çalışıyordu.

Bu sırada, parlak ışıklar karanlığı yırtıyor ve kıyılardaki bazı tepelere düşsel bir görüntü kazandırıyordu. Birkaç orman yangını ve hâlâ yanmakta olan birkaç köyün aydınlığıydı bu; gündüzki tabloların, gecenin yarattığı tezat içerisinde uğursuz bir tekrarı. Böyle anlarda, Angara bir kıyıdan diğerine aydınlanıyordu.

Akıntının keyfine uyarak hareket eden buz parçaları, alevleri her açıdan ve her renkte yansıtan aynalar gibiydi. Bu yüzen kütlelerin arasına karışmış olan sal fark edilmeden geçiyordu.

Dolayısıyla burada hâlâ tehlike yoktu.

Fakat farklı bir tehlike kaçakları tehdit etmekteydi. Bu, öngöremeyecekleri, daha da önemlisi kaçamayacakları bir tehlikeydi. Bu durumu tesadüfen Alcide Jolivet, işte şu şartlar altında fark etti:

Salın sağ tarafına uzanmış olan Alcide Jolivet, elini suya daldırmıştı. Elinin, yüzeydeki akıntıyla temasının yarattığı etkiyle birdenbire şaşırmıştı. Petrol gibi, yapışkan madde kıvamında bir şeye dokunmuştu sanki.

Alcide Jolivet dokunduğu şeyi koklayarak kontrol etti, yanılıyor olamazdı. Bu, Angara'nın üst katmanında yüzen ve onunla birlikte akan sıvı neft tabakasıydı!

Sal gerçekten de bu son derece yanıcı maddenin üzerinde mi yüzüyordu? Bu neft nereden geliyordu? Bir doğa olayı sonucu mu Angara'nın yüzeyine yayılmıştı, yoksa yıkıcı bir silah olarak kullanılmak üzere Tatarlar tarafından kasten mi dökülmüştü? Bu adamlar,

medeni milletler arasında savaş hukukunun asla onaylamayacağı yöntemlerle yangını İrkutsk'a kadar taşımak mı istiyorlardı?

işte Alcide Jolivet'nin kendi kendine sorduğu sorular bunlardı.

Ancak bu olay hakkında yalnızca Harry Blount'a bilgi vermesi gerektiğini düşündü ve her ikisi de, bu yeni tehlikeyi açıklayarak arkadaşlarını telaşa düşürmemek konusunda anlaştılar. Bilindiği gibi Orta Asya toprakları, doyma noktasına kadar sıvı hidrojen karbonu emmiş bir sünger gibidir. Bakü limanı, İran sınırı, Abseron Yarımadası, Hazar Denizi üzerinde, Küçük Asya'da, Çin'de, Youg-Hyan'da, Birmanya'da petrol kaynakları binlerce noktadan toprağın yüzeyine çıkar. Burası, şimdi Kuzey Amerika'da aynı adı taşıyan yer gibi "petrol ülkesi"dir.

Özellikle Bakü limanında, bazı dini bayramlarda, ateşe tapan yerliler denize, yoğunluğu sudan az olduğu için yüzeyde kalan sıvı neft atarlar. Sonra, gece olup da petrol tabakası Hazar Denizi üzerinde iyice yayılınca bunu ateşe verirler ve rüzgarın altında dalgalanan, yükselen, ateşten bir okyanusun eşsiz gösterisini seyrederler.

Bakü'de bir eğlenceden ibaret olan şey Angara suları üzerinde bir felaket olabilirdi. Kötü niyet ya da dikkatsizlikle ateş yakılacak olursa, alevler göz açıp kapayıncaya kadar İrkutsk'a ulaşabilirdi.

Bununla birlikte, sal üzerinde, kaygı duyulacak hiçbir tedbirsizlik söz konusu değildi; asıl korkulması gereken, Angara'nın iki kıyısındaki yangınlardı, zira ırmağa düşecek olan tek bir yanan çalı parçası, tek bir kıvılcım bu neft akıntısının alev alması için yeterli olacaktı.

Alcide Jolivet ve Harry Blount'un endişelerini anlamak anlatmaktan daha kolay olacaktır. Bu yeni tehlike karşısında kıyılardan birine yanaşmak, karaya çıkmak, orada beklemek daha iyi değil miydi? Kendilerine bunu soruyorlardı.

"Her halükarda," dedi Alcide Jolivet, "tehlike ne olursa olsun, kıyıya asla çıkmayacak birini tanıyorum!"

Mişel Strogof'u ima ediyordu.

Bu sırada sal, sıraları gitgide sıklaşan buz parçaları arasında hızla kayıyordu.

O âna kadar Angara'nın kıyıları üzerinde hiçbir Tatar müfrezesi görünmemişti, ki bu da salın henüz Tatarların ileri karakolları hizasına gelmemiş olduğunu gösteriyordu. Bununla birlikte, gece saat ona doğru Harry Blount, buz parçalarının üzerinde hareket eden çok sayıda siyah cisim görür gibi oldu. Birinden ötekine atlayan bu gölgeler hızla yaklaşıyordu.

"Tatarlar!" diye düşündü Blount.

Ve ön tarafta bulunan ihtiyar denizcinin yanma süzülerek ona bu şüpheli hareketi gösterdi.

İhtiyar denizci dikkatle baktı.

"Kurt bunlar," dedi, "Tatarlardansa bunları tercih ederim, ama kendimizi savunmamız lazım, hem de gürültü yapmadan!"

Gerçekten de kaçaklar, açlık ve soğuk yüzünden eyaletin iç bölgelerine inen bu vahşi etoburlarla mücadele etmek durumundaydılar. Salın farkına varan kurtlar, çok geçmeden saldırdılar. Dolayısıyla kaçakların mücadeleye girmesi gerekiyordu, ama ateşli silah kullanmaları mümkün değildi, zira Tatar karakolları uzak olamazdı. Kadınlar ve çocuklar salın ortasında toplandılar. Erkeklerse ellerinde sopalar ve bıçaklarla, saldırganları püskürtmek üzere vaziyet aldılar. Ağızlarından tek bir haykırış bile çıkmıyordu ama kurtların uluyuşu etrafı inletiyordu.

Mişel Strogof boş durmak istememişti. Salın, etobur sürüsü tarafından saldırılan yanma uzanmıştı. Bıçağını çekmişti ve menzili içinden her kurt geçtiğinde, elindeki bıçak hayvanın boğazına saplanıyordu. Harry Blount ve Alcide Jolivet de boş durmuyor, çetin bir mücadele veriyorlardı. Arkadaşları da cesurca onlara yardım ediyordu. Bütün bu katliam sessizlik

içinde yapılıyordu ama kaçaklardan çoğu ciddi ısırıklardan kurtulmayı başaramamışlardı.

Bu arada, mücadele hemen bitecek gibi görünmüyordu. Kurt sürüsünün ardı arkası kesilmiyordu, Angara'nın sağ kıyısı bunlarla dolu olsa gerekti.

"Bunlar hiç tükenecek gibi değil!" dedi Alcide Jolivet kan içindeki hançerini saplarken.

Gerçekten de, saldırının başlamasından yarım saat sonra bile, buzların üzerinde hâlâ yüzlerce kurt koşuşuyordu.

Bitkin düşmüş kaçakların güçlerini kaybettikleri açıkça görülüyordu. Mücadele onların aleyhine dönmüştü. Bu sırada, öfke ve açlıktan iyice vahşileşmiş, gözleri karanlıkta kor gibi parlayan, kocaman on kurt salın üzerine çıktı. Alcide Jolivet ve arkadaşı bu korkunç hayvanların ortasına atıldılar, Mişel Strogof da onlara doğru sürünüyordu ki, birdenbire bir değişiklik oldu.

Birkaç saniye içinde kurtlar yalnızca salı değil, ırmağın üzerine dağılmış olan buz parçalarını bile terk ettiler. Bütün bu kara vücutlar ortadan yok oldu, biraz sonra, aceleyle yeniden ırmağın sağ kıyısına çıkmış oldukları görüldü.

Bu kurtların harekete geçmek için karanlığa ihtiyaçları vardı, ama o sırada yoğun bir aydınlık bütün Angara'yı aydınlatıyordu.

Bu, muazzam bir yangının aydınlığıydı. Poşkavsk kasabası bütünüyle alevler içindeydi. Bu sefer, işlerini tamamına erdiren Tatarlar buradaydılar. Bu noktadan itibaren İrkutsk'a kadar ırmağın her iki yakasını işgal etmişlerdi. Artık kaçaklar tehlikeli bölgeye giriyorlardı ve merkeze hâlâ otuz verst mesafedeydiler.

Saat, gecenin on bir buçuğuydu. Buz parçalarının arasına karışmış olan sal, karanlığın içinde süzülmeye devam ediyor, ama zaman zaman geniş ışık dalgaları ona kadar uzanıyordu. Salın üzerine uzanmış olan kaçaklar, kendilerini ele verebilecek

en ufak bir hareketten bile kaçmıyorlardı.

Kasabadaki yangın müthiş bir şiddetle devam ediyordu. Çam ağacından yapılmış olan evler çıra gibi tutuşmuştu. Yüz ellisi birden yanıyordu. Tatarların haykırışları yangının çatırtılarına karışıyordu. İhtiyar denizci, salın yanındaki buz parçalarında bir dayanak noktası bularak, salı sağ kıyıya doğru kaydırmayı başardı; artık, Poşkavsk'ın alevler içindeki kıyılarıyla aralarında üç yüz dört yüz ayaklık bir mesafe vardı.

Bununla birlikte, eğer kundakçılar kasabanın tahribiyle çok meşgul olmasalardı, zaman zaman aydınlıkta kalan kaçaklar muhakkak ki fark edileceklerdi. Bu anlarda, Alcide Jolivet ve Harry Blount'un, salın üzerinde yüzdüğü yanabilir sıvıyı düşünerek, ne büyük kaygı yaşadıklarım tahmin etmek mümkün.

Gerçekten de, dev boyutlardaki harlı fırınları andıran evlerden kıvılcım demetleri saçılıyordu. Bu kıvılcımlar duman kıvrımlarının arasında, beş altı yüz ayak yüksekliğe çıkıyordu. Bu yangının tam karşısında yer alan sağ kıyıda, ağaçlar ve falezler alev almış gibi görünüyordu. Yangının sulara yayılıp felaketi karşı tarafa taşıması için Angara'nın yüzeyine tek bir kıvılcımın düşmesi yeterdi. Bu da kısa süre içinde salın ve salın üzerindeki herkesin mahvolması demekti.

Ama ne mutlu ki, hafif gece rüzgarı o taraftan esmiyordu. Hâlâ doğudan esen rüzgar alevleri sola doğru sürüklüyordu. Dolayısıyla kaçakların bu yeni tehlikeden kurtulmaları mümkündü.

Ve gerçekten de, alevler içindeki kasaba nihayet geçildi. Yavaş yavaş yangının yol açtığı aydınlık zayıfladı, çatırtıları azaldı ve son ışıklar, Angara'ya dik bir açıyla uzanan yüksek falezlerin ardında kayboldu.

Neredeyse gece yarısı olmuştu. Yeniden koyulaşan karanlık,

salı tekrar korumaya başlamıştı. iki kıyı üzerinde gidip gelen Tatarlar hâlâ oradaydılar, görünmüyorlardı ama sesleri duyuluyordu, ileri karakolların ateşleri olağanüstü bir parlaklıktaydı.

Bu arada, giderek sıklaşan buzların arasında daha da dikkatli hareket etmek gerekli hale geliyordu.

İhtiyar denizci ayağa kalktı, mujikler kancalarını yeniden ellerine aldılar. Hepsine de çok iş düşüyordu ve salın idaresi giderek daha da güçleşiyordu, çünkü ırmak yatağı gözle görülür bir biçimde tıkanıyordu.

Mişel Strogof ön tarafa kadar kaymıştı.

Alcide Jolivet de onu takip etmişti.

Her ikisi de, ihtiyar denizci ve adamlarının neler konuştuklarını dinliyorlardı.

“Sağ tarafa dikkat et!”

“Buz parçaları sol tarafa takılıyor!”

“Uzaklaştır! Kancanla uzaklaştır!”

“Bir saate kalmadan ilerleyemez hale geleceğiz!..”

“Tanrı bilir!” dedi ihtiyar denizci. Bir şeyler yapmak istiyor ama elinden hiçbir şey gelmiyordu.

“Duyuyor musunuz,” dedi Alcide Jolivet.

“Evet,” diye cevap verdi Mişel Strogof, “ama Tanrı bizimle!”

Bu sırada, durum giderek daha da vahimleşiyordu. Eğer sal, gerekli yön değişikliklerini yapmakta gecikseydi, kaçaklar İrkutsk’a ulaşamayacakları gibi, buzların parçalayacağı ve sulara gömülmekte gecikmeyecek olan sallarını da terk etmek zorunda kalacaklardı. Böyle bir durumda sazdan halatlar kopacak, çam kütükleri şiddetle birbirlerinden ayrılarak buzların altına girecek ve talihsiz yolcular bu buz parçalarından başka sığınacak yer

bulamayacaklardı. Ve sabah olduğunda Tatarlar tarafından fark edilip acımasızca katledileceklerdi!

Mişel Strogof arka tarafa, Nadya'nın onu beklediği yere geri döndü. Genç kıza yaklaştı, onun elini tuttu ve şu değişmez soruyu sordu:

“Nadya, hazır mısın?”

Genç kız her zamanki gibi cevap verdi:

“Hazırım!”

Sal, birkaç verst daha, yüzen buz parçalarının ortasında ilerlemeye devam etti. Angara daralırsa bir baraj oluşacak, bunun sonucunda da akıntıyı takip etmek imkansız hale gelecekti. Daha şimdiden yön değiştirme çok ağır hareketlerle gerçekleşmekteydi. Sal her saniye ya bir darbe alıyor ya da dönüş yapmak zorunda kalıyordu. Şurada kaçılması gereken bir çarpışma, orada geçilmesi gereken bir geçit vardı. Gecikmeler kaygı vericiydi.

Gerçekten de, gecenin son bulmasına en fazla birkaç saat kalmıştı. Eğer kaçaklar İrkutsk’a sabah beşten önce ulaşamazlarsa şehre girme umudunu tamamıyla kaybedeceklerdi.

Saat bir buçukta, bütün çabalara rağmen, sal kalın bir engele dayandı ve tamamen durdu. Irmağın kaynak tarafından gelen buz parçaları, salı önündeki engele doğru sıkıştırıp hareketsiz hale getirdi; sal, bir sualtı kayalığı üzerinde karaya oturmuş gibiydi.

Bu bölgede Angara daralıyor ve ırmak yatağı normal genişliğinin yarısına düşüyordu. Burada, kayda değer bir basınç ve iki katına çıkan soğuğun çifte etkisiyle birbirlerine yavaş yavaş kaynayan buz kütleleri toplanmıştı. Irmağın aşağı tarafına beş yüz adım kala yatak yeniden genişliyor ve buz parçaları aşağı

taraftan yavaş yavaş ayrılarak İrkutsk'a doğru ilerlemeye devam ediyorlardı. Dolayısıyla, kıyılardaki bu daralma olmasaydı muhtemelen bu set oluşmayacak ve sal, akıntıyla birlikte inmeye devam edebilecekti. Ama bu, telafi edilemez bir felaketti, kaçaklar, amaçlarına ulaşmak konusundaki bütün umutlarından vazgeçmek zorundaydılar.

Eğer yanlarında, balina gemilerinin olağan şartlarda bu buz tarlalarına kanal açmak için kullandıkları aletler olsaydı ve ırmağın genişlediği yere kadar buzu kesebilselerdi belki de fazla zaman kaybetmiş olmayacaklardı? Fakat ne bir testere ne bir kazma, aşırı soğuğun granit gibi sertleştirdiği bu kabuğu kesmeye yarayacak bir şey vardı.

Ne yapmalıydı?

Bu sırada, Angara'nın sağ kıyısında tüfekler patlıyordu. Salın üzerine doğru bir kurşun yağmuru başlamıştı. Zavallılar sonunda (ark edilmişler miydi? Elbette, zira sol kıyıdan da patlamalar duyuluyordu, iki ateş arasında kalan kaçaklar, Tatar nişancılarının hedef tahtası haline gelmişlerdi. Aralarından bazıları, karanlığın içinde tesadüfen isabet eden kurşunlarla yaralandılar.

"Gel Nadya," diye fısıldadı Mişel Strogof, genç kızın kulağına.

"Her şeye hazır" olan Nadya, hiçbir şey düşünmeksizin Mişel Strogof un elini tuttu.

"Bu seti aşmak gerek," dedi Mişel Strogof alçak sesle, "bana yol göster, ama kimse saldan ayrıldığımızı görmesin!"

Nadya itaat etti. Mişel Strogof ile birlikte, yer yer silah ateşlerinin yırttığı koyu karanlığın ortasında, hızla buzun üzerine süzüldüler.

Nadya, Mişel Strogof un önünden sürünüyordu. Çevrelerine şiddetli bir dolu yağmuru gibi kurşunlar düşüyor, buzun

üzerinde çatırtılar çıkarıyordu. Buz tarlasının yüzeyi girintili çıkıntılı ve keskin köşelerle dolu olduğundan elleri kan içinde kalmıştı ama hep ilerliyorlardı.

On dakika sonra setin alt ucuna ulaşmışlardı. Angara'nın suları buradan itibaren yeniden serbestlik kazanmıştı. Yavaş yavaş ayrılan bazı buz parçaları yeniden akıntıya kapılıyor ve şehre doğru iniyordu.

Nadya, Mişel Strogof'un ne yapmak istediğini anlamıştı. Yalnızca dar bir dille bağlı olan bir buz parçası gördü.

"Gel," dedi Nadya.

ikisi birlikte, hafif bir sallantıyla setten kurtulan bu buz parçasının üzerine uzandılar.

Buz parçası kaymaya başladı. Irmak yatağı genişliyordu, yol serbestti.

Mişel Strogof ve Nadya, ateş seslerini, ızdırap çığlıklarını, Tatarların kaynak tarafından gelen haykırışlarını dinliyorlardı... Sonra yavaş yavaş, bu derin kaygı ve vahşi sevinç gürültüleri uzaklarda kayboldu.

"Zavallı arkadaşlar!" diye mırıldandı Nadya.

Akıntı, Mişel Strogof ve Nadya'yı taşıyan buz parçasını yarım saat boyunca hızla sürükledi. Nadya ve Mişel Strogof, buzun her an altlarında parçalanabileceğinden kaygılanıyorlardı. Suların akıntısıyla ırmağın ortasından ilerleyen buz parçasına, İrkutsk rıhtımına yanaşacağı zaman kavisli bir yön vermek gerekecekti.

Mişel Strogof dişlerini sıkmış, kulağı kirişte, tek kelime bile etmiyordu. Hedefine hiç bu kadar yakın olmamıştı, ona ulaşacağını hissediyordu!..

Sabah saat ikiye doğru, çifte bir ışık dizisi, Angara'nın iki kıyısının birbirine karıştığı karanlık ufku yıldızlı bir gökyüzü gibi aydınlattı.

Sağdakiler İrkutsk'un ışıkları, soldakiler Tatar ordugahının ateşleriydi.

Mişel Strogof şehre yalnızca yarım verst uzaklıktaydı.

"Nihayet!" diye mırıldandı.

Fakat ansızın Nadya bir çığlık kopardı.

Bu çığlık üzerine Mişel Strogof, sallanmakta olan buz parçasının üzerinde doğruldu. Eli Angara'nın yukarı kısmına doğru uzandı. Mavimsi yansımalarla aydınlanan yüzü korkunç bir hal aldı ve sanki gözleri yeniden ışığa kavuşmuş gibi haykırdı:

"Ah! Tanrı bile bize karşı demek!"

12

İRKUTSK

Doğu Sibirya'nın idari merkezi olan İrkutsk, olağan şartlarda otuz binlik bir nüfusa sahiptir. Angara'nın sağ tarafında uzanan oldukça yüksek kıyı, şehrin, büyük bir katedralin hâkim olduğu kiliselerine ve dağınık bir görüntü arz eden evlerine kaide oluşturur.

Büyük Sibirya yoluna yirmi verst uzaklıkta yükselen dağın tepesinden, belirli bir mesafeden bakıldığında, kubbeleri ve küçük kuleleri, minareleri andıran çan kuleleri, Japon vazolarına benzeyen iri göbekli kubbeleriyle şehir, biraz Doğulu bir görüntü alır. Fakat bu dış görünüş, yolcu şehre girer girmez kaybolur. Yarı Bizans yarı Çin tarzındaki şehir; kenarları kaldırımlarla çevrilmiş, üzerinde kanallar açılmış, dev kayın ağaçları ekilmiş taşlı yollarıyla; bazıları çok katlı tuğla ve ahşap evleriyle, sokaklarında dolaşan sayısız yük arabaları, talikaları, kupa arabalarla ve nihayet, medeniyetteki gelişmelere ayak uydurmakta çok usta, en yeni Paris modalarına hiç yabancı olamayan ahalisiyle yeniden Avrupalı olur.

Bu dönemde, eyaletteki SibiryalIların sığınağı olan İrkutsk'un yolları kapalıydı. Şehirde her türlü kaynak bol miktarda bulunuyordu. İrkutsk, Çin, Orta Asya ve Avrupa arasında mübadele edilen sayısız ticari malın deposudur. Dolayısıyla, Angara vadisi, Moğol, Tunguz, Buret köylülerini buraya çekip, şehirle istilacılar arasında ıssız bir çöl bırakmakta kaygı duyulacak bir şey yoktu.

İrkutsk, Doğu Sibirya genel valisinin ikamet yeridir. Genel

valinin altında, eyaletin idari işlerinin bağlı olduğu bir sivil vali, çok sayıda sürgünün bulunduğu şehirde fazlasıyla meşgul olan bir emniyet müdürü ve nihayet tüccarların başı olan bir belediye başkanı görev yapar; bu belediye başkanı serveti ve idaresi altındakiler üzerindeki etkisiyle hatırı sayılır bir kişidir.

İrkutsk garnizonu, iki bin kişilik bir Kazak piyade alayı ve miğfer ile gümüş sırmalı mavi üniforma taşıyan yerleşik jandarma birliğinden oluşuyordu.

Bunun dışında, bilindiği gibi ve bazı özel koşullar sonucunda, çarın kardeşi istilanın başlangıcından beri şehirde mahsur kalmıştı.

Bu durumun biraz açıklanması gerekiyor.

Grandük, Orta Asya'nın uzak eyaletlerine, siyasi açıdan önemli bir yolculuk yapmıştı.

Sibirya'nın başlıca şehirlerini dolaştıktan sonra grandük, bir prensten çok bir asker gibi, tantanadan uzak, maiyetindeki subayları ve bir Kazak muhafız müfrezesiyle Baykal ötesindeki bölgelere kadar gitmişti. Okhotsk Denizi kıyısındaki son Rus şehri olan Nikolayevsk onun ziyaretiyle şereflenmişti..

Grandük, geniş Moskof İmparatorluğu'nun sınırlarına ulaştıktan sonra, yeniden Avrupa yolunu tutmak üzere İrkutsk'a doğru giderken bu tehlikeli istilanın haberini almıştı. Bunun üzerine bu idari merkeze dönmekte acele etmiş ama o, şehre girer girmez Rusya ile haberleşme kesilmişti. Petersburg ve Moskova'dan birkaç telgraf daha almış, hatta bunlara cevap verebilmişti. Sonra, malum şartlarda hat kesilmişti.

İrkutsk'un, dünyanın geri kalan kısmıyla ilgisi kesilmişti.

Grandüke direnişi örgütlemekten başka bir şey kalmamıştı; o da, daha önce başka durumlarda tartışılmaz kanıtlarım verdiği azim ve soğukkanlılığıyla buna girişmişti zaten.

İşim'in, Omsk'un, Tomsk'un alındığı haberleri ardı ardına İrkutsk'a geliyordu. Ne pahasına olursa olsun Sibirya'nın merkezini işgalden kurtarmak gerekiyordu. Gelecek yardımlara güvenmemeliydi. Amur kırsalına ve İrkutsk hükümetine dağılmış olan az sayıdaki birlik, Tatar kollarını durdurmak için yeterli olamazdı. İrkutsk'un kuşatmadan kurtulması mümkün olmadığına göre, her şeyden önce önemli olan, şehri bir süre için kuşatmaya dayanabilecek hale getirmekti.

Bu çalışmalar, Tomsk Tatarların eline düştüğü gün başlamıştı. Grandük, bu son haberle aynı zamanda, Buhara emiri ve müttefiki hanların harekatı bizzat idare ettiklerini de öğrenmişti, ama bilmediği bir şey vardı ki, o da, bu barbar reislerin yardımcısının, rütbelerini bizzat elinden aldığı ve tanımadığı bir Rus subayı, İvan Ogaref olduğuydu.

Her şeyden önce, İrkutsk eyaleti ahalisi şehir ve kasabaları boşaltmaya zorlandı. Merkeze sığınmayanlar geriye, çok büyük ihtimalle istilanın tahribatının uzanmayacağı Baykal Gölü'nün ötesine taşınmak zorunda kaldılar. Buğday ve hayvan yemi mahsullerine şehir için el konuldu. Hatta Moskova iktidarının Uzakdoğu'daki bu son zorlaması bir süre direnişle karşılanmıştı.

İrkutsk şehri 1611 yılında, Angara'nın sağ kıyısında, bu ırmakla Irkut Irmağı'nın kesiştiği yerde kurulmuştur. Irmak trafiği ihtiyaçları için her genişlikte bir boğaz açabilecek şekilde yerleştirilmiş olan kazıkların üzerine inşa edilmiş iki ahşap köprü, şehri sol kıyıda uzanan semtleriyle birleştirir. Bu kıyıdan savunma daha kolaydı. Bu semtler boşaltıldı ve köprüler yıkıldı. Bu bölgede çok geniş olan Angara'dan geçiş, kuşatılanların ateşi altında mümkün olmayacaktı.

Ama ırmak şehrin aşağı ve yukarı kısmından geçilebilir, bunun sonucunda da İrkutsk, hiçbir surla korunmayan doğu tarafından saldırıya uğrama tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirdi.

Dolayısıyla her şeyden önce bütün kol gücü tahkim çalışmalarıyla meşgul olmuştu. Çalışmalar gece gündüz devam ediyordu. Grandük karşısında, çalışmada gayretli olduğu kadar, daha sonra da savunmada cesur olacağı şüphe götürmeyen bir halk bulmuştu. Askerler, tüccarlar, sürgünler, köylüler, hepsi kendilerini ortak selamete adamışlardı. Tatarların Angara önlerinde görülmelerinden sekiz gün önce yerden duvarlar yükselmişti. Duvarların önüne Angara'nın sularıyla doldurulan bir çukur kazılmıştı. Artık şehir bir çırpıda ele geçirilemezdi. Şehri kuşatma altına almak gerekecekti.

Yenisey vadisini tırmanarak gelen üçüncü Tatar kolu 24 Eylül günü İrkutsk önlerinde görüldü ve derhal, grandükün -maalesef yetersiz olan- toplarının faaliyetini engellememesi için üzerindeki evlerin bile yıkıldığı boşaltılmış semtleri işgal etti.

Tatarlar, emir ve müttefikleri tarafından kumanda edilen diğer iki kolun gelmesini beklerken gerekli hazırlıkları yaptılar.

Bu çeşitli kuvvetler 25 Eylül günü Angara ordugahında birleşti ve fethedilen önemli şehirlerde bırakılan garnizonlar hariç bütün ordu Feofar Han'ın emri altında toplanmış oldu.

İrkutsk önlerinden Angara geçişi, İvan Ogaref tarafından imkansız görüldüğünden birliklerin büyük bölümü ırmağı, ağzına birkaç verst uzaklıkta bu amaçla kurulan yüzer köprülerle geçti. Grandük bu geçişe karşı koymaya çalışmadı. Böyle bir çaba onları yalnızca oyalayabilir ama onları karşıya geçmekten alıkoyamazdı, elinin altında tek bir sahra topu bile bulunmayan grandük İrkutsk'ta kapanıp kalmayı tercih etti.

Tatarlar ırmağın sağ kıyısını işgal ettiler, sonra şehre doğru ilerlemeye başladılar, geçerken, yüksek bir mesafeden Angara'ya hâkim korunun içinde bulunan genel valinin yazlık evini yaktılar ve İrkutsk'un etrafını tamamen sardıktan sonra, kuşatma için kesin mevzi aldılar.

Nizami bir kuşatma harekatını idare etmek durumundaki kişi muhakkak ki bu konularda mahir bir uzman olan İvan Ogaref idi. Ama hızla faaliyet gösterebilmesi için maddi imkanlar yeterli değildi. Bu yüzden, bütün çabalarının hedefi olan İrkutsku ansızın ele geçirmeyi ummuştu.

Ama işlerin Ogaref in hesap ettiği gibi gitmediği görülüyordu. Bir yandan Tatar ordusunun ilerleyişi Tomsk muharebesiyle gecikmiş, diğer yandan grandük savunma çalışmalarını çok hızlı yürütmüştü; bu iki sebep Ogaref in planlarını suya düşürmeye yetmişti. Dolayısıyla, nizami bir kuşatma yapması gerekiyordu.

Bununla birlikte emir, Ogaref'in etkisiyle iki kere, çok sayıda adamını feda etmek pahasına şehri ele geçirmeyi denedi. Askerlerini, bazı noktalarda zayıf görünen tahkimatın üzerine yolladı, ama bu iki saldırı çok büyük bir cesaretle püskürtüldü. Grandük ve subayları bu saldırılarda kendilerini sakınmadılar. Canla başla uğraştılar, sivil halkı surlara sürüklediler. Burjuvalar ve mujikler görevlerini dikkate değer bir çabayla yapıyorlardı. Tatarlar ikinci saldırıda sur kapılarından birini zorlayarak içeri girmeyi başarmışlardı. Angara kıyılarında son bulan, iki verst uzunluğundaki büyük Bolşaya Caddesinin başında bir muharebe oldu. Ama Kazaklar, jandarmalar, şehir sakinleri öyle güçlü bir direnişle karşı koydular ki, Tatarlar mevzilerine geri dönmek zorunda kaldılar.

İvan Ogaref bunun üzerine, zorbalıkla elde edemediğini hile yoluyla elde etmeyi düşündü. Bilindiği gibi planı şehre sızmak, grandüke kadar çıkmak, onun güvenini kazanmak ve zamanı geldiğinde de kapılardan birini kuşatmacılara açmaktı; bunu başardıktan sonra da çarın kardeşi üzerinde intikam duygularını tatmin edecekti.

Ogarefe Angara ordugahında eşlik eden Çigan Sangarre, onu bu planı uygulamaya koyması için teşvik ediyordu.

Gerçekten de bir an önce harekete geçmek gerekiyordu. İrkutsk hükümetinin Rus birlikleri İrkutsk üzerine yürümekteydi. Vadisini takip ettikleri Lena Irmağının yukarı kısmında toplanmışlardı. Altı güne kalmadan gelmiş olurlardı. Yani altı güne kalmadan İrkutsk hile yoluyla ele geçirilmiş olmalıydı.

İvan Ogaref hiç tereddüt etmedi.

2 Ekim akşamı, genel valinin sarayının büyük salonunda bir savaş kurulu toplandı. Grandük işte burada ikamet ediyordu.

Bolşaya Caddesinin ucunda yükselen bu saray, uzun bir mesafe boyunca ırmağa hâkim konumdaydı. Ön cephe pencerelerinin ardından Tatar ordugahı ve çok uzun menzilli kuşatma topları görülüyordu.

Grandük, General Voranzof, vali, tüccarların başı belirli bir sayıda üst düzey subayla bir araya gelmiş, çeşitli kararlar almışlardı.

“Beyler,” dedi grandük, “durumumuzu tam olarak biliyorsunuz. İrkutsk birliklerinin gelişine kadar dayanabileceğimize dair sağlam bir umudum var. Bu barbar kabileleri kovmasını bileceğiz ve Moskova’ya ait toprakları istilanın bedelini pahalıya ödemeleri kaçınılmaz olacak.”

“Altes Hazretleri İrkutsk halkının tamamına güvenebileceğini biliyorlar,” diye cevap verdi General Voranzof.

“Evet general,” dedi grandük, “vatanseverliklerine saygı duyuyorum. Tanrının lütfuyla henüz salgın hastalık ve açlığın dehşetine maruz kalmadılar ve bundan paçayı kurtarabileceklerini düşünmekte de haklıyım, ama surlarda onların cesaretine hayran kalmaktan başka elimden bir şey gelmedi. Tüccarların sayın başkanı, söylediklerimi duyuyorsunuz, sizden bu sözleri aynen böyle aktarmanızı rica ediyorum.”

“Şehir adına teşekkür ederim Altes Hazretleri,” diye cevap verdi tüccarların başı. “Kendilerine, takviye ordusunun en geç ne zaman geleceğini tahmin ettiklerini sorma cüretini gösterebilir miyim?”

“En fazla altı gün,” diye cevapladı grandük. “Becerikli ve cesur bir özel görevli bu sabah şehre girmeyi başardı ve bana, General Kiselef'in komutası altındaki elli bin Rus'un hızla ilerlediğini haber verdi, iki gün önce Lena kıyılarında, Kirensk’teydiler, ne soğuk ne kar onları buraya ulaşmaktan alıkoyabilir, iyi birliklerden seçilmiş elli bin adam Tatarları yanlardan sararak yakında bizi kurtaracaklar.” “Şunu da eklemeliyim ki,” dedi tüccarların başı, “Altes Hazretleri dışarı çıkmak için emir verdiği gün, emirlerini uygulamaya hazır olacağız.”

“Güzel,” diye cevap verdi grandük. “Kolbaşlarımızın tepelerde görünmesini bekleyelim, ondan sonra istilacıları ezer geçeriz.” Sonra, General Voranzof'a döndü:

“Yarın sağ kıyıdaki çalışmaları teftiş ederiz. Buz parçalarıyla dolu Angara kendini tamamen buza teslim etmekte gecikmeyecek ve bu durumda belki de Tatarlar ırmağı geçebilirler.” “Altes Hazretleri fikrimi söylememe izin verirler mi?” dedi tüccarların başı.

“Söyleyin.”

“Çok kereler ısının sıfırın altında otuz kırk dereceye düştüğünü gördüm, Angara hep buz parçalarıyla yüklüydü ama tamamıyla donmadı. Kuşku yok ki bunun sebebi akıntısının hızı. Tatarların ırmağı geçmek için başka bir imkanı yoksa, Altes Hazretlerini, bu şekilde İrkutsk’a giremeyecekleri konusunda temin edebilirim.”

Genel vali tüccarların başının iradesini onayladı.

“Bu sevindirici bir durum,” diye cevap verdi grandük. “Bununla birlikte, her türlü olaya karşı hazırlıklı olalım.”

Sonra emniyet müdürüne.döndü:

“Sizin bana söyleyecek bir şeyiniz yok mu?”

“Altes Hazretlerine, benim aracılığımla kendisine gönderilmiş bir dilekçeyi bildirmek isterim.”

“Kim tarafından?..”

“Altes Hazretlerinin bildikleri gibi şehirde sayıları beş yüzü bulan Sibirya sürgünleri tarafından.”

Bütün eyalete dağılmış olan siyasi sürgünler istilanın başlangıcından beri İrkutsk’ta toplanmışlardı. Kimileri hekim, kimileri gerek Spor Okulu’nda gerek Japon Okulunda gerek Denizcilik Okulunda öğretmen olan sürgünler, çeşitli meslekler icra ettikleri kasabaları boşaltıp şehirde toplanma emrine itaat etmişlerdi. Aynen çar gibi onların vatanseverliğine güvenen grandük, işin başından itibaren onları silahlandırmış ve böylece cesur savunucular kazanmıştı.

“Sürgünler ne istiyor?” dedi grandük.

“Altes Hazretlerinden, özel bir birlik kurmak ve ilk saldırıda en ön safta yer almak için izin istiyorlar,” diye cevap verdi emniyet müdürü.

“Evet,” dedi grandük hiç de gizlemeye çalışmadığı bir heyecanla, “bu sürgünler Rustur ve vatanları için çarpışmak elbette ki haklarıdır!”

“Sanırım Altes Hazretlerine söyleyebilirim ki, mükemmel askerlere sahip olmayacaklar,” dedi genel vali.

“Ama bir reisleri olmalı,” diye cevap verdi grandük. “Hangisi olacak?”

“Altes Hazretlerine aralarından, birçok vesileyle farkını ispatlamış birini onaylatmak istiyorlar,” dedi emniyet müdürü.

“Bir Rus mu?”

“Evet, Baltık eyaletlerinden bir Rus.”

“Adı?..”

“Vasili Fedor.”

Bu sürgün Nadyanın babasıydı.

Vasili Fedor bilindiği gibi, İrkutsk’ta hekim olarak çalışıyordu. Aydın ve merhametli bir adamdı, aynı zamanda son derece cesurdu ve samimi bir vatanseverdi. Hastalara ayırdığı zamanlar dışındaki bütün zamanını direnişi örgütlemek için kullanıyordu. Sürgündeki arkadaşlarını ortak bir eylem için bir araya getiren oydu. O âna kadar halkın arasına karışmış olan sürgünler, grandükün dikkatini çekecek şekilde hareket etmişlerdi. Birçok saldırıda, kutsal Rusya’ya -gerçekten de kutsal ve çocuklarının taptığı Rusya’ya- olan borçlarını kanlarıyla ödemişlerdi! Vasili Fedor kahramanca hareket etmişti. Çok kereler adı zikredilmiş ama ne lütuf ne yardım istemişti ve İrkutsk sürgünleri özel bir birlik oluşturmayı düşündüklerinde, reis olarak kendisini seçmek niyetinde olduklarından bile habersizdi.

Emniyet müdürü bu ismi söylediğinde grandük, bu ismin kendisine yabancı olmadığını belirtti.

“Aslında,” diye cevap verdi General Voranzof, “Vasili Fedor değerli ve cesur bir adamdır. Arkadaşları üzerindeki etkisi her zaman çok büyük olmuştur.”

“Ne zamandır İrkutsk’ta?” diye sordu grandük.

“İki yıldır.”

“Hali tavrı nasıl?..”

“Tabi olduğu özel kanunlara itaatkar bir adamın tavırları.”

“General,” diye cevap verdi grandük, “general derhal onu bana takdim ediniz.”

Grandükün emirleri yerine getirildi, aradan yarım saat bile

geçmemişti ki Vasili Fedor onun huzurundaydı.

Vasili Fedor en fazla kırk yaşında, uzun boylu, ciddi ve hüzünlü görünüşlü bir adamdı. Bütün hayatının şu kelimeyle özetlendiği hissediliyordu: Mücadele; ve mücadele etmiş, acı çekmişti. Yüz hatları belirgin biçimde kızı Nadya Fedor'u andırıyordu.

Tatar istilası onu, diğer herkesten daha fazla, hem de en hassas noktasından vurmuş ve memleketinden sekiz bin verst uzağa sürülmüş bu babanın en büyük umudunu yıkmıştı. Aldığı bir mektupla karısının öldüğünü ve aynı zamanda, İrkutsk'a gitmek için hükümetten izin alan kızının yola çıktığını öğrenmişti.

Nadya Riga'dan 10 Temmuz'da ayrılmış olmalıydı. İstila girişimi 15 Temmuz'da başlamıştı. Eğer Nadya bu tarihe kadar sınırı geçmişse istilacıların arasında, başına neler gelmişti? Bu tarihten sonra kızından hiçbir haber almamış olan bu zavallı babanın nasıl bir endişenin pençesinde olduğunu anlamak zor olmayacaktır.

Vasili Fedor grandükün huzuruna çıkınca hafifçe eğildi ve kendisine soru sorulmasını bekledi.

"Vasili Fedor," dedi grandük, "sürgün arkadaşların bir seçkinler birliği oluşturmak için izin istediler. Bu birliklerde, en son adama kadar ölümü göze almak gerektiğini biliyorlar mı?"

"Biliyorlar," diye cevap verdi Vasili Fedor.

"Reis olarak seni istiyorlar."

"Beni mi, Altes Hazretleri?"

"Onların başına geçmeye razı mısın?"

"Evet, eğer Rusya'nın iyiliği bunu gerektiriyorsa."

"Kumandan Fedor," dedi grandük, "sen artık sürgün değilsin."

"Teşekkür ederim Altes Hazretleri, ama hâlâ sürgün olanlara kumanda edebilir miyim?"

“Onlar artık sürgün değiller!”

Çarın kardeşi ona bütün sürgün arkadaşlarının -artık silah arkadaşlarının- affını bağışlıyordu!

Vasili Fedor grandükün uzattığı eli heyecanla sıktı ve dışarı çıktı.

Grandük subaylarına döndü:

“Çar af mektubumu reddetmeyecektir,” dedi gülümseyerek. “Sibirya’nın merkezini savunmak için kahramanlara ihtiyacımız var, ben de bu kahramanları yaratıyorum.”

Gerçekten de İrkutsk sürgünlerine böylesine cömertçe bağışlanan bu af, adil bir davranış ve iyi bir politika örneğiydi.

Gece olmuştu. Saray pencerelerinden, Angara’nın ötesinde Tatar ordugahının kıvılcımlar saçan ateşleri görülmekteydi. Irmak buz parçalarıyla doluydu, bunlardan bazıları eski tahta köprülerin ilk kazıklarına çarparak duruyordu. Akıntının geçide yönlendirdiği buz parçalarıysa artık müthiş bir hızla yol alıyordu. Tüccarlar başının gözlemlediği gibi, Angara’nın bütün yüzeyinin donmasının çok zor olduğu açıktı. Dolayısıyla, bu taraftan saldırıya uğrama tehlikesi İrkutsku savunanların zihnini meşgul etmeyecekti.

Saat akşamın onunu vurmuştu. Grandük subaylarını gönderip odasına çekileceği sırada sarayın dışında bir gürültü koptu.

Hemen hemen aynı anda salonun kapısı açıldı, bir yaver göründü ve grandüke yaklaşarak şöyle dedi:

“Altes Hazretleri, bir çar ulağı!”

13

BİR ÇAR ULAĞI

Bütün kurul üyeleri aynı anda aralık duran kapıya doğru yöneldi. İrkutska bir çar ulağı gelmişti. Eğer subaylar böyle bir şeyin ihtimal dahilinde olmadığını bir an için durup düşünselerdi, muhakkak ki bunun imkansız olduğuna karar vereceklerdi.

Grandük yaverine doğru hızla yürüdü.

"Ulak gelsin!"

Bir adam içeri girdi. Yorgunluktan tükenmiş gibi bir hali vardı. Eskimiş, hatta yırtılmış ve üzerinde birkaç kurşun deliği olan bir Sibirya köylüsü kıyafeti taşıyordu. Başında Moskova tarzı bir kalpak vardı, iyi kapanmamış bir yaranın izi duruyordu yüzünde. Bu adamın uzun ve zahmetli bir yoldan geldiği açıktı. Çok kötü durumda olan ayakkabıları, yolculuğunun bir kısmını yürüyerek yapmak zorunda kaldığını kanıtlıyordu.

"Grandük Altes Hazretleri?" diye bağırdı içeri girerken.

Grandük ona doğru yürüdü:

"Sen çarın ulağı mısın?" diye sordu.

"Evet, Altes Hazretleri."

"Nereden geliyorsun?.."

"Moskova'dan."

"Moskova'dan ne zaman ayrıldın?"

"15 Temmuz'da."

"Adın?.."

“Mişel Strogof.”

Bu İvan Ogaref idi. Aciz bir duruma getirdiğini sandığı kişinin adını ve unvanını almıştı. Ne grandük ne de İrkutsk’ta herhangi biri tanıyordu onu, öyle ki, görünüşünü değiştirmek ihtiyacı bile duymamıştı. Sözde kimliğini kanıtlayabilecek durumda olduğuna göre hiç kimse ondan kuşkulanamazdı. Demirden bir iradenin desteğiyle, istila dramının sonunu ihanet ve cinayetle hızlandırmak üzere geliyordu.

İvan Ogaref'in cevabından sonra grandük bir işaret yaptı ve bütün subayları çekildiler.

Sahte Mişel Strogof ve grandük salonda yalnız kaldılar.

Grandük birkaç saniye boyunca büyük bir dikkatle İvan Ogarefe baktı. Sonra sordu:

“15 Temmuz’da Moskova’da miydin?” “Evet Altes Hazretleri, ayın 14’ünü 15’ine bağlayan gece, Yeni Saray’da Majesteleri Çar Hazretlerini gördüm.”

“Çardan bir mektup mu getirdin?”

“İşte efendim.”

Ve İvan Ogaref; neredeyse mikroskobik boyutlara indirgenmiş imparatorluk mektubunu grandüke teslim etti.

“Bu mektup sana bu durumda mı verildi?” diye sordu grandük.

“Hayır Altes Hazretleri, ama emirin askerlerinden daha iyi gizleyebilmek için zarfını yırtmak zorunda kaldım.”

“Yani, Tatarlara esir mi düştün?”

“Evet Altes Hazretleri, birkaç gün boyunca,” diye cevapladı İvan Ogaref. “İşte bu yüzdendir ki, bu mektubun tarihinden de anlaşılabileceği gibi 15 Temmuz’da Moskova’dan yola çıktığım halde ancak 2 Ekim’de, yetmiş dokuz günlük bir yolculuktan sonra İrkutsk’a varabildim.”

Grandük mektubu aldı. Açtı ve çarın kendi elleriyle yazılmış kutsayıcı bitiriş cümlesinin altındaki imzasını tanıdı. Dolayısıyla ne bu mektubun gerçekliği ne de ulağın kimliği hakkında hiçbir şüphe olamazdı. Vahşi görünüşü ilk bakışta, grandükte hissettirmediği bir güvensizlik yaranıysa da bu, tamamen ortadan kalkmıştı şimdi.

Grandük birkaç saniye hiçbir şey söylemeden durdu. Anlamını daha iyi kavramak için mektubu ağır ağır okuyordu.

Sonra söze devam etti:

“Mişel Strogof, bu mektubun içeriğini biliyor musun?” diye sordu.

“Evet Altes Hazretleri, Tatarların eline geçmemesi için mektubu imha etmek zorunda kalabilirdim, böyle bir durumda mektubun metnini eksiksiz olarak Altes Hazretlerine aktarmak istedim.”

“Bu mektubun bize, şehri terk etmektense İrkutsk’ta ölmeyi emrettiğini biliyor musun?”

“Biliyorum.”

“İstilayı durdurmak için bir araya gelen birliklerin faaliyetlerinden söz ettiğini de biliyor musun?”

“Evet Altes Hazretleri, ama bu faaliyetler başarıya ulaşamadı.”

“Ne dernek istiyorsun?”

“Dernek istiyorum ki, her iki Sibirya’nın yalnızca önemli şehirlerinden söz etmek gerekirse İşim, Omsk, Tomsk ardı ardına Feofar Han’ın askerleri tarafından işgal edildi.”

“Ama çarpışma olmadı mı? Kazaklarımız Tatarlarla karşı karşıya gelmedi mi?”

“Birçok kere Altes.”

“Ve geri püskürtüldüler öyle mi?”

“Yeterli kuvvete sahip değildiler.”

“Bu söz ettiğin çarpışmalar nerede oldu?” “Kolivan’da, Tomsk’ta...”

İvan Ogaref buraya kadar yalnızca gerçekleri söylemişti, ama İrkutsk’u savunanların cesaretini kırmak için emirin birlikleri tarafından elde edilen avantajları abartarak şunları ekledi:

“Ve üçüncüsü de Krasnoyarsk önlerinde.” “Bu son çarpışma mıydı?” diye sordu grandük, gergin dudaklarının arasından kelimeler zor dökülüyordu.

“Bu, bir çarpışmadan çok daha fazlaydı Altes Hazretleri,” diye cevap verdi İvan Ogaref, “bu bir muharebeydi.”

“Muhaberebe mi?”

“Sınır eyaletlerinden ve Tobolsk hükümetinden gelen yirmi bin Rus, yüz elli bin Tatarla karşı karşıya geldi ama bütün cesaretlerine rağmen bozguna uğradılar.”

“Yalan söylüyorsun!” diye bağırdı grandük, boş yere öfkesine hâkim olmaya çalışıyordu.

“Gerçeği söylüyorum Altes Hazretleri,” diye cevap verdi İvan Ogaref soğukkanlılıkla. “Krasnoyarsk muharebesi sırasında ben de oradaydım, orada esir düştüm!”

Grandük sakinleşti ve bir işaretle, İvan Ogaref'in, onun anlattıklarının gerçekliğinden kuşku duymadığını anlamasını sağladı.

“Hangi gün oldu bu Krasnoyarsk muharebesi?”

“2 Eylül'de.”

“Ve şimdi, Tatar birliklerinin hepsi İrkutsk çevresinde toplandı öyle mi?”

“Hepsi.”

“Sence kaç kişiler?”

“Dört yüz bin.”

İvan Ogaref'in, Tatar ordusunun adam sayısı hakkındaki bu yeni mübalağası yine aynı amaca yönelikti.

“Ve batı eyaletlerinden hiçbir yardım beklememem mi gerekiyor?” diye sordu grandük.

“Hiçbir yardım beklemeyin Altes Hazretleri, en azından kış sonuna kadar.”

“Peki, şunu iyi bil Mişel Strogof, he batıdan ne doğudan hiçbir zaman yardım gelmeyecek de olsa, bu barbarlar altı yüz bin kişi de olsa İrkutsk’u teslim etmeyeceğim!”

İvan Ogaref'in hain gözleri hafifçe kısıldı. Çarın kardeşinin ihaneti hesaba katmadığını söylemek ister gibiydi.

Sinirli bir yapıya sahip olan grandük, bu felaket haberlerini öğrendikten sonra sükunetini korumakta çok zorlanır olmuştu. İvan Ogaref'in, onu kendi intikamı için ayırılmış bir av gibi izleyen bakışları altında, salonda bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu. Pencerelerin önünde duruyor, Tatar ordugahındaki ateşlere bakıyor, çoğu Angara’nın akıntısıyla sürüklenen buz parçalarının birbirine çarpmasıyla çıkan gürültülere anlam vermeye çalışıyordu.

Grandük başka hiçbir soru sormadan on beş dakika geçirdi. Sonra yeniden mektubu alıp bir bölümünü okudu ve şöyle dedi: “Biliyorsun Mişel Strogof, bu mektupta kendimi sakınmam gereken bir hainden söz ediliyor.”

“Evet Altes Hazretleri.”

“Kılık değiştirip İrkutsk’a girmeyi, benim güvenimi kazanmayı, sonra da zamanı geldiğinde şehri Tatarlara teslim etmeyi deneyecek olmalı.”

“Bütün bunları biliyorum Altes Hazretleri, İvan Ogaref'in, çarın kardeşinden kişisel olarak intikam almaya yemin ettiğini

de biliyorum."

"Neden?"

"Söylenene göre, grandük, aşağılayıcı bir şekilde rütbelerinin sökülmesini emretmiş." "Evet... hatırlıyorum... Ama daha sonra ülkesi aleyhine çalışacak ve bir barbar istilasını kışkırtacak olan bu sefil bunu hak ediyordu!" "Majesteleri çar hazretleri en çok, İvan Ogaref'in şahsınıza yönelik cinai planlarından haberdar olmanız gerekliliği üzerinde duruyorlardı," diye cevap verdi İvan Ogaref.

"Evet... mektup bu konuda bilgi veriyor..." "Ve Majesteleri beni uyararak Sibirya'daki yolculuğum boyunca her şeyden çok bu hainden çekinmem gerektiğini söylediler." "Onunla karşılaştın mı?"

"Evet Altes Hazretleri, Krasnoyarsk muhaberebesinden sonra. Eğer benim Altes Hazretlerine iletilmek üzere onun gizli planlarını açıklayan bir mektup taşıdığımdan şüphelenseydi bana acımazdı."

"Evet, ölmüş olurdun!" diye cevap verdi grandük. "Nasıl kaçabildin?"

"Kendimi İrtiş'e atarak."

"Peki İrkutsk'a nasıl girdin?"

"Bir Tatar müfrezesini püskürtmek için bu akşam gerçekleştirilen bir saldırı sayesinde. Şehri savunanların arasına karıştım, kendimi tanıttım ve beni hemen Altes Hazretlerinin huzuruna çıkardılar."

"Güzel, Mişel Strogof," diye cevap verdi grandük. "Bu zor görev boyunca büyük bir cesaret ve gayret gösterdin. Seni unutmayacağım. Benden istediğin bir şey var mı?"

"Altes Hazretlerinin yanında savaşmaktan başka hiçbir isteğim yok," diye cevap verdi İvan Ogaref.

"Öyle olsun Mişel Strogof. Bugünden itibaren doğrudan bana bağlısın ve bu sarayda kalacaksın."

"Ya eğer İvan Ogaref, kendisine atfedilen niyet doğrultusunda sahte bir isimle kendini Altes Hazretlerine tanıtırsa?.."

"Sen onu tanıyorsun, senin sayende maskesini düşürürüz, onu kırbaçlatarak öldürtürüm. Şimdi git."

İvan Ogaref, çarın ulakları birliğinde yüzbaşı olduğunu unutmayarak grandüke bir asker selamı verdi ve çekildi.

İvan Ogaref iğrenç rolünü başarıyla oynamıştı. Grandük ona tam bir güven duymuştu. Yeri ve zamanı geldiğinde bu güveni istismar edebilirdi. Üstelik bir de sarayda kalacaktı. Savunma operasyonlarının bütün sırlarını biliyor olacaktı. Dolayısıyla duruma hâkimdir, İrkutsk'ta hiç kimse onu tanımıyordu, hiç kimse maskesini düşüremezdi. Vakit geçirmeden işe koyulmaya karar verdi.

Gerçekten de zaman azalıyordu. Kuzeydeki ve doğudaki Rusların gelişinden önce şehrin teslim alınmış olması gerekiyordu ki bu birkaç günlük bir işti. Hele Tatarlar İrkutsk'a hâkim olsunlar, şehri onlardan geri olmak kolay olmayacaktı. Her halükarda, eğer daha sonra boşaltmak zorunda kalsalar bile bunu, şehri baştan başa yakıp yıkmadan, grandükün kellesi Feofar Han'ın ayakları dibine düşmeden yapmayacaklardı.

Görmek, incelemek, faaliyette bulunmak konusunda her türlü kolaylığa sahip olan İvan Ogaref, ertesi günden itibaren surları gezmeye başladı. Her yerde subaylar, askerler ve halk tarafından içten tebriklerle karşılandı. Çarın ulağı onlar için, kendilerini imparatorluğa bağlayan bir bağ gibiydi. İvan Ogaref, asla kendi kendini yalanlamayan bir özgüvenle yolculuğunun sahte maceralarını anlattı. Sonra ustalıkla, önce üzerinde fazla durmadan, aynen grandükün karşısında yaptığı gibi abartarak durumun vahametinden, Tatarların başarılarından, barbarların

ellerinde bulunan güçten söz etti. Onu duyanlar, beklenen yardım gelse bile bunun yetersiz olacağını ve İrkutsk surları dibinde girişilecek bir muharebenin, Kolivan, Tomsk, Krasnoyarsk muhaberelerindeki kadar büyük bir felaketle sonuçlanacağından kaygı duymak gerektiğini öğreniyorlardı.

İvan Ogaref, bu esef verici imaları bol keseden dağıtmıyordu. Bunları, İrkutsk'u savunanların kafalarına yavaş yavaş sokmak için temkinli davranıyordu. Yalnızca çok sorulduğu zaman, üzülerek cevap veriyor gibi görünüyordu. Ne olursa olsun, tek bir kişi kalana kadar, daima kendilerini savunmak gerektiğini ve şehri teslim etmektense havaya uçurmanın daha iyi olduğunu ekliyordu!

Eğer yapabilseydi, onlara bu kötülüğü yapacaktı. Ama İrkutsk garnizonu ve halkı, böyle kolayca altüst için fazla vatanseverdi. Asya kıtasının ucunda tecrit edilmiş bir şehirde kapalı kalmış askerlerden, bu yurttaşlardan bir teki bile teslim olmaktan söz etmeyi aklından geçirmemişti. Rusların, bu barbarlara karşı duyduğu tiksintinin haddi hesabı yoktu.

Bununla birlikte hiç kimse, İvan Ogaref'in oynadığı iğrenç rolden kuşkulanmıyordu, hiç kimse sözde çar ulağının yalnızca bir hain olduğunu bilemezdi.

İrkutsk'a geldiği andan itibaren, İvan Ogaref ile şehrin en cesur savunucularından biri, Vasili Fedor arasında, çok doğal bir durum gereği, sıkı bir ilişki başladı.

Bu zavallı babayı hangi kaygıların yiyip bitirdiği malum. Eğer kızı Nadya Fedor, Riga'dan aldığı son mektupta belirtilen tarihte Rusya'dan ayrıldıysa, acaba başına neler gelmişti? Şimdi hâlâ istila altındaki eyaletlerden geçmeye mi çalışıyordu, yoksa uzun zamandan beridir esir miydi? Vasili Fedor, Tâtarlara karşı vuruşmak fırsatını yakaladığında acılarına biraz olsun teselli bulmuştu, böyle fırsatlar onun arzuladığından çok daha nadir

çıkıyordu.

İşte Vasili Fedor, bir çar ulağının bu hiç beklenmeyen gelişini öğrendiği zaman, sanki bu ulak kendisine kızından haber verebilirmiş gibi bir duyguya kapılmıştı. Bu muhtemelen, yalnızca hayali bir umuttan ibaretti, ama o bu umuda sarıldı. Bu ulak esir düşmemiş miydi, belki Nadya da esirdi, öyleyse!..

Vasili Fedor, bu fırsatı komutanla her gün ilişki içine girmek için kullanan İvan Ogaref'i buldu. Bu dönek, bu durumdan yararlanmayı mı düşünüyordu yoksa? Herkesi kendisi gibi mi görüyordu? Bir Rusun, siyasi sürgün bile olsa, ülkesine ihanet edecek kadar sefil olabileceğini mi sanıyordu?

Her ne olursa olsun İvan Ogaref, Nadya'nın babasının kendisine yaklaşmasına ustaca bir nezaketle karşılık verdi. Vasili Fedor, sözde ulağın gelişinin ertesi günü genel valinin sarayına gitmişti. Burada İvan Ogaref e, kızının hangi koşullar altında Avrupa Rusyası'ın terk etmek zorunda kaldığını anlatmış ve onun hakkındaki kaygılarından söz etmişti.

İvan Ogaref, Mişel Strogof ile birlikte İşim posta menzilinde bulunduğu gün onunla karşılaşmış olduğu halde Nadya'yı tanımıyordu. Ona da, o sırada posta menzilinde bulunan iki gazeteciye de hiç dikkat etmemişti. Dolayısıyla Vasili Fedor'a kızı hakkında hiçbir haber veremezdi.

"Ama kızınız Rus topraklarından ne zaman çıkmış olabilir?" diye sordu İvan Ogaref.

"Hemen hemen sizinle aynı zamanda," diye cevapladı Vasili Fedor.

"Ben 15 Temmuz'da Moskova'dan ayrıldım."

"Nadya da Moskova'dan aynı tarihlerde ayrılmış olmalı. Mektubundan bu açıkça anlaşılıyordu."

"15 Temmuz'da Moskova'da mıydı?" diye sordu İvan Ogaref.

“Evet, o tarihte, kesinlikle.”

“O halde!..” dedi İvan Ogaref.

Sonra kendini tutarak:

“Hayır, yanılıyorum... Tarihleri karıştırıyorum galiba...” diye ekledi. “Maalesef, çok büyük ihtimalle kızınız sınırı geçmiş olmalı, tek bir ümidiniz olabilir, o da kızınızın Tatar istilası haberlerini öğrenerek durmuş olması!”

Vasili Fedor başını eğdi! Nadya’yı tanıyor ve hiçbir şeyin onu yolundan alıkoyamayacağım iyi biliyordu.

İvan Ogaref bunu söyleyerek, sebepsiz yere gerçekten zalimce bir tavır sergilemişti. Oysa ki tek bir kelimeyle Vasili Fedor’un içini rahatlatabilirdi. Nadya, malum şartlar altında Sibirya sınırını geçmiş olsa da, Vasili Fedor, kızının Nijni-Novgorod’da bulunduğu tarihle bu şehirden çıkmayı yasaklayan tebligatın tarihini karşılaştırarak kuşku yok ki şu sonuca ulaşacaktı: Nadya istilanın yarattığı tehlikelerin göbeğinde değildi ve kendine rağmen hâlâ imparatorluğun Avrupa’daki topraklamadaydı.

Başkalarının acılarını derinleştirmekten başka şey bilmeyen bir adam olan İvan Ogaref bu kelimeyi söyleyebilirdi... Ama doğasına uygun davrandı ve söylemedi.

Vasili Fedor, yüreği parçalanmış bir halde çekip gitti. Bu konuşmadan sonra son umudu da yok olmuştu.

Bunu izleyen iki gün boyunca, yani 3 ve 4 Ekim’de grandük birçok kereler sözde Mişel Strogof'u çağırttı ve Yeni Saray’da, imparatorun odasında duyduğu her şeyi ona tekrarlattı. Bütün bu sorulara hazırlanmış olan İvan Ogaref, hiçbir tereddüt göstermeden cevap verdi. Çar hükümetinin istilayla tam anlamıyla gafil avlandığını, ayaklanmanın büyük bir gizlilik içinde hazırlanmış olduğunu, haberler

Moskova’ya ulaştığında Tatarların çoktan Obi hattını ele

geçirmiş olduğunu ve nihayet, istilacıları geri püskürtmek için gerekli birlikleri Sibirya'ya göndermek üzere Rus eyaletlerinde hiçbir hazırlığın olmadığını kasten saklamadı.

Sonra, hareketlerinde tamamıyla serbest olan İvan Ogaref İrkutsk'u incelemeye başladı, ilerde, ihanet girişiminin başarısını engelleyecek bir durum olduğu takdirde bu gözlemlerden yararlanmak üzere tahkimatın durumunu, zayıf noktalarını inceledi. Teslim etmek istediği Bolşaya kapısının üzerinde özellikle durdu.

Gece iki kere bu kapı tarafındaki surlara çıktı. İlk birlikleri surlara bir verstten daha yakın olan kuşatmacıların kurşunlarına hedef olmak gibi bir kaygı duymaksızın dolaşıyordu. Hedef olmayacağını ve hatta tanındığını çok iyi biliyordu. Bir gölgenin toprak yığınının dibine kadar süzüldüğünü görür gibi oldu.

Sangarre hayatını tehlikeye atarak, İvan Ogaref ile ilişki kurmayı denemek istemişti.

Zaten iki günden beri kuşatma altındakiler, kuşatmanın başından itibaren Tatarların hiç de alışık olmadıkları bir sükunet içindeydiler.

Bu İvan Ogaref'in emriyle olmuştu. Feofar Han'ın yardımcısı, şehri kaba kuvvetle almaya yönelik bütün girişimlerin askıya alınmasını istemişti. Toplar da, o İrkutsk'a geldiğinden beri tam bir suskunluk içindeydi. Belki de bu sayede, kuşatma altındakiler gözetimi gevşetirlerdi, en azından o böyle umuyordu. Her ne olursa olsun, ileri karakollarda, İvan Ogaref onlara harekete geçmek için işaret verdiğinde, açılmış olan kapıya atılmak üzere hazır bekleyen binlerce Tatar vardı.

Bununla birlikte fazla beklemeye gelmezdi. Rus kuvvetler İrkutsk önlerinde görünmeden bu işin bitmesi gerekiyordu. İvan Ogaref ne yapacağına karar vermişti ve o gece, surların

tepesinden Sangarre'nin ellerine bir pusula düştü.

İvan Ogaref, ertesi gün, 5 Ekim'i 6 Ekim'e bağlayan gece, saat ikide İrkutsk'u teslim etme kararı almıştı.

14

5-6 EKİM GECESİ

İvan Ogaref'in planı büyük bir özenle hazırlanmıştı ve ihtimal dahilinde olmayan durumlar hariç, başarılı olacağı kesindi. İvan Ogaref teslim edeceği sırada Bolşaya kapısının serbest olması önemliydi. Aynı şekilde o sırada, kuşatma altındakilerin dikkatini şehrin başka bir noktasına çekmek gerekiyordu. Bundan dolayı, emirle ikisi bir şaşırtma hareketi kararlaştırmışlardı.

Bu şaşırtma hareketi, İrkutsk'un kenar mahallesinde ırmağın sağ kıyısının aşağı ve yukarı tarafında yapılacaktı. Bu iki noktaya gerçekleştirilecek saldırı çok büyük bir ciddiyetle yürütülecek, aynı zamanda sol kıyıdan Angara'yı geçmeye çalışıldığı görüntüsü verilecekti. Dolayısıyla Bolşaya kapısı muhtemelen boşalmış olacak, aynı zamanda o tarafta bulunan Tatarların ileri karakolları geri çekilerek buradan ayrıldıkları izlenimi verilecekti.

O gün 5 Ekim günüydü. Yirmi dört saate kalmadan Doğu Sibirya'nın hükümet merkezi emirin eline geçecek, grandük de İvan Ogaref'in insafına kalacaktı.

O gün boyunca, Angara ordugahında alışılmamış bir hareket yaşandı. Sarayın pencerelerinden ve sağ kıyıdaki evlerden, karşı kıyıda önemli hazırlıkların yapıldığı açıkça görülüyordu. Çok sayıda Tatar müfrezesi ordugaha doğru gelip, saatler geçtikçe emirin birliklerini kuvvetlendiriyordu. Bu son derece aşikar hazırlık, kararlaştırılan şaşırtma hareketi içindi.

Zaten İvan Ogaref, bu taraftan gelebilecek bazı saldırılardan

kaygı duyulabileceğini grandükten hiç saklamıyordu. Şehrin aşağı ve yukarı tarafından bir saldırı geleceğini bildiğini söylüyor ve grandüke, doğrudan tehdit altında olan bu iki noktayı güçlendirmesini tavsiye ediyordu.

Gözlenen hazırlıklar, İvan Ogaref'in tavsiyeleriyle de birleşince, durumu acilen ele almak gerekti. Sarayda toplanan savaş kurulunun ardından, savunmayı Angara'nın sağ kıyısında, şehrin her iki ucunda, yığma toprakların ırmağa dayandığı yerde yoğunlaştırma fules Verne emirleri verildi.

İvan Ogaref'in istediği tam da buydu. Elbette Bolşaya kapısının savunmasız kalacağını düşünmüyordu ama orada yalnızca çok az sayıda asker kalmış olacaktı. Zaten İvan Ogaref şaşırtma hareketine o kadar önem verecekti ki, grandük elinin altındaki bütün kuvvetleri oraya yığmaya mecbur olacaktı.

İvan Ogaref'in tasarladığı sıradışı bir olay planlarını gerçekleştirmesine çok yardımcı olacaktı. İrkutsk; ırmağın sağ kıyısından ve Bolşaya kapısına uzak noktalardan saldırıya uğramasa bile bu olay bütün savunmacıları, tam olarak İvan Ogaref'in götürmek istediği yere çekecekti. Aynı zamanda da korkunç bir felakete yol açacaktı.

Sonuçta, belirlenen saatte kapının serbest olması ve doğu ormanlarının kalın örtüsü içinde saklanan binlerce Tatara teslim edilmesi için her şey hazırdı.

O gün boyunca, İrkutsk garnizonu ve halkı sürekli olarak tetikteydi. O âna kadar zarar verilmemiş noktalara eli kulağında bir saldırının gerektirdiği bütün tedbirler alınmıştı. Grandük ve General Voranzof, kendi emirleri üzerine takviye edilmiş mevkileri geziyorlardı.

Vasili Fedor'un seçkinler birliği şehrin kuzeyinde bulunuyordu ama tehlikenin en acil olduğu yere gitme emri almıştı. Elde bulunan az sayıdaki top Angara'nın sağ kıyısına taşınmıştı. İvan

Ogaref'in tam zamanında verdiği tavsiyeler sayesinde vakitlice alman bu tedbirlerle, planlanan saldırının başarıya ulaşamayacağı umulabilirdi. Bu durumda, birdenbire cesaretleri kırılacak olan Tatarlar, şehre yeni bir saldırıya girişmeden önce kuşku yok ki birkaç gün bekleyeceklerdi. Oysa ki grandükün beklediği birliklerin gelmesi an meselesiydi. İrkutsk'un selameti ya da felaketi pamuk ipliğine bağlıydı.

O gün güneş, saat altıyı yirmi geçe doğmuş ve on bir saat boyunca ufkun üstündeki günlük yayını çizdikten sonra, beşi kırk geçe batmıştı. Alacakaranlık daha iki saat boyunca geceye karşı mücadele etmiş, sonra etraf koyu bir karanlığa gömülmüştü, çünkü gökyüzü hiç kıpırdamayan kocaman bulutlarla doluydu ve dolayısıyla ay görünmeyecekti..

Bu koyu karanlık İvan Ogaref'in planlarını daha da kolaylaştıracaktı..

Birkaç gündür son derece şiddetli bir soğuk, sert Sibirya kışının başlangıcını haber veriyordu ve o gece soğuk, çok daha fazla hissediliyordu. Angara'nın sağ kıyısında mevzi almış olan askerler varlıklarını gizlemek için ateş yakmamışlardı. İsmin bu müthiş düşüşünden fena halde muzdariptiler. Birkaç ayak aşağıdan ırmağın akıntısını takip eden buz parçaları geçiyordu. Gün boyunca bu buz parçalarının sıkışık sıralar halinde hızla iki kıyı arasında gidip geldiği görülmüştü. Bu durum, grandük ve subayları tarafından memnunlukla karşılanmıştı. Gerçekten de, Angara'nın yatağı tıkanmışsa, geçiş tamamıyla imkansız hale gelecekti. Tatarlar ne sal ne de sandal kullanabilirlerdi. Irmağı, soğuk katılaştırırsa bu buz parçalarının üzerinden geçebilecekleri düşünülse bile, bu imkansızdı. Daha yeni katılaşmış olan alan, bir hücum kolunun geçişi için yeterince dayanıklı değildi..

Fakat İrkutsku savunanların işini kolaylaştıracak gibi görünen

bu durum İvan Ogaref'in canını sıkıyor olmalıydı. Yine de bunu fazla önemsemiyordu! Çünkü hain iyi biliyordu ki, Tatarların Angara'yı geçmek gibi bir derdi yoktu ve bu taraftaki girişimleri bir aldatmacadan ibaretti..

Bununla birlikte, akşam saat ona doğru ırmağın durumunda, kuşatma altındakileri fazlasıyla şaşırtan ve bu kez onların aleyhine, hissedilir bir değişiklik oldu. O âna kadar imkansız olan geçiş birdenbire mümkün hale gelmişti. Angara'nın yatağı yeniden serbestti. Birkaç gündür gelip yığılmış olan çok sayıdaki buz parçası ırmağın aşağı tarafına doğru sürüklenip gözden kaybolmuş ve iki kıyı arasında olsa olsa beş altı buz parçası kalmıştı. Buzlar, olağan şartlardaki ve alışılmış bir soğuğun etkisi altındaki yapılarını bile kaybetmişti. Bunlar, buzlalardan kopmuş, kırılma yerleri düz, ve sert çıkıntıları olmayan basit parçalardı.

Irmağın durumundaki bu değişikliği fark eden Rus subayları grandüke haber verdiler. Angara'nın daralmış bir yerinde buz parçaları bir baraj oluşturacak şekilde yığılmış olmalıydı; zaten bu değişiklik başka türlü açıklanamazdı.

Durumun böyle olduğu belliydi.

Yani artık, Angara geçişi kuşatmacılar için imkansız değildi. Dolayısıyla Rusların burayı, hiçbir zaman olmadığı kadar dikkatli gözetlemeleri gerekiyordu.

Gece yarısına kadar hiçbir olay olmadı. Doğu tarafında, Bolşaya kapısının ötesinde tam bir sükunet vardı. Ufukta gökyüzünün alçak bulutlarıyla karışan sık ormanda tek bir ateş yoktu.

Angara ordugahında, sık sık yer değiştiren ışıkların işaret ettiği büyük bir hareketlilik vardı.

Kale hendeğinin ırmağın kıyılarına dayandığı noktasının bir

verst yukarı ve aşağısında boğuk bir uğultu vardı ki bu, Tatarların tetikte olduğunu ve herhangi bir işaret beklediğini gösteriyordu.

Aradan bir saat daha geçti. Yeni bir şey olmadı.

İrkutsk katedralinin saati ikiyi vurmak üzereydi ve düşmanca niyetleri olan kuşatmacılar hâlâ herhangi bir harekette bulunmamışlardı.

Grandük ve subayları yanılıp yanılmadıklarını, şehri alma girişiminin gerçekten Tatarların planları arasına girip girmediğini kendilerine soruyorlardı. Önceki geceler bu kadar sakin geçmemişti. İleri karakolların tarafında birkaç tüfek patlar, obüs topları havada ıslık çalardı, fakat bu sefer, hiçbir hareket yoktu.

Grandük, General Voranzof ve yaverleri duruma göre emir vermeye hazır halde bekliyorlardı.

Bilindiği gibi İvan Ogaref sarayın bir odasını işgal etmekteydi. Bu, zemin katta bulunan ve pencereleri bir yan taraçaya açılan, oldukça geniş bir salondu. Angara Irmağı nm görüntüsüne hâkim olmak için bu taraça üzerinde birkaç adım atmak ye terliydi.

Bu salonda koyu bir karanlık hüküm sürüyordu.

Bir pencerenin önünde ayakta duran İvan Ogaref harekete geçme saatinin gelmesini bekliyordu. Elbette ki işaret ondan gelecekti. Bu işaret verilip, İrkutsk'u savunanların çoğu açıkça saldırılan noktalara çağırılınca, niyeti saraydan ayrılıp işini tamamlamaktı.

Karanlıklar içinde, avının üzerine atılmaya hazır, yırtıcı bir hayvan gibi bekliyordu.

Bu sırada, saat ikiye birkaç dakika kala grandük Mişel Strogof'un -onun İvan Ogarefe verebileceği tek isim buydu-

çagırılmasını istedi. Bir yaver, İvan Ogaref'in odasına kadar geldi, kapı kapalıydı. Yaver ona seslendi...

Pencerenin yanında kıpırdamadan duran ve karanlıkta görünmeyen İvan Ogaref cevap vermekten sakındı.

Grandüke çarın ulağının o sırada sarayda olmadığı haber verildi.

Saat ikiyi vurdu. Saldırıya hazır bekleyen Tatarlarla kararlaştırılan şaşırtma hareketinin zamanı gelmişti.

İvan Ogaref odasının penceresini açtı ve yan taraçanın kuzey köşesine gitti.

Altından, karanlığın içinde, Angara'nın gürleyerek akan, kazıklara çarparak kırılan suları geçiyordu.

İvan Ogaref cebinden bir kapsül çıkarıp tutuşturdu ve baruta bulanmış bir parça kıtığı yakıp ırmağa fırlattı.

Angara'nın yüzeyine İvan Ogaref'in emriyle petrol dökülmüştü!

Sağ kıyıda, Poşkavsk kasabası ile şehir arasında, İrkutsk üzerinde bulunan neft kaynakları kullanılmıştı bu amaçla. İvan Ogaref yangını İrkutsk'a taşımak için bu korkunç yöntemden yararlanmaya karar vermişti. Yanıcı sıvının bulunduğu devasa depoları ele geçirmişti. Sıvının dalga dalga akmasını sağlamak için bir duvarı yıkmak yeterliydi.

İşte bu gece, birkaç saat önce yapılmış olan da buydu ve bu yüzdendir ki çarın gerçek ulağını, Nadya'yı ve kaçakları taşıyan sal bir petrol akıntısının üzerinde yüzüyordu. Neft, milyonlarca metreküplük bu depoların gediklerinlerinden sel gibi akmış ve toprağın doğal eğimini izleyerek, ırmağın yüzeyine yayılmıştı, yoğunluğu sayesinde suyun üzerinde yüzebiliyordu.

İşte İvan Ogaref'in savaştan anladığı buydu. Tatarların müttefiki, bir Tatar gibi davranıyordu, üstelik kendi

vatandaşlarına karşı!

Yanan kıtık Angara'nın sularına fırlatılmıştı. Bir anda, sanki akıntı alkoldenmiş gibi, bir elektrik hızıyla baştan sona alev aldı. Maviye çalan alev kıvrımları iki kıyı arasında gidip geliyordu. Kaim, isli dumanlar alevlerin üzerinde kıvrılıyordu. Yanan sıvıya kapılan bazı buz parçaları fırının üstündeki balmumu gibi eriyor, buharlaşan su sağır edici ıslıklarla havaya yayılıyordu.

Tam bu sırada şehrin kuzeyinden ve güneyinden yaylım ateş başladı. Angara ordugahının bataryaları vargüçleriyle ateş açmışlardı. Binlerce Tatar saldırıya geçmişti. Kıyıdaki ahşap evler her taraftan alev almıştı. Muazzam bir aydınlık gecenin karanlığını dağıttı.

"Nihayet!" dedi İvan Ogaref.

Kendisini alkışlamaya hakkı vardı! Tasarladığı şaşırtma hareketi müthişti. İrkutsk'u sayunanlar, kendilerini Tatar saldırısıyla yangın felaketinin arasında bulmuşlardı. Çanlar çalıyor ve halk arasından eli ayağı tutan herkes saldırılan noktalara ve yangını bütün şehre yayma tehlikesi olan alevler içindeki evlere koşuyordu.

Bolşaya kapısı neredeyse tamamen serbestti. Buraya ancak birkaç savunmacı bırakılmıştı. Üstelik hainin telkiniyle, gerçekleştirilen ihanetin onun dışında ve siyasi kinlerle açıklanabilmesi için bu birkaç savunmacı da sürgünlerin küçük birliğinden seçilmişti.

İvan Ogaref, Angara alevlerinin, taraçanm parmaklıklarını geçerek gelen parlak ışığıyla aydınlanmış odasına geri döndü. Sonra, dışarı çıkmaya hazırlandı.

Ama kapıyı açar açmaz üstü başı ıslak, saçları darmadağın bir kadın odaya atıldı.

"Sangarre!" diye bağırdı İvan Ogaref ilk şaşkınlıkla ve bunun

Çigan kadından başkası olmayacağını düşünerek.

Bu, Sangarre değil, Nadya idi.

Bir buz parçasının üzerine sığınmış olan genç kız, Angara'nın akıntısıyla birlikte yayılan yangını görünce bir çığlık koparmıştı, Mişel Strogof da onu kollarına alıp alevlere karşı korunaklı bir yer bulabilmek için ırmağın derinliklerine dalmıştı. Bilindiği gibi, onları taşıyan buz parçası İrkutsk'un yukarı tarafındaki ilk rıhtıma ancak otuz kulaç kadar uzaklıkta bulunuyordu.

Mişel Strogof bir süre sualtından yüzdükten sonra Nadya ile birlikte rıhtıma ayak basmayı başarabilmişti.

Mişel Strogof sonunda amacına ulaşmıştı! Artık İrkutsk'taydı!

"Valinin sarayına!" dedi Nadyaya.

Aradan on dakika bile geçmeden ikisi birlikte, Angara'nın uzun alevlerinin, taşlarını yaladığı ama yangının henüz ulaşamadığı sarayın girişine gelmişlerdi.

Ötede, kıyıdaki bütün evler yanıyordu.

Mişel Strogof ve Nadya, herkese açık olan saraya hiç zorluk çekmeden girdiler. Elbiseleri ıslak olduğu halde, o genel kargaşanın ortasında hiç kimse onlara dikkat etmedi.

Emir almaya gelen bir subay kalabalığı ve bu emirleri uygulamak için koşuşturan askerler zemin kattaki büyük salonu doldurmuştu. Burada, bu çılgın kalabalığın yarattığı bu şiddetli anaforun içinde Mişel Strogof ve genç kız birbirlerini kaybettiler.

Çılgına dönmüş haldeki Nadya arkadaşını çağırarak, grandükün karşısına çıkarılmasını isteyerek aşağıdaki salonlarda koşuyordu.

İşığa boğulmuş bir odanın kapısı önünde açıldı. Nadya içeri girdi ve ansızın kendisini, daha önce İşim'de ve Tomsk'ta gördüğü ve bir saniye sonra hain elleriyle şehri teslim edecek

olan kişinin karşısında buldu!

“İvan Ogaref!” diye bağırdı.

Kendi adının telaffuz edildiğini duyan sefil titredi. Gerçek adı ortaya çıkarsa bütün planları mahvolurdu. Yapabileceği tek bir şey vardı. Her kim olursa olsun, adını teleffuz edeni öldürmek.

İvan Ogaref Nadya’nın üzerine atıldı, ama kendini savunmaya kararlı olan genç kız, elinde bir bıçakla sırtını duvara verdi.

Bu nefret edilen adı söylemekle imdadına gelineceğini iyi bilen Nadya bir kere daha bağırdı:

“İvan Ogaref!”

“Sesini keseceksin!” dedi hain.

“İvan Ogaref!” diye üçüncü bir defa bağırdı cesur genç kız ve bu kez, ona duyduğu kinle sesi on kat daha güçlü çıkmıştı.

Öfkesinden kuduran İvan Ogaref kuşağmdan bir hançer çıkarıp Nadya’nın üzerine atıldı ve onu salonun bir köşesine sıkıştırdı.

Sefil adam birdenbire, karşı konulmaz bir gücün etkisiyle yere fırlatılmasaydı Nadya’nın işi bitikti.

“Mişel!” diye bağırdı Nadya.

Mişel Strogof idi bu.

Nadya’nın çağrısını duymuş olan Mişel Strogof onun sesini takip ederek İvan Ogaref'in odasına kadar gelmiş, açık kalan kapıdan içeri girmişti.

“Sakın korkma Nadya,” dedi İvan Ogaref ile genç kızın arasına girerek.

Genç kız bağırdı:

“Ah! Ağabey dikkat et!.. Hain silahlı!.. O rahatça görüyor!..”

İvan Ogaref ayağa kalkmıştı ve kör adamla işinin kolay

olduğunu düşünerek Mişel Strogof un üzerine atıldı.

Ama kör, bir eliyle gözleri görenin kolunu tuttu, diğer eliyle de silahını ters çevirerek onu ikinci bir defa yere fırlattı.

Öfke ve utançtan sapsarı kesilmiş olan İvan Ogaref bir kılıcı olduğunu hatırladı. Kılıcını kınından çekti ve yeniden saldırdı.

O da Mişel Strogof'u tanımıştı. Bir kör! Yalmzca bir körle karşı karşıyaydı! Durum onun lehineydi!

Böylesine eşitlikten uzak bir mücadelede arkadaşını tehdit eden tehlikeden dehşete kapılan Nadya yardım çağırarak kapıya koştu!

“Kapat şu kapıyı Nadya!” dedi Mişel Strogof. “Hiç kimseyi çağırma, bırak da ben halledeyim! Çarın ulağının bugün bu sefilden korkacak hiçbir şeyi yok! Cesareti varsa üstüme gelsin, bekliyorum!”

Bu sırada, bir kapları gibi büzülmüş olan İvan Ogaref tek kelime etmiyordu. Adımlarının, soluğunun sesini bile körün kulaklarından gizlemek istiyordu. Ona, henüz yanma yaklaştığım bile fark etmeden, kesin sonuç verecek bir darbe indirmek istiyordu. Hain dövüşmek değil, adını çaldığı kişiyi öldürmek niyetindeydi.

Hem korku duyan hem de arkadaşına güvenen Nadya, bu dehşet verici sahneyi bir tür hayranlıkla seyrediyordu. Mişel Strogof'un sükuneti ansızın ona da geçmişti sanki. Doğru, Mişel Strogof'un elinde yalnızca bir Sibirya bıçağı vardı ve kılıçlı olan düşmanını görmüyordu. Peki hangi ilahi güçle ondan üstün görünüyordu? Neredeyse hiç kıpırdamadan, onun kılıcının karşısında nasıl duruyordu?

İvan Ogaref, tuhaf düşmanını bariz bir sıkıntıyla gözlüyordu. Bu insanüstü sükunet onu etkiliyordu. Böylesine eşitlikten uzak bir mücadelede her şeyin kendi lehine olduğunu boş yere kendi

kendine hatırlatıyordu. Kör adamın bu hareketsizliği onun kanını donduruyordu. Gözleriyle, kurbanını vuracağı yeri arıyordu... Bulmuştu!.. Artık ona kim engel olabilirdi?..

Sonunda ileriye doğru sıçradı ve Mişel Strogof'un tam göğsünün ortasına kılıcıyla bir hamle yaptı.

Körün bıçağı, gözle görünmez bir hareketle hamleyi geri çevirdi. Mişel Strogof a değmemişti ve soğukkanlılıkla, hatta hiç çekinmeden ikinci saldırıyı bekler gibiydi.

İvan Ogaref'in alnından buz gibi bir ter aktı. Hain bir adım geriledi, sonra yeni bir hamle yaptı. Ama bu ikinci hamle de birincisinden daha başarılı değildi. Geniş bıçağın basit bir hareketi hainin kılıcını bertaraf etmeye yetmişti.

Bu canlı heykelin karşısında öfke ve dehşetten deliye dönmüş olan İvan Ogaref, körün kocaman açılmış gözlerine korkuyla baktı.

Ruhunun derinliklerini okur gibi bakan ama görmeyen, görmesi mümkün olmayan bu gözleri onun üzerinde müthiş bir büyü etkisi gösteriyordu.

İvan Ogaref'in zihni birdenbire, aydınlandı:

"Görüyor... görüyor!.." diye haykırdı.

Ve inine girmeye çalışan bir vahşi hayvan gibi, adım adım, dehşet içinde salonun dibine kadar geriledi.

Bunun üzerine heykel hareketlendi, kör dosdoğru İvan Ogaref'in üzerine yürüdü ve tam karşısına geçti:

"Evet, görüyorum! Suratına indirdiğim kırbaç izini görüyorum hain, alçak! Senin nerene vuracağımı görüyorum! Kolla kendini! Sana bir düello şansı bahşedeceğim! Senin kılıcına karşı benim bıçağım bana yeter!"

"Görüyor!" diyordu Nadya kendi kendine. "Yüce Tanrım,

mümkün mü bu?”

İvan Ogaref mahvolduğunu hissetti. Ama iradesinin ani bir etkisiyle yeniden cesaretini topladı ve kılıcını ileriye doğru uzatarak soğukkanlı düşmanının üzerine atıldı. İki silah havada karşılaştı ama Mişel Strogof'un bir Sibirya avcısı bileğiyle kullandığı bıçağın darbesiyle, kılıç şakırdayarak havada uçtu ve kalbine saplanan bıçak sefil adamı cansız yere serdi.

Tam bu sırada odanın kapısı dışarıdan itilerek açıldı. Grandük, birkaç subayla birlikte eşikte göründü.

Grandük ilerledi. Yerde yatan cesedin çarın ulağı sandığı kişiye ait olduğunu anladı.

Ve bunun üzerine tehditkar bir sesle sordu:

“Bu adamı kim öldürdü?”

“Ben,” diye cevap verdi Mişel Strogof. Subaylardan biri, ateş etmeye hazır, tabancasını onun şakağına dayadı.

“Adın ne?” diye sordu grandük ona, beynini dağıtma emrini vermeden önce “Altes Hazretleri,” diye cevap verdi Mişel Strogof, “önce ayaklarınızın dibinde yatan bu adamın adım sorun bana!”

“Bu adamın kim olduğunu biliyorum! Kardeşimin hizmetkarlarından biri! Çarın ulağı!” “Bu adam, Altes Hazretleri, çarın ulağı değil! Bu adam İvan Ogaref!”

“İvan Ogaref mi?” diye bağırdı grandük. “Evet, hain İvan!”

“Peki ya sen kimsin?”

“Mişel Strogof!”

15

SONUÇ

Mişel Strogof kör değildi ve hiçbir zaman da olmamıştı. Hem fiziksel hem manevi ve tamamıyla insani bir olay, Feofar'ıncelladının gözlerinin önünden geçirdiği akkor halindeki kılıcın etkisini ortadan kaldırmıştı..

Hatırlanacağı üzere işkence sırasında Marfa Strogof oradaydı ve ellerini oğluna doğru uzatmıştı. Mişel Strogof ona, annesine son defa bakan bir oğul nasıl bakarsa öyle bakıyordu. Yüreğinden dalga dalga gözlerine yükselen, gururundan dolayı boş yere tutmaya çalıştığı gözyaşları, gözkapaklarının altında birikmiş ve kornea üzerinde buharlaşarak görme yeteneğini kurtarmıştı. Gözyaşlarından oluşan buhar tabakası, kızgın kılıçla gözbebeklerinin arasına girerek sıcağın etkisini ortadan kaldırmaya yetmişti. Bu, bir döküm işçisinin elini bir süre suda beklettikten sonra zarar görmeden eriyik haldeki bir madenden geçirmesi sırasındaki etkinin aynısıdır..

Mişel Strogof, sırrını herhangi birine açmakla nasıl bir tehlike içine gireceğini hemen anlamıştı. Tam aksine, planlarını sonuca ulaştırabilmek için durumdan yararlanabileceğini hissetmişti. Çünkü onu kör sanarak serbest bırakacaklardı. Dolayısıyla kör olması gerekiyordu; herkes için, hatta Nadya için bile. Kısacası her yerde kör olması ve asla tek bir hareketinin bile oynadığı rolün gerçekliği konusunda kuşku yaratmaması gerekiyordu. Kararını vermişti. Gerekirse kör olduğunu ispatlamak için hayatını bile tehlikeye atacaktı ve malum, atmıştı da.

Yalnızca annesi gerçeği biliyordu; Tomsk meydanında,

karanlıkta üzerine kapanıp onu öpücüğe boğduğu sırada bunu kulağına fısıldamıştı.

İvan Ogaref zalim bir alaycılıkla, imparatorluk mektubunu kapandı sandığı gözlerinin önüne tuttuğunda, Mişel Strogof hainin iğrenç emellerini açığa vuran mektubu okuyabilmişti. İşte yolculuğunun ikinci bölümünde gösterdiği kuvvet buradan geliyordu. İrkutsk'a ulaşmak ve görevini bizzat tamamlamak konusundaki sarsılmaz irade buradan geliyordu. Şehrin teslim edileceğini biliyordu! Grandükün hayatının tehlikede olduğunu biliyordu! Yani çarın kardeşinin ve Sibirya'nın selameti hâlâ onun ellerindeydi..

Bütün bu hikaye birkaç kelimeyle grandüke anlatıldı, Mişel Strogof aynı zamanda ve büyük bir heyecanla, Nadya'nın bu olaylardaki rolünü de anlattı..

"Kimdir bu genç kız?" diye sordu grandük.

"Sürgün Vasili Fedor'un kızı," diye cevap verdi Mişel Strogof.

"Kumandan Fedor'un kızı," dedi grandük, "artık bir sürgünün kızı değil. İrkutsk'ta artık sürgün yok!"

Sevinç karşısında, acı karşısında olduğundan daha zayıf olan Nadya grandükün dizlerine kapandı, grandük bir eliyle onu kaldırırken diğer eliyle de Mişel Strogof'u tutuyordu..

Bir saat sonra Nadya, babasının kollarındaydı.

Mişel Strogof, Nadya, Vasili Fedor bir araya gelmişlerdi ve bu birliktelik hepsi için büyük bir mutluluktu..

Tatarlar, şehre karşı giriştikleri her iki saldırıda da geri püskürtülmüşlerdi. Kapının kendilerine açılacağını sanarak Bolşaya kapısına gelen ilk saldırganları Vasili Fedor küçük birliğiyle bozguna uğratmış ve içgüdüsel bir sezgiyle orada kalıp kapıyı savunmakta ısrar etmişti..

Aynı zamanda kuşatma altındakiler, Tatarları geri

püskürttükleri gibi yangını da kontrol altına almışlardı. Angara'nın yüzeyinde hızla yanan sıvı neftin alevleri kıyıdaki evleri sardıysa da şehrin diğer mahallelerine sıçramamıştı..

Gün doğmadan Feofar Han'ın birlikleri, surların ardında çok sayıda ölü bırakarak ordugahlarına çekildiler.

Boş yere İvan Ogaref'in yanma gelmeye çalışmış olan Çigan Sangarre de ölüler arasındaydı..

İki gün boyunca kuşatmacılar yeni bir saldırı girişiminde bulunmadılar. İvan Ogaref'in ölümüyle cesaretleri kırılmıştı. Bu adam istilanın ruhuydu ve tek başına, uzun zamandır tezgahladığı entrikalarıyla hanlar ve kabileleri üzerinde, onları Asya Rusyası'nın fethine sürükleyecek kadar etkiye sahip olmuştu.

Bu arada İrkutsk'u savunanlar siperlerinde bekliyorlardı ve kuşatma devam ediyordu.

Ama 7 Ekim sabahı, günün ilk ışıklarıyla birlikte İrkutsku çevreleyen tepelerden top sesleri duyuldu.

Bu, General Kiselef'in komutasında yardıma gelen orduydu ve varlığını grandüke böyle haber veriyordu.

Tatarlar daha fazla beklemediler. Şehrin surları altında yapılacak bir muharebeyi göze almak istememişlerdi. Angara ordugahı derhal boşaltıldı.

İrkutsk nihayet kurtulmuştu.

İlk Rus askerleriyle birlikte Mişel Strogof'un iki arkadaşı da şehre girmişti. Bunlar, ayrılmaz Blount-Jolivet ikilisiydi. Diğer kaçaklarla birlikte, buzların oluşturduğu set üzerinde Angara'nın sağ kıyısına geçmiş ve Angara'nın alevleri sala ulaşmadan kurtulmuşlardı. Bu durum, Alcide Jolivet'nin not defterine şu şekilde kaydedilmişti: "Neredeyse punç fincanındaki bir limon gibi işimiz bitecekti!"

Nadya ve Mişel Strogof'u sağ salim bulunca, özellikle de yiğit arkadaşlarının kör olmadığını öğrenince çok sevindiler. Bu durum, Harry Blount'u şu gözlemini kaydetmeye itti: "Kızgın demir, görme sinirlerinin hassasiyetini yok etmekte yetersiz kalabilir. Değiştirilmek üzere!"

Sonra, İrkutsk'a yerleşen iki muhabir, yolculuk izlenimlerini düzene koymakla meşgul oldular. Londra ve Paris'e, Tatar istilasına dair ve gariptir, yalnızca en önemsiz noktalarda birbirinin aksini söyleyen iki ilginç haber yolladılar.

Ayrıca bu muharebe, emir ve müttefikleri için çok kötü sonuçlar doğurdu. Rusya denen deve yapılan bütün saldırılar gibi faydasız olan bu istila, onlar için ölümcül oldu. Kısa bir süre sonra, fethedilen bütün şehirleri art arda geri alan çar kuvvetleri tarafından yolları kesildi. Üstelik, kış korkunç geçti, soğuktan telef olan kabilelerin yalnızca küçük bir bölümü Tataristan bozkırlarına geri dönebildi.

Ural Dağları'ndan geçen İrkutsk yolu artık serbestti. Grandük Moskova'ya dönmekte acele ediyordu ama Rus kuvvetlerinin şehre girişinden birkaç gün sonra yapılan dokunaklı bir törene katılmak için yolculuğunu erteledi.

Mişel Strogof Nadya'ya babasının yanında şöyle demişti:

"Nadya, kardeşim, İrkutsk'a gelmek üzere Riga'yı terk ettiğinde, arkanda anneninkinden başka bir hatıra bıraktın mı?"

"Hayır," diye cevap verdi Nadya, "hiçbir şekilde başka hiçbir hatıram yok."

"Ve kalbinin hiçbir parçası orada kalmadı mı?"

"Hiçbir parçası ağabey."

"Öyleyse Nadya," dedi Mişel Strogof, "bizi birbirimizin karşısına çıkarıp birlikte bunca çetin tecrübelerden geçiren Tanrı, zannetmiyorum ki bizi sonsuza kadar birleştirmek istiyor

olmasın.”

“Ah!” dedi Nadya ve Mişel Strogof'un kollarına atıldı.

Sonra Vasili Fedor’a döndü:

“Baba!” dedi yüzü kızararak.

“Nadya,” diye cevap verdi Vasili Fedor, “her ikinizin de çocuklarım olmanız benim için mutluluktur!”

Evlilik töreni İrkutsk katedralinde oldu. Ayrıntılarda son derece sade olan tören, maceralarla dolu yolculukları daha şimdiden efsaneye dönüşen bu iki genç insana en derin şükranlarını sunmak isteyen bütün asker ve sivil halkın katılımıyla çok güzel geçti.

Okuyucularını bundan haberdar etmek isteyen Akide Jolivet ve Harry Blount da doğal olarak törende hazır bulunuyorlardı.

“Bu tören sizde aynı şeyi yapma isteği uyandırmıyor mu?” diye sordu Alcide Jolivet meslektaşına.

“Peh! Eğer benim de sizinki gibi bir kuzinim olsaydı!..”

“Benim kuzinim de evlenilecek gibi değil!” diye cevap verdi gülerek Alcide Jolivet.

“İsabet,” dedi Harry Blount, “zira Londra ile Pekin arasında bazı sorunlar çıkacağından söz ediliyor. Oralarda neler olup bittiğini görmek istemiyor musunuz?”

“Elbette azizim Blount, ben de size bunu teklif edecektim!” diye bağırdı Alcide Jolivet.

Ve işte böylece, ayrılmaz ikili Çin’e doğru yola çıktı!

Evlilik töreninden birkaç gün sonra Mişel ve Nadya Strogof yanlarında Vasili Fedor ile birlikte yeniden Avrupa yolunu tuttular. Gelirken ızdırap yolu olan bu yol, geri dönerken bir mutluluk yolu olmuştu. Sibirya’nın buz tutmuş bozkırları üzerinde büyük bir hızla, adeta bir ekspres gibi kayan

kızaklardan biriyle yolculuk ediyorlardı.

Yine de, Dinka kıyılarına geldiklerinde, Birskoe'ye biraz kala bir gün mola verdiler.

Mişel Strogof, zavallı Nikolay'ı gömdüğü yeri buldu. Buraya bir haç diktiler ve Nadya, ne kendisinin ne de Mişel Strogof'un asla unutmayaeağı bu alçakgönüllü ve kahraman arkadaşının mezarı başında son bir kez dua etti..

Omsk'ta, Strogof'ların küçük evinde ihtiyar Marfa onları bekliyordu. Zaten çoktandır yüreğinde bir evlat yeri verdiği Nadya'ya sıkıca sarıldı. SibiryalI cesur kadın, o gün nihayet oğlunu tanıma ve bunu gururla dile getirme hakkına kavuşabildi..

Omsk'ta birkaç gün geçirdikten sonra Mişel ve Nadya Strogof Avrupa'ya döndüler ve bundan sonra Sen-Petersburg'a yerleşen Vasili Fedor'un yanından, ancak ihtiyar annelerini görmeye gitmek için ayrıldılar..

Genç ulak, onu özel olarak kendisine bağlayan ve ona Saint-George nişanı takan çar tarafından kabul edildi.

Mişel Strogof daha sonra imparatorluk içinde yüksek bir mevkiye geldi. Ama bu, onun başarılarının hikayesi değildir, başından geçen zorlu tecrübelerin anlatılmaya değer hikayesidi.

[←]

1. Verst 1067 metredir, yani 1 km.'den biraz fazla. (J.V.) (8536 km.)

[←]

2.Yaklaşık 27 frank. Ruble (gümüş), 3 frank 75 santim; kopek, (bakır) 4 santim değerindedir.

[←]

3. Ukas: Rus çarlarının fermanları, (Ç.N.)

[←]

4. Popluka: Yufkadan yapılan bir tür pasta. (J.V.)

[←]

5. Yaklaşık üç yüz doksan üç milyon frank. (J.V.)

[←]

6. Havyar, tuzlanmış mersin balığı yumurtasından oluşan bir Rus yemeğidir. (J.V.)

[←]

7. Bahşiş. (J.V.)

[←]

8. Bu kıyafete "dakha" denir, çok hafiftir fakat soğuğu asla geçirmez. (J.V.)

[←]

9. Bir tür lando. (yhn.)

[←]

10. Bir Rus altını, beş ruble değerindedir. Ruble, yüz kopek değerindeki gümüş paradır, yani 3.92 Fr. (J.V.)

[←]

11. Sardanapal: Efsanevi Asur kralı. Sefahat düşkünü, korkak, efemine prens tipinin sembolüdür, (Ç.N.)

[←]

12. Bu, "haşmetmeap" sıfatının Buhara sultanları için kullanılan karşılığıdır. (J.V.)

[←]

13. Arapların bayram günlerinde at üzerinde yaptıkları oyun (Ç.N.)

[←]

14. Rostopçin (1763-1826): Rus generali ve siyaset adamı. Fransız istilası sırasında Moskova'yı boşalttırdı. Fransızlar Moskova'ya girdikten bir gün sonra şehri yaktı, (Ç.N.)

[←]

15. Yaklaşık sıfırın altında 42 derece. (J.V.)

[←]

16. Jagellon'lar: 14.-16. yüzyıllar arasında Polonya'ya, Bohemya'ya ve Macaristan'a hükümdarlar yetiştirmiş olan Livonyalı aile. (Ç.N.)